

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 30 mars justerades.

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:99 till finansutskottet

2021/22:100

Förslagspunkt 1 till finansutskottet

Förslagspunkt 2 och 3 till konstitutionsutskottet

2021/22:226 och 229 till civilutskottet

2021/22:227, 231 och 233 till justitieutskottet

2021/22:228 till skatteutskottet

2021/22:232 till konstitutionsutskottet

2021/22:237 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser

2021/22:98 till skatteutskottet

2021/22:101 till finansutskottet

Motioner

2021/22:4516, 4534, 4554, 4579, 4599 och 4612 till utbildningsutskottet

2021/22:4514, 4523, 4530 och 4576 till civilutskottet

2021/22:4490 och 4527 till arbetsmarknadsutskottet

2021/22:4555 och 4580 till socialutskottet

2021/22:4484, 4489, 4540, 4550 och 4618 till justitieutskottet

2021/22:4545 och 4598 till justitieutskottet

2021/22:4643 till civilutskottet

2021/22:4533, 4595, 4627, 4628 och 4634 till civilutskottet

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Skatteutskottets betänkande
2021/22:SkU15 Punktskatt

Socialutskottets betänkanden
2021/22:SoU14 Kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården m.m.
2021/22:SoU23 Riksrevisionens rapport om statens suicidpreventiva arbete

Justitieutskottets betänkanden
2021/22:JuU15 Modernare regler för användningen av tvångsmedel
2021/22:JuU16 Riksrevisionens rapport om polisens och åklagarnas arbete mot internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn
2021/22:JuU23 Straffrättsliga frågor
2021/22:JuU25 Kriminalvårdsfrågor

§ 4 Ändringar i ersättningslagen

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU22
Ändringar i ersättningslagen (framst. 2021/22:RS2)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

*Offentlighet, sekretess
och integritet*

§ 5 Offentlighet, sekretess och integritet

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU28
Offentlighet, sekretess och integritet
föredrogs.

Anf. 1 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Konstitutionsutskottets betänkande om offentlighet, sekretess och integritet rymmer många intressanta frågor. Det handlar om några av kärnuppgifterna för konstitutionsutskottet att slå vakt om, men jag kommer att koncentrera mig på två av dessa frågor och vill inledningsvis yrka bifall till reservation nummer 7.

Inom begreppet integritetsskydd ryms ett flertal olika aspekter. En av dem handlar om skyddet för personliga data och skyddet gentemot illasinnade, kanske företag eller främmande makter. Europeiska unionen har genom det som vi känner som GDPR eller personuppgiftsskyddsförordningen säkerställt detta. Det innebär bland annat att man inte får lagra personuppgifter hur som helst utanför Europeiska unionen.

Inledningsvis fanns det ett avtal mellan Europeiska unionen och USA om att kunna lagra personuppgifter på andra sidan Atlanten. Detta var till gagn såväl för skyddet av vår personliga integritet som för företag och

teknisk utveckling på många olika sätt och vis. Att detta har fallit, herr talman, har lett till att vi inom den statliga förvaltningen eller i Sverige över huvud taget inte får använda oss av till exempel den form av videokommunikationsprogramvaror som lagrar uppgifter utanför Europeiska unionen. Detta har begränsat våra förutsättningar att kommunicera med andra, och det finns saker som kan behöva utvecklas här.

Schrems II- domen har med andra ord inneburit att vi har utmaningar på detta område som vi behöver komma till rätta med. Det enda sättet att göra det är ett nytt avtal med till exempel USA och andra vänligt sinnade ekonomier för att säkerställa att vi kan utbyta teknologi och erfarenheter och utvecklas tillsammans.

Ingen av oss vill lämna över våra personuppgifter till exempel till ryska servrar, men vi måste kunna samarbeta med andra utanför Europeiska unionen. Därför betonar vi moderater vikten av att regeringen vidtar snabba åtgärder för att inom ramen för Europeiska unionen få till stånd ett nytt sådant avtal med bland andra USA.

Men även på hemmaplan har vi utmaningar, herr talman. I Sverige har vi något så fint som en integritetsskyddsmyndighet, vilket är något som vi ska vara stolta över. Denna myndighet har som uppgift att slå vakt om vårt integritetsskydd. Detta är inte något som vi kan ta för givet. Det är viktigt och en värdefull uppgift. I det arbetet måste vi samtidigt klara av balansen mellan att skydda vår integritet och att inte hämma teknisk utveckling och framskridande som leder till förbättringar av vårt samhälle.

Regleringsbrevet till Integritetsskyddsmyndigheten, så som det ser ut i dag, kan uppfattas som någorlunda ensidigt. Detta har lett till vissa problem framför allt när det gäller möjligheterna till teknisk utveckling, då Integritetsskyddsmyndigheten – helt i enlighet med sitt uppdrag, ska tilläggas – har stoppat vissa förutsättningar som annars hade kunnat finnas. Man hade på ett integritetssäkert sätt kunnat tillåta teknikutveckling som i dag har hämmats.

Vi moderater vill därför att regeringen får i uppdrag av riksdagen att se över detta för att säkerställa att Integritetsskyddsmyndigheten inte bara har ett integritetsskyddsuppdrag utan också ett uppdrag att hjälpa till i balansen mellan att skydda integritet och att möjliggöra teknisk utveckling, och i bästa fall kunna förena dessa två i en god symbios där man möjliggör ett gott integritetsskydd och framsteg inom våra svenska innovationer som stärker Sveriges roll i den internationella ekonomin.

Anf. 2 FREDRIK LINDAHL (SD):

Herr talman! Frågor om gränserna för det offentliga skyldigheter att dela med sig av information är en högst väsentlig fråga för det fria demokratiska statskicket. Sverige har en lång och hedervärd tradition av offentlighet – att i grunden bör alla handlingar som rör det allmänna och samhällets styre vara offentliga.

En särskilt viktig aspekt av det offentliga hantering av information rör Sverigedemokraternas yrkande i betänkandet: informationsutbyte mellan myndigheter. Jag vill därmed passa på att yrka bifall till vår reservation 1 i KU28.

Ingen, herr talman, kan väl i skuggan av påskhelgens våldsamma upplopp i våra så kallade utanförskapsområden förneka att det offentliga bör ta till alla medel för att så effektivt som möjligt kunna samverka mot sådant

som terrorism, utnyttjande av välfärdssystem, gängbrottslighet och olika former av antisociala beteenden.

Respekt för principer om sekretess är fundamentalt, men sekretessregler kan samtidigt inte tillåtas komma i vägen för myndigheters plikt att på ett effektivt sätt fullgöra sin myndighetsutövning. Det enda rimliga är att myndigheter bör kunna få tillgång till all information som är relevant för deras ansvarsområde, även om denna information kommer från andra myndigheter.

Rådande undantagsregler som finns för detta syfte är alltför snäva, och vi behöver få till stånd en bättre balansgång än den nuvarande. En möjlig lösning vore att skapa gemensamma register för information, och en annan är att förenkla bestämmelserna om handlingsoffentlighet och sekretess. Vi ser positivt på den utredning som regeringen tillsatte den 3 juni 2021 för att motverka bidragsbrott men ser med viss oro på att en motsvarande utredning saknas för myndighetssamordning av information kopplat till brottslighet.

Det är just gällande kriminaliteten som vi återkommande kan se att det offentliga brister. Bidragsfusk är ett stort problem, särskilt när det kan kopplas till organiserad brottslighet. Att myndigheters samordning för att motverka gängvåld eller terrorism hämmas av sekretessregler är dock ett mer akut problem. Har svenska myndigheter verkligen tillgång till alla medel de behöver för att kväsa den grova organiserade brottsligheten? Här behöver regeringen göra mer.

Vi i Sverigedemokraterna menar att ett första steg i tillvägagångssättet vore att tillsätta en utredning i just detta syfte, antingen kopplad till just brottslighet eller som generellt omprövar reglerna om myndighetssamordning av information. En så pass relevant fråga kan helt enkelt inte anstå.

Anf. 3 PER SCHÖLDBERG (C):

Herr talman! Centerpartiet har två reservationer i detta betänkande, och jag vill yrka bifall till reservation 4.

Vi lever i en tid som ter sig mycket osäker. Det finns hotbilder men faktiskt också enorma möjligheter. I den ena vågskålen ligger integritet, frihet och öppenhet. I den andra vågskålen ligger övervakning, brottslighet, förtryck och kontroll. Begreppet övervakning är självklart dubbelt. I det kan det ligga en frihet men samtidigt förtryck helt beroende på av vem och hur det används och vem som har kontroll över övervakningsverktygen.

Herr talman! Den teknologiska utvecklingen har på kort tid, sett i ett lite större perspektiv, givit oss möjligheter att å ena sidan skapa väldigt mycket trygghet, och å andra sidan skapa möjligheter att övervaka medborgarna till exempel genom kameraövervakning och insyn i digitala kommunikationer. En sådan övervakning kan grunda sig på goda skäl, till exempel brottsbekämpning. Information om varje individ samlas i dag i stora mängder även av offentliga aktörer.

Centerpartiet vill tillsätta en utredning med uppdrag att stärka medborgarnas kontroll över hur det offentliga använder deras personliga data. Centerpartiet vill stärka individens kontroll över sina personliga data och skapa bättre insyn i hur myndigheter och andra offentliga aktörer använder dessa uppgifter. Vi menar att man bör överväga att införa en lösning som innebär att medborgarna får information om och när deras personliga data

använts eller överförs från en myndighet till en annan i Sverige. Med all självklarhet måste situationer som till exempel brottsutredningar och andra saker kopplade till kriminalitet undantas i fråga om detta. Samtidigt som vi med de nya tekniska landvinningarna gör allt vi kan för att bekämpa brottslighet måste det balanseras mot individens rätt till integritet.

Herr talman! Jag har själv erfarenhet av att arbeta för stärkt kameraövervakning och för att stärka andra kontrollsystém från när jag hade för-
troendeuppdrag lokalt. Bara för några år sedan var det en väldigt komplicerad fråga att sätta upp en övervakningskamera på allmän plats. Det tog oss i min kommun väldigt lång tid och mycket arbete att övertyga både länsstyrelse och polis om nödvändigheten av det. Dessutom kan jag som smålänning konstatera att vi som kommun fick betala hälften av kostnaden för att få denna övervakningskamera på plats, trots att det egentligen var en polisiär fråga.

I dag ser jag ett helt annat tempo i utbyggnaden av de system som övervakar oss som individer. Mycket är motiverat. Men min poäng är att vi hela tiden måste pröva proportionaliteten i allt detta, i synnerhet då det är teknikdrivet och ger enorma möjligheter att bygga olika system. Som bekant slår teknik många gånger politik. Det är just därför som det är viktigt att ha integritetsperspektivet tydligt när personliga data och information samlas.

Anf. 4 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Vi diskuterar nu ett betänkande med motioner från allmänna motionstiden som behandlar frågor om offentlighet, sekretess och integritet. Det är alltså en viktig och grundläggande del i den svenska förvaltningen.

Att invånare och medier har tillgång till information från myndigheterna och kan begära ut handlingar är grundläggande för att upprätthålla tilltro till myndigheterna. Det är en viktig del för att kunna granska myndigheterna i landet. Att människors integritet ska skyddas är förstås självklart.

I detta betänkande behandlas en mängd olika motioner och olika frågor. Jag tänker uppehålla mig vid frågan om insyn i utbetalningar av anställningsstöd till företag.

Det finns flera former av anställningsstöd som ska underlätta för människor som av olika skäl står långt från arbetsmarknaden att få ett jobb. Det är självklart att det ska vara sekretess när det gäller uppgifter om vilka individer det handlar om och vilka skäl det är som gör att stöd betalas ut. Men det är ganska obegripligt att det inte är offentligt vilket stöd som betalas ut till företagen, alltså inte stödet till den enskilde utan stödet till företaget.

Jag är invald som ledamot för Örebro län och under lång tid bott i Hallsberg. Där var det ”allmänt känt” att ett företag i en grannkommun var väldigt bra på att använda sig av olika former av anställningsstöd och att många faktiskt fick börja sitt arbetsliv där. Det var också ”allmänt känt” att nästan ingen fick ett fast jobb och att anställningarna inte varade längre än den tid som anställningsstöd kunde betalas ut. Och direkt anställdes sedan en ny person med någon form av anställningsstöd.

Den här kunskapen som var ”allmänt känd” var kanske rätt eller helt fel. Men eftersom det är sekretess i fråga om det anställningsstöd som betalas ut till företag kunde ingen undersöka och granska hur det var med detta. Det är förstås inte bra.

Vi i Vänsterpartiet har flera gånger motionerat om att detta måste ändras. Utskottsmajoriteten har avstyrkt och riksdagen har avslagit förslaget varje gång. Man har inte ansett att det finns behov av att göra dessa uppgifter offentliga. Den senaste fullständiga hanteringen av frågan skedde under våren 2019.

Som bekant har det hänt en del sedan våren 2019. Våren 2020 fanns det stöd i riksdagen för att införa ett nytt system för stöd till korttidsarbete med anledning av coronapandemin. Detta stöd har gjort det möjligt för arbetsgivare att minska arbetstiden för personal men fortfarande ha dessa personer kvar som anställda och få stöd av staten för en del av kostnaden.

I samband med detta infördes också en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen som innebär att sekretess inte gäller för beslut om stöd vid korttidsarbete. Detta tillägg gjordes för att tillgodose allmänhetens och mediernas intresse av insyn i dessa ärenden.

Vår uppfattning är att det finns precis samma behov av insyn i ärenden som gäller alla andra former av anställningsstöd. Att det ska vara möjligt att granska detta borde vara självklart. Och nu finns det en möjlighet för riksdagen att faktiskt åtgärda den stora skillnad som finns mellan olika former av anställningsstöd.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 5 NINA LUNDSTRÖM (L):

Herr talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till reservation 3.

Herr talman! Integritet handlar om individens rätt att få bestämma över åtkomsten till den egna sfären. Med framsteg inom tekniken skapas nya möjligheter för den enskilde men också nya sårbarheter.

För att skydda alla medborgares rättigheter och privatliv måste skyddet för den egna personen på internet förbättras. Samtidigt ligger det i definitionen av integritet att ägarskapet över den egna informationen måste ligga hos den enskilde.

Individen bör ha möjlighet att påverka informationsinsamling som upplevs kränka den personliga integriteten. Det gäller inte bara Sverige utan även EU. Alla nya EU-förslag bör analyseras ur ett integritetsperspektiv.

Skyddet för privatlivet är centralt i ett fritt samhälle. Ingen har rätt att veta allt om dig, och liberaler värnar den personliga integriteten.

Integritetsskyddet på nätet blir en allt viktigare fråga. I dagens samhälle handlar integritet om myndighetsregister, brottsbekämpning och privata företags databanker. Integritetsfrågorna bör ges en större tyngd när nya regler införs. Ibland måste integriteten vägas mot andra viktiga intressen, som arbetet mot terrorism eller andra brott. Men integritetsfrågorna måste analyseras noggrant när nya lagar stiftas. Så är det dock inte alltid i dag.

Herr talman! Privatpersoner lämnar ifrån sig allt fler uppgifter om sig själva och sina köpvanor, särskilt på nätet. När vi blir kunder blir integritetsfrågorna än mer aktuella.

Vi liberaler anser att individer ska få tydligare insyn i vilka uppgifter som lagras och hur de används. Det ska också vara lättare att få uppgifter raderade i samband med att kundrelationen upphör. Konsumenternas integritetsskydd vid köp på internet behöver förstärkas.

Näthandeln innebär stora fördelar för konsumenten genom exempelvis ett ökat utbud, men den växande näthandeln innebär också att konsumenter lämnar ifrån sig allt fler uppgifter om sig själva och sina konsumtionsmönster – uppgifter som säljs vidare till andra företag på ett sätt som är omöjligt för individen att överblicka.

Företag som erbjuder gratistjänster på nätet begär i utbyte tillgång till information som rör konsumenten. Även om detta kräver konsumentens samtycke är konsekvenserna svåra att överblicka. Lagstiftningen behöver skärpas. Det handlar om vilken typ av uppgifter som företagen får spara och hur länge uppgifterna får sparas innan ett nytt samtycke måste inhämtas från den enskilde.

Konsumenter bör även få bättre möjligheter att få sina uppgifter raderade. Lagar och regler som inskränker den enskildes rätt till sina personuppgifter på internet måste följas upp.

Åtgärder på internet som syftar till att bekämpa organiserad brottslighet måste vidare vägas mot den enskildes rätt till integritet.

Det finns också ett behov av att förbättra konsumentskyddet för barn och skyddet mot marknadsföring riktad till barn på internet.

Därför menar Liberalerna att regeringen i en årlig skrivelse till riksdagen bör redovisa utvecklingen när det gäller skyddet för den personliga integriteten. Skrivelsen bör också belysa både de legala förutsättningarna för integritetsskyddet och den övergripande utvecklingen vad gäller användningen av olika slags informationsteknik som påverkar integriteten.

Avslutningsvis, herr talman, bör varje människas rätt till integritet vara stark. Personlig integritet är en aspekt av människans värdighet som avser rätten för varje människa att ha sin egenart och inre sfär respekterad. Individens rätt till integritet omfattas av FN:s mänskliga rättigheter, artikel 12. Individens rätt till integritet åtnjuter även grundlagsskydd i vår svenska regeringsform.

Varje människas rätt till integritet är viktig att värna!

Anf. 6 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Offentlighetsprincipen är central i svensk rättsordning. Den innebär att allmänheten, enskilda individer och medier kan ha insyn i statens göromål, som ju i grunden är våra gemensamma göromål. Precis som detta är en central del i svensk rättsordning är även den enskilda medborgarens rätt till integritet och privatliv grundlagsskyddad, som min kollega talade om tidigare.

Båda dessa principer – statens offentlighet och den enskilda medborgarens rätt till integritet – är vägledande i vårt arbete kring offentlighet och sekretess.

Herr talman! På bordet i dag har vi konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU28 *Offentlighet, sekretess och integritet*, som behandlar motionsyrkanden på detta tema. Jag vill här rikta uppmärksamheten mot ett område som behandlas i år, nämligen frågan om olika sekretessmarkeringar, regleringar och möjligheten för myndigheter att samverka genom underlättat informationsutbyte.

Herr talman! Sekretess gäller mellan myndigheter och mellan självständiga verksamhetsgrenar inom en myndighet. Detta motiveras av skyddet för den enskildes integritet. Ett samarbete mellan myndigheter kan i många situationer vara nödvändigt exempelvis för att värna den enskildes rättssäkerhet eller hälsa eller för att bekämpa brott. För att ett sådant samarbete inte ska omöjliggöras finns redan i dag ett stort antal sekretessbrytande bestämmelser som ger möjlighet till informationsutbyte mellan och inom myndigheter. Det handlar alltså om bestämmelser som möjliggör för myndigheter att dela information med varandra.

Herr talman! Därutöver kan det vara bra att påminna sig om att den enskilde även som huvudregel enligt 12 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen helt eller delvis kan häva den sekretess som gäller till skydd för personen ifråga, alltså för honom eller henne, något som förekommer i sammanhang där den enskilde är i behov av samverkande myndigheter.

Det finns alltså redan i dag flera exempel på bestämmelser som tar sikte på och möjliggör samverkan mellan myndigheter. Men, herr talman, det har funnits områden där vi har sett att kriminella har använt reglerna om sekretess och integritet, alltså de välkända statliga stuprören, för att tillskansa sig skattemedel olagligen. Det handlar alltså om välfärdsbrottslighet, där kriminella har utnyttjat de svenska reglerna för att berika sig själva på bekostnad av svenska skattebetalare. Det är naturligtvis helt oacceptabelt. Det är ju stöld.

Därför har vi socialdemokrater i regeringsställning inlett en statlig offensiv mot fusk och välfärdsbrottslighet där en viktig del just handlar om ökad samverkan mellan myndigheter.

I höstas presenterade regeringen förslaget om att inrätta en ny myndighet för systemövergripande kontroll av utbetalningar från välfärdssystemen. Arbetet med att motverka de felaktiga utbetalningarna och bidragsbrotten är viktigt för förtroendet för hela vår välfärd. Den nya myndigheten kommer därför att få i uppdrag att motverka fusk och felaktiga utbetalningar genom systemövergripande analyser av utbetalningar från välfärdssystemen. Myndigheten kommer också att få i uppgift att betala ut ersättningar som beslutas av välfärdsmyndigheter som exempelvis Försäkringskassan.

Myndigheten ska i sitt arbete väga den enskildes rätt till integritet mot det allmännas behov av tillgång till information i kontrollsyfte. Myndigheten ska inleda sin verksamhet nästa år, 2023.

Herr talman! Inte en enda krona ska gå till kriminella. Från Socialdemokraternas sida är vi fast beslutna att slå ned hårt på alla angrepp på det gemensamma.

I höstas föreslog regeringen också betydande tillskott till befintliga myndigheter och deras arbete för att motverka felaktiga utbetalningar, skattebrott, bidragsbrott, arbetslivskriminalitet, penningtvätt och finansiering av terrorism, något som det också talades om här tidigare. Även åtgärder för ordning och reda på vägarna ingick.

Herr talman! Den statliga offensiven innebär att det ska bli fler razzior på byggarbetsplatser, fler kontroller av yrkestrafiken på våra vägar och ett intensifierat arbete för att se till att våra skattepengar inte går till fuskare och kriminella.

Det är många myndigheter som ingår i denna breda offensiv: Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Inspektionen för vård och omsorg, Arbetsmiljöverket, Bolagsverket, Finansinspektionen, länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland, Polismyndigheten, Spelinspektionen, Fastighetsmäklarinspektionen och Transportstyrelsen.

Det här kommer att göra skillnad.

Herr talman! De svenska reglerna om offentlighet, sekretess och integritet är viktiga beståndsdelar i vår demokrati och rättsordning. Vi ska skydda och värna dem. En del av detta är att försvara dem, och oss som land, mot kriminellas försök att utnyttja dessa principer för egen vinnings skull.

Här gäller det att vi gör kloka och genomtänkta avvägningar och står enade för att skydda principerna kring offentlighet, sekretess och integritet å ena sidan och för att skydda våra gemensamma resurser å andra sidan. Regeringens statliga offensiv mot fusk och välfärdsbrottslighet handlar om detta.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag tacka för ordet och yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 6 Omhändertagande och återkallelse av förarbevis för vattenskotter

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU13

Omhändertagande och återkallelse av förarbevis för vattenskotter (prop. 2021/22:143)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 7 Sjöfartsfrågor

Sjöfartsfrågor

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU12

Sjöfartsfrågor

föredrogs.

Anf. 7 ANDERS HANSSON (M):

Herr talman! Dagens debatt handlar om sjöfart, eller närmare bestämt om alla de sjöfartsmotioner som lämnats in under allmänna motionstiden i riksdagen under hösten förra året. Motionerna avhandlar allt från till exempel de allmänna villkoren för svensk sjöfart till elektrifiering av sjöfarten och arbetet med att minska dess miljöpåverkan.

Prot. 2021/22:99

20 april

*Offentlighet, sekretess
och integritet*

Herr talman! Sjöfarten är oerhört viktig för svensk handel och för Sveriges godsförsörjning. Hela 90 procent av all svensk import och export nyttjar sjöfarten någon gång under resans lopp. Svensk sjöfart sysselsätter 10 000 personer ombord på fartygen och över 100 000 personer inom hela näringen.

Avbrott inom sjöfarten får snabbt konsekvenser i alla länder, då sjöfarten till sin karaktär är internationell. Många av oss minns när det stora containerfartyget Ever Given, med över 18 000 containrar, i slutet av mars förra året gick på grund i den viktiga Suezkanalen och blockerade trafiken under cirka en vecka. Den grundstötningen gav snabbt negativa effekter på industrier, näringsliv och samhälle ända upp till oss här i Norden. Detta visar tydligt hur viktig sjöfarten är för oss i Sverige och för alla i övriga världen.

En fungerande och konkurrenskraftig svensk sjöfart är grundläggande för att Sverige, som är ett avlångt land med lång kustlinje och som är beroende av export och import, ska kunna fungera.

Herr talman! När man talar om sjöfart är det många som endast ser stora passagerarfartyg och godsfärjor för sitt inre. Sanningen är dock att svensk sjöfart är så mycket mer. Ett fartyg är ingenting utan en fungerande hamn. En hamn är helt beroende av infrastruktur till och från hamnen för att kunna sända sina varor vidare in till eller ut från Sverige. Fartyg kan inte fungera utan kunniga och engagerade besättningar som får arbetet och säkerheten att fungera till sjöss. Allt hänger ihop för att Sverige ska ha en bra, konkurrenskraftig och effektiv sjöfart.

Tittar man på avgifter och skatter ser man dock att Sverige har en bit kvar för att nå detta. Sverige är ett av få länder som har lotsavgifter och farledsavgifter, det vill säga avgifter för att navigera fartyg i svenska vatten, avgifter för att fartyg ska få lägga till i hamnar, avgifter för isbrytning med mera. Under de senaste åren har dessa avgifter höjts årligen, vilket har varit till stort men för sjöfarten – dess konkurrenskraft minskar då.

Anledningen till höjningarna har varit att avgifterna finansierar Sjöfartsverkets ekonomi. Verket är ett av tre kvarvarande affärsverk och finansieras till största delen av avgifter. Under en tid då verkets ekonomi har varit ytterst svårhanterad har avgifterna höjts kontinuerligt. Det blir ett moment 22 när ett affärsverk som är beroende av fungerande handelssjöfart för sin verksamhet nödgas höja avgifterna till den grad att kostnaden blir så pass hög att trafiken inom handelssjöfarten minskar.

Detta ledde till att majoriteten i utskottet i maj 2020 lämnade ett tillkännagivande till regeringen om att utreda Sjöfartsverkets finansierings- och organisationsmodell. Nästan två år senare – i år – agerade regeringen genom att ge Statskontoret i uppdrag att utreda förutsättningarna för Sjöfartsverket i enlighet med tillkännagivandet. Jag hade önskat att regeringen hade agerat något tidigare i denna fråga, då detta har drabbat sjöfarten under ett par år då avgifterna höjts.

Till regeringens försvar ska dock sägas att den har tillskjutit Sjöfartsverket en förstärkning på 300 miljoner för 2022, 2023 och 2024, vilket är positivt. Samtidigt undantog man Sjöfartsverket från krav på räntabilitet och soliditet under perioden 2021–2024 eftersom i synnerhet soliditeten inom verket var väldigt låg. Detta är förvisso bra, men det skapar också risker. Jag hoppas att regeringen tydligt följer utvecklingen för Sjöfartsverkets ekonomi.

Jag väljer dock att se positivt på dessa anslag, då Sjöfartsverket har meddelat att man från och med den 1 januari 2023 – hör och häpna – ämnar bryta utvecklingen med höjda farledsavgifter och i stället sänka desamma. Huruvida detta även gäller lotsavgifterna är ännu oklart.

Jokern i denna sifferexercis, herr talman, är dock att Sjöfartsverket står inför nödvändigheten att införskaffa tre nya isbrytare till en total kostnad på 4 ½–5 miljarder kronor. Denna utgift kan omöjligen tas via verkets egen budget, och oklarheten över finansieringen gör att leveransen av nya isbrytare riskerar att försenas.

Regeringen har inte givit något klart besked om hur denna finansiering ska lösas. Jag hoppas att vi kanske kan få något ställningstagande om detta här i debatten. Jag upprepar: Det vore omöjligt att finansiera detta genom Sjöfartsverkets vanliga budget utan att öka avgiftsintaget på den övriga sjöfarten till oanade höjder. Vad vill regeringen?

Herr talman! Som jag tidigare nämnt spelar hamnarna också en synnerligen viktig roll. De flesta av Sveriges drygt 50 hamnar ägs i dag av kommuner eller regioner. Dessa nödgas investera i sina hamnar för att tillgodose landet Sveriges behov av handel. Hemma i Skåne, som jag kommer ifrån, har såväl Trelleborgs hamn som Ystads hamn lagt över 1 miljard vardera på nya moderna hamnlägen i syfte att säkerställa fortsatt godstrafik. Miljarder av kommunernas egna pengar läggs på investeringar som till största delen gynnar landet Sverige och kanske inte just den kommun som hamnen ligger i.

Likväl jagar regeringen hamnarna och kräver att de ska sänka de kostnader som de har i samband med färjetrafiken. Jag vågar säga att hamnarna, som agerar på en konkurrensutsatt marknad, är väldigt kostnadsmedvetna och redan pressar de kostnader de kan pressa. Ett för högt kostnadsläge skulle faktiskt medföra att rederier finner andra hamnar som kan ta emot deras gods på billigare vis.

Jag anser att staten i stället bör ta sitt ansvar för att underlätta för infrastruktur och säkra godsflödena till våra större hamnar. Redan i dag har Sverige fem så kallade corehamnar som är särskilt utpekade som viktiga hamnar för Sverige. Det är Trelleborg, Malmö, Göteborg, Stockholms hamnar och Luleå hamn. Därtill kommer större hamnar som ingår i EU:s transportkorridorer, till exempel Ystad, Helsingborg, Karlskrona, Gävle med flera.

Trafikverket bör ges i uppgift att planera, prioritera och säkerställa nödvändig infrastruktur till och från hamnarna för effektiva godsflöden. Tyvärr prioriterar varken regeringen eller Trafikverket detta, vilket försämrar för svensk sjöfart. Hjälp i stället viktiga hamnstäder som Trelleborg och Ystad med att bygga ringleder och vägar för bättre godsflöden! Hjälp Göteborgs och Malmö hamn med bättre järnväg, så att de kan öka vår tillväxt! Det är orimligt att kommunerna och deras invånare, och inte regeringen eller staten, är de som ska ta ansvar för Sveriges godsflöden.

Ett tips är faktiskt att titta i den nationella godstransportstrategin, som har många goda förslag. Men det hjälper föga om regeringen sitter på händerna i sjöfartsfrågorna och undviker att agera. Vi inom Moderaterna vill se en aktiv regering som tar tag i sjöfartsfrågorna och som tar bort konkurrensnackdelar från svensk sjöfart. Gör en översyn av sjötrafikens alla olika avgifter och skatter i syfte att möjliggöra bättre sjöfart i en internationell

konkurrens! Säkerställ att hamnarna har erforderlig infrastruktur till och från hamnarna! Det vinner alla på.

Herr talman! Slutligen skulle jag vilja säga några ord om inlandssjöfarten, eller rättare sagt om den EU-klassade pråmtrafiken och möjligheten att transportera gods genom kanaler och älvar, över våra större sjöar och i våra storstadsregioner.

Trots att regeringen har tillsatt en nationell samordnare, som dessutom avgivit en hel del bra förslag som inarbetats i den nationella godstransportstrategin, har regelverket för denna trafik förändrats föga. Den EU-klassade pråmtrafiken regleras av EU-regelverk, till skillnad mot den havsgående sjöfarten, som regleras via FN-organet IMO:s, International Maritime Organizations, stora regelverk.

Att jämställa havsgående sjöfart med pråmtrafik blir att jämföra äpplen och päron. Inför EU-regelverket som styr pråmtrafiken även i Sverige! Då finns det i alla fall regelmässiga förutsättningar att använda pråmar i stället för landtransporter längs vissa stråk i Sverige. Det skulle avlasta våra vägar oerhört mycket om vi kunde flytta gods från vägar till pråmar.

Detta är också i enlighet med ett tillkännagivande som riktades till regeringen i maj 2019. Problematiken med att regeringen inte tar något initiativ i den här frågan kvarstår dock. Man tillser inte att erforderlig lagstiftning finns på plats efter samråd med Trafikverket, Transportstyrelsen och Sjöfartsverket.

Herr talman! Svensk sjöfart är synnerligen viktig för svensk handel och för svensk livsmedels- och godsförsörjning. Då sjöfarten är oerhört internationell och rörlig gäller att Sverige kan erbjuda goda konkurrensmöjligheter, så att fler fartyg både trafikerar Sverige och även flaggar in sina skepp under svensk flagg. När andra länder anpassar sin lagstiftning för att möjliggöra detta måste Sverige vara på tårna och följa med. Vi kan inte blunda för förändringarna, ha högre avgifter än andra och ställa högre krav på rederierna än vad andra länder gör.

Sverige behöver en aktiv politik som genomför nödvändiga förändringar och förbättrar svensk sjöfart. Om vi förblir passiva kommer vi att bli akterseglade och riskera att förlora en hel näring. Underlagen till förbättringar finns till stor del, men frågan blir vem som vågar styra skutan i rätt riktning. Än så länge har regeringen varit passiv. Jag hoppas på en förändring.

Herr talman! Jag står självfallet bakom alla de reservationer som vi inom Moderaterna lämnat i betänkandet, men för att bespara kammarens ledamöter alltför långa voteringar yrkar jag endast bifall till vår reservation nummer 2.

Anf. 8 JIMMY STÅHL (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 23. Men självklart står vi bakom alla våra reservationer.

Jag ska börja mitt anförande med en fråga, herr talman. Vill Socialdemokraterna ha sjöfart? Är svaret ja kommer nästa fråga: Vill Socialdemokraterna ha svensk sjöfart? Är svaret ja på den också undrar vi sverigedemokrater: Var är satsningarna på sjöfarten?

År 1996 antog riksdagen ett näringspolitiskt mål. Staten skulle på olika sätt tillvarata sjöfartens möjligheter till konkurrenskraft. Vad har hänt sedan dess? Inte mycket.

År 2014 gavs möjlighet för Sverige att bedriva sjöfart på skyddade vatten som Göta älv till Väneren, Mälaren ut till Södertälje sluss samt kustnära skyddade vatten. Detta innebar att man fick möjligheter att via regellättnader starta EU-klassad pråmtrafik.

Pråmar kan te sig olika. Det finns allt från byggpråmar till pråmar som kör som egna fartyg. Det vi pratar om är pråmar som kör för egen motor. Ett genomsnittligt pråmfartyg har en lastkapacitet motsvarande ungefär 100 normalstora lastbilar. Pråmarna är byggda för att kunna manövreras i trånga utrymmen och är anpassade för inrikestransporter. De passar mycket bra i citymiljö för att transportera allt från byggmaterial till containrar.

Med tanke på de möjligheter pråmtrafiken har kan man undra var alla fartyg är. Trafikuskottet har varit och tittat på ett fartyg, Leander. Det fungerade utmärkt. Problemet, herr talman, är kostnader och regelverk. Som jag sa tidigare gavs Sverige möjligheten att bedriva trafik i enlighet med EU-regelverk på inre vattenvägar. Men vad gör då regeringen? Jo, de stiftar regler som är anpassade efter IMO-regelverk för fartyg som är anpassade att gå till havs med höga vågor.

Det har gjorts försök att få igång pråmtrafik. År 2021 firades det med pompa och ståt när Sveriges första containerpendel på inre vattenvägar invigdes, det 110 meter långa fartyget Emelie Deymann från Tyskland med en kapacitet på 208 TEU, vilket motsvarar ungefär 200 lastbilar. Pråmen skulle köra mellan Norviks hamn och Västerås hamn. Syftet var att flytta gods i huvudsak från väg till sjöfart för att kunna avlasta det tungt belastade vägnätet i regionen och samtidigt minska koldioxidutsläppen. Resan skulle ta 15 timmar, och pendeln skulle starta med två avgångar i veckan.

Det blev bara en resa. Sedan fick fartyget åka tillbaka till Tyskland. Förutsättningarna är sämre i Sverige än på kontinenten med tanke på farledsavgifterna och att pråmarna behöver ha lots innan fartygets befälhavare kan ansöka om ledanknuten lotsdispens.

Sverige ser fartyg för inre vattenvägar och IMO-fartyg som samma sak. Men på kontinenten har man underlättat för den här typen av fartyg på ett helt annat sätt, något vi i Sverige också hade kunnat göra för att få till en överflyttning från väg till sjöfart. Varför är inte detta gjort? Sedan 2014 har vi haft denna möjlighet.

Herr talman! Sverige har varit en stor sjöfartsnation. Vi hade en blomstrande varvsindustri och en stor svenskflaggad flotta. Jag sprang på en artikel från 2013 från P4 Väst där man konstaterade att allt fler rederier flyttade utomlands och att det 2013 bara fanns 103 svenskflaggade fartyg kvar. Bara fem år tidigare hade det funnits runt 250 svenskflaggade fartyg.

Mellan 2001 och 2016 minskade den tidigare starka handelsflottan drastiskt, från 254 fartyg ned till skrämmande 89 fartyg. Men 2017 vände det, och fler fartyg flaggade in till Sverige. År 2019 fick Sverige se sitt 100:e fartyg under svensk flagg.

Varför ökade då inflaggningen? Jo, de senaste åren hade regering och riksdag, de fackliga parterna och den svenska rederinäringen genomfört en rad åtgärder, exempelvis införandet av tonnageskatt, regelförenklingar, inspektionsdelegering och moderniserade kollektivavtal.

Herr talman! Sveriges Redareförening skrev 2014 att vi kunde nå 400 svenskflaggade fartyg 2020 om politiken hängde med. 400 fartyg hade in-
neburit 43 000 anställda i land och till sjöss jämfört med dagens ungefär

25 000 och 31 miljarder i bidrag till bnp jämfört med dagens 18 miljarder. Med 400 svenskflaggade fartyg, jämfört med dagens ungefär 100, hade vi kunnat ha 1 000 svenskkontrollerade fartyg, vilket är dubbelt så många fartyg som i dag. Men politiken hängde inte med, så nu 2022 är det fortsatt bara 100 svenskflaggade fartyg.

Herr talman! Det är inte dyrt att göra de förändringar som ger oss svenskflaggade fartyg. Det är inte kostsamt att göra regelförändringar som möjliggör till exempel pråmtrafik. Tvärtom stärker det på sikt svensk ekonomi och minskar arbetslösheten. Om regeringen på riktigt hade velat flytta gods från väg till sjöfart hade godset redan varit där.

Innan jag slutar, herr talman, vill jag passa på att ge tips på förändringar som kan ge sjöfarten ett lyft. Förändra stämpelskatten till en stämpelavgift! Ge möjlighet att utnyttja hela utrymmet som EU har för tonnageskatten! Tillåt specialsjöfarten och passagerartrafiken att ingå i tonnageskatten! Återställ nettomodellen, som försämrades när man införde tonnageskatten! Se över farledsavgifterna! Se över lotsavgifterna! Det hade räckt långt, herr talman.

(Applåder)

Anf. 9 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Alla har en relation till sjöfart. Många har gjort resor med fartyg mellan länder eller beställt varor som skickats med båt till Sverige från ett annat land. Hela 90 procent av Sveriges import och export går sjövägen.

För att öka sjöfartens andelar och för att fler ska välja att nyttja sjöfarten har Centerpartiet följande förslag: Centerpartiet vill att Sverige tar fram en grön kustfartsstrategi som lyfter fram både den svenska maritima strategin och den nationella godshandlingsplanen.

Ett gott exempel är Norge, som nyligen antog en grön kuststrategi som syftar till att minska koldioxidutsläppen, skapa gröna arbetsplatser och stimulera grön teknikutveckling. I den norska strategin ingår aktörer inom rederinäring, kommuner och nationella myndigheter samt transportköpare. Strategin har också en budget som man kan söka medel från för gröna investeringar.

Centerpartiet anser att Norges angreppssätt i denna plan, det vill säga att samla relevanta aktörer och ta ett helhetsgrepp om en grön utveckling av branschen, är värt att eftersträva även från svenskt håll.

I och med de oroligheter som just nu råder i vår omvärld menar Centerpartiet att denna typ av samverkan med en kustfartsstrategi är ännu mer angelägen än tidigare.

Centerpartiet föreslår vidare att möjligheterna till en starkt konkurrenskraft och en mer effektiv och bättre analyserad miljöstyrning inom sjöfarten måste ses över. Detta inkluderar också intermodala transportlösningar som stimulerar ett transportslagsövergripande godsflöde och överflyttning av gods till sjöfarten.

Som alla vet: Alla transportslag behövs tillsammans.

Herr talman! Centerpartiet vill se mer godstrafik på sjön. Att nyttja sjöfarten mer än i dag är en viktig del för att transportsektorn ska nå klimatmålen. Sjöfarten är bra, för där finns ledig kapacitet att ta emot mer gods. Men för att kunna uppfylla detta behöver konkurrensvillkoren mellan trafikslagen utjämnas mer.

I dag finansieras Sjöfartsverkets verksamhet genom farleds- och lotsavgifter medan järnväg och väg hanteras av Trafikverket, som är anslagsfinansierat. Uppdelningen mellan trafikslagen på olika myndigheter med olika grundfinansiering och effekterna detta får på bland annat konkurrensvillkoren mellan trafikslagen måste ses över. Detta görs nu i och med att Sjöfartsverkets organisering ses över, vilket är glädjande.

Lotsverksamheten är viktig att se över vad gäller hur den kan förenklas och hur kostnaden för den kan minskas. Sverige fick den 1 juni 2021 igång sin första godspendel mellan Stockholm Norvik och Mälaren i en så kallad tidtabellsbunden trafik.

Transportstyrelsen har i sitt nya förslag till lotsföreskrifter visat att lotspliktsreglerna blir ännu strängare för just Mälaren. Det som blir problematiskt här är att regeringen i den nationella godsstrategin indikerat att Sverige ska erbjuda det bästa regelverket för sjöfart i Europa och att åtgärder för att underlätta tillämpningen av de nya regelverken ska prioriteras.

Vidare pekar regeringen på att man ska se över hur ett mer riskbaserat lotspliktsregelverk kan utformas för att skapa ett modernt och enhetligt regelverk och vilka tekniska och administrativa förutsättningar som finns för att effektivisera lotsverksamheten.

Mot denna bakgrund anser Centerpartiet att godspendlar på Mälaren och andra vattenvägar bör regleras genom ett mer funktionsbaserat lotskrav för att harmoniera med kraven som finns på andra håll i Europa.

Herr talman! Nya isbrytare är en fråga som har diskuterats mycket under denna mandatperiod. Den isbrytarflotta vi har i dag behöver bytas ut. Isbrytarna är viktiga för att säkerställa tillgång till hamnar och därmed tillförlitliga transporter för näringslivet.

Stationsorterna har varit föremål för diskussion under årens lopp, men vi anser att detta bör avgöras av behovet för näringslivet och då särskilt basindustrin i norr där exporten är helt beroende av isfria rännor.

Svenska isbrytare, som under stor del av året inte är i bruk, borde i större utsträckning kunna användas i sjösäkerhetsarbete och till flyttning av farleder och trafikseparering i farlederna.

Designfasen för nya isbrytare börjar bli klar, och vi har kunnat ta del av hur de nya isbrytarna är tänkta att se ut. Det som dock återstår är finansieringsfrågan, som är av väldigt stor vikt. Här vill Centerpartiet att regeringen snarast meddelar hur man tänker sig finansieringen av denna stora och viktiga investering. Vi vill dock inte se höjda farledsavgifter eftersom det kommer att drabba industrin.

Herr talman! I Sverige finns ett hundratal hamnar, och av dessa är omkring 50 stycken utpekade som allmänna hamnar enligt Sjöfartsverkets författningssamling. Svenska hamnar ägs till övervägande del av kommuner och är jämfört med andra länder mer autonoma och självstyrande. Beslut om etablering och investering i hamnar fattas av hamnens ägare, ofta en kommun eller ett lokalt företag. Kommunerna eller det kommunala bolaget står normalt för finansiering av hamninfrastruktur genom egna medel eller genom lån.

Centerpartiet tycker att det är bra att hamnarna drivs utifrån kommersiella förutsättningar eftersom våra hamnar utvecklas bäst med konkurrensneutralitet och med marknaden som bas.

Centerpartiet anser samtidigt att det ur ett nationellt perspektiv vore bra om staten i större utsträckning kunde se den svenska hamnverksamheten som en integrerad del av transportinfrastrukturen. Centerpartiet vill understryka att hamnarna är viktiga nav för såväl gods som passagerare och att hamnarnas lokala och regionala verksamhet därför i hög utsträckning är en nationell angelägenhet.

Centerpartiet vill därför se fler samordnade insatser när hamnar vill göra investeringar så att också infrastrukturen till och från hamnarna utvecklas. Varor, gods och människor ska ju inte avsluta sin resa i hamnen utan ska vidare.

Centerpartiet förespråkar därför att hamnverksamheten i kraft av sin strategiska betydelse i större utsträckning ska ingå som en del i det nationella transportsystemet.

Vi vill vidare framhålla att hamnarna är viktiga i den gröna omställningen. För att kunna investera i anläggningar, teknik och infrastruktur som gör det enklare att till exempel serva fartyg med landansluten el och underlätta intermodala lösningar på kaj krävs kapital. Några av de stöd som finns tillgängliga är inte anpassade för hamnar, i synnerhet inte för de små och medelstora.

Som exempel vill Centerpartiet ta upp stadsmiljöavtalen, som hamnarna i dag är helt exkluderade från då avtalen inte fungerar för aktiebolag – även om det i hamnarnas fall är enskilda kommuner som fullt ut äger aktiebolaget. Här vill Centerpartiet därför att regeringen ser över formerna för stadsmiljöavtal så att stödet även kan sökas av hamnar.

Herr talman! En annan fråga, som är av stor vikt i hela landet och framför allt längs våra kuster, rör problemet med dumpade båtar i naturen. Dessa kan skapa långvariga miljöskador om ämnen läcker ut ned i marken och ut i grundvattnet.

I dag finns omkring 100 000 båtar i Sverige som närmar sig sitt bästföredatum eller redan har passerat det. Den största andelen är uttjänta plastbåtar och fritidsbåtar som ofta innehåller giftiga ämnen från en tid när kemikalielagstiftningen inte var lika utvecklad.

Jag besökte Vaxholms kommun i Stockholms län tillsammans med Kustbevakningen och kommunstyrelsens centerpartistiska ordförande Malin Forsbrand för att själv se problemet med dessa båtar. Vaxholm är dock inte unikt, utan detta är ett problem i hela landet och längs våra kuster. Detta kan jämföras med problemet med dumpning av skrotbilar.

Här kan konstateras att det saknas ekonomiska incitament, så risken är stor att båtägarna inte kommer att ge sig till känna. Det finns således behov av att se över lagstiftningen för att kunna förenkla hanteringen av skrotbåtar och vrak.

Centerpartiet efterfrågar därför en översyn av möjligheten att införa ett obligatoriskt ägarregister för båtar eller en tvingande ansvarsförsäkring.

Herr talman! Avslutningsvis: Sjöfarten är fantastisk och ett viktigt transportslag för hela landet. Med detta yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation, nummer 3.

(Applåder)

Anf. 10 JESSICA THUNANDER (V):

Herr talman! Vänsterpartiet står alltid bakom alla sina motioner och reservationer, men i dag yrkar jag bifall till reservation 47, som handlar om anställningsvillkor och arbetsmiljö till sjöss.

Herr talman! Sjöfarten är en mycket viktig men underutnyttjad del av vår infrastruktur trots att den är betydligt energisnålare och klimatsmartare än vägtrafiken och skulle kunna avlasta landinfrastrukturen då det finns stor outnyttjad kapacitet i både farleder och hamnar. Det behövs åtgärder för att främja överflytt från väg till sjöfart.

Bland annat vill Vänsterpartiet att regeringen kommer med förslag för att ytterligare förbättra ekobonussystemet och att man utreder vilka styrmedel som behövs för att minska trösklarna för nya transportupplägg för inlands- och kustsjöfarten.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet vill som sagt se incitament för överflytt av godstransporter från väg till sjö. Men för att det ska ge avsedd klimat- och miljöeffekt får vi självklart inte glömma att sjöfarten också påverkar klimat och miljö i väldigt stor utsträckning. Den måste ställa om, precis som vägtrafiken, annars tappar överflytten en del av sitt syfte.

När det gäller sjöfartens miljöpåverkan saknas utförligt faktaunderlag, och det finns ingen myndighet som har det övergripande ansvaret för att följa upp och utvärdera effekterna av sjöfartens samlade påverkan på havsmiljön och dess ekosystem.

Trots våra begränsade kunskaper om sjöfartens samlade påverkan kan vi konstatera att den är omfattande. Miljömålsberedningen föreslog i sitt betänkande *Människan och havet* att Trafikanalys ska få till uppgift att följa upp och utvärdera sjöfartens effekter på havsmiljön och dess ekosystem. Vi i Vänsterpartiet ställer oss bakom det förslaget och vill att regeringen snarast ger Trafikanalys detta uppdrag.

Herr talman! Sjöfartens utsläpp av både svavel och kväve är betydande, och utsläppen orsakar hälsoproblem med tusentals förlorade levnadsår enbart i Nordeuropa och mycket stora problem i marina ekosystem. Östersjön är av IMO klassad som ett särskilt känsligt havsområde. Vi anser att det finns starka skäl att stärka miljökraven på de fartyg som trafikerar området.

Till exempel bör regeringen verka för att det blir möjligt att införa bindande regler för kväverening även på äldre fartyg i Östersjön. När det gäller utsläpp av svaveloxid bör Sverige internationellt verka för ett förbud mot open loop-skrubbar, där svavlet släpps ut rakt ut i vattnet, och att utreda om ett nationellt förbud mot dessa är genomförbart.

De kan – så länge bunkerolja fortfarande används, även om den och alla andra fossila bränslen bör fasas ut fortast möjligt – ersättas med closed loop-anläggningar som samlar in skrubbevattnet för inlämning i hamn för lämplig rening och behandling. Bäst i båda fallen är naturligtvis fossilfria bränslen som inte orsakar dessa utsläpp.

Herr talman! När vi talar om hållbarhet gäller det inte bara klimat och miljö utan självklart även den sociala hållbarheten, inklusive de anställdas arbetsvillkor och arbetsmiljö.

Lagstiftningen om och tillsynen av arbetsmiljön till sjöss är ett lapp-täcke av regler och undantag, som dessutom släpar efter den lagstiftning som gäller för arbetsmiljön i land. Det är dags att riksdagen, regeringen

och ansvariga myndigheter tar ett helhetsgrepp och ser till att rätten till en god arbetsmiljö gäller på alla svenska arbetsplatser, även de till sjöss.

I alla andra branscher är det Arbetsmiljöverket som är tillsynsmyndighet för arbetsmiljön. Men när det gäller just arbetsplatser till sjöss har tillsynen ålagts Transportstyrelsen. Transportstyrelsen har valt att delegera mycket av sitt tillsynsansvar, även gällande arbetsmiljöfrågor, till så kallade klassningssällskap. Dessutom utförs vissa kontroller via redares egenkontroll där redaren själv bestämmer om den uppfyller vissa krav.

Vänsterpartiet ifrågasätter lämpligheten och opartiskheten i att myndighetstillsyn delegeras till privata aktörer. Vi anser att det som är myndighetsansvar och myndighetsutövning ska utföras av ansvarig myndighet och att regeringen bör ge Transportstyrelsen direktiv om att inte överlåta tillsynsarbete till privata aktörer.

Herr talman! Den omfattande särlagstiftning som gäller för arbetsmiljö och arbetsvillkor i sjöfarten, inte minst när det gäller skyddsombud ombord, har en stor negativ påverkan på arbetsmiljöarbetet och innebär en bristande myndighetstillsyn. Vi i Vänsterpartiet anser att regeringen bör göra en ordentlig översyn av särlagstiftningen för arbetsmiljö och anställningsvillkor inom sjöfarten och minimera den.

Sjöfartscabotage är ett ord man inte hör så ofta. Det innebär kommersiella sjötransporter av passagerare och gods mellan hamnar i ett land. Cabotagereglerna i Sverige baseras på lagstiftning från 1724. Det är den äldsta gällande lagstiftningen i Sverige. EU-bestämmelser har öppnat för utländska fartyg flaggade i EES-stater. Men lagstiftningen från 1724 utgår fortfarande från att det enbart är svenskflaggade fartyg som har tillåtelse att utföra cabotage i landet.

För de utländska fartyg som arbetar i svenska vatten gäller flaggstatsprincipen, inte värdestatsprincipen. Det är alltså lagstiftningen i den stat som fartyget är flaggat i som gäller ombord. Detta öppnar för problem inte minst när det gäller sjösäkerhet, arbetsmiljö och anställningsvillkor.

Det betyder nämligen att utländska fartyg inte lyder under svenska lagar och regler och svensk tillsyn även om deras arbete främst utförs i svenska vatten. För många av dessa fartyg gäller inte heller internationella konventioner eftersom de är för små för att dessa konventioner ska gälla ombord.

Situationen och glappet i lagstiftningen kan ge upphov till illojal konkurrens, där redare skaffar sig konkurrensfördelar genom att använda sig av undermåligt tonnage och genom att dumpa villkoren för anställda och kraven på arbetsmiljön, och det även i offentliga upphandlingar. I förlängningen innebär detta även en ökad risk för sjöolyckor och skador på miljön.

Vänsterpartiet anser att det är självklart att utländska fartyg som används i svensk inrikestrafik ska räknas som en del av den svenska sjöfartsmarknaden och att de ska behandlas som om de vore svenska fartyg beträffande tillsyn och regler för sjösäkerhet, anställningsvillkor och arbetsmiljö.

Ingen arbetsgivare ska kunna komma undan sitt ansvar genom att flagga sina fartyg och därmed försöka komma undan de regler Sverige har när det gäller trygghet och säkerhet på arbetsplatsen och grundläggande villkor. Det handlar om likvärdiga konkurrensmöjligheter, om sjösäkerheten och om de anställda.

Regeringen bör komma med förslag för en sammanhållen lagstiftning för sjöfartscabotage i svenska vatten i vilken alla fartyg som utför cabotage i Sverige lyder under svenska lagar och regler och svenska myndigheters tillsyn, oavsett flaggstat.

Herr talman! Sjöfarten är en global marknad. Det finns många problem internationellt gällande arbetsmiljö och arbetsvillkor ombord på fartyg. I vissa fall råder slavliknande villkor ombord.

Vi i Vänsterpartiet anser att det är självklart att statligt ägda bolag, affärsverk, verk och myndigheter ska ha ett särskilt ansvar för att deras verksamhet är hållbar när det gäller klimat, miljö och social hållbarhet. Flera statliga bolag använder sig av transporter till sjöss utan att ställa krav på arbetsmiljö och anställningsvillkor ombord på fartygen.

Vänsterpartiet anser att alla verksamheter som det offentliga på något sätt styr över, även genom ägande, ska föregå med gott exempel. Regeringen bör därför i sina ägaruppdrag och direktiv till statliga bolag, verk, affärsverk och myndigheter uppdra åt dessa att enbart använda sjöfarts-transporter som är certifierade enligt Responsible Shipping Initiative.

Herr talman! Även arbetsplatser till sjöss ska självklart omfattas av de lagar och regler som vi har om arbetsmiljö och arbetsvillkor. Det är dags att det blir verklighet.

Anf. 11 HAMPUS HAGMAN (KD):

Herr talman! En sjöfartsdebatt är en debatt om jobb och förutsättningarna för alla de hundratusentals jobb som är beroende av att vi handlar med andra. En sjöfartsdebatt är en debatt om miljö, eftersom sjöfart är ett effektivt och relativt miljövänligt transportslag.

En sjöfartsdebatt är också en debatt om nationell säkerhet och beredskap, eftersom en stor och diversifierad svensk handelsflotta är en förutsättning för nödvändiga transporter i händelse av kris eller krig. Att vi skapar bra förutsättningar för sjöfarten handlar alltså om så mycket mer än bara själva sjöfarten.

Herr talman! Det finns en bred enighet i politiken om att transporter till havs ska öka. Men det behövs också en politik som verkligen når detta mål. Det viktigaste vi kan göra för att nå målet om att fler transporter ska ske till havs är att förenkla förutsättningarna för sjöfarten så att den kan konkurrera med andra transportslag på likvärdiga villkor och att svenska redare kan konkurrera med utländska redare på lika villkor.

Då finns det ett antal faktorer som är väldigt viktiga. Till att börja med måste kostnaden för att trafikera svenska vatten vara jämförbar med kostnaderna i vår omvärld. Den negativa utveckling som vi har sett under de senaste åren med kontinuerliga och kraftiga avgiftsökningar för sjöfarten kan inte fortsätta.

Nu har Sjöfartsverket fått ett tillskott på 300 miljoner kronor för åren 2023 och 2024, och dessa pengar kommer att användas för en generell sänkning av avgifterna för samtliga fartyg från och med kommande årsskifte. Därtill kommer också en extra avgiftssänkning för de mest miljövänliga fartygen.

Det här är förstås väldigt välkommet, men samtidigt måste frågan ställas: Vad händer sedan? Hur ska redarna veta att de nya, förbättrade förutsättningarna kommer att gälla också framöver? Det här är viktiga frågor, för det behövs långsiktiga förutsättningar. Att förutsättningar är hållbara

över tid är förstås viktigt för alla företag. Men för en näring som sjöfartsnäringen, där investeringarna är mycket stora, blir det än viktigare.

Frågan om långsiktiga förutsättningar är nu under utredning – detta efter att Kristdemokraterna, tillsammans med Moderaterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, under våren 2020 fick majoritet här i kammaren för ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att hitta en bättre myndighetsorganisation och finansiering än den nuvarande. Detta skulle innebära en viktig och bra förändring av sjöfartens förutsättningar i Sverige.

Regeringen ser nu äntligen sedan några månader över denna fråga. Man tittar då bland annat på just Sjöfartsverkets avgifter ur ett internationellt perspektiv och på hur avgifternas storlek påverkar sjöfartens konkurrenskraft och det svenska näringslivets konkurrenskraft i stort. I februari nästa år ska uppdraget redovisas.

Det är förstås bra, herr talman, att regeringen nu har tagit tag i att utreda de frågor som riksdagen beslutade om våren 2020. Men samtidigt är det för dåligt att det tar nästan två år från beslut i riksdagens kammare till att regeringen faktiskt startar utredningsarbetet och att det därefter tar ett år till innan det ska redovisas. Vi får hoppas, herr talman, att vi har en annan regering i mitten av februari nästa år, som ser hur viktig sjöfarten är för Sverige och som arbetar mycket snabbare än den nuvarande.

Tack vare tillskottet till Sjöfartsverket på 300 miljoner kan nu farledsavgifterna sänkas under åren 2023 och 2024. Det är bra. Men utan långsiktiga besked blir det bara ett hack i kurvan, och det är inte samma sak som ett trendbrott. Och det vi behöver åstadkomma nu är just ett positivt trendbrott i kostnadsutvecklingen för sjöfarten i Sverige.

Herr talman! Långsiktiga och stabila förutsättningar är grundläggande för många företag. Men för investeringstunga företag som rederier är det extra viktigt. Därför är det väldigt olyckligt när förutsättningar som länge har varit stabila förändras. Detta skedde hösten 2019 när sjöfartsstödet – det som brukar kallas nettomodellen – sänktes. Jag tror att det var ett stort misstag av den dåvarande regeringen att frångå den princip som tidigare gällt, eftersom det skapar stor osäkerhet inför framtiden.

Denna försämring riskerar att leda till att redare ställer sig frågan vilken princip som ska frångås härnäst. Kan det ske fler försämringar? I förlängningen frågar man sig då varför verksamheten ska ligga i Sverige och varför fartygen ska vara svenskflaggade. Om redarna ställer sig dessa frågor är det dåligt för Sverige.

När januaripartierna försämrade sjöfartens förutsättningar genom att frångå nettomodellen behöll vi kristdemokrater hela beloppet i vår budget. Det har vi gjort konsekvent i våra egna budgetförslag sedan dess. Näringslivet måste ha långsiktiga förutsättningar.

Herr talman! Innan jag avslutar tänkte jag bara kort nämna de skatter som har stor påverkan på sjöfartens utveckling i Sverige. Jag vet att detta är viktiga frågor för många av dem som lyssnar på den här debatten. Men formellt sett ligger frågorna utanför detta ärende, och jag kommer att återkomma till dem när skatteutskottets betänkande om företagsbeskattning ska behandlas om några veckor.

Vi kristdemokrater menar att det länge har varit hög tid att utveckla Sveriges tonnageskattesystem och minimera de begränsningar och osäkerhetsfaktorer som finns för rederierna i det nuvarande systemet. I andra

länder skruvar man kontinuerligt på systemet för att göra just den egna modellen till den mest attraktiva.

Vi kristdemokrater vill också utreda ett borttagande av stämpelskatten. Att investera i fartyg kräver ett stort kapital, och oftast innebär det att ett lån behövs. Ett lån kräver en säkerhet som garanteras genom ett pantbrev. När ett pantbrev utfärdas tas en särskild stämpelskatt ut. När det handlar om investeringar på hundratals miljoner kronor blir stämpelskatten en betydande summa. Eftersom klimatsmart teknik oftast är dyrare än konventionell teknik innebär det dessutom att skatten på dessa investeringar blir extra stor.

Om det är dumt att vi har en skatt på investeringar är det svårt att hitta orden för hur korkat det är att man dessutom får betala mer skatt på en miljövänlig investering. Det fungerar alltså precis tvärt emot hur det borde fungera. Just därför måste ett borttagande av stämpelskatten utredas snarast.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Kristdemokraternas reservationer, men i dag yrkar jag enbart bifall till reservation 8.

Anf. 12 HELENA GELLERMAN (L):

Herr talman! I dag ska vi debattera sjöfartsfrågor.

Jag står bakom alla mina reservationer. Men jag har många reservationer på klimat- och miljöområdet inom sjöfarten och väljer att yrka bifall endast till reservation nummer 5, där vi vill ta bort stämpelskatten på inregistrering av fartyg.

Coronaviruset har under två års tid starkt påverkat den svenska sjöfarten. Restriktionerna har drabbat framför allt passagerartrafiken hårt, medan godstrafiken har klarat det betydligt bättre. Nu börjar passagerarna att återkomma, men än är det långt till de 30 miljoner människor som varje år transporterades med färja från och till Sverige före pandemin.

Nu har i stället kriget i Ukraina och den flyktingvåg som kommer till Sverige visat att passagerarfärjor, som hade stora problem under coronatiden, ställer upp för att föra människor i säkerhet hit till Sverige. Omvärlden förändras fort, och vi ska vara stolta över vår svenska sjöfart.

Herr talman! Kriget i Ukraina pekar också på ett annat faktum: att vi behöver en svensk fartygsflotta.

Vi lever i en global värld. Sverige har stora råvarutillgångar och världsledande företag som exporterar större delen av sin produktion, till exempel trävaror och fordon, till alla världsdelar. Sjöfarten står för 90 procent av våra transporter ut i världen. Detta ger goda inkomster till Sverige och finansierar vår välfärd. Samtidigt har kriget i Ukraina visat att vi också måste stärka den svenska sjöfarten, både med svenska fartyg och med svenska sjömän.

Detta gör att vi liberaler anser att vi måste underlätta för inregistreringen av nya fartyg till Sverige. Ett viktigt verktyg är att ta bort stämpelskatten och ersätta den med en direkt avgift till Sjöfartsverket. Stämpelskatten har också en negativ påverkan på utvecklingen mot klimatvänlig sjöfart eftersom satsningar på grön teknik gör att fartygen blir dyrare, och då får man en högre stämpelskatt. Vi vill därför ersätta stämpelskatten med en ren hanteringsavgift för inregistrering av nya fartyg.

Kriget i Ukraina ger också återverkningar på arbetet i våra hamnar. Vi ska fortsätta att sätta sanktioner mot Ryssland. EU:s enighet har visat på styrka, men vi behöver också göra mer. Länder kan gå före och ta initiativ, vilket skedde när det gällde nedstängningen av luftrummet för flygplan till Ryssland. Vi anser att ryska fartyg inte ska få lasta och lossa inom EU. Därför stod Liberalerna bakom det föreslagna utskottsinitiativet om att svenska hamnar inte ska lossa ryska fartyg. Tyvärr föll det förslaget i utskottet, vilket vi beklagar.

Herr talman! Våra inre vattenvägar är en tillgång som inte utnyttjas tillräckligt, speciellt inte som vi börjar nå kapacitetstaket på våra vägar och järnvägar runt om i landet. Bara 3 procent av våra inrikes transporter går på våra inre vattenvägar, trots våra goda förutsättningar här i Sverige. EU:s regelverk för inre vattenvägar ger oss i Sverige möjlighet att sätta våra egna regler eftersom våra vattenvägar inte passerar ett annat land. Låt oss utnyttja det.

Ett exempel är prämtrafiken, som ger energi- och miljöeffektiva transporter. Transporter med prämtrafik i våra städer och regioner kan minska antalet tunga lastbilstransporter. Regelverket för de inre vattenvägarna bör därför utredas vad gäller prämtrafik för att identifiera lagstiftning som hindrar prämtrafik.

Vi politiker pratar ofta om överflyttning av gods från väg till sjöfart. Men för att lyckas krävs ett ökat fokus på infrastrukturen till våra hamnar, annars blir det ingen överflyttning. Vägar, järnvägar och kollektivtrafik är en förutsättning och måste fungera. Vi vill att regeringen prioriterar detta i den kommande nationella infrastrukturplanen – inte minst sträcka Alingsås–Göteborg, Sveriges värsta kapacitetsbrist, som kan hindra den otroliga utveckling som vi ser i Göteborgs hamn efter att muddringen där blivit klar och man kan ta emot mycket större fartyg. Detta kan även få en stor påverkan på svenskt näringsliv.

Herr talman! Sjöfartsverket är centralt i hur sjöfarten utvecklas. Myndigheten finansieras i huvudsak av farleds- och lotsavgifter från handelsjöfarten, och målet är att långsiktigt ha en ekonomi i balans. Sjöfartsverket har dock en ansträngd ekonomi som förvärrades under pandemiåren, trots tillskott som Liberalerna medverkade till.

En fortsatt ökning av farledsavgifterna för att förbättra ekonomin skulle dock äventyra svensk sjöfarts konkurrenskraft. Liberalerna vill se ett taxesystem där transporteffektivitet och incitament för miljövänligare fartyg ingår och där Sjöfartsverkets långsiktiga ekonomi säkerställs.

En viktig parameter i de diskussionerna är att Sverige måste vara fortsatt konkurrenskraftigt gentemot sina grannländer. Lotsavgifternas påverkan på olika hamnars konkurrenskraft är en annan parameter som måste beaktas.

Herr talman! De svenska isbrytarna är i akut behov av att bytas ut. Isbrytarna har en viktig funktion att hålla svenska hamnar isfria så att företag riskfritt kan planera för att året om föra ut sina produkter via våra hamnar. Det är viktigt att upphandlingen av isbrytare görs ur ett brett perspektiv som tar hänsyn till olika myndighetsbehov, inte minst från försvarssynpunkt, och att man samtidigt samarbetar med Finland. Detta har inte minst blivit tydligt nu genom Rysslands invasion av Ukraina.

Det är tunga investeringsbeslut om isbrytare framöver. Liberalerna anser att isbrytarna bör anslagsfinansieras och därmed inte bli ytterligare en börda på Sjöfartsverkets ansträngda budget.

Herr talman! För att nå Sveriges mål om 70 procents koldioxidreduktion inom transporter till 2030 och fossilfria transporter till 2045 behöver vi öka satsningen på elektrifiering av mindre fartyg och färjor. Dessutom behöver biodrivmedel i möjligaste mån prioriteras till bland annat sjöfart. Vi behöver också satsa på forskning om vätgas och elektrobränslen och deras infrastruktur. Allt för att underlätta branschens övergång till fossilfria transporter.

Dessutom bör fartyg ges incitament att använda landström i stället för att ligga med motorer igång i hamn. Ett sätt att styra över mot mer elanvändning i hamn är att införa differentierade hamnavgifter eller att bara låta de fartyg som ansluter till landström få besöka de citynära hamnarna.

De svenska hamnarna bör också ha beredskap för att tillhandahålla fossilfria fartygsbränslen. Det krävs framför allt en samordning av infrastrukturen för fossilfri drift med resten av energisystemet. Olika lösningar kommer att vara optimala på olika håll i landet beroende på vilken produktion av fossilfri energi som finns i närområdet.

Liberalerna tycker att kommissionens förslag att ställa krav på att hamnarna i TEN-T-nätverket ska tillhandahålla olika former av fossilfri energi är bra. Jag anser dock att kravet på att tillhandahålla flytande gas i de stora hamnarna bör preciseras till att gälla fossilfri gas. Sverige bör också vara drivande i att sjöfarten ska finnas med i EU:s system för handel med utsläppsrätter samt att den globala sjöfartsorganisationen, IMO, ska nå sitt mål om 50 procents utsläppsreduktion till 2050.

Avslutningsvis vill jag ta upp en havsmiljöfråga. Tvättade avgaser som förs ned i havet förorenar de marina ekosystemen. Därför vill vi i Liberalerna se att Sverige arbetar för att skrubbar som leder ned föroreningar i havet ska förbjudas.

Svensk sjöfart har en viktig uppgift att visa vägen till fossilfria sjötransporter globalt. Därför yrkar jag bifall till min reservation nummer 5 om att ta bort stämpelskatten för att underlätta svensk inflaggning.

Anf. 13 JOHAN BÜSER (S):

Herr talman! Vi går mot slutet av den här mandatperioden, och därmed blir också detta troligen den sista debatten där vi diskuterar sjöfartsfrågor i kammaren för den här gången.

Det har varit en utmanande mandatperiod. Under de två föregående åren har vi diskuterat pandemins påverkan på Sverige i sin helhet men också vad den har fått för effekter på sjöfarten. Det har handlat om att trygga varuförsörjningen genom vår import men också om hur vi ska kunna skicka ut det som vi tillverkar som ett litet, exportberoende land.

Vi har även under de senaste åren sett hur människor som arbetar ombord varit särskilt utsatta i pandemin. Segmentet inom sjöfarten som ägnar sig åt passagerartrafik har förstås varit hårt drabbat av folks resmönster och genom de restriktioner som tidigare gällde under pandemin.

Och på tal om den här mandatperioden: Det hann gå någon vecka efter att de sista covidrestriktionerna upphörde till att Ryssland inledde sin rättsvidriga invasion av Ukraina.

Världen är inte sig lik efter den 24 februari. Fruktansvärda bilder har publicerats som visar situationen som råder i Ukraina på grund av Putins krig och den ryska arméns övergrepp. Kriget får effekter även här hemma. Många flyktingar från Ukraina har redan kommit hit. Vi ser hur kriget påverkar handel och de priser som vi som konsumenter betalar. Fackförbund som bland annat organiserar hamnarbetare inom sjöfarten har beslutat om blockad mot ryska fartyg. Sveriges regering samordnar sig med övriga EU-länder i ett kraftfullt svar mot den ryska regimen med flera sanktionspaket. Sverige har egentligen sedan annekteringen av Krim 2014 successivt minskat såväl import från som export till Ryssland.

Herr talman! Det är omöjligt att inte inleda mitt inlägg i årets sjöfartsdebatt med det i vår region allvarligt försämrade säkerhetsläge som påverkar alla delar av samhällskroppen. Men som jag nämnde är detta vår sista debatt gällande sjöfart, och därför är det också värt att nämna en hel del av det som har gjorts för sjöfarten under den här mandatperioden. Här kommer nu några exempel.

Med de breda penseldragens politik kunde regeringen under pandemin använda de starka statsfinanserna för att hålla såväl människor som företag ovanför vattenytan i en svår tid. För sjöfarten var bland annat korttidspermitteringarna och den tillfälliga förordningen om sjöfartsstöd och en del andra regelförenklningar betydelsefulla.

Genom regeringens budget får Sjöfartsverket utöver de extra tillskott som de fick under pandemin 220 miljoner kronor i extra anslag i år och därefter 300 miljoner kronor åren 2023 och 2024. Dessa tillskott stärker Sjöfartsverkets ekonomi och ligger i linje med vad verket har önskat i närtid. Sjöfartsverket får även 45 miljoner kronor per år 2022–2024 och därefter 6 miljoner kronor årligen för att kunna börja investera i en fossilfri flotta. Målet är att Sjöfartsverkets egen fartygsflotta ska vara fossilfri 2045.

Regeringen utökar även ekobonusen med 100 miljoner kronor de kommande åren. Det är en bonus som ges till transportlösningar som är bättre för miljön och klimatet när man till exempel vill gå från vägtransporter till sjötransporter.

När det kommer till isbrytarna, som har nämnts många gånger i den här kammaren i dag, är det alldeles nödvändigt att vi får till de nya då de befintliga är ålderstigna. Därför har Sjöfartsverket tillsammans med den finska motsvarigheten Trafikledsverket under ett års tid arbetat med designen av framtidens isbrytare, som snart är klar. Sjöfartsverket har meddelat att de är klara och beredda att upphandla de nya isbrytarna så snart finansieringen blir klar och så snart ett besked ges om detta.

Som göteborgare vill jag såklart i sammanhanget passa på att nämna de framsteg som sker i Göteborgs hamn med muddring och farledsfördjupning för att Sverige också i framtiden ska kunna ta emot de största fartygen i vad som är Skandinavians största hamn. Cirka tre fyra meter ska hamnen fördjupas med, och här bidrar staten med ungefär hälften av finansieringen.

Alldeles nyligen presenterade klimatministern och infrastrukturministern förslaget om att skjuta till 697 miljoner kronor för att ytterligare öka överflyttningen från väg till järnväg och sjöfart. Sjöfarten har en självklar plats i klimatomställningen, och vi socialdemokrater ser att vi behöver alla

transportslag i det arbetet men att vi måste nyttja samtliga transportslag på ett mer optimalt sätt.

Detta var några exempel på saker som har skett på sjöfartens område under de gångna åren med en socialdemokratiskt ledd regering.

Herr talman! År 2017 införde den socialdemokratiska regeringen tonnageskatten för att göra den svenska sjöfarten mer internationellt konkurrenskraftig, och det var någonting som hade efterfrågats av sjöfartsbranschen under lång tid. Inte minst flera av mina socialdemokratiska företrädare på den göteborgska riksdagsbänken har under årens lopp skrivit många motioner om vikten av en tonnagebeskattning. Under den tidigare infrastrukturministern Anna Johansson infördes så tonnageskatten, och den har nu varit igång i några år i Sverige. Vi kunde därmed se att de svenskflaggade fartygen återigen blev fler efter en väldigt dystert nedåtgående trend under många år.

Syftet med tonnageskattesystemet är att öka andelen svenskregistrerade fartyg och därmed öka den svenska handelsflottans konkurrenskraft med likvärdiga konkurrensvillkor. Dåvarande finansminister Magdalena Andersson var dessutom tydlig kort efter att skatten införts med att man kommer att behöva utvärdera den efter några år för att följa upp effekterna av lagstiftningen.

Herr talman! Under mina möten med företrädare för sjöfartsnäringen, och inte minst genom Blå tillväxt som samlar både arbetsgivare och fack, har frågan om en reformering av tonnageskatten lyfts fram. Även stämpelskatten har ofta varit uppe för diskussion.

Nyligen fattades det faktiskt ett beslut som vi socialdemokrater står bakom om att riksdagen ska tillkännage för regeringen att den ska utvärdera och föreslå åtgärder för att utveckla bland annat den kustnära sjöfarten och systemet med tonnagebeskattning. Det fattades också beslut om att riksdagen ska tillkännage för regeringen att den ska göra en översyn av stämpelskatten på fartygsinteckningar med särskild inriktning på dess miljöstyrande effekt. Detta är ett bra besked till Sveriges samlade sjöfart som kom genom det beslut som fattades i skatteutskottet.

Herr talman! Även om mycket har gjorts i regering och riksdag för sjöfarten under de senaste åren, som jag nu har redovisat, återstår mer att göra. En fråga handlar om att förbättra och förstärka anställningstryggheten ombord, om att rekrytera bredare och mer jämställt och om att få tag på nödvändig framtida kompetens. Och visst borde det vara en självklarhet att sjöfolk får utse sitt skyddsombud ombord på samma sätt som gäller på övriga arbetsmarknaden? Detta behöver förändras.

Fler insatser för att göra svensk sjöfart mer konkurrenskraftig kommer att behövas. Jag vill se fler inflaggningar av fartyg. Och frågan om inflaggning är såklart också central ur ett försvarspolitiskt perspektiv, inte minst mot bakgrund av vad jag inledde mitt anförande med här i dag. För att vårt land ska kunna försörja sig vid händelse av krig behöver Sverige egna fartyg i en svensk handelsflotta.

Därtill behöver vi naturligtvis även kunna skydda våra centrala hamnar där såväl livsmedel som drivmedel med mera kommer in. Vårt mål om att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland ligger fast. Inrikes transporter ska minska sina utsläpp med ambitiösa 70 procent till 2030. Det är nödvändigt att använda både sjöfart och järnväg i större utsträck-

ning än i dag om vi ska klara av målet att vara helt fria från koldioxidutsläpp i framtiden.

Även här finns mer att göra, och fler politiska initiativ kommer att krävas på detta område. Bedömningen görs att med rätt förutsättningar kan till exempel dubbelt så mycket gods fraktas på vatten omkring 2040.

Herr talman! Utan sjöfarten stannar Sverige. Utan sjöfart – inget välstånd. Jag vill härmed yrka bifall till förslaget i trafikutskottets betänkande om sjöfartsfrågor i dess helhet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Denis Begic och Teres Lindberg (båda S).

Anf. 14 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! Tack, Johan Büser, för att jag fick möjlighet att gå upp här och ställa frågor till dig!

Regeringen har lovat att utvärdera tonnageskattesystemet efter att det har funnits i några år, precis som Johan Büser sa i sitt anförande. För inte alltför länge sedan ställde jag en fråga till Mikael Damberg om just detta, och han svarade att det inte går att göra en utvärdering på grund av att för få har valt att ingå i ett tonnageskattesystem. Därför frågar jag i stället Johan Büser: Om sjöfarten vill införa en tonnageskatt och regeringen hör-sammar önskan och inför en sådan skatt och sedan märker att få går med i tonnageskattesystemet, är inte det i sig skäl nog att utvärdera om man gjorde något fel när man valde att införa tonnageskattesystemet? Vad jag vet utnyttjar Sverige inte EU:s hela möjlighet inom tonnageskattesystemet, utan vi använder få delar av det.

Herr talman! När vi ändå står här tänkte jag också fråga Johan Büser varför man inte har valt att införa EU:s regelverk för inre vattenvägar. Varför väljer man att köra med IMO-regler?

Anf. 15 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Jimmy Ståhl, för frågan!

Tonnageskattesystemet infördes, precis som jag sa i mitt anförande, 2017 av en socialdemokratisk regering. Jag, som själv kommer från Göteborg, och flera kollegor, bland annat Gunilla Carlsson som är här i kammaren, skrev åtskilliga motioner om att det behövdes ett tonnageskattesystem. Det var därför en glädje att den socialdemokratiskt ledda regeringen efter många år kunde få till ett sådant system.

Det efterfrågades också av branschen. Man sa att om vi skulle få ett tonnageskattesystem på plats i Sverige skulle det öka den svenska inflaggningen kraftigt. Den ökade förvisso till 100 fartyg. Men det är inte nog. Vi behöver fler svenskflaggade fartyg. Det var också därför som dåvarande finansministern, Magdalena Andersson, var tydlig med att tonnageskattesystemet skulle behöva utvärderas efter ett antal år.

Nu har det gått fem sex år sedan systemet infördes. Vi socialdemokrater tycker att det är rimligt att det görs en översyn av hur tonnageskattesystemet kan förbättras och bli än mer ändamålsenligt för att exempelvis få fler svenskflaggade fartyg men också mer konkurrenskraftig svensk sjöfart.

Finansministerns citat som du hänvisade till har jag inte tagit del av tidigare. Men jag kan konstatera att vi socialdemokrater i skatteutskottet har fattat beslut om att det ska göras en översyn. Det leder till ett förslag om ett tillkännagivande, som regeringen har att verkställa. Vi socialdemokrater tror nämligen att det är dags att se över tonnageskattesystemet. Vi behöver se över detta och få till stånd ett bättre system så att vi får fler fartyg.

Det var vi socialdemokrater som införde tonnageskattesystemet. Nu är det också vi socialdemokrater som föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att det behöver göras en översyn av detsamma och att vi ska fortsätta stärka den svenska sjöfarten. Detta är viktigt för Sverige. Och det är inte minst viktigt för den stad som både du och jag representerar, Jimmy Ståhl – Göteborg.

Anf. 16 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! Som hamnarbetare i Göteborgs hamn i 20 år vet jag verkligen hur viktigt det är med både hamnar och sjöfart.

Det finns något som är ganska tråkigt. Jag är jätteglad att man gör vad man kan för sjöfarten. Det är väldigt viktigt. Men många gånger är det faktiskt oppositionen som tvingar regeringen framför sig. Regeringen tar gång på gång beröm för oppositionens idoga arbete.

Vad gäller 100 svenska fartyg tog jag upp i mitt anförande att Sveriges Redareförening hade en tanke 2014, när framtidstron på sjöfarten började dra igång, om att man skulle kunna uppnå 400 svenska fartyg redan år 2020. År 2019 var jag tillsammans med Tomas Eneroth med på den inflaggningsfest där vi firade in det gotländska fartyget som det 100:e fartyget.

Vi behöver svenskflaggade fartyg. Johan Büser har i sitt anförande tydligt talat om varför. Men jag undrar återigen varför det inte händer någonting.

Jag återgår till regelverket gällande vattenvägar, som också infördes 2014, och undrar varför man inte nyttjar EU:s möjligheter att starta inre vattenvägar för pråmtrafik. Det hade kunnat vara möjligt från Göteborg upp till Väneren och från Södertälje och Norvik in till Mälarhamnar. Man skulle kunna frakta massor med byggmaterial och bli av med lastbilar. I stället för hundratals lastbilar i Stockholms innerstad hade det räckt med en som körde ut och tippade på en pråm.

Varför väljer man att ha IMO-regelverk på skyddade vatten för fartyg som aldrig ens lämnar till exempel Vänerhamn eller Mälarhamn? Varför underlättar man inte för dessa fartyg?

Anf. 17 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Jimmy Ståhl, för dina frågor!

Jag uppskattar ledamotens engagemang för sjöfartsfrågor. Jag tror att många av oss i trafikutskottet känner stort engagemang för sjöfarten. Men vi kommer inte ifrån att det var den socialdemokratiskt ledda regeringen som tog viktiga steg för sjöfarten. Bland annat ökade vi sjöfartens andel av den nationella infrastrukturplanen till en högre nivå än vad som var fallet under exempelvis den borgerliga regeringen.

Det var den socialdemokratiskt ledda regeringen som införde ett tonnageskattesystem. Och det var den socialdemokratiskt ledda regeringen

som visade vägen och sa att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsnation. Självklart kommer det att innebära satsningar också på sjöfarten i den omställning som vi nu står mitt i.

Jag vill påminna ledamoten Jimmy Ståhl, när det gäller siffrorna, om att branschen sa att vi kunde öka andelen svenskflaggade fartyg väldigt mycket. De sa: Bara vi får ett tonnageskattesystem på plats kommer vi att kunna öka inflaggningen betydligt. Det fanns en förhoppning om att det skulle ske när tonnageskatten infördes 2017. Tyvärr har så inte blivit fallet. Då måste vi som politiker fråga oss varför det inte har blivit på det sättet. Det måste också branschen fråga sig.

Nu går vi branschen till mötes genom att i skatteutskottet föreslå ett tillkännagivande, som vi socialdemokrater står bakom, om att se över tonnageskatten så att den fungerar på ett än mer ändamålsenligt sätt och så att vi får till den ökning av svenskflaggade fartyg som vi önskar.

Jag tror också att Jimmy Ståhl har en poäng när det gäller vattenvägar och prämtrafik. Där behöver vi göra mer. Det finns en nationell samordnare på plats, som ser över samverkan för de inre vattenvägarna och hur vi ska synka hamnarna på ett bättre sätt. Men jag tror att vi behöver göra mer när det kommer till prämtrafiken. Jag ser fram emot att fortsätta diskutera det vid ett annat tillfälle.

Anf. 18 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Johan Büser, för ditt anförande!

I mitt anförande tog jag upp isbrytarna, och jag kan inte låta bli att ta upp dem igen. Johan Büser säger att Sjöfartsverket säger att de är redo att upphandla när finansieringen är klar. Lite av det jag efterfrågade i mitt anförande var just när finansieringen kommer att vara klar. När kommer beskedet från regeringen, Johan Büser? När kommer beskedet om finansieringen som uppenbarligen hela riksdagen och Sjöfartsverket väntar på?

Jag har också en fråga om tonnageskatten, som jag har följt här. Det är ganska intressant. När Magdalena Andersson var finansminister debatterade jag nämligen tonnageskatten med henne och sa att vi måste göra en utvärdering. När vi antog lagförslaget här i riksdagen var en av de stora delarna till och med att det skulle göras en utvärdering. Men varenda gång jag har tagit upp det har svaret varit att det har gått för kort tid, att det behöver gå mer tid för att man ska kunna göra en utvärdering.

På sidan 19 i det betänkande som vi debatterar i dag står det om tonnageskatten: ”Trafikanalys konstaterar i rapporten Svensk sjöfarts internationella konkurrenssituation 2021 (2021:8) att införandet av systemet hittills inte går att koppla till någon märkbar ökning av intresset för att flagga in.” Detta torde ändå vara precis i linje med det jag har försökt säga hela tiden. Vi kan inte anta ett lagförslag som vi sedan inte utvärderar kontinuerligt och anpassar efter de situationer som gäller.

Det måste ske något här. Jag kan bara beklaga att det inte har skett tidigare, men om det gör det nu är jag väldigt positiv till det. När kommer initiativet om att göra en utvärdering att tas, Johan Büser?

Anf. 19 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Anders Hansson, för frågorna!

När det gäller isbrytarna är det en diskussion som är i full gång. Under det här året blir designprojektet mellan svenska Trafikverket och finländs-

ka Trafikledsverket klart. Infrastrukturministern har varit väldigt tydlig med att när det har presenterats, när det är klart, kommer diskussionen om finansiering. Det finns inget förslag på finansiering i nuläget. Men Sjöfartsverket har meddelat tydligt att när finansieringen är på plats är de redo att upphandla.

Jag är dock inte orolig för detta. Infrastrukturministern och vi socialdemokrater är tydliga med att det behövs nya isbrytare. Jag och mina socialdemokratiska kollegor i trafikutskottet träffade Sjöfartsverkets generaldirektör Katarina Norén för bara några veckor sedan och diskuterade behovet av isbrytare. Det finns alltså full insikt i både den socialdemokratiska riksdagsgruppen och den socialdemokratiska regeringen om att vi behöver få nya isbrytare på plats. Vi får hjälpas åt att se till att det kommer till stånd, ledamoten Hansson.

När det gäller tonnageskatten vill jag upprepa att det var den socialdemokratiskt ledda regeringen som införde tonnageskatten efter krav från sjöfartsbranschen. Redan regeringen Persson inledde för länge sedan ett försök att införa tonnageskatt. Regeringen Reinfeldt valde att inte gå vidare med det. Men när regeringen Löfven tillträdde kom ett tonnageskattesystem på plats. Då sa branschen att om man bara fick ett sådant system på plats skulle vi få se betydligt fler inflaggade fartyg.

Jag tror att det är rimligt att man låter det gå ett par år. Det har gått fem år sedan systemet infördes 2017. Nu är det 2022, och det har precis kommit ett beslut i skatteutskottet om att föreslå ett tillkännagivande från riksdagen till regeringen om att titta på tonnageskattesystemet och hur vi kan göra det mer ändamålsenligt, så att vi får fler svenskflaggade fartyg. Därigenom blir det en rejäl genomlysning. Då tror jag också att vi kan nå de mål som både du och jag har, Anders Hansson: att få fler svenskflaggade fartyg.

Anf. 20 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för det, Johan Büser! Det är ju jättebra. Men att vi inte har fått den inflaggning som vi har önskat av tonnageskatten är samtidigt ingen överraskning. Det har vi sett under åren som har gått. Jag ställde därför en interpellation till Magdalena Andersson i hennes egenskap av finansminister för att få till en utvärdering då det här inte uppfyller vad det ska. Jag lämnar dock frågan eftersom jag tycker att det är bra att den tas upp nu. Återigen saknar jag att man är proaktiv i stället för att bara vänta tills det är nödvändigt och det redan är ett faktum att vi inte får fler inflaggningar.

Jag vill även fråga Johan Büser om infrastruktur till hamnar, vilket jag tog upp i mitt anförande. Det här är väldigt viktigt. Om sjöfarten ska fungera gäller det att vi kan få godset till hamnar och att vi kan få ut det i landet när det kommit till en hamn. Detta ska bland annat också godstransportstrategin leda till. Vi ska få ett godsflöde som går från hamnarna upp igenom landet.

Jag ser här inget initiativ från regeringen som tyder på att man vill se hamnarna som viktiga noder i systemet så att man tillgodoser infrastrukturen från hamnarna ut till exempelvis Europavägarna. Därigenom hade vi kunnat få en smidig transport på både järnväg och vanliga vägar. Detta saknas lite hos regeringen. Jag vet att den nationella planen kommer, men jag vill fråga Johan Büser om han själv kommer att arbeta tillsammans

med sin minister för att tillgodose att Trafikverket får ett uppdrag att prioritera och säkerställa att vi har en välfungerande infrastruktur till och från våra hamnar. Om vi inte har det faller godsstrategin lite.

Anf. 21 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Hamnarna har otroligt stor betydelse för Sverige. Jag valde själv att i mitt anförande lyfta fram betydelsen hos Göteborgs hamn, Skandinavians största hamn, för Sverige. Där gör man nu en farledsfördjupning och muddring, delvis med statliga medel, för att vi i framtiden också ska kunna ta emot de allra största fartygen. I princip 90 procent av allt vårt gods kommer via sjöfarten. När det kommer in till hamnarna måste det självfallet på ett effektivt sätt transporteras ut i landet. Det är en försörjningsfråga men till viss del också en beredskapsfråga med tanke på de tider vi lever i.

Om vi ska klara den stora utmaning som godset har behöver vi göra omfattande satsningar, inte bara på vägar utan framför allt också på järnvägar. Det är viktigt. Den nuvarande regeringen har här en väldigt hög ambition. Vi tillför en historiskt stor mängd medel jämfört med tidigare infrastrukturplaner.

Vi gör också en historiskt stor satsning på exempelvis järnvägen. Jag som västsvensk socialdemokrat tycker att det är väldigt viktigt. Det handlar om både sträckan Göteborg–Alingsås, som nämnts, och sträckan Göteborg–Borås. Även vägen vidare upp mot Oslo är viktig, sett ur Göteborgs hamns perspektiv. Det här är enbart ur ett västsvenskt perspektiv.

Det är viktigt att Moderaterna får bekänna färg. Ibland låter det i debatten som om järnväg inte är särskilt viktigt. Ni har inte lika höga ambitioner. Ibland får regionala företrädare, till exempel Johnny Magnusson, gå ut och säga att det är jätteviktigt att de järnvägssatsningar som Västsverige så väl behöver kommer till stånd. Det hade känts mycket bättre om vi här i kamraren hade kunnat ta i hand och varit överens om att vi behöver viktiga järnvägssatsningar.

Det vore märkligt om man då trängde in isbrytarna i detta. Vilka satsningar ska man i så fall ta bort? Vi behöver alla transportslag, och alla kompletterar varandra. Det är viktigt.

Anf. 22 AXEL HALLBERG (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande i dess helhet.

Sjöfarten fyller en väldigt viktig roll i omställningen till ett hållbart samhälle och en klimatsmart transportsektor. Trafiken står för ungefär en tredjedel av Sveriges utsläpp, och vägtrafiken står för en stor andel av dessa utsläpp. Utsläppen från vägtrafiken minskar på tok för långsamt. Att flytta trafik från väg till järnväg och från väg till sjöfart är därför ett smart och effektivt sätt att minska utsläppen.

Sjöfarten har därför varit en högt prioriterad fråga för Miljöpartiet i regeringsställning under de två gångna mandatperioderna. Vi ser nu resultat av det. Ledamoten Johan Büser redogjorde för mycket av det som den rödgröna regeringen genomfört.

Vi har bland annat infört ekobonusen som syftar till att flytta transporter från väg till sjöfart. Vi har inrättat en nationell samordnare för inrikes sjöfart. Och vi har antagit en godstransportstrategi samt genomfört en rad åtgärder inom ramen för den.

Att transportera mer gods till sjöss är alltså en viktig fråga som vi prioriterar högt. Men det är också viktigt att komma ihåg att sjöfarten i dag i hög grad drivs av fossila bränslen, och framöver kommer större ansträngningar att krävas för att ställa om sjöfarten.

Herr talman! Elektrifiering utgör en viktig del för att ställa om sjöfarten. Elektrifieringen kan fungera väldigt bra på kortare sträckor och även i kombination med andra drivmedel. Det finns goda exempel runt om i Sverige, bland annat mellan Helsingborg och Helsingör, men mer måste göras för att elektrifiera sjöfarten.

Ett alternativt bränsle som jag särskilt vill lyfta fram är flytande biogas, så kallad LBG. Biogas är ett utmärkt drivmedel ur flera aspekter, och LBG kommer att spela en viktig roll i omställningen av sjöfarten. Vi vill därför ta fram en nationell plan för utbyggnaden av tankinfrastruktur för biogas, inte minst för att säkra tillgången för just sjöfarten och för tung trafik.

Vi ser nu en glädjande och intressant utveckling. Rederier väljer att hoppa över den övergångslösning som LNG, det vill säga naturgas, utgör. Det är självklart otroligt positivt. Naturgas är ett fossilt drivmedel, och det är därför angeläget att politiken möjliggör detta steg och inte låser fast sjöfarten i ett långt beroende av fossila bränslen.

Herr talman! Hamnarna fyller en otroligt viktig funktion i omställningen av sjöfarten. Fartyg använder energi även när de ligger i hamn, vilket ger upphov till utsläpp som bland annat påverkar luftkvaliteten i våra hamnstäder. Ett alternativ till detta är att i stället ha en landanslutning till elnätet så att man på så sätt kan ställa om till mer hållbar energi och också åstadkomma bättre luftkvalitet. Hamnarna är avgörande för en hållbar sjöfart. Det är i hamnarna som det finns möjlighet till landström och till att bunkra hållbara bränslen.

Vi miljöpartister ser att styrningen av sjöfarten måste förbättras. I dag ingår inte utrikes sjöfart i klimatmålet till 2045. Sjöfarten ingår än så länge inte heller i EU:s handel med utsläppsrätter. Miljö- och klimatstyrningen måste stärkas avsevärt. Självklart måste utsläppen från sjöfarten minska, precis som för alla andra sektorer. Vi hoppas att EU:s arbete med Fit for 55 kan komma att innebära viktiga steg framåt för att stärka miljö- och klimatstyrningen.

Sammanfattningsvis spelar sjöfarten en väldigt viktig roll i omställningen till ett hållbart samhälle, men den spelar även en otroligt viktig roll i den svenska ekonomin. Sverige är ett i allra högsta grad exportberoende land. Sjöfarten fyller också en väldigt viktig roll i totalförsvaret, vilket flera andra talare har tagit upp.

Vi måste arbeta framåt med att minska transportsektorns klimatpåverkan. Vi måste se till att flytta transporter från väg till sjöfart – i dag överutnyttjas vägarna för transporter – och vi måste se till att accelerera omställningen av sjöfarten så att sjöfarten blir mer klimatsmart och så att vi kan nå nollutsläpp och leva upp till Parisavtalet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU22
Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor (skr. 2021/22:87)
föredrogs.

Anf. 23 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! I början av 2000-talet hade Moderata ungdomsförbundet en populär slogan: "Jag älskar att äga." En del retade sig på den; det ansågs vara skrytigt att tala om ägande som inte var kollektivt.

Vi som hade kommit till Sverige från före detta kommunistländer där äganderätten hade utplånats förstod precis vad som menades med denna slogan: Ägande ger självbestämmande, oberoende och frihet. Därför måste ägande uppmuntras och underlättas.

Förutom dessa principiella och mjuka värden när det gäller ägande är det ett obestridligt faktum att det ur ett långsiktigt ekonomiskt perspektiv är mest fördelaktigt att äga sin egen bostad. Det innebär normalt sett lägre boendekostnader, och dessutom ger den värdeökning som över tid sker för så gott som alla bostäder en extra boost till det sparande som amorteringsarna innebär.

Man vårdar det man äger, och därför är områden med högre andel av ägt boende mindre utsatta för förstörelse och andra former av kriminalitet. Att äga sin bostad ger alltså såväl ekonomisk trygghet som trygghet i vardagen i den miljö man vistas i.

Bolånetaket infördes av Finansinspektionen 2010. Taket innebär att bostadsköpare inte kan låna mer än 85 procent av bostadens värde med bostaden som säkerhet, vilket medför att det krävs en kontantinsats på 15 procent vid köp av en bostad. Tidigare hade det varit upp till bankerna och övriga finansiella institut att själva avgöra hur mycket man kunde låna på sin bostad, men i kölvattnet av finanskrisen 2008 väcktes frågan om att införa ett bolånetak för att minska risken för en ny finanskris utlöst av en bolånekris.

För att ytterligare dämpa hushållens skuldsättning infördes även amorteringskrav 2016, och 2018 trädde ett skarpt amorteringskrav i kraft. Såväl bolånetaket som amorteringskraven har till del uppfyllt sitt syfte att hålla tillbaka hushållens skuldsättning, men de har samtidigt bidragit till andra problem. Att ta sig in på bostadsmarknaden och köpa sin första bostad har aldrig varit enkelt, men kraven som nu ställs – och då i synnerhet bolånetaket – har gjort det än svårare.

Man har som förstagångköpare naturligen ingen vinst från tidigare bostadsaffär att använda som hjälp till kontantinsatsen. Man är ofta ung och har därmed ännu inte fått så hög inkomst. Samtidigt som man köper bostaden ska man kanske också sätta bo, med de ytterligare utgifter det innebär.

Fru talman! Det är inte ofta jag citerar socialdemokratiska statsministrar – vare sig nuvarande eller före detta – annat än som varnande exempel, men jag ska göra ett undantag. Göran Persson hade helt rätt när han uttalade att bolånetaket behöver ses över. Han sa: "Det blir ibland fullkomligt omöjligt för hårt arbetande unga människor att klara den saken, även om man sedan skulle klara sina amorteringar."

Det är långt ifrån alla som har föräldrar som kan hjälpa till med kontantinsatsen på 15 procent, och med dagens bostadspriser tar det lång tid

att spara ihop till den. Bankerna kräver ofta bara 5 procent i kontantinsats och erbjuder blacolån på resten. Ur ett konsumentskyddsperspektiv är det mycket bättre att ha ett bolån med hög belåningsgrad än att ha ett bolån på 85 procent och ett blacolån på resten. Det senare alternativet innebär en lika stor prisrisk men högre räntebetalningar, snabbare amortering och på alla sätt en mer sårbar situation.

Trösklarna in på bostadsmarknaden är på tok för höga. En dåligt fungerande hyresmarknad har gjort att det ofta även är svårt för ungdomar att få en hyresbostad. Och skulle man få en hyresbostad är det ofta ett dyrt boende, vilket minskar möjligheten till sparande och skjuter möjligheten att köpa en egen bostad ännu längre fram i tiden. Får man inte en hyresbostad kanske man hänvisas till att hyra i andra eller tredje hand, med såväl otrygghet som ännu högre kostnader som följd – och då helt utan möjlighet att spara till ett eget boende.

Att kunna ta sig in på bostadsmarknaden och köpa sin första bostad får inte vara något som är vissa få, privilegierade förunnat, det vill säga de med höga inkomster eller förmögna föräldrar. Det måste helt enkelt göras möjligt för betydligt fler än i dag. Därför är det vår bestämda uppfattning att man bör höja bolånetaket till 90 procent av bostadens värde och i samband med det ta bort avdraget på blacolån. De ökade risker som det höjda bolånetaket möjligen skulle kunna ge upphov till kompenseras av att riskerna förenade med blacolån minskar.

Fru talman! Jag yrkar bifall enbart till reservation 1, men vi står bakom alla våra reservationer.

Anf. 24 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Det har varit två dramatiska år i världen och på de finansiella marknaderna.

I början av 2020 kastades vi in i en pandemi som kostat många människoliv och orsakat stort lidande för offren och deras anhöriga. I andra hand var pandemin kostsam även i ekonomiska termer eftersom vi hamnade i en tillfällig lågkonjunktur när samhällen stängdes ned och vår förmåga att konsumera begränsades. Vi fick en dubbelsmäll med å ena sidan en efterfrågechock och å andra sidan utbudsstörningar i globala leveranskedjor.

När pandemins första våg kulminerade i mars 2020 blottades också sårbarheterna på den svenska obligationsmarknaden. Småsparare och investerare fick problem med att likvidera sina positioner, och företagen kunde inte finansiera sig genom att emittera nya obligationer. Samtidigt fick vi se världens centralbanker genomföra obligationsköp i sällan skådad skala för att sänka företagens och hushållens finansieringskostnader. Penningpolitiken skapade gratispengar, och många såg sina reala och finansiella tillgångar öka kraftigt i värde. Inflationen var låg, räntorna likaså, och investerarhumöret var på topp.

Fru talman! När man beskriver hur världen såg ut för bara något år sedan är det svårt att tro att förhållandena är de omvända i dag. Räntorna är förvisso fortfarande historiskt låga, men med en inflation på 5 procent och inflationsförväntningar på omkring det dubbla ser vi en fingervisning om vart vi kan vara på väg. En fingervisning ger också den amerikanska räntekurvan som nu har inverterat, det vill säga när korträntorna på statspapper blivit högre än långräntorna, vilket historiskt har varit en träffsäker konjunkturindikator för recession. Det återstår att se om det stämmer även

denna gång, men säkert är åtminstone att det inte saknas risker i horisonten.

På grund av den ryska invasionen råder en humanitär kris i Ukraina. Den ger också ekonomiska följdverkningar på världsekonomin eftersom de båda länderna tillsammans står för 30 procent av exporten av vete och andra viktiga råvaror. Det kommer naturligtvis att spå på den kostnadsinflation som pandemin startade för två år sedan, och i kombination med politiska beslut i denna kammare, till exempel avvecklad svensk kärnkraft och 50 procent i skatt på drivmedel, finns en krutdurk redo att explodera när som helst. Med det menar jag en inflation som får brett genomslag, urgröper reallönerna, det vill säga svenskarnas plånböcker, och skapar problem för hushållen och företagen.

I dessa tider är det därför särskilt viktigt att politiken sätter upp robusta finansiella regelverk men också att man tillåter att välstånd skapas i kärvare ekonomiska tider – om det är dit vi är på väg. Det handlar om att stimulera sparande och investeringar, om att skapa en miljö där investerare och entreprenörer vågar satsa på Sverige. Det kan man göra genom skattepolitiken, genom bostadspolitik, genom arbetsmarknadspolitik och även genom att bygga trygga och säkra samhällen där människor inte behöver se sig över axeln.

För en socialistisk regering är den lägst hängande frukten kanske att inte göra någonting alls, det vill säga att låta bli att sprida osäkerhet genom kortsiktiga politiska utspel där de långsiktiga spelreglerna blir otydliga. Om människor ska våga riskutsätta sitt kapital kan man inte ha en politisk ledning som med jämna mellanrum gör utspel mot vanligt folks sparande. Att hålla på och vela fram och tillbaka med ISK-kontot – hota med skattehöjningar – inger inget förtroende utan försämrar bara de långsiktiga förutsättningarna för pensionssparande. Jag skulle kunna fortsätta och vidareutveckla denna kritik, men tiden räcker tyvärr inte till.

Fru talman! Därför fortsätter jag i stället med det som är positivt i dag, nämligen att det har gått att nå majoritet för flera viktiga punkter om finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor – det som vi debatterar i dag.

Flera förslag i Sverigedemokraternas kommittémotion, som finns med till detta betänkande, har genomförts, är på väg att genomföras eller är under utredning. Det handlar om flytträtt på pensionsförsäkringsmarknaden, bättre villkor för personaloptioner, en reformering av ränteskillnadsersättningen, startlån för förstagångsköpare, en sparbonus för unga och slutligen verktyg för att hantera likviditetsrisker på obligationsmarknaden.

Det här låter som tekniska förslag – jag är fullt medveten om det – men de är saker som påverkar människor av kött och blod, de som driver företag, de som sparar till pensionen och de som söker en bostad.

Låt oss titta på ränteskillnadsersättningen som ett exempel. I dag råder en situation där bankerna tar ut en oskäligt hög avgift om du som låntagare löser ett bundet lån i förtid. Rimligtvis är det ett beteende som borde uppmuntras eftersom du återbetalar din egen skuld, samtidigt som du eliminerar bankens kreditrisk. Men i stället är den svenska banksektorn i dag närmast unik i ett internationellt perspektiv, där de svenska bankerna har skapat ett system där de kompenserar sig själva genom att ta ut en ränteskillnadsersättning för bankens presumtiva ränteförlust. Det bidrar naturligtvis till sämre rörlighet på bostadsmarknaden och en mindre sund amorteringskultur.

Men detta är nu på väg att förändras. Jag frågade regeringen om det här för något år sedan. Då sa man nej, men nu tar Finansinspektionen saken i egna händer och kommer att göra det lättare, billigare och smidigare att amortera och byta bostad.

Det är med stolthet jag kan konstatera att under de senaste två åren har hälften av Sverigedemokraternas förslag i vår kommittémotion genomförts. Det är sådant som gör det roligt att syssla med politik. Det är därför vi alla här inne har engagerat oss politiskt, det vill säga se till att idéer blir verklighet. Majoriteten av förslagen som partierna lägger fram i Sveriges riksdag genomförs aldrig. Därför är det alltid en seger när vi kan gå tillbaka till våra väljare och visa att det inte bara är snack i detta hus utan att vi har förmågan att gå från ord till handling och att skattebetalarna får valuta för pengarna.

Fru talman! Avslutningsvis noterar jag i detta betänkande ett starkt engagemang över blockgränserna för kontantfrågan. Det är en bra signal till de sammanhang där frågan hanteras, bland annat i en referensgrupp där vi har till uppgift att besvara många av de obesvarade frågor som ställs om kontanterna. Vad är ett lagligt betalningsmedel? Vad är kontanternas roll i framtiden? Behöver kontanternas ställning stärkas i förhållande till i dag?

Sverigedemokraternas utgångspunkt i dessa frågor är glasklar. Kontanterna ska finnas kvar – punkt! Vi har agerat i linje med detta förr, och vi kommer att fortsätta att agera i linje med detta i framtiden när frågan väl kommer upp skarpt på riksdagens bord. Jag hoppas också att det engagemang som partierna uppvisar på papperet i detta betänkande kan smitta av sig till andra sammanhang.

Fru talman! Vi står bakom samtliga våra reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall bara till reservation 2.

I detta anförande instämde Charlotte Quensel (SD).

Anf. 25 BJÖRN WIECHEL (S):

Fru talman! Samtidigt som vi diskuterar detta betänkande pågår ett krig i Europa. Rysslands anfallskrig mot Ukraina påverkar allt, förstås det mänskliga, men även sådant som relationer, handel, ekonomi och jobb. Givetvis påverkas även Sveriges finansiella stabilitet och finansmarknader.

Sverige har i det här läget tre fokus, nämligen att stötta Ukraina, sanktioner mot Ryssland och att stärka Sverige.

Fru talman! Alldeles nyligen var det en annan kris som även den påverkade oss mänskligt och ekonomiskt, nämligen pandemin. Än är den inte helt över, men det finns ändå några saker som vi kan slå fast gällande hanteringen av pandemin.

Bland annat konstaterar Internationella valutafonden, IMF, att Sverige har klarat krisen bättre än många andra europeiska länder, inte minst tack vare betydande buffertar och generellt starka ekonomiska förutsättningar. Vidare konstaterar IMF att de kraftfulla stödåtgärderna har genomförts vid rätt tidpunkt och varit lämpliga. De har bidragit till att avvärja en finansiell kris och stabiliserat marknaderna. Slutsatserna är tydliga.

Nu befinner vi oss på grund av Putins krig i Ukraina i en ny exceptionell situation. Det är en där råvarubrist tilltar och priser ökar – på energi, på el och på bränsle. Hela Europa pressas. Bristen och de höga priserna

letar sig in i insatsvaror, i produktionen, till transportererna och fram till konsumenterna. Vår köpkraft gröps ur.

För Sveriges del gäller att återigen värna jobb och hushåll. Regeringen sänker därför skatten på bensin och diesel så mycket det bara går och kompenserar de hem som har fått höga elpriser. Dessutom ger regeringen stöd till barnfamiljer med små marginaler och till pensionärer som har det som kärvast – allt för att vardagen ska gå ihop. Man ska kunna jobba, betala hyran och så långt det är möjligt fortsätta leva som vanligt. Det gör att ekonomin rullar på, och det upprätthåller stabiliteten. För oss socialdemokrater står tryggheten för vanligt folk i fokus.

Fru talman! Att Sverige har klarat pandemin så pass väl och nu har förutsättningar att hantera den aktuella situationen beror på politiskt ansvarstagande och politiska val.

Inför pandemin hade den socialdemokratiska regeringen vänt underskott till överskott. Den hade ökat antalet anställda i välfärden med 100 000 och samtidigt betalat av på statskulden. Därmed gick vi starka in i pandemin.

Under pandemin höjde regeringen a-kassan. Den införde korttidspermitteringar och gav massiva ekonomiska stöd till kommuner och regioner för att skydda välfärden. Den politiken ledde till att jobb och företag räddades, till att människor var trygga i omställning och till att statens ekonomi kunde behållas stark och den finansiella stabiliteten upprätthållas.

Nu står vi i ett läge där denna starka ekonomi kan användas till att återigen göra insatser för att stärka Sverige. Men det kommer inte av sig självt utan kräver rätt politik, för det är till sist endast staten och dess robusta ekonomi som är garanten för att vi ska kunna parera och hantera kriser. Det förutsätter ett ansvarstagande för sunda statsfinanser. Det ansvaret har vi socialdemokrater alltid tagit, och det kommer vi alltid att ta.

Fru talman! Ett återkommande orosmoln på den finansiella stabilitets-himlen är hushållens höga skuldsättning, huvudsakligen sammankopplad med bostadsmarknaden. Risken med skuldsättningen har påtalats av otaliga myndigheter och institutioner genom åren. För att åtgärda detta har ansvarig myndighet, Finansinspektionen, infört en rad åtgärder. En sådan är amorteringskravet.

Utvärderingar av amorteringskravet visar att det i allt väsentligt har uppnått sitt syfte. Det har begränsat ökningen av hushållens lån. Det har inneburit att prisökningarna på bostäder har hållits tillbaka. De allra mest utsatta hushållen har minskat sitt risktagande. Inte minst har amorteringskravet lett till en amorteringskultur. Allt det här är positivt.

Men, fru talman, ungefär lika återkommande är att oppositionspartierna, framför allt de till höger, ifrågasätter denna åtgärd. Det kan man förstås göra. Men man ska då komma ihåg att ett slopat amorteringskrav inte skulle innebära att fler får en bostad. Däremot skulle det innebära att fler skulle låna mer, att budgivningarna skulle stiga och att priserna skulle gå upp. Därmed skulle människor fortsättningsvis uteslutas från bostadsmarknaden till följd av de ökade priserna samtidigt som skuldsättningen och riskerna skulle tillta.

Vad som i stället behövs, vid sidan av en sund amorteringskultur, är framför allt att det byggs fler bostäder. Därför införde regeringen för flera år sedan ett stöd till byggande av hyresrätter så att fler kan hitta bra boenden till rimliga hyror. Det här var ett mycket framgångsrikt stöd. Bostads-

byggandet slog rekord under flera år. Det bidrog till jobb och tillväxt, till en bättre fungerande arbetsmarknad och till bättre balans på bostadsmarknaden.

Men just detta stöd tog Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna bort i vintras – till stor förtvivlan, ska sägas, för landets kommuner, byggbolag och bostadssökande. Så förutom att högersidan inte tycks ta risken med hushållens skuldsättning riktigt på allvar har man dessutom sett till att aktivt minska bostadsbyggandet i landet, vilket givetvis innebär ytterligare upptrissade priser på befintligt bostadsutbud och därpå åtföljande skuld- och riskuppbyggnad – det vill säga tvärtemot vad all expertis rekommenderar. Det här kommer vi givetvis att behöva se över fortsättningsvis.

Fru talman! Att Sverige har en stark ekonomi beror på ansvarsfulla politiska beslut längs vägen, inför pandemin och under pandemin. I den nu rådande exceptionella situationen kommer vi socialdemokrater att se till vad som är bäst för landet. Det handlar om jobb, om välfärd och om trygghet för vanligt folk, och det handlar om att ta ansvar för att landet ska stå starkt även inför kriserna som kommer i morgon. Det handlar om stabilitet.

Jag yrkar bifall till förslaget och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik eftersom jag ska gå på ett möte med Europarådets parlamentariska församlings svenska delegation alldeles strax, men jag kunde inte låta Björn Wiechels självgodas och direkt osanningsenliga påståenden passera obemärkta.

Ja, det stämmer att Internationella valutafonden gav Sverige beröm för insatser under pandemin. Men jag vill påpeka, fru talman, att dessa insatser kom på initiativ av oppositionen. Oppositionen lade fram förslagen och fick majoritet i finansutskottet, och regeringen passade snabbt på att införa dem och ta åt sig äran. Rätt ska vara rätt.

Priserna på bensin och diesel är högre än någonsin, och här står Björn Wiechel och berättar att regeringen har sänkt priserna på drivmedel. Ja, med kniven mot strupen för att Moderaterna och de andra oppositionspartierna har krävt detta. Vi har krävt både en sänkning, som ska genomföras den 1 maj, och en översyn av reduktionsplikten. Om Björn Wiechel minns var Socialdemokraternas reaktion först: ”Det går inte. Vi får inte.” Nu står Björn Wiechel och tar åt sig äran.

Jag har en fråga. IMF säger också att det behövs fler jobbopportuniteter för unga utrikesfödda. Vad gör regeringen för att få bukt med den enormt stora arbetslöshet som plågar Sverige?

Anf. 27 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Boriana Åberg för frågan.

Ledamoten har givetvis rätt i att många av de här åtgärderna skedde i brett samförstånd. Regeringen och vi i det socialdemokratiska partiet har till uppgift att bereda frågor, att se till att politiken håller och går ihop. Det arbetet görs huvudsakligen i Regeringskansliet. Riksdagen besitter inte riktigt de resurserna. Det har varit ett bra samarbete under pandemin, men det är nog rättvist att påstå att det finns en skillnad i hur man styr.

Prot. 2021/22:99
20 april

*Finansiell stabilitet
och finansmarknads-
frågor*

När Moderaterna hanterade finanskrisen sänkte man a-kassan. Man kompenserade inte kommunernas välfärd. Man hade inga korttidspermitteringar. Det här är ideologi. Det är vad man tycker är viktigt i politiken.

Vi ser till att stärka välfärden, höja a-kassan och införa korttidspermitteringar. Det är socialdemokratisk politik.

När det gäller EU och priser är det inte så bra, tycker vi, att gå ut och lova saker som man inte kan hålla. Vi ska göra allt i den här situationen. Vi kan råda över det vi kan göra i Sverige. Det kan vi lova. Men vad som sker ute i världen och i EU, det kan vi inte lova. Det skiljer oppositionspartier från regeringspartier. Oppositionspartier kan säga saker som de kanske inte har täckning för. Det kan inte ett regeringsparti göra.

Etableringsjobb, fru talman, är något vi inför nu för att bryta segregation och för att människor ska komma i arbete.

Moderaterna skär i arbetsmarknadspolitik. Det gör att färre kommer i arbete. Det gör att fler blir bidragsberoende. Det gör att vi får sänkt tillväxt och mindre inbetalningar till socialförsäkringssystem och välfärdssystem. Det är en mycket tråkig politik.

Vi ser till att människor kommer i arbete via insatser. Det är framför allt aktiv arbetsmarknadspolitik som vi ser är det som gör att folk går från icke jobb till jobb, inte något annat.

Sedan har Borian Åberg chansen att svara på varför ni aktivt minskade bostadsbyggandet i landet och varför ni inte tar ansvar för bostadsbristen och de höga riskerna med skuldsättningen.

Anf. 28 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vill påpeka att Moderaterna klarade finanskrisen bättre än alla andra länder, och Anders Borg utsågs till den bästa finansministern i Europa.

När det gäller etableringsjobben har vi drygt 700 000 utlandsfödda som inte kan försörja sig, och Socialdemokraterna har styrt landet i åtta år. Hur ska man få i arbete människor som saknar utbildning och ofta också saknar viljan att ta steget till ett jobb eftersom bidragen är så pass höga och generösa att det inte lönar sig att ta jobbet? Björn Wiechel kan komma till Malmö, där restaurangägare beklagar sig. När de får en jobbsökande säger han eller hon: Nej, det går inte – jag förlorar på att ta ett jobb. Detta är Socialdemokraternas politik ansvarig för.

När det gäller investeringsstödet, som Björn Wiechel tycker var så bra, delas inte uppfattningen att det var en bra åtgärd av vare sig byggföretagen eller fastighetsägarna. Den slog tvärtom helt fel och gjorde inte så att de kommuner och områden som behövde det största byggandet gynnades. Inte heller kom de personer som behövde komma in på bostadsmarknaden främst i kön. Tvärtom var det de personer som hade längst kötid för att få en hyresrätt som gagnades av förslaget. Jag föreslår att Björn Wiechel läser den utredning som gjorts av fastighetsägarna och byggföretagen.

Anf. 29 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Fru talman! Under finanskrisen var jag lokalpolitiker i Umeå; jag satt i socialnämnden. Vi såg hur människor som blev av med sina arbeten inte längre hade någon a-kassa. Vi såg hur moderatregeringen hade skurit i socialförsäkringssystemet för att sänka skatten. Vi såg hur kön ringlade sig lång till försörjningsstödet. Av dem som stod i kön för försörjningsstöd i

Umeå kommun kom 85 procent från arbetslöshet – inte från annan utsatt-
het, vilket vanligtvis är skälet till att man har försörjningsstöd.

Att Moderaterna skar i arbetsmarknadspolitiken och a-kassan och inte
kompenserade välfärden fullt ut gjorde att det var kommunerna som fick
ta smällen. Följden blev skattechöjningar i kommunerna, och många män-
niskor försvann ur våra trygghetssystem och fastnade i försörjningsstöd.
Det blev mycket kostsamt för kommunerna. Det var där det landade, och
framför allt tappade människor sina jobb. Finanskrisen slog väldigt hårt
mot det här landet.

När det gäller bostadsbyggandet är det inte bara en storstadsfråga. All
statistik visar hur bostadsbyggandet ökade generellt till följd av hyresstö-
det som vi införde. Det är viktigt inte bara i Stockholm och på de hetaste
bostadsmarknaderna utan även ute i Landsortssverige.

I mitt län Västerbotten har vi Vindeln, Vännäs och Umeå, som har
jättemånga planer på att bygga hyresrätter men nu är ytterst oroliga för om
kalkylen ska gå ihop på grund av att högerpartierna har tagit bort det här
stödet. Det gör att vi får minskat bostadsbyggande och inte kan möta till-
växten i norra Sverige. Detta skadar arbetsmarknaden och tillväxten i hela
landet. Tänk om, snälla!

(Applåder)

Anf. 30 JON THORBJÖRNSSON (V):

Fru talman! Vårt samhälle blir alltmer digitalt. Vi gör fler och fler saker
med hjälp av internet och digitala hjälpmedel. Den digitala utvecklingen
har gjort att många saker blir enklare och mer tillgängliga. Nyheter och
information sprids snabbare, och världen har kommit närmare. Det går att
handla varor från världens alla hörn från hemmet med några knapptryck.

Kontakter med myndigheter måste inte alltid skötas med papper och
fysisk postgång. Olika former av e-legitimation, såsom Bank-id och Freja
e-id, gör att man kan identifiera sig digitalt och på så sätt få tillgång till
bland annat samhällsservice i form av Försäkringskassan och 1177 Vård-
guiden.

Men i takt med den ökade digitaliseringen ser vi också ett digitalt ut-
anförskap. Enligt Internetstiftelsen lever 6 procent av Sveriges befolkning
i digitalt utanförskap. Oftast handlar det om äldre personer, människor på
landsbygden och hushåll med låga inkomster. Att inte kunna använda di-
gitala tjänster gör att man riskerar att få sämre och långsammare service
av de myndigheter man måste ha kontakt med.

Fru talman! Ett exempel är e-legitimation. En av orsakerna till digitalt
utanförskap är att människor inte kan, vill eller får använda e-legitimation.
Detta innefattar människor som är i förvaltarskap, det vill säga har en god
man. Av dem är det flera som inte får skaffa en e-legitimation på grund av
till exempel intellektuell funktionsnedsättning. För en god man blir det
omöjligt att använda digitala tjänster hos till exempel 1177 Vårdguiden
om den person man är god man för inte kan skaffa e-legitimation. Tillva-
ron blir mycket krångligare när alla intyg och ansökningar måste skickas
med posten. Kontakter med vården och till exempel ombokningar av läkar-
tider kan inte göras digitalt utan måste göras via telefon eller med post.

Det som för de flesta människor bara kräver några knapptryck blir en
långsam och tidskrävande process för de gode män som ska sköta uppdra-
get – och detta i en situation som ibland redan kräver mycket arbete för att

Prot. 2021/22:99
20 april

*Finansiell stabilitet
och finansmarknads-
frågor*

få vardagen att gå ihop. Jag har hört vittnesmål från föräldrar som är gode män för sina vuxna barn och fått rådet att gå in på hemsidan för att sköta ärenden som handlar om till exempel ersättning eller vård. När de har meddelat att det inte går på grund av att e-legitimation inte finns har svaret ibland varit oförstående. Det finns en lucka i systemet här.

Fru talman! Regelverket för Bank-id styrs av de banker som tillhandahåller tjänsten, och de bestämmer själva vilka som får tillgång till tjänsten. Freja e-id är en statligt godkänd mobil e-legitimation som används av flera myndigheter och kommuner. Där finns en nylanserad funktion med delad kontroll. Den som ska vara medhjälpare initierar aktiveringen, och den som ska få hjälp bekräftar i sin egen Freja-app. När användaren sedan ska logga in i en e-tjänst eller göra en elektronisk underskrift måste båda parter godkänna transaktionen i sina respektive Freja-appar. Men det kräver att båda har e-legitimation.

Fortfarande utestängs alla de som inte får skaffa e-legitimation från delar av de digitala tjänster som det offentliga i Sverige erbjuder i dag. Det bör finnas en möjlighet för gode män att använda digitala verktyg för de personer de har förvaltarskap för. Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 14.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Mervärdesskatt

§ 9 Mervärdesskatt

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU16
Mervärdesskatt
föredrogs.

Anf. 31 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Nu ska vi diskutera mervärdesskatt, eller moms, som vi säger. Det kanske är den skatt som engagerar våra invånare här i landet minst. Men det engagerar inte politiken minst – det ser vi i det här moms-betänkandet. Det finns en oerhörd kreativitet när det gäller hur man ska kunna sänka momsen på alla möjliga konstiga tjänster, vilket jag kan tycka är helt fel.

Skatter, inklusive moms, ska vara rimligt höga. Som moderat anser jag att vi har ett tydligt problem med dagens höga skatter på arbete. När du jobbar och har inkomster är den största utgiften du har skatt. Om du kommer över brytpunkten och betalar statlig skatt går så mycket som 52 procent av din inkomst till skatt – cirka 30 procent i kommunalskatt och 22 procent till staten. Detta är helt fel och orimligt. Den statliga skatten borde tas bort, eller åtminstone sänkas i ett första steg. I slutändan är det vårt välbefinnande och vår gemensamma välfärd som hämmas när vi straffbeskattar arbete, utbildning och människor som driver företag.

Det stora problemet i Sverige är att det lönar sig för dåligt att arbeta.

Moderaternas utgångspunkt är att skatterna i Sverige är för höga. Vi har världens tredje högsta skattetryck, och det blir inte lägre. Under de här åren har Socialdemokraterna höjt 46 skatter, och värst är det med skatten på arbete.

Det går givetvis att säga mycket om hur olika momssatser ska vara. Det borde vara rimligt med en enhetlig moms. Så var det från början i den sista skattereform som gjordes under ledning av Kjell-Olof Feldt med flera. Då hade man enhetlig moms. Det är mycket sunt och bra, tycker jag.

Som ni vet är det i dag undantag på undantag, ofta iscensatta av Centerpartiet, som i kammaren har kommit med förslag om att ta bort lite här och lite där, inte minst när det gäller äventyrsföretag. Om man besöker Åre och kör snöskoter med en sloda efter är momsen 6 procent. Men om man åker till Åre är det ju inte för att spara pengar utan för att göra av med pengar och få en upplevelse! Det är ju helt snurrigt!

Vi moderater utesluter naturligtvis skattehöjningar oavsett om det gäller skatt på arbete eller mervärdesskatt. Här går en tydlig skiljelinje i svensk politik.

Fru talman! Moms är den mest legitima skatten. Det är en konsumtionsskatt som varje individ kan överväga att betala eller inte. Det överväger man när man konsumerar. Ska jag köpa en ny bil vet jag att 20 procent av priset är moms och 80 procent är priset för bilen – pengar som går till biltillverkarna och till den som säljer bilen. Turister och svartjobbade betalar moms; de slipper inte undan. Det finns folk som jobbar svart, men momsen kommer de inte undan, utan den får staten in. Därför är moms en oerhört effektiv skatt.

Momsen är statens näst största intäkt. Det handlar om cirka 500 miljarder kronor. Den största är arbetsgivaravgifterna, som ligger på drygt 800 miljarder.

Energiskatten har diskuterats flitigt de senaste åren, i synnerhet de kraftiga skattehöjningarna på bränsle och el. Nu har det kommit förslag om en försiktig sänkning, och vi får se var det landar. Det som är anmärkningsvärt är att det är dubbelbeskattning på både bränsle och el. Alla som har fått sin elfaktura vet detta. På den senaste faktura jag fick var kostnaden för nätavgifter högre än kostnaden för själva elförbrukningen trots att det är både moms och skatt på den.

Detta slår också hårt mot transportsektorn, lantbruket och inte minst våra hushåll. Folk som inte bor i storstäderna drabbas extra hårt av bränsle- och energiskatterna. Det är väsentligt lägre elkostnad i lägenhet än i villa.

Vi moderater är garanten för lägre skattetryck. Den borgerliga regeringen under Fredrik Reinfeldt sänkte skattetrycket med 280 miljarder och fick in 45 mer på grund av dynamiska effekter. Detta glömmar man lätt bort. Det är lätt att vara politiker och säga: Det är bara att höja skatten, och staten måste ha pengar. Men staten ska inte vara framgångsrik på bekostnad av varje människa i alla väder.

Låt oss säga att du har byggt en villa och levit i den i 40 år. Dina barn har flyttat ut, och nu vill du sälja villan och flytta till en lägenhet på ålderns höst för att ha mindre jobb med att klippa gräsmattor, häckar etcetera. Om du säljer villan med vinst tar staten 22 procent av den vinsten. Det är orimligt att det är så hög skatt på det.

Med regeringens politik med höjda skatter under innevarande mandatperiod är det svårt att hoppas på att regeringen ska ha någon annan ambition än att höja skatterna ytterligare. Vi får verkligen hoppas att det blir regeringsskifte efter valet.

Jag har nämnt att flera skatter har höjts. Det lär vara 46 stycken. Symbolskatter som plastpåseskatten är nästan värst. Den är helt otrolig – att man ska betala skatt på en plastpåse när man går och handlar i affären! Och det har den här kammaren gått med på. Det är ofattbart!

Vanligt folk får mindre pengar i plånboken. Drivmedelsskatterna och inte minst elskatterna skjuter i höjden. Vi ser ingen ände på detta. Det plågar hushållen och vanligt folk som arbetar och går till jobbet varje morgon och sköter sig och bidrar.

Nu kommer nya avgifter som man inte vill prata om. Det handlar om att man ska bygga ut vindkraften, havsvindkraften. Där har man inte redovisat kostnaden för överföringsledningarna. Det är stora pengar. Det finns experter som säger att det kommer att kosta varje villahushåll ungefär 5 000 mer i månaden i nätavgift att finansiera dessa ledningar. Det finns inga ledningar ute i havet, men vid Ringhals och Forsmark finns det ledningar. Bygg ut kärnkraften!

Det socialistiska skattehöjartåget rullar vidare i gammal ordning. Det ser inte ut att vara något bättre vi har att vänta oss!

Jag yrkar bifall till reservation 12 av Niklas Wykman.
(Applåder)

Anf. 32 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Mervärdesskatt eller moms, som vi också kallar den, är en förhållandevis effektiv skatt på konsumtion som betalas av den slutliga konsumenten av en vara eller en tjänst. Normen för mervärdesskatt är att i princip all omsättning av varor och tjänster i en ekonomisk verksamhet som bedrivs av en beskattningsbar person ska beskattas med 25 procent. Från detta finns en mängd undantag.

Totalt beräknas mervärdesskatten inbringa cirka 546 miljarder kronor för 2022, vilket gör den till en av statens absolut största inkomstkällor. Under hela 2000-talet har mervärdesskatterna till staten ökat varje år, med undantag för 2012, då de minskade ytterst marginellt.

I det betänkande vi i dag debatterar, SkU16, riktas två tillkännagivanden till regeringen. Det handlar först och främst om omvandling av lokaler och kontor till bostäder. Boverket har i en rapport konstaterat att det finns hinder för sådana omvandlingar. Det handlar bland annat om avdrag för moms på byggkostnader om lokalen efter ombyggnad fortfarande används i momspliktig verksamhet. Det avdraget är inte längre möjligt om lokalen börjar användas som bostad. Det är positivt att ett enhälligt utskott vill tillkänna för regeringen att skattelagstiftningen ska ses över i syfte att undanröja dessa hinder.

Det andra tillkännagivandet handlar om mervärdesskatt på interna tjänster, och det gäller ideella föreningar som exempelvis idrottsföreningar, studieförbund och registrerade trossamfund vars näringsverksamhet syftar till att främja organisationens allmännyttiga ändamål. I dagsläget görs ofta bedömningen att interna tjänster som köps inom samma organisation ska beläggas med mervärdesskatt, vilket hämmar den ideella sektorn. Även detta tillkännagivande, där regeringen uppmanas att skyndsamt utreda hur frågan om intern mervärdesskatt mellan föreningar i samma organisation kan lösas utan att orsaka snedvridning av konkurrensen, är positivt, och Sverigedemokraterna har ställt sig bakom även detta tillkännagivande.

Frågan om konkurrensnedvridning är en del av EU-rätten, och det svenska mervärdesskattesystemet är i hög grad byggt på EU:s mervärdesskattedirektiv. Det innebär också att vi inte själva råder över alla delar av vårt mervärdesskattesystem.

Man skulle kunna säga att vi har fyra momssatser i Sverige, där 25 procent är det normala. Sedan är det 12 procent på exempelvis livsmedel, 6 procent på böcker och tidningar och noll procent på bank-, finansierings- och försäkringstjänster. Det är ett förhållande som EU har godkänt.

Systemet med differentierade momssatser medför vissa problematiska gränsdragningar och definitionsfrågor som i vissa fall kan upplevas som ologiska eller djupt orättvisa. Turist- och besöksnäringen har också under ett antal år fått uppleva såväl flera förslag till regeländringar som faktiska förändringar av momssatserna, vilket har orsakat problem med prissättningen, inte minst när det gäller redan i förväg bokade och delbetalade resor, arrangemang och dylikt.

Det behövs en rättvis beskattning och en harmonisering av de momssatser som är kopplade till turist- och besöksnäringen. Vi vill se en utredning av förutsättningarna att ytterligare harmonisera momssatserna för olika turistattraktioner, där likvärdiga verksamheter beskattas mer enhetligt. Vi har även föreslagit liknande inom kultursektorn.

Fru talman! Vårdmomsen har inneburit kraftiga fördyringar av verksamhet för vårdgivare som anlitar legitimerad vårdpersonal som är egenföretagare eller inhyrda – detta i ett läge när sjukvården under en period snabbt behövt öka kapaciteten. Det såg vi inte minst under pandemitiden.

Så sent som i dag kunde vi läsa att 76 procent av 212 primärvårdsläkare menar att bemanningen är otillräcklig. Och där har vårdmomsen varit ett allvarligt hinder. Det var en enkätundersökning som genomfördes av Sveriges Television och som vi kunde läsa om i morse. Så här är det, som sagt, i en tid när kapaciteten behöver öka.

Att kompensera för vårdmoms innebär en ökad administrativ belastning. Och läkarna som besvarat SVT:s enkät menar att det är det som är det stora problemet: att man får ägna onödigt mycket tid åt administration när det i själva verket är vård man behöver lägga resurserna på. Där nämns bland annat Danmark som ett positivt exempel. Men i Sverige har ingenting förbättrats på sistone.

Eftersom Sverige tillämpar en rad undantag från moms uppstår vissa situationer där en investerare vill kvitta ingående moms och utgående moms mot varandra men inte har möjlighet att göra det. Det leder till att nya verksamheter inte växer fram på ett naturligt sätt, vilket bromsar tillväxten i ekonomin. Det kan gälla fastighetsföretag som vill hyra ut lokaler där olika typer av verksamheter inte finner det möjligt, varför uthyrning och därmed investeringar uteblir. Vi har därför drivit att man ska utreda möjligheten till frivillig skattskyldighet när det gäller verksamhetslokaler.

Fru talman! Jag menar att Sverige behöver värna den nationella suveräniteten inom skatteområdet och motverka varje steg i riktning mot ökad överstatlighet. Vi bör i stället eftersträva samarbeten kring frivilliga mellanstatliga och globala skatteavtalsnät. Det är bästa sättet att skapa likvärdiga regler för hantering av mervärdesskatt.

Om EU tar fram ett eget system och resten av världen har andra system uppstår risker för att dessa skillnader nyttjas i skatteplaneringssyften. Förutsättningarna att nyttja skatteplanering minskar om vi globalt tillämpar likalydande principer. Sverigedemokraterna har därför länge förespråkat att vi ska samarbeta multilateralt i frivillig mellanstatlig form inom ramen för OECD för att vinna framgång i frågan om just skatteundandragande på mervärdesskatteområdet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 2.

Anf. 33 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman, åhörare och ledamöter! I dag debatterar vi mervärdesskatt, moms. Jag tror, som andra talare före mig har poängterat, att inkomstskatten som vi betalar en gång i månaden är den skatt som får mest utrymme i debatten. Momsen, å sin sida, är en skatt som vi betalar nästan varje dag när vi handlar. Den diskuteras inte lika mycket. Momsen är dock ingen skatt på marginalen. Den står för en stor del av statens intäkter. Jag har sett någon uppgift om att momsens år 2016 beräknades utgöra 40 procent av statens skatteintäkter.

Momsen är till skillnad från inkomstskatter och företagsskatter en relativt – och då menar jag relativt – lättbegriplig skatt om man är konsument. Det är ett påslag på den vara eller tjänst som du köper som inte är beroende av din inkomst utan av varans pris och vad det är för vara. Det råder dock en del olika momssatser som inte är lätta att förstå, men det finns ingen progressivitet, och undantagen är relativt få.

Det var just detta som var poängen när den nuvarande momslagstiftningen infördes 1969. Det skulle vara lika för alla, och det skulle vara relativt enkelt för staten att beskatta den som konsumerar varor och tjänster. På vilket sätt blev det enklare? Jo, staten tar helt enkelt hjälp av företagen med att ta in den här skatten. År 2015 var det över en miljon momsregistrerade företag som fick in moms och som betalade den vidare till staten. Det blir ett antal transfereringar per år, och då måste det vara ett begripligt och enkelt system.

Fru talman! Min bild är att momsens ur den enskildes perspektiv kanske inte ställer till något större huvudbry, men det är annorlunda för företag och den ideella sektorn. Det räcker med att säga vårdmoms, dansbandsmoms, hyresmoms och internmoms för att det ska bli lite tryckt stämning när man är ute på företags- eller verksamhetsbesök. Det finns förstås inget som heter exakt så i momslagstiftningen, men de oönskade effekterna av momslagstiftningen ger snabbt upphov till egna ökända begrepp, och det är ett tecken på att detta snarast behöver ses över.

Den så kallade vårdmomsen försatte plötsligt vårdgivare i en helt ny situation, efter tolkningar av Skatteverket och domar i Högsta förvaltningsdomstolen. Det var när kompetensen i form av inhyrd personal blev mycket dyrare. Detta är något som vi i denna kammare har fått hantera när det gäller budgetpropositionen, för att kompensera vårdgivare i hela landet.

Efter ett initiativ i skatteutskottet tillsatte regeringen en utredning som skulle se över en eventuell lagändring för att komma åt detta. Den redovisning som kom förra sommaren gav inte mycket hopp. Såvitt jag vet bereder regeringen fortfarande detta ärende. Under tiden måste vi lappa

och laga i momssystemet för att undvika oönskade effekter som slår direkt mot sjukvården, ofta på landsbygden.

Fru talman! Det är svårt att förstå varför olika nivåer ibland tillämpas inom momssystemet. Det bästa exemplet är nog den gamla godingen dansbandsmomsen. Det är svårt att se logiken i att kultur som utövas i form av musik och dans ska beskattas med 25 procent medan kultur i form av enbart musik är belagd med väsentligt lägre moms.

Momsnivån för musikverksamhet bör rimligen vara densamma oavsett om åhörarna eller publiken dansar till musiken eller inte. Och ska man göra förändringar i momsen måste det vara ganska väl förankrat och förutsägbart. Annars blir det ytterligare pålagor för företagen.

Jag noterar att min moderata kollega kommenterade till exempel moms för guidningar, som besöksföretag har belagts med. Jag konstaterar samtidigt att det är beklagligt att Moderaterna inte riktigt har förståelse för företagande på landsbygden. När man med ett pennstreck i någon budget för ett par år sedan höjde momsen slog det nämligen mot besöksföretag på landsbygden – utan förvarning. Det uttrycktes inte nu från talarstolen, men vid den tiden kom det ganska raljanta kommentarer om bäversafari. Det är intressant att man tar just Åre som exempel. Vi vet ju att landsbygdens orter, framför allt skidorter, behöver utveckla företagande som gör att turisterna kommer hela året. Och just här är landsbygdens företag med verksamhet året om väldigt viktiga.

Frågan om momssatser, och många andra, har utretts. Resultat har presenterats i ett betänkande, *En ny mervärdesskattelag*. Vi får se vad det leder till. Även detta bereds fortfarande i Regeringskansliet. Vi får bevaka och trycka på.

Fru talman! Det finns ytterligare ett område där ändringar behöver ske. Det gäller den så kallade hyresmomsen, där effekterna har blivit vad ingen lagstiftare i världen kan ha haft som intention. Jag pratar om momspliktig verksamhet vid fastighetsuthyrning. På grund av regelverket väljer ibland fastighetsägare att inte hyra ut till ideella föreningar eftersom de är momsbefriade. Nödvändiga investeringar kan bli ogjorda eftersom fastighetsägare inte kan dra av momsen.

Av rent företagsekonomiska skäl kan det vara ett enklare val för fastighetsägare att låta lokaler stå tomma än att hyra ut dem till momsundantagna verksamheter, såsom idrott. Med det nuvarande regelverket finns det en risk att idrottsföreningar antingen upphör att vara ideella, eftersom det förvärrar deras verksamhet, eller tvingas höja avgifter.

Centerpartiet menar att föreningslivet och den ideella sektorn måste värnas, och vi ser att problem i lagstiftningen riskerar att tvinga fram en bolagisering av ideella verksamheter. Då behöver något göras.

Det finns något som är väldigt glädjande. För bara några veckor sedan läste vi ett ställningstagande från Skatteverket där man kommer med en lösning på förslagen. Man föreslår att det ska förändras nästa sommar, men jag hoppas att det kan göras mycket tidigare.

Fru talman! Låt mig avsluta med något positivt. Senare i dag väntas kammaren besluta om två tillkännagivanden till regeringen. Det ena gäller att se över reglerna för att omvandla lokaler eller kontor till bostäder. I dag bromsar momsreglerna detta. Om det är något vi behöver är det fler bostäder, så detta är välkommet.

Det andra tillkännagivandet gäller att se över den så kallade internmomsen. Detta är något som den ideella rörelsen välkomnar och som vi har jobbat för jättelänge. Vid ett flertal seminarier genom åren, det senaste för bara några veckor sedan, har det påvisats att idrottsföreningar, studieförbund, trossamfund med flera tvingas bli skatteexperter i stället för att bedriva sin verksamhet som de är bra på. En organisation med lokala förbund som samarbetar om exempelvis medlemshantering eller administrativa system tvingas hålla på med internfakturerering av moms, vilket stjäl tid och resurser.

Att detta ska ses över är ett mycket efterlängt beslut, och vi förväntar oss och hoppas på snabb leverans av regeringen. Jag vill passa på att tacka för gott samarbete i utskottet i denna fråga.

Jag yrkar bifall till reservation 10.

Anf. 34 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Moderaterna är absolut inte emot företagande på landsbygden, Helena Vilhelmsson. Jag har själv drivit företag i 26 år ute i skärgården. Momsen handlar inte om det, inte ett dugg. Om man är företagare och momsredovisningskyldig får man inte ett öre av den, utan det är staten som får pengarna. Däremot får man administrera momsens och sköta den utan att få ett öre i ersättning av staten.

Detta kan du inte blanda ihop med att Moderaterna är emot företagande på landsbygden, för det är en hel vurpa. Vi är verkligen för företagande både på landsbygden och i hela landet – överallt – men att ha olika moms på olika tjänster tycker jag är principiellt felaktigt. Det var detta jag sa.

Anf. 35 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Moderaterna för förtydligandet.

Enhetliga regler är självfallet bäst, men man måste vara medveten om att även enhetliga regler kan få konsekvenser som inte är önskvärda. Då måste man se över vilka som skapar inkonsekvens. I det här fallet – oavsett hur det går till i hanteringen – ändrades med ett pennstreck förutsättningarna för många företagare som råkar befinna sig på landsbygden, som driver naturföretag och som bedriver momsverksamhet. Det blev krångligare för dem, det blev svårare och det blev en negativ effekt i rekryteringen därför att saker och ting blev dyrare.

Detta kan ni inte bortse från, Kjell Jansson, men jag är mycket glad över att Moderaterna gör ett statement här om att det inte var meningen att det skulle drabba landsbygdsföretagen. Men det var vad som faktiskt hände.

Anf. 36 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Det som krånglar till det är att det är olika momssatser. Det gör det rörigt. Ett tag när jag drev företag hade vi 12,87 i byggmoms, och jag köpte in varorna för 25 procent. Att få ut 12,87 var ett himla trassel, tyckte jag. Det är mycket enklare med raka, enkla regler och samma momssats. Om den sedan ska vara 25 eller 22 procent i framtiden kan man alltid diskutera – tyskarna har 22 procent.

Jag tycker att man måste göra en översyn av det här och ta bort undantagen när det gäller moms, för det är dåligt. Moms är den bästa och effektivaste skatten. Alla får betala moms, även de som jobbar svart. Det är det enda verktyget för att få in skatt som är rättvist, för man väljer själv om man vill åka och handla en ny sportbil eller köpa en mindre bil.

Anf. 37 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! I grund och botten är vi helt överens om detta. Min kritik ligger dock fortfarande lite i att förutsättningarna för företagen förändrades väldigt hastigt. Det är olyckligt, oavsett vem som orsakar förändringarna. Jag hoppas att vi kan jobba för att det inte ska bli så framöver.

Anf. 38 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! Momssystemet är känt, eller möjligen ökänt, för att vara allt annat än enkelt. Enligt Näringslivets Regelnämnd är skatteregler den vanligaste källan till det regelkrångel som många företagare vittnar om. Inte sällan är det just momsen som ställer till problem.

De olika momssatserna 6, 12 och 25 procent för med sig en lång rad gränsdragningsproblem. Det kanske vanligaste exemplet, som lyfts fram i momsdebatterna, är att det är olika momssatser på kulturarrangemang beroende på om publiken sitter ned eller står upp. Om publiken sitter ned är skattesatsen 6 procent, men om publiken står upp och kanske dansar mer än fyrdubblas skattesatsen till 25 procent.

En annan bransch som drabbats hårt av inkonsekventa momsregler är besöksnäringen. Till exempel har guidade turer olika momssatser beroende på var de utförs och även beroende på vilket fordon som används. Sover man över i en båt i en gästhamn gäller 25 procents moms. Sover man över på en camping gäller 12 procents moms.

Fru talman! Den som läser igenom de olika motionerna i betänkandet hittar snabbt många fler exempel på momsregler som är eller ter sig orimliga. En lista över krångliga momsregler skulle förmodligen kunna bli hur lång som helst. De olika skattesatserna, de många undantagen och undantagen från undantagen är en ständig källa till huvudvärk för många företagare och organisationer. Indirekt drabbas såklart också privatpersoner av detta.

Men jag tror att det finns ett större problem här, och det är att när skatteregler ter sig inkonsekventa riskeras förtroendet för skattesystemet och i förlängningen för staten som sådan. Detta vore väldigt skadligt för vårt samhälle.

Kristdemokraterna vill ha en momsöversyn. Syftet ska vara att förenkla och harmonisera momsen. Enkelhet för dem som berörs måste vara ledstjärnan i det arbetet.

Fru talman! Jag har i ett stort antal debatter här i kammaren lyft fram vilken påverkan skatter och skatteregler har på den ideella sektorn. Den ideella sektorn och föreningslivet är en omistlig del av vårt samhälle och en grundläggande del i vår demokrati. Därför är det viktigt att forma skatter och skatteregler så att de inte missgynnar det ideella föreningslivet.

På momsområdet finns det en hel del att göra även ur det perspektivet. Momsen försvårar vardagen för ett stort antal föreningar. Jag är därför väldigt glad över det tillkännagivande som skatteutskottet föreslår ska riktas

till regeringen och som berör den så kallade internmomsen. Detta är ett problem som många föreningar har stött på.

Dagens lagstiftning innebär att lokala föreningar som är del i en större helhet belastas med moms när de använder stöd som har tagits fram inom och för den egna organisationen. Det handlar till exempel om tjänster som medlemsadministration, juridiskt stöd eller it-stöd som den nationella organisationen har tagit fram till stöd för sina lokala föreningsgrenar. Tjänsterna tillhandahålls enbart inom den egna organisationen och är skraddarsyddas för de behov som finns inom organisationen. Syftet är att de som är verksamma inom organisationen på det lokala planet ska kunna lägga tid och energi på föreningens huvudsyfte snarare än på administration. Men på grund av statens regler blir det snarare tvärtom när man plötsligt måste administrera och betala moms.

Nu får regeringen uppdraget att utreda denna fråga, och precis som det står i betänkandet förväntar vi kristdemokrater oss att regeringen agerar snabbt i frågan.

Fru talman! Det är också mycket positivt att utskottet nu vill rikta ett tillkännagivande till regeringen om att se över skattelagstiftningen så att det blir enklare att anpassa det befintliga fastighetsbeståndet till det som efterfrågas.

I dag motverkar skattesystemet omvandling av lokaler eller kontor till bostäder. Det är förstås väldigt beklagligt.

Det är positivt att utskottet är enigt i denna del. Men det behövs en bredare förändring på detta område.

Fastighetsägare kan i dag anslutas till moms systemet frivilligt och då betala moms på exempelvis inköp av material och tjänster. Så länge fastighetsägaren sedan hyr ut lokalerna till en annan momspliktig verksamhet får fastighetsägaren göra avdrag för sina momskostnader. Men om den momspliktiga hyresgästen lämnar lokalen och en ny icke momspliktig verksamhet vill flytta in uppstår problem. När en hyresgäst som inte bedriver momspliktig verksamhet ska hyra en lokal kan nämligen hyresvärden inte längre dra av ingående moms. Det gör att fastighetsägarens inköp blir 25 procent dyrare. Men det som är än värre är att de momsavdrag som har gjorts måste återbetalas hela tio år tillbaka i tiden.

Fru talman! Resultatet blir att lokaler står tomma i stället för att hyras ut. Resultatet blir också att idrottsföreningar och andra icke momspliktiga organisationer får mycket svårare att hitta någonstans att vara.

Kristdemokraterna menar att hyresmoms systemet måste utredas i syfte att underlätta för uthyrning av fastigheter och lokaler till annat än momspliktig verksamhet. Detta skulle förbättra effektiviteten i nyttjandet av lokaler. Det skulle innebära att föreningslivet kunde lägga mindre tid på att jaga lokaler och mer tid på sin verksamhet. Det skulle också förenkla för fastighetsägare att anpassa verksamheten till den efterfrågan som finns.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla reservationer som Kristdemokraterna har i ärendet. Men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Anf. 39 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Det som vi debatterar just nu är moms – mervärdesskatt. När man lyssnade på Kjell Jansson kunde man få intryck av att vi diskuterar inkomstskatt. Men så är inte fallet, utan det handlar om moms.

Även om Kjell Jansson var väldigt tydlig med att Moderaterna inte vill höja skatten kan jag påminna honom om att Moderaterna höjde skatten med 80 öre i Kumla. Det är ganska mycket.

Bara för att man omvandlar fastighetsskatten till en kommunal fastighetsavgift betyder det inte att man har tagit bort en skatt. Man har bara infört en annan skatt som man kallar för någonting annat.

Sedan undrar jag om Kjell Jansson tänker föreslå att vi ska lämna EU med anledning av dessa regler. Men det får han kanske kommentera lite senare.

Det är intressant att höra både Kristdemokraterna och Moderaterna i detta fall. Jag uppfattade i alla fall att Hampus Hagman vill sänka momsen, medan Kjell Jansson pratade om att man vill harmonisera momsen och ha 25 procent på allt. Jag tänker att det blir en intressant förhandling mellan dessa två partier.

Men, som sagt var, det som nu debatteras är skatteutskottets betänkande och motioner om mervärdesskatt. Enligt merparten av motionerna vill man utreda sänkningar eller förändringar av momsen inom olika områden.

Utskottet föreslår att riksdagen säger nej till flertalet förslag som bland annat handlar om förändrade skattesatser, utredningar av olika effekter och aspekter av moms samt undantag från skattskyldighet på momsområdet.

Fru talman! Eftersom vi pratar om ett betänkande, och det är inte så många som vet vad ett betänkande är, tänkte jag läsa högt ur betänkandet vad utskottet har skrivit.

Det finns nämligen två områden där utskottet är överens om att det behöver göras en översyn av momsen. Det första området är att vi vill att regeringen snabbt utreder frågan om hur intern moms mellan föreningar i samma organisation kan lösas utan att orsaka en snedvridning av konkurrensen som strider mot EU:s lagar och utan att öka risken för fusk med moms.

Precis som Helena Vilhelmsson sa hade vi ett seminarium här i riksdagen med olika organisationer. Det som togs upp där var att mindre, ideella föreningar måste betala moms på tjänster från sitt riks-, regional- eller lokalförbund om de tillhandahåller interna tjänster inom exempelvis it-stöd, medlemshantering och system för bidragsrapportering.

Jag delar självklart uppfattningen att föreningslivet och ideella organisationer gör en fantastisk insats. Det kan vara att man har fotbollsträning, hjälper hemlösa, ger läxhjälp eller bedriver folkbildning. Det är viktigt att vi får ordning på detta.

Vi menar att de ska stödjas när det gäller de problem som har uppkommit i organisationer som verkar på olika nivåer och innehåller ett antal olika juridiska personer, precis som jag har sagt tidigare.

Utskottet föreslår därför att regeringen skyndsamt ska utreda frågan – skyndsamt betyder också att man naturligtvis ska göra det ordentligt, och det måste vara ordning och reda – så att frågan om intern moms mellan föreningar i samma organisation kan lösas. Risker för moms-fusk ska också särskilt beaktas.

Vi har vid förändringar av olika regler sett hur en del så kallade kreativa företag försöker sko sig på skattebetalarna.

Fru talman! Det andra området som utskottet är enigt om är att lagstiftningen när det gäller mervärdesskatt ska ses över så att den inte i onödan minskar incitamenten till att göra om lokaler och kontor till bostäder.

Jag behöver inte upprepa vad som har sagts. Men utskottet konstaterar att reglerna för moms vid omvandling av lokaler och kontor till hyresfastigheter är ofördelaktiga.

Jag tycker att samtliga som har pratat om detta också har varit tydliga med att utskottet anser att det är uppenbart att större flexibilitet behövs i regelverket för att det ska bli enklare att ställa om det befintliga fastighetsbeståndet efter vad som efterfrågas. Utskottet anser därför att regeringen bör se över skattelagstiftningen så att den inte i onödan minskar incitamenten att omvandla lokaler eller kontor till bostäder.

Detta har föregåtts av viktiga motioner från både Vänsterpartiet och Moderaterna. Jag kan bara säga: Bra jobbat!

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 40 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Jag är väldigt glad över att vi i dag kan visa enighet här i riksdagen i en fråga som civilsamhället har försökt lyfta fram i över ett decennium, nämligen frågan om att få bort internmomsen.

Egentligen har vi länge varit överens över partigränserna om att föreningslivet ska ha skattefrihet när det handlar om allmännyttig verksamhet. Men det har inte fungerat som lagstiftaren hade tänkt. Då krävs det ett omtag.

Det görs ovärderliga ideella insatser runt om i vårt land varje dag. Det handlar om engagerade som tränar ungdomslag, medmänniskor som stöttar ensamma äldre, studiecirkelledare som stärker bildningen och kassörer som sköter föreningens bokföring på kvällen efter jobbet.

När stora kriser inträffar är civilsamhället snabbt på tårna. Vi såg det när den stora flyktingvågen kom 2015, och vi ser det nu när flyktingarna från Ukraina har anlänt.

När Migrationsverket inte har resurser är det frivilliga från idrottsföreningar, kyrkor och studieförbund som välkomnar människor, skruvar ihop möbler och samlar in kläder.

I min hemkommun Arboga ordnar idrottsföreningarna prova-på-dag för alla barn. Och i grannkommunen Västerås satt frivilliga hela helgen i föreningen Tillsammans Gör Vi Skillnad och gjorde i ordning över 100 påskägg till de nyanlända ukrainska barnen.

Allt det som görs i civilsamhället bidrar på olika sätt till att stärka vårt samhälle. Det förbättrar folkhälsan, stärker demokratin och skapar gemenskap. För att allt det ska fungera, för att människor ska känna att de kan koncentrera sig på det roliga och viktiga med föreningslivet, ska det vara enkelt att driva en förening. Det ska vara lätt att söka kommunala, regionala och statliga bidrag och lätt att redovisa, bokföra och deklarerat. De ideella organisationerna med sitt allmännyttiga syfte är något helt annat än vinstdrivande företag, och det ska synas i vår lagstiftning.

Fru talman! För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att det finns offentliga bidrag till civilsamhället, och vi ser att de allra flesta föreningar vill göra rätt. Man försöker att få så mycket verksamhet som möjligt för de resurser man har. Det är en av anledningarna till att de flesta större föreningar som finns på flera håll i landet också har organiserat sig i olika nivåer. Man har lokalföreningar, man har distriktsnivån eller den regionala nivån och så har man ofta en nationell nivå, en förbunds nivå. Man kallar det för lite olika saker i de olika organisationerna.

Det handlar om att underlätta för den lokala nivån. Man hjälps till exempel åt att finansiera gemensamma anställningar på regional eller nationell nivå, som kan ge ett professionellt stöd när det handlar om administration, ekonomi eller it-system. Då får man förstås utgifter för löner, lokaler och administration och fakturerar medlemsorganisationerna på lägre nivåer för de tjänster man utför. Vissa av de tjänster man utför har i några fall genom åren bedömts som momspliktiga. Av de bidrag som vi politiker tänkt avsätta för den riktiga verksamheten behöver då 25 procent gå tillbaka till staten i form av skatt. Det var inte så vi hade tänkt.

Den här momsen som man kanske eller kanske inte ska redovisa tvingas man avsätta pengar för. Det råder en stor osäkerhet, och det stressar alla de kassörer som försöker att sköta föreningens ekonomi på sin fritid. Alla vi som är föreningsaktiva – och det är ju vi politiker, eftersom våra partier också är föreningar – vet att kassörer inte växer på träd. Det är svårt att få folk att ställa upp redan i dag.

Bara i Riksidrottsförbundet, som aktiverar runt 3 miljoner svenskar, finns runt 19 000 kassörer som kan tvingas börja med momsredovisning om inte det här ändras. Det blir förstås också merarbete hos Skatteverket, som behöver stötta upp de ideella. De resurserna är förstås inte heller gratis. Genom åren har olika församlingars och föreningars transaktioner mellan deras olika organisationsnivåer bedömts på lite olika sätt, och det är nu dags att vi ger regeringen ett uppdrag att förtydliga lagstiftningen en gång för alla.

Fru talman! Jag avslutar som jag inledde med att konstatera att jag är väldigt glad att skatteutskottet föreslår bifall på min och Vänsterpartiets motion om avskaffande av internmomsen. Jag yrkar också bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Anf. 41 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Det finns mycket att säga om skatter i allmänhet och moms i synnerhet. Liberalernas generella inställning när det gäller skatter är att vi inte ska ha högre skatter än vad som är nödvändigt men att det såklart finns skäl för att vi gemensamt finansierar viktiga funktioner i samhället såsom skolan, polisen och socialtjänsten.

Jag tänker fokusera mitt inlägg på de två tillkännagivanden som finns i betänkandet.

Vi liberaler värnar om civilsamhället och människors vilja att bidra genom frivilligt arbete. Det bygger en tillit i vårt samhälle, och det skapar tillhörighet och ett sammanhang. Det är viktiga beståndsdelar för ett välmående samhälle.

Fru talman! Ideella föreningar är undantagna från inkomstbeskattning när det gäller näringsverksamhet i syfte att bidra till allmännyttiga ändamål, detta av flera skäl.

Ett skäl är varje timme ideella ledare lägger på att träna knattar i fotboll, gymnastik eller innebandy.

Ett skäl är varje kväll ideella krafter lägger på språkkaféer, soppkök för hemlösa eller ungdomsverksamhet inom kyrkan.

Ett skäl är varje helg ideella ledare arrangerar studiecirklar om hembere­dskap vid kris eller krig, om hur en föreningsstyrelse fungerar eller repar med teatergruppen.

Varje krona som går till ideell verksamhet skapar förutsättningar för tusen och åter tusen aktiviteter och medlemmar som lägger sin fritid på att göra skillnad.

Fru talman! I dag går dock inte varje krona till idrottsrörelsen, studie­förbunden och trossamfunden till att skapa förutsättningar för den ideella verksamheten. En hel del kronor går tillbaka till staten i form av moms.

Den så kallade internmomsen drabbar ofta större organisationer där man har system för att internt stödja lokala avdelningar med till exempel it-support, administrativ hjälp eller annat som man av praktiska eller ekonomiska skäl väljer att samordna inom organisationerna. Alternativet till det här hade varit att de ideella krafterna lägger sin tid på administration eller på att bråka med it-system i stället för att träna knattarna, leda teatergruppen eller bemanna soppköken.

Fru talman! Att ideella föreningar kan vara skattebefriade behöver gälla fullt ut, även när de inom sin egen organisation fakturerar. Därför behöver frågan om internmomsen utredas och en lösning som inte orsakar sned­vidning av konkurrensen eller ökar risken för fusk presenteras snarast. Det finns ett enigt utskott bakom detta tillkännagivande, och jag konstaterar med glädje att min enskilda motion därmed har bifallits. Vi kommer att noga följa utvecklingen i den här frågan tillsammans med alla de ideella föreningar som i dag åläggs intermoms, trots att de är skattebefriade.

Fru talman! Jag vill säga ett par ord även om det andra tillkännagivan­det i utskottet, det som rör en översyn av mervärdesskattelagstiftningen så att den inte i onödan minskar incitamenten att omvandla lokaler eller kontor till bostäder.

Vi ser i dag ganska stora förändringar på lokal- och kontors­sidan. Affä­rer går från butiker med lager till showrooms, där varan du beställer i buti­ken levereras hem till dig från stora centrallager i stället. Vi ser hur kon­tors­ytor används mer effektivt. Fler arbetar på distans några dagar i veckan, och behovet av kontorsytor minskar på sina håll.

Att mervärdesskattelagstiftningen har identifierats som ett hinder när en lokal kan göras om till en bostad rimmar väldigt illa både med den ut­veckling som vi ser på kontors- och lokalmarknaden och med det faktum att det råder en stor bostadsbrist i många delar av vårt land. En mindre förändring av mervärdesskattelagstiftningen är troligen en lågt hängande frukt för att få till ytterligare bostäder i redan befintliga byggnader. Därför bör regeringen skyndsamt utreda frågan i enlighet med tillkännagivandet.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 10 Skärpt miljöstyrning i bonus malus-systemet

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU20

Skärpt miljöstyrning i bonus malus-systemet (prop. 2021/22:91)
föredrogs.

Prot. 2021/22:99

20 april

*Skärpt miljöstyrning i
bonus malus-systemet*

Anf. 42 MAGNUS STUART (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera skatteutskottets betänkande SkU20 som handlar om skärpt miljöstyrning inom bonus malus.

Regeringen föreslår i propositionen att bonus malus-systemet åter ska skärpas. Det bakomliggande motivet för regeringen är att omställningen till en fossiloberoende fordonsflotta ska påskyndas. Ändringarna föreslås träda i kraft redan den 1 juni i år.

För att sänka koldioxidutsläppen behöver miljöåtgärderna ha en tydlig effekt. Miljö- och klimatpolitiken behöver mer av kostnadseffektiva åtgärder och mindre av symbolpolitik. Miljövänliga transporter är en hörnsten för en lyckad klimatomställning, och för det behövs bland annat utbyggd laddinfrastruktur i hela landet samt satsningar på utbyggd kärnkraft för att tillgodose det ökade behovet av el.

Fru talman! Bonus malus är inte någon effektiv åtgärd. Den bestraffar innehav av fordon och inte utsläppen i sig, vilket väl måste ha varit tanken från början.

Nej, bonus malus-systemet har inte infriat förväntningarna, och enligt flera myndigheters beräkningar går det inte att utläsa någon tydlig positiv effekt vad avser minskade utsläpp.

Både Konjunkturinstitutet och Riksrevisionen har kritiserat bonus malus-systemet bland annat för att vara dyrt och ineffektivt. Det är synpunkter som verkligen borde ha beaktats när regeringen nu fortsätter att bygga ut och försämra ett redan dåligt skattesystem. Det finns mer effektiva styrmedel och åtgärder för att minska de totala utsläppen än att bygga ut bonus malus-systemet.

Fru talman! Även i den mån någon form av bonus malus-system betraktas som ett lämpligt styrmedel är regeringens hantering och justeringar av systemet olyckliga. Bonuspengar har bland annat försvunnit utomlands i stor omfattning.

Regeringen har återkommande under bonus malus korta livstid justerat nivåer och gränser för bonus och för malus, och det har definitivt skadat skattesystemets legitimitet och förutsägbarhet. Vi måste kunna lita på fattade beslut och på att de gäller under en rimlig tid. Hur ska man kunna planera sina bilinvesteringar om det inte finns någon långsiktighet?

En annan kritik har varit att systemet inte särskiljer mellan olika typer av fordon och inte heller tar hänsyn till transportnyttan. En minibuss träffas till exempel av samma bonus malus-regler som en liten personbil, trots att minibussen kan transportera betydligt fler och i det avseendet faktiskt är effektivare.

Den aktuella propositionen är ytterligare ett exempel på att bonus malus-skatten inte är vare sig långsiktig eller förutsägbar. Den har dessutom en inbyggd orättvisa i att vissa ska straffbeskattas år efter år för att andra personer köper elbilar. Detta system är i grunden mycket orättvist.

Bonus malus-skatten drabbar landsbygden hårt. Moderaterna är tydliga med att kostnaden för klimatomställningen inte ska övervältras helt på gles- och landsbygden, där många är mycket beroende av bilen. Sverige är ett land med stora avstånd där bilen är en nödvändighet. Skatterna på bilen har höjts kraftigt de senaste åren av den sittande regeringen, vilket den aktuella propositionen är ytterligare ett exempel på. Utöver kraftigt höjda fordonsskatter har även diesel- och bensinskatten höjts rejält sedan år 2014.

Fru talman! Svensk diesel är nu dyrast i världen. Därtill har skatten på tjänstebilar höjts av regeringen. Det är även uppenbart att reduktionsplikten har lett till höga bränslepriser. Vi har betydligt högre krav på reduktion än vad EU har på grund av hur regeringen har infört plikten, och detta har kraftigt drivit upp priserna. Inom kort väntas regeringen även avskaffa det nuvarande reseavdragssystemet, vilket kan innebära en ny skattechock på flera tusen kronor om året för någon som pendlar ett antal mil till jobbet med bil. Regeringens föreslagna skärpning av bonus malus-systemet kan innebära en höjd malusskatt om flera tusen kronor om året.

Moderaterna vill avskaffa bonus malus-systemet. Riksdagen bör avslå regeringens förslag om skärpt bonus malus, som är ytterligare en försämring av ett redan bristfälligt skattesystem.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation 1.

Anf. 43 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Det vi debatterar här i dag är en förstärkning av bonus malus-systemet. Detta är ett system som har för avsikt att bidra till att minska utsläppen från Sveriges transportsektor med 70 procent från 2010 års nivå till år 2030.

Sverigedemokraterna är och har alltid varit bestämda motståndare till bonus malus-systemet och menar att det snarare borde avvecklas i sin helhet. Enbart det faktum att regeringens avsatta medel för de så kallade bonuspengarna för 2022 tog slut redan under januari månad är ju ett tecken på att fordonsutbytet hade fortgått även utan skattesubventioner och straffbeskattningar.

Fru talman! Nu skärper alltså regeringen gränserna för vilka bilar som ska träffas av malus, och det kommer sålunda att bli fler bilägare som drabbas av straffbeskattning.

Vilka bilar är det då som främst kommer att drabbas av det förslag vi debatterar i dag? Det är primärt små och bensinsnåla bilar – många gånger den andrabil som många familjer som inte har kollektivtrafik för att åka till och från jobbet, hämta och lämna barnen på förskolan, åka och handla och så vidare har.

En liten, bensinsnål bil som i dag kostar 360 kronor i årlig skatt kommer med förslaget att få en skattehöjning de tre första åren med hela 450 procent. Detta kommer ytterligare att förstärka incitamenten för dem som inte har råd med en ny elbil att skjuta på sitt nybilsköp, vilket leder till att den svenska fordonsflottan med fossilmedelsdrivna bilar kommer att stiga i ålder snarare än att bytas ut mot nyare och renare, om än fossilmedelsdrivna, bilar.

Enligt professionella bedömare ökar regeringen med sin politik den genomsnittliga bytestiden för fordon med flera år till följd av de omvända effekter som uppstår i samband med bonus malus.

Att bilparken kommer att bli äldre visar också efterfrågeökningen och prisökningen på begagnade bilar. Enligt bilhandelssajten Wayke steg begagnatpriserna under 2021 med drygt 20 procent jämfört med 2019.

Ett annat bevis på detta fick jag under det möte några av oss hade med Svenskt Näringsliv och företagare från hela landet häromveckan. Den företagare jag pratade med letade aktivt efter just begagnade servicebilar till sina anställda som var minst tre år gamla och som då inte längre träffades av malus straffbeskattning.

Fru talman! Samtidigt som vi skattesubventionerar priset på nya el- och miljöbilar blir en naturlig följd att även begagnatpriset på just dessa fordon sjunker i motsvarande grad. Om man väljer mellan en ny och en begagnad miljöbil räknar man givetvis med den bonus man får om man köper en ny bil.

Vad blir då konsekvensen av detta lägre andrahandsvärde? Det önskvärda scenariot hade varit att de som inte har råd att köpa en ny elbil i stället kunde köpa en begagnad elbil. Men i stället visar det sig att vi exporterar en stor del av den skattesubventionerade begagnade elbilsflottan från Sverige till Norge och norska bilister.

Chalmers har forskat på detta och kommit fram till att en av tre svensk-sålda klimatbonusbilar exporteras efter två år, vilket medför att Sverige går miste om koldioxidutsläppsminskningar på cirka 200 000 ton samtidigt som de svenska skattebetalarna kommer att gå miste om cirka 45 miljarder i miljöbilspremier om exporten fortsätter på samma sätt fram till år 2030. Detta leder inte bara till att svenska skattebetalare ofrivilligt subventionerar koldioxidminskningar för andra länder utan även till att man fördyrar och fördröjer Sveriges utsläppsminskningar jämfört med om bilarna hade stannat kvar i Sverige under hela sin livstid.

Även tunga remissinstanser som Konjunkturinstitutet och Riksrevisionen har i rapporter oberoende av varandra utpekat bonus malus-systemet som ineffektivt, kostsamt och orättvist fördelat mellan stad och landsbygd. De poängterar att det är ytterligare en beteendestyrande skatt som i förlängningen riskerar att urholka statens skatteintäkter från vägtrafiken.

Fru talman! Det finns ytterligare ett fundamentalt problem med regeringens politik kopplat till en önskad elektrifiering. Regeringen har drivit – och driver fortfarande – en energipolitik som leder till att vi allt oftare under året ser tidpunkter med el- och effektbrist i det svenska kraftnätet. Detta ska samtidigt mötas av regeringens ambition att allt fler ska köra elbilar.

Det handlar dessutom inte bara om att bilar ska köras på elektricitet. En allt större del av samhället och näringslivet förväntas elektrifieras och datoriseras, samtidigt som vi läser om industrins uteblivna investeringar i södra Sverige på grund av att man inte kan garantera elförsörjningen.

Stabiliteten i elförsörjningen är redan hotad genom att regeringen stänger ned, eller rättare sagt straffbeskattar bort, svenska stabila strömkällor som inte släpper ut koldioxid och tänker sig att ersätta dem med källor som dels är väderberoende, dels släpper ut mer koldioxid.

Mer koldioxid? undrar naturligtvis vän av ordning. Ja, det oljedrivna Karlshamnsverket slog under 2021 sitt förra rekord från 2010. Man använde inte mindre än 28 000 ton olja. Man eldar alltså upp mer än 30 miljoner liter olja för att säkra elförsörjningen i Sverige. Det var åtta gånger mer än vad som användes 2020, och det innebar utsläpp av 90 000 ton koldioxid. Detta, fru talman, anser inte vi vara en effektiv miljöpolitik.

Vi i Sverigedemokraterna önskar självklart sänka utsläppen från transportsektorn. Dock tycker vi att dessa uppsatta sektorsmål blir både ineffektiva och dyra. Självfallet borde de lägst hängande frukterna plockas först.

När det gäller elektrifiering av fordonsflottan behöver vi först och främst se till att det finns tillräckligt med inhemsk fossilfri el och tillräckligt med effekt i nätet året runt för att ladda elbilarna. Vi behöver också se till att det finns en laddinfrastruktur värd namnet i Sverige, även vid sidan om de stora Europavägarna.

Fortfarande kommer dock förbränningsmotorn under överskådlig tid att spela en stor roll för transportsektorn i Sverige. Här behövs det mer forskningsinsatser för att utveckla inhemskt producerade biodrivmedel att fylla tankarna med i stället för de 85 procent som vi importerar i dag.

Slutligen är bonus malus en symbolåtgärd som främst premierar dem som har råd att köpa nya dyra elbilar och som lämnar notan till dem som av olika anledningar inte kan köpa ny elbil. Systemet har även gett biltyper såsom husbilar och lätta lastbilar orimligt höga fordonsskatter, samtidigt som det fortfarande inte finns några motsvarande bonusalternativ för de biltyperna.

Även om Sverigedemokraterna står bakom våra båda reservationer i betänkandet, dels om ett avslag på propositionen, dels om ett avskaffande av bonus malus-systemet, väljer jag att yrka bifall endast till vår reservation nummer 2.

Anf. 44 HANNAH BERGSTEDT (S):

Fru talman! I dag debatterar vi propositionen om skärpningar av styr-effekterna i bonus malus-systemet. Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen.

Sverige har höga ambitioner i klimatomställningen, framför allt för att det är fråga om att inte sätta våra barns och barnbarns framtid på spel genom att inte agera med anledning av behovet av klimatomställning. Som ett litet land med framstående industrier har vi också sett till att säkra utvecklingen och därmed arbetstillfällena genom att ligga i omställningens framkant.

Målet att minska växthusgasutsläppen från inrikestransporter med 70 procent till 2030 jämfört med 2010 kräver fler insatser. Bonus malus är ett verktyg. För att nå nollutsläppen av växthusgaser senast år 2045 behöver omställningen till en fossiloberoende fordonsflotta fortsätta genom att man ökar kraven i takt med den tekniska utvecklingen inom fordonsindustrin.

Bonus malus ökar andelen lätta fordon med låga koldioxidutsläpp i nybilsförsäljningen. De allra flesta laddbilar som i dag används har registrerats sedan bonus malus-systemet infördes. Sverige ligger i topp i europeiska jämförelser av andelen laddbara bilar vid försäljningar. Äldre fossil-drivna bilar fasas ut. Den tekniska utvecklingen går snabbt, och allt fler fordonstillverkare ställer om till elektrifierade fordon.

Bonus malus-systemet innebär som bekant att bonus ges i samband med inköpstillfället för vissa fordon med låga utsläpp av koldioxid. Fordon med höga utsläpp av koldioxid får i stället förhöjd skatt, den så kallade malusen. Omställningstakten behöver öka, och nybilsförsäljningen är en viktig del för att vi ska klara av att ställa om den föråldrade bilpark som vi har.

Det framkommer en kritik där man vurmar för något slags fördelningspolitik i bonus malus-systemet. Låt mig säga så här: Ska vi prata fördelningspolitik är det inte nybilsinköp vi ska prata om. Till dem som vurmar för människor som har dålig ekonomi och svårt att köpa en ny bil kan jag säga att detta aldrig kommer att kunna justeras med det här systemet. Det handlar om att se till att människor har ett jobb att gå till. Då har de råd och möjlighet att köpa en ny bil. När det gäller de allra fattigaste familjerna, som har sämst ekonomi, hänvisar jag till regeringens vårproposition för dem som vill titta på fördelningspolitik. Det löser man inte med bonus malus-systemet.

(Applåder)

Sedan kommer vi till frågan om glesbygd. Jag bor i glesbygd i Norrbotten. Elbilar går att köra där vi bor också. Föreställningen om att elbilar inte går att köra i stora delar av landet måste man sluta upp med. Vi kör elbil i Pajala, Jokkmokk och Piteå. Det är klart som sjutton att det finns ställen i landet där det är svårt att köra elbil, men då handlar det främst om laddinfrastruktur. Den måste vi bygga ut. Sluta med snacket om att elbilar inte går att köra i stora delar av landet! Det är som att låtsas att elbilar är som en gammal före detta Iphone. Utvecklingen går snabbt, och vi hänger med där uppe där vi bor. I stora delar av vårt län och vårt grannlän handlar det faktiskt om att vi ser till att producera förutsättningarna för den gröna omställningen i bilbranschen.

Bonus malus-systemet är *ett* styrmedel. Som vi tidigare hört debattörer helt korrekt säga här i kammaren har Riksrevisionen riktat kritik, inte bara mot bonus malus utan mot det sammantagna, till exempel för att det saknas transparens. Men man konstaterar också – vilket den som läser igenom rapporten ser – att man på totalen ser att de vidtagna åtgärderna ger effekt på omställningen av bilparken. Den rapporten rekommenderar jag samtliga i den här kammaren att läsa.

Modellen för det svenska bonus malus-systemet kommer från den franska modellen för bonus malus. Det framförs kritik mot att det sker en omställning. Men det ligger i själva systemets karaktär. Modellen infördes 2008 i Frankrike, och man har reviderat den nio gånger sedan dess. Det har alltså varit en del av modellen från själva början. Vi har talat om att det här systemet behöver skruvas på. Vi tog ett beslut förra året och tar ett till nu, och det kommer att behöva tas fler. Det handlar om de långsiktiga förutsättningarna för branscherna. Att rycka undan och ta bort bonus malus är ju verkligen ett sätt att dra undan mattan. Men med en medvetenhet om att vi kommer att skruva i modellen för att uppnå bästa klimatnytta ger den långsiktiga förutsättningar. Vi talar om hur det ser ut.

I stort sett ska vi ändå säga att det finns en samsyn inom näringslivet och politiken om vad vi behöver göra på det här området. Det gäller både mål och styrmedel. Genom bland annat Fossilfritt Sverige har många viktiga strategier och metoder arbetats fram. Det är klart att vi i den här kammaren har lite olika åsikter om var justeringar ska göras. Frågan som nyss

togs upp om att en del av bilarna åker till Norge är det klart att vi behöver titta på. Men att sedan kasta ut barnet med badvattnet är en helt annan sak.

Tro för guds skull aldrig att man löser fördelningspolitiken med bonus malus! Det sker inom helt andra delar av skattesystemet. Det skulle jag bra gärna vilja höra mer om vid ett annat tillfälle, när man nu är så förtjust i att prata om fördelningspolitik och orättvisor.

Framtiden för oss som bor utanför storstaden är inte att hindra utvecklingen av den gröna omställningen i bilbranschen. Det är snarare omställningen som är förutsättningen. Det är ju där jobben i dag uppkommer. I Skellefteå, Luleå, Boden, Gällivare och Kiruna kommer det explosionsartat med arbetstillfällen.

Vi behöver absolut bilen, men vi kommer också att behöva elbilen. Det behövs utbyggnad av elnätet och utbyggnad av elinfrastrukturen. Det gäller att se till att vi har fler möjligheter att köpa elbilar. Då kommer så småningom också andrahandsmarknaden till dem som inte har råd att köpa en ny elbil. Det är samma sak med fossilberoende bilar. Inte fasiken har de med lägst inkomst råd att köpa nya flotta bilar! De har ju samma förutsättningar oavsett detta. I stället handlar det om arbetstillfällen och fördelningspolitik på skattenivå.

(Applåder)

Anf. 45 HANNA WAGENIUS (C):

Fru talman, ledamöter och åhörare! Vi är här för att debattera bonus malus, en i grunden mycket bra princip för att minska utsläppen och uppmuntra effektiviseringar och innovation när det gäller fordonsflottan. Utsläppen kommer nämligen aldrig att kunna minska så länge man fortsätter att köpa nya fossilbilar.

Dagens system är dock otillräckligt. Det är meningen att det ska finnas en balans mellan intäkter och utgifter, men i dag är intäkterna för små. Det beror bland annat på att tidsrymden för malusbiten är för kort. Den är bara tre år, och det är för snålt tilltaget. Alltför många leasingbilar är utleasade på tre år, och när de väl kommer ut på andrahandsmarknaden har incitamenten att välja en miljöbil som begagnad bil drastiskt minskat. Centerpartiet har länge förespråkade att tiden ska förlängas till fem år för att motverka detta.

Ett mer kärt problem är att bonusutbetalningarna har blivit fler än förväntat. När Moderaterna säger att detta system slår mot landsbygden svarar Jämtlands län ”håll min laddstolpe” och kvalar för 2020 in på en delad förstaplats i nyregistrerade elbilar.

Tyvärr har regeringen inte haft tillräcklig framförhållning när det gäller att justera detta system på det sätt vi ska göra här i dag. Detta borde ha funnits med redan i höstbudgeten, för man har länge kunnat se att nybilsförsäljningen av elbilar har varit högre än förväntat.

Med en bättre framförhållning kan vi också skapa tydligare förhållningsregler och förutsägbarhet för såväl konsumenter som företag.

Dagens proposition tar inte heller hand om problemet med att så många miljöbilar exporteras efter att de köpts in här i Sverige och den inledande bonusen har betalats ut. Detta systemfel måste givetvis åtgärdas för att inte pengarna ska fortsätta att läcka och för att systemet i sig självt ska motverkas.

Regeringen har i detta avseende tyvärr inte uppfyllt den klimathandlingsplan som man förhandlade fram tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna.

Bonus malus-systemet måste helt enkelt reformeras mycket mer än vad som faktiskt framkommer i dagens förslag. Dock är det enda som vore sämre än att bifalla detta otillräckliga förslag att avslå det, för då står vi kvar med ett system som är ännu mer otillräckligt. Någonstans är det ändå vad vi faktiskt beslutar om och vad som faktiskt blir verklig politik som räknas i slutänden.

Av denna anledning ställer jag och Centerpartiet oss bakom regeringens förslag.

Anf. 46 JENS HOLM (V):

Fru talman! I propositionen och betänkandet som vi behandlar nu föreslås en del marginella skärpningar av bonus malus-systemet. Det tycker Vänsterpartiet är bra, men väldigt mycket mer behöver göras för att detta system ska bli robust, ha tillräcklig miljöintegritet och kunna stå på egna ben utan att varje år vara beroende av stora statliga finansieringar så som det är i dag.

Det som är bra med bonus malus är att det driver på tekniken mot nya miljöbilar. Av de ungefär 300 000 nya bilar som såldes i Sverige 2021 var nästan hälften laddbara fordon; 45 procent var rena elbilar eller laddhybrider. Det är mycket tack vare bonus malus-systemet som vi har en sådan hög andel, kanske Europas högsta andel, när det gäller försäljning av laddbara fordon.

Men som jag sa inledningsvis är det marginella förändringar regeringen gör. Det största problemet med dagens bonus malus-system är att det inte är självfinansierande. Ursprungligen var ju tanken att bilar med stora utsläpp skulle få högre skatt medan bilar med låga eller inga utsläpp skulle få en bonus. De smutsiga bilarna skulle alltså finansiera introduktionen av miljöbilar. Detta har dock inte fungerat under något år, såvitt jag vet, och i vårbudgeten föreslås nästan 4 miljarder extra gå till bonus malus-systemet. Det är inte rimligt; det är alldeles för mycket pengar.

Vänsterpartiet vill också ha ett övre tak för vilka bilar som över huvud taget ska kunna få en bonus. Detta har nu föreslagits, men det taket behöver vara lägre. Klimatbonusar ska inte delas ut till väldigt dyra bilar, för de som köper dessa bilar har råd att betala hela kostnaden. Vi vill få ut rena elbilar för vanligt folk, och det är dit dessa pengar ska gå.

Vi behöver också titta på något liknande system för andrahandsmarknaden så att vi kan få ned priset på rena miljöbilar även på denna marknad.

Bonusen borde också vara högre för biogasbilar. De glöms ofta bort i detta system. När vi i Vänsterpartiet förhandlade med regeringen om bonus malus-systemet då det skulle införas i Sverige 2018 var det vi som såg till att biogasbilarna kom med. Bonusen borde som sagt vara högre för rena biogasbilar eftersom man med biogas minskar utsläppen med ungefär 80 procent. Biogas är också ett helt cirkulärt drivmedel som gör stor nytta, inte bara för minskade utsläpp.

Fru talman! Bonus malus i all ära. Det driver fram nya miljöfordon, vilket är bra. Men väldigt mycket mer behöver göras för att vi ska nå våra klimatomål, i synnerhet målet om att transportsektorn ska minska sina utsläpp med 70 procent till senast 2030. Då behöver vi minska utsläppen från

transportsektorn med ungefär 9 procent årligen. Då räcker förstås inte detta, utan väldigt mycket mer behöver göras.

Vi behöver till exempel bygga ut laddinfrastrukturen i hela landet, och det måste ske i en mycket mer strukturerad omfattning än vad som sker i dag. I dag ger regeringen bidrag till dem som sätter upp laddstolpar, men regeringen tar sedan inget ansvar för helheten. Det handlar om var laddstolparna sätts upp, om att ha ett enhetligt betalssystem för vår laddinfrastruktur och om att ha laddinfrastruktur över hela landet. Detta måste åtgärdas å det snaraste.

Vi behöver också reglera bort bilar med utsläpp. Därför vill Vänsterpartiet förbjuda nybilsförsäljning av fossildrivna bilar senast 2025.

Vi behöver satsa på ett transporteffektivt samhälle. Det är inte hållbart med den massbilism vi har i Sverige i dag. Vi behöver helt enkelt resa mindre med egen bil. Då behöver vi investera mer i kollektivtrafik och underlätta för människor att gå och cykla. Vi behöver ha bättre avgifter och skattesystem för att minska massbilismen. Det ska vara lättare att vara med i en bilpool, och vi ska ha mer av delade resor. Här finns extremt mycket att göra.

Avslutningsvis: Det har talats en del om fördelningspolitik, bland annat av Hannah Bergstedt från Socialdemokraterna. Jag håller med om att vi inte löser de stora orättvisorna med att justera i skatter på bilar med utsläpp och bonusar på elbilar.

Samtidigt är det någonting som i grunden skaver då vi går in från statskassan med flera miljarder varje år för att finansiera nyinköp av bilar. Det är inte så systemet ska fungera.

Därför beklagar jag att den socialdemokratiska regeringen inte kommit till rätta med problemet. Det hade man enkelt kunnat göra genom att helt enkelt höja malusen, skatten på bilar med stora utsläpp, och också sätta ett övre tak för hur mycket som kan betalas ut och för vilka fordon.

Allt det tar vi i Vänsterpartiet upp i vårt särskilda yttrande, som jag vill hänvisa till.

Anf. 47 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Man kan börja med att konstatera att det är ett spännande ämne. Jag noterar på talarlistan att ungefär hälften är från trafikutskottet och hälften från skatteutskottet. Vi har nästan ett sammansatt utskott just nu, höll jag på att säga.

Jag tror att jag snart kommer att få höra från Miljöpartiet att bonus malus är en fantastisk framgångssaga. Jag har redan hört från M och SD att det är en katastrof. Sanningen är väl någonstans där mitt emellan.

Det är ett faktum att nybilsförsäljningen för laddbart ökar, och ökar kraftfullt. Men det är lika mycket ett faktum att kostnaderna för systemet skenar och har skenat hela tiden. Det bygger egentligen på systemets egen konstruktion.

Det här är en variant av grön skatteväxling. Här är idén att den som exempelvis köper ett nytt fordon som går på diesel eller bensin ska vara med och subventionera den som köper ett elfordon. Så långt fungerar det i teorin.

Men när skillnaderna är så stora som de är i dag mellan att köpa ett dieselfordon och ett elfordon så att nybilsregistreringen framför allt blir elfordon uppstår fenomenet att du får ett skatteunderskott. För att prata

klartext är det för få som köper dieselfordon för att vi ska ha råd att subventionera de elektriska fordonen.

Fru talman! Man kan givetvis göra som Vänsterpartiet föreslår. Man går in och rattar i själva systemet, gör det ännu dyrare, och man sätter begränsningar. Det är fullt möjligt. Men det kommer antagligen innebära att man minskar andelen nybilsförsäljning för de elektrifierade.

Det är väl egentligen här som dilemmat uppstår med bonus malus. Det är ett system som är rätt så svårt att ratta i. Det finns fördelar, men det finns också klara nackdelar.

En annan sådan nackdel som är helt uppenbar är hur vi hanterar husbilar och lätta lastbilar. Det är väldigt svårt när man kommer ut och pratar med människor att motivera systemet när man ser vad det får för negativa konsekvenser.

Det finns ytterligare en frågeställning som åtminstone jag saknar i debatten. Det är olika systems långsiktighet. Jag lyssnade på en av de tidigare talarna som sa att systemets modell bygger på att vi ska förändra, och det är gott så.

Det finns bara en liten hake. Ju fler som kör på framför allt laddbart med el, desto färre betalar in i hela trafiksystemet. Det är det norska dilemmat som börjar dyka upp. Du har en stor mängd som kör miljövänligt. Men de betalar inte skatt för det fordon som befinner sig i trafiken.

En elbil tar lika mycket plats på en parkeringsplats som en dieselbil. En elbil orsakar lika mycket trängsel i Stockholm eller Göteborg som en dieselbil.

Vi kristdemokrater har vid flera tillfällen försökt att lyfta fram, och vi lyfter också fram det i vårt särskilda yttrande, att det nog är dags att börja diskutera en total skattereform på transportområdet.

Vårt förslag utgår egentligen ifrån idén med kilometerskatt. Det finns en del som säger: Kilometerskatt vill vi inte ha. Det kan jag förstå om det skulle vara så att vi inför kilometerskatt utöver nuvarande skatt. Då skulle nog näringslivet gå i taket.

Jag har varit ute och träffat väldigt många åkerier. De håller med mig om ett matematiskt exempel. Vi antar att fordonet drar 1 liter per mil. Om du kör 100 mil har du kört upp 100 liter. Om du kör 1 000 mil, och vi fortfarande antar att det drar en enhet energi, har du kört upp 1 000 liter. Då har du en ren kilometerskatt. Det är bara att vi har det vid pump.

Hela debatten om kilometerskatt blir egentligen rätt konstig. Vi betalar i dag för det vi kör, men vi betalar vid pump. Men vi har ett system som gör att var och en som skaffar ett elfordon subventioneras via bonus malus.

Jag kan till viss del hålla med om att det framför allt subventionerar dem som har mer pengar och mer råd. De slipper sedan att betala för att de kör i trafiken. Det håller inte i längden. Det blir en omvänd solidaritet, höll jag på att säga.

Det vi försöker lyfta fram som parti är att vi behöver utgå från en variant av kilometerskatt som tar hänsyn till miljöprestanda på fordonet. Det systemet ska ta hänsyn till tid och när på dygnet fordonet används.

Jag skulle mycket väl kunna tänka mig att ha ett skattesystem som är digitalt och som gör att när man kör ut varor i större städer på kvällstid ska trafikskatten kanske vara noll. Men om gör man det under peak hour kanske det ska vara hög skatt.

Det finns många organisationer som har börjat att lyfta upp frågan om att vi behöver börja titta på det. Det saknar vi kristdemokrater.

Jag tror inte att detta kommer att införas de närmaste fyra eller åtta åren. Men jag tror att vi i den här kammaren, eller de som kommer in i höst i kammaren, kommer att förr eller senare vara tvungna att titta på hela systemet.

Bonus malus i den här diskussionen är inget annat än ett tillfälligt system som har goda intentioner men som tyvärr innehåller en hel del problem.

Ett annat problem som det innehåller är att vi får en åldrande bilpark. Jag var själv för drygt ett år sedan och köpte en skåpbil. Jag är jägare och vill gärna ha en liten bil att komma ut i skogen med.

Min säljare säger till mig: Köp inte en ny. Köp den här som har gått 2 000 mil. Varför ska jag köpa en begagnad bil när jag har möjlighet att köpa en ny? Jo, för att du får de här stora skatteeffekterna.

Det var alltså skattetekniskt lönsamt att välja den något äldre bilen. Vi skapar ett system där vi uppmuntrar till att göra fordonsparken äldre. Det är varken god miljöpolitik eller god trafiksäkerhetspolitik.

Flera har redan lyft fram en annan effekt av elektrifieringen. Det är att den är bra, men då måste vi också ha el. Här är en hake om allt ska elektrifieras: industrin, sjöfarten, flyget och bilarna. Vi börjar få en kritisk situation där vi har brist på el.

Från kristdemokratiskt håll tror vi att vi måste möta detta med vind, sol, småskalig vattenkraft, storskalig vattenkraft och kärnkraft. Det kommer inte att vara så enkelt att vi kommer att kunna välja. Vi behöver mer el om vi ska klara Norrland. Vi behöver mer el om vi ska klara södra Sverige. Det måste vi klara av att göra tillsammans.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga att jag blev lite förvånad när jag läste in mig på det här betänkandet. Vi är några partier som gjorde upp om en budget i höstas. Skulle man gå på den reservation som finns tar man bort 210 miljoner av det budgetunderlag som vi själva ställde oss bakom i höstas.

Fru talman! Jag misstänker att när vi röstar om detta i eftermiddag kommer två partier sedan att gå ut i medierna, på Facebook och Twitter och berätta: Vi sa nej till bonus malus.

Fru talman! Det är inte korrekt. I höstas sa man ja till budgeten. Det kommer åtminstone jag att påminna om, om man försöker hävda att man sagt nej till något som man de facto har sagt ja till.

Med det hänvisar jag till det särskilda yttrande vi kristdemokrater har.

Anf. 48 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi en skärpt miljöstyrning av bonus malus-systemet.

Transportsektorns klimatmål att sänka utsläppen med 70 procent till 2030 relativt 2010 kräver en teknikomställning till eldrivna fordon med nollutsläpp. Liberalerna anser att principen förorenaren betalar ska gälla. Samtidigt ska inte staten subventionera privat konsumtion. Därför var Liberalerna från början motståndare till bonus malus-systemet. Men då systemet genom malusdelen ska vara självfinansierande har vi, nu när systemet är på plats, valt att acceptera det.

Mot bakgrund av att vi på den korta tiden tio år behöver ställa om fordonsflottan med ny teknik kan staten i vissa fall behöva underlätta omställningen i början och ge stöd av typen bonus på grund av den högre kostnaden för ny teknik. Liberalerna har varit övertygade om att elektrifieringen skulle gå snabbt när väl utbudet av eldrivna bilar till rimliga priser ökade. Vår farhåga var därför redan från början att bonus malus-systemet inte skulle bli självfinansierande.

Det är positivt att antalet laddbara bilar nu snabbt ökar. I februari 2022 såldes fler laddbara bilar än fossildrivna bilar. Det innebär dock att bonusdelen överskrider malusdelen. Under 2021 var anslaget till bonusdelen av systemet 2,9 miljarder. Men efterfrågan på laddbara bilar var långt större än regeringen hade tänkt sig, och hela 1,9 miljarder extra behövde skjutas till för att bonusarna skulle kunna betalas ut. Bonus malus-systemet dras på grund av underfinansieringen nu med en skuld till skattebetalarna. Systemet skulle ju vara självfinansierande.

Bonus malus-systemet är dock raskt på väg att förlora sin betydelse. Det är inte längre utsikten att få sitt nybilsköp subventionerat eller att undvika malusbetalningen för en fossilbil som gör att människor köper eldrivna bilar. Hälften av alla bilar som säljs är laddbara, och en fjärdedel är rena elbilar. Omställningen drivs av att elbilen börjar bli en bättre ekonomisk affär än den fossildrivna. Människor vill också göra vad de kan för att minska sina koldioxidutsläpp.

Att utbudet av elbilar har växt kraftigt samtidigt som räckvidden har förbättrats och priserna har fallit har gjort elbilar till ett realistiskt alternativ för många fler än tidigare. Bilköparna väljer eldrivna bilar för deras prestanda, för att inköpspriserna har gått ned och för att driftskostnaden är lägre än för bilar med förbränningsmotorer. Det som kan få köparen att avstå är framför allt avsaknaden av laddinfrastruktur.

Bonus malus-systemet är kraftigt underfinansierat. Skattebetalarna får år efter år skjuta till pengar när bonusdelen överskrider malusdelen. Liberalerna varnade, som sagt, för just detta när systemet infördes. Statens insatser måste nu skifta fokus. Staten ska inte finansiera privat konsumtion – förutom möjligen initialt i ett tekniskifte, som jag sa. När nu laddbara bilar står för över 50 procent har vi lämnat det initiala skedet bakom oss.

Fokus måste i stället skiftas över till en snabb utbyggnad av laddinfrastruktur på platser där människor bor och arbetar. Alla parkeringsplatser där bilar står parkerade mellan ett par timmar och upp till ett dygn ska ha laddmöjlighet. Dessutom behöver man bygga ut ett heltäckande och väl-dimensionerat system av snabbladdare över hela landet.

Det är för att bygga laddinfrastruktur som staten behövs nu och ett antal år framåt. Därför lade Liberalerna mest av alla på laddinfrastruktur i sin budget för 2022. Vi lade 3 miljarder mer än regeringen.

Vi måste se hela systemet för klimatomställningen för vägtransporter. De viktigaste områdena är leveranssäker elproduktion, att proaktivt bygga ut elnäten, laddinfrastruktur vid bostäder, arbete och rastplatser samt laddbara fordon och, inte minst, fossilfri batteritillverkning. Det är de viktigaste områdena för att vi ska klara klimatomställningen.

Alla dessa faktorer spelar in, och bonus malus är en del i den helheten. Ett styrmedel är väsentligt under en viss tid och ska sedan fasas ut till förmån för andra, effektivare, styrmedel allteftersom marknaden utvecklas.

De fallande elbilpriserna, som närmar sig priset på förbränningsmotor drivna bilar, innebär att det är hög tid att bonus malus-systemet börjar fasa ut. Liberalerna har föreslagit en sänkning av bonusdelen för att systemet ska komma i balans. Det är rimligt att bonusdelen helt avskaffas till 2025, i och med att det är då man tror att fossildrivna bilar kommer att kosta ungefär lika mycket som laddbara bilar. Malusdelen behöver finnas kvar ytterligare en tid för att betala av den skuld som byggts upp genom systemets underfinansiering.

Fru talman! Då bonus malus-systemet kommer att finnas kvar ett tag är det några saker som regeringen behöver hantera framöver. Bland annat måste vi ha en betydligt bättre framförhållning i förändringarna i systemet. Det måste vara förutsägbart för alla de bilköpare som gör en stor investering med privata pengar. Regeringens sätt att ändra förutsättningarna en gång i halvåret är inte hållbart. Systemet måste vara förutsägbart i åtminstone fem år framåt; sedan kan man behöva ha en kontrollstation halvvägs för att göra justeringar baserat på marknadens utveckling.

Regeringen behöver också se över hanteringen av lätta lastbilar och husbilar. Systemet måste vara anpassat till tillgången på fossilfria alternativ, vilket i stor utsträckning saknas på dessa områden. Nu utgår man från den fantastiska utvecklingen på personbilssidan, men vi ser inte samma utveckling vad gäller lätta lastbilar och husbilar. Här måste det till en förändring i systemet, kanske genom ett eget bonus malus-system som tar hänsyn till de speciella villkor som gäller för lätta lastbilar och husbilar. Förhoppningsvis kommer även antalet alternativ inom dessa kategorier att öka, liksom de gör inom tunga lastbilstransporter.

Fru talman! Angående de fördelningsmässiga konsekvenserna av systemet: Personer med lägre inkomster har inte råd att köpa nya bilar oavsett om de är laddbara eller fossildrivna. Med bonus malus driver vi snabbt fram en begagnatmarknad med laddbara bilar till rimliga priser så att fler kan välja en laddbar bil framöver och därmed bidra till klimatomställningen. Det är där vi ser att det finns en fördelningsmässig vinst med att driva på bonus malus. Vi skapar en begagnatmarknad.

De ändringar regeringen nu föreslår är steg i rätt riktning, men de kommer inte att vara tillräckliga för att undvika att ett underskott uppstår även under 2022. Efterfrågan på laddbara bilar fortsätter att öka, vilket är positivt. Regeringen lägger inte heller fram några förslag som syftar till att uppnå bonus malus-systemets grundtanke: att systemet ska vara självfinansierande. Då menar vi att det handlar om att justera bonusnivåerna. Det är dags att fasa ut bonusdelen i bonus malus-systemet till 2025 och i stället satsa på laddinfrastruktur.

Mot bakgrund av vad jag har sagt ställer vi oss bakom skärpningen i lagen för att öka självfinansieringen men hänvisar i övrigt till vårt särskilda yttrande om utfasning av bonusen i systemet.

Anf. 49 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! När man pratar om transportsektorns omställning brukar man nämna de tre b:na: bilen, bränslet och beteendet.

Vi ska prata om bilen. Låt mig understryka varför bilen är viktigare än på länge. Det beror på att de två andra b:na motarbetas av i princip alla i den här kammaren förutom Miljöpartiet.

Låt oss titta på bränslet, där alla partier i den här kammaren utom Miljöpartiet nu har gått fram med kraftiga sänkningar på fossilt drivmedel och en urholkad reduktionsplikt. Det kommer att göra det nästan omöjligt för Sverige att nå klimatmålen. När det gäller beteendet går de flesta partier i den här kammaren fram med nya stora motorvägar i storstadsområdena.

Både bränslet och beteendet kommer att göra det svårare för Sverige att nå klimatmålen just eftersom de flesta partier i denna kammare förutom Miljöpartiet driver en politik som går åt fel håll. Därför blir bilen särskilt viktig, och det är den vi pratar om i dag.

Jag är väldigt stolt och glad över att Miljöpartiet har drivit igenom bonus malus, som vi pratar om i dag och som kanske är topp två eller topp tre bland de absolut viktigaste klimatsyrmedlen i Sverige. Sett till resultaten är det en exceptionell succé. Det går inte att beskriva reformen på något annat sätt när man tittar på vilken effekt den har fått.

Först och främst handlar det naturligtvis om att Sverige är näst bäst i världen på laddbara fordon. Det är bara Norge som övertrumfar oss. De inledde ju sitt arbete för ganska många år sedan, innan Miljöpartiet kom till makten. När vi kom till makten satte vi igång arbetet med att ställa om fordonsflottan, och nu ligger vi hack i häl på Norge – en bit efter men fortfarande näst bäst i världen.

Detta innebär en befrielse för landsbygden på kort och lång sikt. Tittar man på vilka som behöver bilen kan man konstatera att det är människor som kanske har lite längre till sina jobb, och för de människorna är detta en jätte viktig reform. Bland annat handlar det om att slippa ta omvägen via macken. Om man kan ladda hemma har man möjligheten att åka raka spåret till sina jobb. Men framför allt innebär det en driftskostnad som är typ en tredjedel av en fossilbils, vilket gör att väldigt många kommer att kunna ta sig till sina jobb för en billigare peng, helt enkelt.

Det är de som vill hålla kvar Sverige i fossilekonomin som är ansvariga för dem som inte kan ta sig till sina jobb på ett rimligt sätt.

Det sista man ska göra med bonus malus är att göra som Moderaterna bland annat vill göra. De vill inte skärpa systemet, vilket innebär att systemet skulle bli ännu mer underfinansierat. Moderaternas politik innebär att man tar pengar från skattebetalarna, från sjuksystrar som betalar in sin skatt och får se de pengarna försvinna in i rika bilköparens fickor. Det är konsekvensen av Moderaternas politik.

Men det Moderaterna vill göra är också en smocka mot landsbygden. Bonus malus handlar om vilka bilar vi sätter på marknaden nu och vilken konsekvens det får för vanligt folk som kan efterfråga att köpa en begagnad bil om tre år. Med Moderaternas förslag – jag försöker nu ta detta väldigt pedagogiskt – kommer det att sättas mycket färre elbilar på marknaden nu, vilket betyder att om tre år, när vanliga människor har möjlighet att efterfråga begagnade bilar när de kommer ut på andrahandsmarknaden, är det i stället fossilbilar man får vända sig till.

Vi vet att priserna på fossila drivmedel är höga och sannolikt kommer att fortsätta gå upp. Detta betyder i praktiken att det är de människorna som får betala de priserna. Det är de som får ta den smällen om Moderaternas politik blir verklighet.

Det här handlar om fördelningspolitik på kort och lång sikt. Vilka bilar sätter vi på marknaden nu? Vad får det för konsekvenser för dem som kan köpa en begagnad bil om några år? Med Moderaternas politik får de en rejäl kostnadssmocka i magen på grund av att de blir fast i fossilberoendet. Moderaternas förslag är en fördelningspolitisk katastrof på lång sikt, med andra ord.

Låt oss sedan titta lite framåt. Först måste jag nämna att detta som sagt är ett av tre b:n. Vi kan inte fortsätta ha massbilism i våra städer så som vi har i dag. Vi måste minska bilresandet där det är möjligt att göra det, så att de som verkligen behöver sin bil har möjlighet att köra den. Då måste vi ställa om hur vi transporterar oss i våra städer och tätorter – ha mer gång-, cykel- och kollektivtrafik, gynna alternativen och successivt fasa ut den överdrivna massbilism som finns i våra städer. Trängselskatten är ett väldigt bra exempel på en reform som man borde jobba mer med.

Laddinfrastruktur har nämnts. Även där är jag stolt över att det under sju år med Miljöpartiet i regeringen har byggts 100 000 laddstolpar och laddpunkter med offentligt stöd. Alliansens åtta år vid makten innebar 2 000 – 2 000 mot 100 000. Vi är alltså på god väg där, men det behövs betydligt mer. Vi behöver bygga ut i vita fläckar där marknaden inte kan åstadkomma det, och vi behöver se till att samfälligheter, bostadsrättsföreningar, hyresgästföreningar och så vidare har möjlighet att få laddinfrastruktur hem till sig.

Men när det specifikt gäller bonus malus, varför är det underfinansierat? Det är många som har lyft den frågan. Jo, det är för att de flesta politikerna i denna kammare har lyssnat på Volvo och de aktörer som inte vill att vi ska skärpa systemet gång på gång. Det är helt enkelt feighet och icke-ansvarstagande med skattebetalarnas pengar som har gjort att vi har hamnat där vi har hamnat.

Miljöpartiet har från dag ett sagt att vi kontinuerligt måste skärpa systemet, annars blir det underfinansierat. Det betyder att vi behöver en högre malus och en skarpare bonus, en avsmalnad bonus som går till de absolut bästa, inte till stora suvhybrider som köps i Djursholm och dagpendlar in till Stockholms city. Dem ska vi inte gynna med skattebetalarnas pengar. Det är orimligt på alla möjliga sätt.

Höj malusen och skärp bonusen så att den blir smalare men mer effektiv! Det är egentligen enkel matematik. Det är inte svårt att räkna på ungefär vad man kan dra in på skatten och vad man kommer att ha för utgifter för fler elbilar.

Och slutligen: Vid en punkt framöver kommer vi att behöva ta bort de fossila bilarna helt från marknaden. Det ska ske i närtid, tycker Miljöpartiet. År 2025 ungefär bör det inte säljas någon bil som är beroende av fossil bensin och diesel. Det får naturligtvis konsekvenser för bonus malus, men fram till den punkten ska bonus malus vara ett av de viktigaste styrmedel vi har i det här landet för att minska utsläppen.

Jag yrkar bifall till skärpningarna. Jag hänvisar också till mitt särskilda yttrande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 11 Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring och Arbetskraftsinvandring

Prot. 2021/22:99
20 april

Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring och Arbetskraftsinvandring

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU22
Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring (prop. 2021/22:134) och
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU19
Arbetskraftsinvandring
föredrogs.

Anf. 50 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Ali Omumi arbetade som affärsutvecklare på ABB. Han betalade skatt och hade köpt en bostad där han bodde med sin familj. Men han utvisades ur Sverige för att hans förrföra arbetsgivare saknade vissa försäkringar.

Rameez Hussain arbetade som senior apputvecklare på ett it-företag i Stockholm. Men Migrationsverket beslutade att utvisa honom för att hans tidigare arbetsgivare för fem år sedan valt fel försäkringspaket för honom.

Ali och Rameez är tyvärr långt ifrån ensamma. Och till följd av kompetensutvisningarna har vi inte bara utvisat talanger från Sverige utan också avskräckt otaliga talanger från att komma hit och bidra.

Vad gjorde då regeringen medan Sverige utvisade talanger och svärade ned landets rykte inom internationell högkvalificerad arbetskraft? Jo, den tillsatte en utredning – men inte för att stoppa kompetensutvisningarna utan för att kartlägga om de över huvud taget förekom. Den kartläggningen, fru talman, kunde man göra bara genom att öppna tidningen.

När detta stod klart samlade vi moderater en majoritet bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet för att ändra direktiven till utredningen så att den fick ett tydligt uppdrag att stoppa kompetensutvisningarna. Det är tack vare det – inte tack vare regeringen – som vi i den här kammaren i dag kan trycka på knappen för att, förhoppningsvis, en gång för alla stoppa kompetensutvisningarna. Det är jag väldigt stolt över.

Fru talman! Att regeringen i sin proposition lägger fram ett förslag till stopp för kompetensutvisningar är alltså bra. Det finns också annat som är bra i denna proposition eller som åtminstone går i rätt riktning, men det är också viktiga delar som saknas.

Till kategorin förslag som går i rätt riktning men inte tillräckligt långt hör förslaget om att införa ett försörjningskrav för anhöriga till arbetskraftsinvandrare. Det är egentligen helt absurt att det över huvud taget inte har funnits tidigare. Men bättre sent än aldrig! Vi moderater anser dock att kraven är för lågt ställda och vill höja nivåerna och se färre undantag.

Tyvärr behöver jag uppehålla mig ett tag vid de delar som saknas i propositionen. Jag vill framför allt lyfta fyra delar.

För det första måste mer göras, förutom att stoppa kompetensutvisningarna, för att svenska företag ska kunna konkurrera om de skarpaste hjärnorna. Det handlar bland annat om att minska regelkrånglet, korta handläggningstiderna och förbättra villkoren. Vi moderater vill se en 30-dagarsgaranti för handläggningen, en one-stop-shop in till svenska myndigheter för högkvalificerad arbetskraft och dessutom en reformerad

expertsfatt. Att högkvalificerade personer kan komma hit och bidra med sin kunskap och drivkraft är helt nödvändigt för Sveriges tillväxt och välfärd.

För det andra, fru talman, behöver den arbetskraft som redan finns i Sverige men som i dag står utanför arbetsmarknaden bättre tas till vara. Bland långtidsarbetslösa är det fler som är utan arbete allt längre, och så många som 675 000 utrikes födda i arbetsför ålder kan inte försörja sig själva. Vi har den största skillnaden i arbetslöshet mellan inrikes och utrikes födda i hela EU.

Ändå kom tusentals hit 2019, alltså sista året innan pandemin slog till, från länder utanför EU för att jobba inom städ, på snabbmatsrestauranger eller som tidningsbärare. Är det verkligen rimligt? Jag tycker inte det.

Sveriges framgångar och vår gemensamma välfärd bygger på arbete. Mycket är därför vunnet om jobbtillfällen inom yrken som inte kräver utbildning eller en begränsad utbildning i större utsträckning utförs av den arbetskraft som redan finns i landet. Moderaterna har varit tydliga med att Sverige behöver en omfattande bidragsreform som gör det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete men också med att delar av regelverket för arbetskraftsinvandring måste förändras.

I dag räcker det med en lön på 13 000 kronor i månaden för att komma hit från ett annat land för att jobba. Det är en orimligt låg nivå för att komma hit från andra sidan jorden, och den öppnar upp för fusk.

Det vi saknar i regeringens proposition är ett skärpt lönekrav för arbetstillstånd. Arbetstillstånd bör endast beviljas om utbetalad lön motsvarar minst 85 procent av medianlön, vilket skulle innebära mer än en dubbling av det nuvarande lönekravet. Säsongsanställningar ska fortsatt undantas i enlighet med gällande EU-regler.

Med ett kraftigt höjt lönekrav kommer möjligheterna till arbetskraftsinvandring till yrken med i huvudsak lägre krav på kvalifikationer att försvinna. Det gör, tillsammans med en bidragsreform, att fler som redan är i Sverige men inte försörjer sig själva kommer att ta de jobben.

Fru talman! Missbruket av systemet för arbetskraftsinvandring är betydande och mycket allvarligt. Ekobrottsmyndigheten anger att missbruket är ett av de enskilt största brottsområdena inom grov ekonomisk brottslighet.

För det tredje saknar jag i propositionen ett stopp för spårbyte. Spårbyte är en möjlighet för asylsökande som jobbar att vid avslag på sin asylansökan i stället söka arbetstillstånd. Regeln missbrukas genom att personer som kommer till Sverige med avsikten att arbeta först söker asyl och nyttjar de förmåner det ger för att sedan byta spår. Det innebär dessutom en sammanblandning av asylsystemet och systemet med arbetskraftsinvandring som strider mot principen att asylprocessen ska ha ett tydligt avslut. Möjligheten till spårbyte borde därför tas bort. Men det tycker inte Socialdemokraterna. De gav i stället utredaren i uppdrag att överväga utvidgade möjligheter till spårbyte. Det är att gå i helt fel riktning.

Slutligen, för det fjärde, måste det bli stopp för arbetskraftsinvandring av personliga assistenter. Skandal efter skandal visar hur stort problemet är, och enligt de brottsbekämpande myndigheterna finns en tydlig koppling mellan arbetskraftsinvandringen till personlig assistans och organiserade brottsliga upplägg. Man utnyttjar utsatta människor, man utnyttjar

vårt generösa välfärdssystem och man utnyttjar svenska skattebetalare. Det måste stoppas.

Fru talman! Det höga tonläget från Socialdemokraterna i frågan om arbetskraftsinvandring har nog inte undgått någon. De förslag som Socialdemokraterna har lagt på riksdagens bord är dock inte i närheten av de ambitioner som man uttrycker i debatter och på tidningarnas debattsidor. Och de förslag som äntligen presenterats hade i stora delar inte sett dagens ljus om det inte vore för oppositionens arbete med att driva Socialdemokraterna framför sig och få till stånd ändringar i utredningsdirektiven.

Vi har noterat denna skillnad mellan retorik och leverans och också noterat att Socialdemokraterna inte riktigt tycks ha några nära vänner att göra upp med i dessa frågor. Tillsammans med Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har vi moderater därför sträckt ut en hand för att hjälpa Socialdemokraterna att nå den majoritet som krävs för att gå från starka ord till riktig verkstad.

Vi föreslog samarbete för bland annat höjt lönekrav och stopp för spårbyte. Svaret har uteblivit, men mitt erbjudande kvarstår. Socialdemokraterna kan stoppa fuskets om de bara vill. Personligen är jag dock övertygad om att det krävs en annan regering för att göra det. Det krävs en annan regering, en moderatledd sådan, för att få ordning på Sverige.

Jag yrkar bifall till reservation 12 i SfU19 och till reservation 17 i SfU22.

(Applåder)

Anf. 51 CARINA OHLSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkande SfU19 *Arbetskraftsinvandring* och avslag på samtliga reservationer där. I betänkande SfU22 *Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring* yrkar jag bifall till reservation nummer 21. I övrigt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Sverige har ett i ett internationellt sammanhang väldigt generöst system för arbetskraftsinvandring. Den svenska lagstiftningen gör i princip inte skillnad på olika typer av arbetskraftsinvandrare baserat på till exempel utbildnings- eller lönenivå. Sedan 2008 gäller även att det är arbetsgivaren som avgör om det finns ett behov av att rekrytera arbetskraft utanför landet och vilken kompetens som i sådana fall efterfrågas. I de flesta jämförbara länder skiljer man i stället på olika kategorier av arbetskraftsinvandrare, och man har vidtagit åtgärder för att särskilt främja invandring av högkvalificerad arbetskraft.

Sverige ska vara ett land som är attraktivt för den utländska kompetens som arbetsmarknaden efterfrågar, och regelverket ska uppfattas som skäligt och förutsebart av dem som det berör. Vi ska dock inte konkurrera med dåliga och godtyckliga villkor för arbetstagarna.

För att upprätthålla legitimiteten för systemet är det viktigt att det finns en balans mellan å ena sidan åtgärder som avser att underlätta för arbetstagare och arbetsgivare och å andra sidan åtgärder som motverkar missbruk av regelverket och utnyttjande av arbetskraftsinvandrare. Regelverket bör också vara utformat på ett sätt som så långt som möjligt förenklar handläggningen hos Migrationsverket och möjliggör för myndigheten att hålla korta handläggningstider.

Prot. 2021/22:99

20 april

Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring och Arbetskraftsinvandring

Fru talman! Det är viktigt att komma till rätta med problemen med att utländska arbetstagare utnyttjas. Exemplet har varit många, vilket vi också hörde från föregående talare här.

Arbetskraftsinvandrare från länder med dåliga levnadsvillkor kan vara villiga att acceptera en mycket låg lön och andra undermåliga anställningsförhållanden i brist på bättre alternativ. De kan också ha använt sina besparingar eller skuldsatt sig för att kunna flytta hit. Sådana arbetstagare är starkt beroende av arbetsgivaren och kan tvingas acceptera sämre anställningsvillkor än de som låg till grund för själva anställningserbudet.

Det är viktigt att det är goda anställningsvillkor och att systemet inte missbrukas av oseriösa arbetsgivare. Därför ska vi i dag besluta om åtgärder för att förbättra regelverket för arbetskraftsinvandring och för att motverka missbruk. Att förbättra de nuvarande reglerna innefattar att avarter och missbruk av dagens system måste motverkas. Endast om fusk och orättvisor stävjas kan legitimiteten för arbetskraftsinvandringen upprätthållas.

På svensk arbetsmarknad ska svenska löner och arbetsvillkor gälla. Nu ska vi ha fokus på att bryta segregationen och bekämpa arbetslösheten. Därför behövs också dessa förändringar, och det kommer att komma fler förslag på området framöver.

Fru talman! I dag ser vi fram emot att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag om ändringar i utlänningslagen, socialförsäkringsbalken och lagen om särskild utlänningskontroll. Ett anställningsavtal kommer att krävas för att arbetstillstånd ska kunna beviljas. Arbetsgivare kan bli skyldiga att anmäla om anställningsvillkoren ändras och blir mindre förmånliga. Arbetsgivare får föreläggas vid vite att lämna skriftlig uppgift till Migrationsverket om de villkor som gäller för utlänningsansättning.

Utgångspunkten ska givetvis vara att arbetskraftsinvandrare ska er hålla den lön och de övriga villkor som anges i erbjudandet om anställning. Det har förekommit uppgifter från arbetstagarorganisationerna om att de i anställningserbudet angivna anställningsvillkoren i flera fall inte har infriats av arbetsgivaren när utlänningsansättningen väl har påbörjat sitt arbete här i Sverige.

Att det förekommer att utländska arbetstagare efter ankomsten till Sverige får besked om att arbetsförhållandena har ändrats stöds även av uppgifter i rapporten *Myndighetsgemensam lägesbild – organiserad brottslighet 2021*. Med nuvarande ordning finns det alltså en osäkerhet om de villkor som anges i anställningserbudet slutligen kommer att gälla för utlänningsansättning. Om de faktiska anställningsvillkoren som tillämpas när en utlänningsansättning har påbörjat arbetet i Sverige är sämre än vad som anges i anställningserbudet finns det också en risk för att arbetstillstånd beviljas trots att förutsättningarna inte är uppfyllda.

Dessa utländska arbetstagare kan som sagt försättas i en situation där de tvingas acceptera avsevärt sämre arbetsvillkor än vad som utlovats. Alternativet kan bli att tigga, begå brott eller helt förlora möjligheten till arbete och inkomst.

När lagar och regler åsidosätts snedvrids också konkurrensen, vilket riskerar att konkurrera ut seriösa företag samtidigt som arbetstagare tvingas arbeta under osäkra förhållanden, till låga löner och utan skydd enligt arbetsrätts- och socialskyddslagstiftningen.

Syftet med det förslag som regeringen nu lägger fram är att motverka att systemet med arbetskraftsinvandring underlättar för de arbetsgivare som är oseriösa och erbjuder anställningsvillkor som är sämre än de som gäller för arbetstagare som redan är bosatta i Sverige. Det är också bara försämrade anställningsvillkor jämfört med de ursprungliga villkor som har legat till grund för arbetstillståndet som ska anmälas. De arbetsgivare som erbjuder bättre villkor omfattas alltså inte av anmälningsskyldigheten. En sådan diskussion har ju varit uppe. Men det gäller bara vid försämringar. Bättre villkor får man naturligtvis ha för sina arbetstagare.

Om arbetsgivaren till exempel tar bort en försäkring men höjer utlänningens lön ska det anmälas till Migrationsverket, eftersom en sådan ändring skulle kunna leda till att utlänningen får sitt uppehållstillstånd återkallat om de nya anställningsvillkoren inte uppfyller de förutsättningar för ett arbetstillstånd som gällde från början. Det handlar alltså om villkor som rimligen bör vara väl kända av näringslivet och arbetsgivare som sedan tidigare rekryterat utländsk arbetskraft.

Försörjningskrav ska också införas vid anhöriginvandring kopplat till utländsk arbetskraft. Detta gäller för asylsökande och bör såklart även gälla vid arbetskraftsinvandring. Missbruk av regelverket kan leda till orimliga belastningar på exempelvis det svenska socialförsäkringssystemet.

Det har bland annat rapporterats om att arbetskraftsinvandring används för organiserat missbruk av arbetstillstånd, till exempel med så kallade cirkeltillstånd där familjemedlemmens uppehållstillstånd är beroende av arbetskraftsinvandrarens tillstånd samtidigt som arbetskraftsinvandrarens anställning är beroende av familjemedlemmens rätt att vistas i Sverige. Det kan låta väldigt krångligt. Men det gäller det som det också har pratats om; föräldern till en anhörig som behöver hjälp enligt LSS kommer hit och anställs av sitt barn. Det kallas cirkeltillstånd.

Den som i vinstsyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige med tillstånd som har utfärdats på grundval av osanna uppgifter ska kunna dömas för organiserande av människosmuggling. Brottet organiserande av människosmuggling är indelat i ett brott av normalgraden samt ett grovt och ett ringa brott. Det kan konstateras att straffsatsen är lägst fängelse i sex månader och högst sex år för grovt brott. För brott av normalgraden är straffsatsen fängelse i högst två år, och för ringa brott är det böter eller fängelse i högst sex månader.

Dessa straffsatser får anses adekvata, tycker vi. Det saknas därför skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande till regeringen om skärpta straff.

Fru talman! Det jag hittills har sagt står inte i motsats till att internationell rekrytering av högkvalificerad arbetskraft utgör ett viktigt komplement till den nationella rekryteringen. Det gäller särskilt i branscher och yrken där det råder brist på inhemsk arbetskraft. För att hitta rätt kompetens söker svenska arbetsgivare i ökad utsträckning arbetskraft på den globala arbetsmarknaden. Samtidigt är den internationella konkurrensen om viss arbetskraft stor.

Invandring av högkvalificerad arbetskraft kan innebära många fördelar för ett land. Det finns dynamiska effekter av att de högkvalificerade jobben blir fler; tillväxt av kvalificerade jobb leder ofta till att fler jobb skapas inom andra sektorer på arbetsmarknaden. Det bidrar också till ökad konsumtion och därmed till ekonomisk tillväxt.

Ett nytt uppehållstillstånd införs för vissa högkvalificerade personer som vill söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att starta näringsverksamhet i Sverige. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete behöver inte återkallas vid ringa fall av avvikelser eller om en återkallelse med hänsyn till omständigheterna inte framstår som skälig.

De här lagändringarna föreslås träda i kraft redan den 1 juni i år. Det ser vi verkligen fram emot.
(Applåder)

Anf. 52 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Assistansersättningen kostade år 2019 nästan lika mycket som halva försvaret kostade samma år. Ersättningen går till de allra mest utsatta. Men en alltför stor del hamnar i fickorna på grovt kriminella.

Nationellt underrättelsecentrum skriver att arbetstillstånd inom personlig assistans utnyttjas systematiskt för assistansbedrägerier, illegal migration, arbetskraftsexploatering, brukarimport och annan ekonomisk vinning. Deras kartläggning har visat på bekräftade kopplingar till såväl kända nationella som internationella kriminella nätverk och till nätverk inom sfären för våldsbejakande extremism.

Allt detta har fått oss moderater att landa i att det är fullkomligt orimligt att tillåta arbetskraftsinvandring till personlig assistans. Riskerna är alldeles för stora för att människor och system ska exploateras. Samtidigt är möjligheterna till kontroll begränsade eftersom det av naturliga skäl är svårt att göra kontroller i människors hem. Kompetensen för dessa jobb borde rimligtvis dessutom redan finnas i landet.

Är Socialdemokraterna beredda att stoppa arbetskraftsinvandring för personlig assistans?

Anf. 53 CARINA OHLSSON (S) replik:

Fru talman! Det som Maria Malmer Stenergard tar upp är naturligtvis helt oacceptabelt. Vi tror att vi delvis kommer att komma till rätta med det här. Om jag sa att vi *helt* kommer till rätta med det skulle Maria Malmer Stenergard nog säga att vi inte vet något om det än.

En del i detta är att man ska ha ett anställningsintyg och vara anställd. Man måste dessutom kunna försörja sin anhöriga. Vad som har hänt tidigare är det jag kallar cirkeltillstånd. Med dessa förslag anser vi att det här kommer att motverkas.

Men vi ska naturligtvis ha koll, med myndighetssamverkan, för att kunna begränsa det hela. Det är viktigt att det här lyfts upp så att det finns en kunskap i samhället. LSS är ju ett delat ansvar mellan flera olika aktörer. Det gäller därför att så många som möjligt inom kommuner, regioner och på nationell nivå har kunskap om detta så att man ser till att naturligtvis begränsa men också helt ta bort den här möjligheten.

Anf. 54 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att det krävs ett förbud mot arbetskraftsinvandring för personlig assistans om man ska komma till rätta med problemen. Det är så pass raffinerade upplägg som är väldigt svåra att upptäcka.

Jag uppfattade inte riktigt om det sista som Carina Ohlsson sa innebär att man är beredd att stoppa arbetskraftsinvandring för personlig assistans. Det vore väldigt positivt i så fall.

Jag har en annan fråga, och den gäller spårbyte. Det har tidigare varit oklart om var Socialdemokraterna står. Många ledande företrädare har sagt att det bör avskaffas. Jag tycker att det är en rimlig väg, eftersom vi ser att det utnyttjas. Människor söker asyl här trots att de uppenbarligen inte har asylskäl för att sedan kunna byta spår och sedan stanna här. Det är viktigt att vi sätter stopp för det. Jag har uppfattat att Socialdemokraterna har sagt detta tidigare.

Sedan utredde man det här. Man gav utredaren i uppdrag att i stället titta på möjligheten att göra reglerna för spårbyte ännu mer generösa. Jag undrar därför var Socialdemokraterna står här. Vill de behålla spårbytet? Vill de göra reglerna mer generösa? Eller vill de till och med avskaffa spårbytet?
(Applåder)

Anf. 55 CARINA OHLSSON (S) replik:

Fru talman! Vi är öppna för att göra fler begränsningar i lagstiftningen, som är från 2008. Då var Moderaternas nuvarande gruppleddare ansvarig för frågorna. Vi är öppna för diskussioner om att förbjuda spårbyte. Det finns en öppenhet för det. Att jag inte säger att vi helt vill förbjuda personlig assistans beror på att vi inte har gått in på vartenda yrke. Men vi har sagt att där det behövs är i branscher där det saknas mer kompetens och högkvalificerad arbetskraft.

Även Maria Malmer Stenergard tog ju upp långtidsarbetslösheten. Vi vill ha kvar till exempel extratjänster eftersom vi sett att det har gett en möjlighet för både kvinnor och män med utländsk bakgrund att komma in på arbetsmarknaden. Vi vill ha så många åtgärder som möjligt för att begränsa arbetslösheten, men vi vill också göra begränsningar där vi har sett missförhållanden i fråga om arbetskraftsinvandring.

Det här ett första steg. Vi återkommer med fler saker. Jag hoppas att Maria Malmer Stenergard och Moderaterna även då röstar för de åtgärder som kommer.

Jag bjuder på det som Maria Malmer Stenergard sa om att det här kom från Moderaterna. Vi vet bättre. Det är den gamla lagstiftningen från 2008 som det finns kvar relikter från.
(Applåder)

Anf. 56 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Om man skulle försöka rangordna de politikområden som enligt logik och sunt förnuft borde ha legat i toppen av prioriteringslistan under de senaste två mandatperioderna borde just reglerna för arbetskraftsinvandring legat betydligt högre än de har gjort. Det är ganska sent i den här mandatperioden, och propositionen har i varje fall jag väntat på.

För allmänheten som följer detta men som kanske inte själv genomför rekryteringar från andra länder eller inte jobbar inom brottsbeivrande myndigheter tror jag att de regler som vi diskuterar i dag kan te sig något invecklade och lite obskyra. För att illustrera det fullständiga moraliska haveri som dagens regelverk leder till tänkte jag börja med att förklara begreppet brukarimport och vad det egentligen betyder.

Det hela börjar med att en företagare i ordets absolut mest lösa bemärkelse ger sig in i branschen för personlig assistans. Eftersom det inte finns några begränsningar för import av arbetskraft från länder utanför EU/EES och inte ens till yrken som kräver liten eller ingen utbildning, som personliga assistenter, är det fritt fram att genomföra rekrytering från till exempel Irak. Jag nämner detta land eftersom det väldigt ofta figurerar i dessa ärenden.

När en person sedan kommer som arbetskraftsinvandrare finns det inget som begränsar dennes möjlighet att hämta hit anhöriga till Sverige. Det gör att personen i fråga i sin tur har möjlighet att hämta hit en anhörig som kanske också kommer från samma land och som av en händelse är i stort behov av assistans. När den personen sedan kommer till Sverige väljer han det anställande företaget som assistansgivare. Släktingen ”skapar” därmed arbetstillfället för arbetskraftsinvandringen. Detta kan sedan repeteras ad infinitum. Vad det i själva verket handlar om är ett cyniskt utnyttjande av det svenska välfärdssystemet.

Om detta hade varit hela historien vore det en sak. Cyniska utnyttjanden av de svenska välfärdssystemen är vardagsmat för Sverige i dag. Men det är värre än så. Det är nämligen inte ovanligt att den släkting som personen hämtar hit egentligen inte alls är någon släkting över huvud taget utan bara en funktionsnedsatt person som man har hittat någonstans i hemlandet. När denna person sedan kommer till Sverige lämnas han eller hon åt sitt öde i en lägenhet någonstans samtidigt som assistansbolaget fakturerar enorma summor för assistans som aldrig utförs.

Eufemismen brukarimport, som journalister och politiker väljer att kalla det, är egentligen något förskönande. Vad det egentligen i många fall handlar om är människohandel med funktionsnedsatta personer i vinstsyfte för att begå bedrägerier mot välfärdssystemet.

Av alla möjliga reformer på migrationsområdet borde prio ett vara att stoppa detta. Ett sätt vore att införa en generell myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning för att få uppehållstillstånd på grund av arbete. Det är vår modell. Vi är det enda parti här i kammaren som står bakom detta förslag just nu. Vi väntar på Socialdemokraterna. Moderaterna vill, som vi fick höra i det tidigare replikskiftet, helt förbjuda rekrytering av personliga assistenter från tredjeländer, och det är naturligtvis en annan väg man kan gå.

För att vara rättvis noterar jag att regeringssidan föreslår ett försörjningskrav för att man ska kunna hämta hit en anhörig när man kommer som arbetskraftsinvandrare. Ledamoten från Socialdemokraterna hänvisade till det i det tidigare replikskiftet när brukarimporten togs upp.

En sak som man dock ska notera i detta är att utskottsmajoriteten har ställt sig bakom att försörjningskravet ska motsvara de regler som gäller för vissa andra anhöriga, det vill säga att personen ska ha drygt 5 000 kronor kvar att leva på efter att ha betalat hyran, för att kunna hämta hit en ensamstående vuxen. Detta är en nivå som de flesta personliga assistenter torde komma över med tanke på att en personlig assistent i dag tjänar drygt 20 000 kronor i månaden. Även med försörjningskravet kommer alltså den här cirkusen att kunna fortsätta. Det är djupt beklagligt.

Utskottsmajoriteten noterar också på sidan 22 i motionsbetänkandet att man inte behöver gå fram med ytterligare förslag för att stoppa detta eftersom ytterligare åtgärder just nu bereds inom Regeringskansliet. Men

varför har regeringen väntat till den sista halvan av det sista året i mandatperiod två med att göra någonting? Det är faktiskt helt obegripligt. Detta borde som sagt ha varit prio nummer ett.

Fru talman! Problemet är inte heller isolerat till brukarimport, utan det finns även andra konsekvenser här. Till exempel ser vi en utbredd korrup­tion runt och handel med uppehållstillstånd. Vi ser lönedumpning, vilket effektivt stänger ute personer som redan finns här från arbetsmarknaden genom att helt enkelt undergräva lönenivåerna.

Vi ser också en försvagning av våra diplomatiska verktyg. Det är ju inte ovanligt att andra länder använder en attraktiv arbetsmarknad som ett verktyg eller en bricka i en förhandling. Sverige skulle till exempel kunna verkställa betydligt fler utvisningar genom att träffa avtal med vissa länder om att landet tilldelas en viss kvot arbetskraftsinvandrare som kan komma till Sverige i utbyte mot att landet samarbetar i utvisningsärenden. Så här jobbar flera andra länder, men det är ju inte möjligt när det inte finns några begränsningar över huvud taget för hur många rekryteringar från andra länder som kan göras.

Som illustration av hur eftersatt det svenska systemet är räcker det egentligen med att titta på förslagspunkt 3 i propositionsbetänkandet, det vill säga punkten som gäller brottet organiserad människosmuggling. Det har alltså fram till nu inte varit olagligt, eller är i alla fall inte straffbart enligt straffbudet, att smugla in personer med förfalskade anställningshandlingar i Sverige. Det låter helt koko, men det är sant. Någon någonsans har uppenbarligen varit naiv – igen. Förlåt att jag suckar, men man blir trött bara av att tänka på det.

Vad Sverige behöver, fru talman, är moderna regler för arbetskraftsinvandring. Förslagen i sak framgår av våra reservationer och de tillkännagivanden riksdagen kommer att skicka till regeringen. Jag vill här passa på att yrka bifall till reservation 2 i SfU19, det vill säga motionsbetänkandet, och till reservation 19 i propositionsbetänkandet.

Vad Sverige behöver är i korthet följande.

För det första behövs ett rejält höjt lönekrav för att säkra att den som kommer som arbetskraftsinvandrare faktiskt fyller en lucka på arbetsmarknaden, vilket vi alla är överens om är någonting positivt, och inte kommer för att lönekonkurrera om arbeten som kräver lite eller ingen utbildning.

För det andra måste det så kallade spårbytet bort. Spårbytet innebär att vem som helst kan ta sig till Sverige för att arbeta genom att lämna in en ogrundad asylansökan som grund, och den regeln missbrukas systematiskt. Det har blivit en uttalad del av människosmugglarnas affärsplan. I ett läge där asylutredningar dessutom kan bli ganska långa, komplicerade och framför allt kostsamma finns det ingen anledning att locka människor att lämna in den här typen av ansökningar.

För det tredje måste försörjningskravet för anhöriga till arbetskraftsinvandrare vara så högt att den som kommer hit faktiskt kan försörjas. Regeringen kan införa ett sådant genom förordning, det vill säga regeringsbeslut, och det ämnar man också göra. Men med tanke på att Socialdemokraterna verkar tro att man kan leva på 13 000 kronor i månaden brutto i Sverige i dag – inklusive hyra en lägenhet för de pengarna – hoppas jag inte på för mycket här.

För det fjärde måste den som vill ta hit en anhörig ha en bostad av tillräcklig storlek och kvalitet för att se till att man inte direkt hamnar i utanförskap och trångboddhet. Detta verkar regeringssidan ha glömt bort.

För det femte måste antalet arbetsplatsinspektioner bli större, och framför allt måste straffen för dem som bryter mot reglerna bli betydligt tuffare. Det gäller det tillkännagivande vi föreslår i betänkandet om skärpta straff för organisering av människosmuggling, men straffen måste skärpas även för dem som ”bara” anställer personer som inte har tillstånd att befinna sig eller jobba i Sverige. Enligt rättspraxis leder inte ens 20 illegala under en och samma arbetsledare i dag till frihetsberövande straff. Det är något mjåkigt, skulle jag vilja säga.

För det sjätte behövs en riktig, myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning så att det offentliga faktiskt kan utöva viss kontroll över vilka yrken som kan tillsättas genom arbetskraftsinvandring och vilka vakanser som bör gå att fylla med personer som redan finns här. Det är helt enkelt inte rimligt att vi hämtar hit snabbmatspersonal, kallskänkor eller bärplockare samtidigt som nästan 700 000 personer med utländsk bakgrund redan finns här och inte klarar sin egen försörjning. Det finns gott om personal till de här jobben i Sverige.

Vi måste inse att alla människor handlar efter ett ekonomiskt egenintresse. När man tillåter att lönerna pressas genom billig, importerad arbetskraft är det inte konstigt att många väljer bidragen i stället – så länge som det är möjligt. Men detta är inte till gagn för någon i det långa loppet.

Sist men inte minst skulle jag vilja säga något om Sveriges attraktionskraft för högkvalificerade arbetstagare. Jag tror att de flesta partier i denna kammare har varit inne på detta i dessa två betänkanden, och det är väl bra; det är såklart viktigt att vi kan locka hit högkvalificerad arbetskraft.

Jag kan utgå lite grann från personlig erfarenhet, för jag har väldigt många i min bekantskapskrets som har kommit som just arbetskraftsinvandrare inom relativt högkvalificerade yrken. Det finns ett par saker som alla tycker är bra med Sverige, och sedan finns det ett par saker som egentligen alla tycker är dåligt.

Det som folk tycker är bra, generellt, är bland annat den billiga och tillgängliga barnomsorgen. Det är jättebra. Vi har ett gott rykte i världen, och folk som vill bilda familj flyttar ibland till Sverige just för att det är så enkelt att kombinera arbetsliv och familjeliv. Det ska vi naturligtvis bevaka, bejaka och behålla.

Det som folk inte tycker är särskilt bra är naturligtvis bostadsbristen – det är egentligen det största problemet – och den skenande kriminaliteten. Det är någonting som skrämmer människor iväg från Sverige. Om man vill göra Sverige attraktivt för högkvalificerad arbetskraft, ett tåg vi absolut är med på, måste man nog alltså titta i ett lite bredare perspektiv än bara på de regler vi debatterar i det här betänkandet. Kanske är framför allt de händelser som utspelade sig i helgen ett ypperligt exempel på hur vi kan skrämja bort högkvalificerade människor från Sverige. Det är ju ingen som vill bo i ett land där den här typen av upplopp tillåts fortgå.

Avslutningsvis: Betänkandet innehåller flera mindre steg i rätt riktning – det tillstår jag – men de kommer alldeles för sent i mandatperioden. Dessutom kommer förändringarna för sent för att det ska gå att utvärdera dem före valet, och jag utgår ifrån att det är det som är syftet med att be-

tänkandet kommer vid den tidpunkt då det kommer. Med det sagt har vi under de senaste fyra åren vant oss vid att vara glada för det lilla vi får. (Applåder)

Anf. 57 JONNY CATO (C):

Fru talman! I morse ringde min väckarklocka. Jag klev upp ur sängen, kokade en kopp kaffe och tog mig ett glas juice. Jag gick in i duschen, gjorde mig i ordning och gick hit till riksdagen – till arbetet.

Gick till arbetet gjorde också människor runt om i hela landet som har arbetstillstånd och som är här som arbetskraftsinvandrare. Det är människor som varje dag går till jobbet och bidrar på riktigt. De bidrar på riktigt till svenska företag, till svensk konkurrenskraft och till svensk bnp.

Representanter för Sveriges tre största partier har precis stått i den här talarstolen och låtit nästan som att arbetskraftsinvandring är roten till allt ont. Man talar väldigt lite om allt bra och positivt som arbetskraftsinvandring faktiskt bidrar med. Arbetskraftsinvandring är inte bara viktigt, utan arbetskraftsinvandring är helt avgörande för många av våra företag i en rad olika branscher runt om i hela landet. Därmed är arbetskraftsinvandring viktigt för Sverige.

Vi är ett litet land med en ekonomi som är öppen mot omvärlden. Vår arbetskraftsinvandring är viktig för våra företag, men den bidrar också årligen med ungefär 34 miljarder kronor till svensk bnp och 12 miljarder i ökade skatteintäkter. Kollar man på siffror och statistik blir det tydligt att arbetskraftsinvandring är helt nödvändigt för Sverige.

För mig blir det dock ännu tydligare i mötet med våra företagare. Det handlar om det lilla företaget mitt i Stockholms innerstad eller om det stora it-företaget hemma i Helsingborg, som behöver unik kompetens för att utveckla företagen framåt. Men det handlar också om potatisodlaren i Kalmar eller om jordbruksföretagaren på Gotland som specialiserat sig på ramslök, som serveras runt om i hela landet på våra restauranger. I mötet med dessa företag, och så många fler, inte minst under våren, har det för mig blivit helt uppenbart att arbetskraftsinvandring inte är en borgerlig liberal hittepåreform utan att det handlar om riktiga jobb. Det handlar om företags överlevnad. Det handlar om företagets utveckling och framtid.

Det finns problem. Det finns stora problem med fusk, fiffel och organiserad brottslighet kopplad till arbetskraftsinvandring. När människor utnyttjas och företag fuskar ska det bemötas med kraft. Men låt oss hitta specifika lösningar på specifika problem. Låt oss inte slå sönder hela systemet.

I betänkandet från den utredning som regeringen har tillsatt konstaterar utredaren själv att de lösningar som landets största partier föreslår inte gör skillnad på riktigt.

Fru talman! Jag är stolt över att Centerpartiet inom ramen för januariavtalet fick igenom att vi en gång för alla skulle stoppa de mycket skadliga kompetensutvisningarna. Utredningens förslag, som regeringen har valt att gå vidare med, är i grunden bra. Samtidigt vet vi att detta inte är första gången som regeringen har vidtagit åtgärder för att stoppa kompetensutvisningarna. Därför tycker Centerpartiet att det vore rimligt att regeringen efter en tid av både uppföljning och utvärdering av besluten ser över om besluten fått önskad effekt – för att vid behov snabbt kunna vidta nya åtgärder.

Prot. 2021/22:99
20 april

Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring och Arbetskraftsinvandring

Fru talman! Missbruk, fusk och brottslighet ska i alla delar av samhället mötas med kraft. Men det ska vara åtgärder som gör skillnad på riktigt, inte åtgärder som låter bra. Exempelvis bör det inte införas ett krav på anställningsavtal som ska bifogas ansökan om arbetstillstånd eftersom detta kostar betydligt mer än vad det smakar. Det går till exempel inte att på förhand veta hur lång handläggningstiden för ett arbetstillstånd är, vilket gör det omöjligt att ange startdatum för anställningen. Det skapas också en osäkerhet arbetsrättsligt när startdatumet passeras utan att beslut om arbetstillstånd har fattats. De långa handläggningstiderna gör också att företags behov av arbetskraft kan komma att förändras under handläggningstiden. Det finns inte heller något som tyder på att det skulle motverka fusk och missbruk om anställningsavtalet bifogades ansökan om arbetstillstånd.

I det stora hela är detta en bra proposition. Den kommer att stoppa kompetensutvisningar, det kommer att införas ett så kallat talangvisum och det kommer att införas åtgärder mot fusk, brottslighet och missbruk.

Men detta är bara ett delbetänkande. Vi har redan hört den nye migrationsministern avisera att en rad förslag ska genomföras som regeringens egen utredning har konstaterat inte kommer att göra någon större skillnad i att motverka missbruk, fusk och brottslighet.

Detta är ett steg i rätt riktning, men jag är rädd för vad som komma skall oavsett om det är moderater eller socialdemokrater som får makten efter valet. Jag är rädd att förslag som kommer att lägga en våt filt över hela branscher kommer att genomföras. Det kommer att vara skadligt för Sverige, för svensk konkurrenskraft och för svenska företag.

Avslutningsvis vill jag i Sfu22 yrka bifall till reservation 11 och i Sfu19 yrka bifall till reservation 3.

Anf. 58 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! I det här betänkandet finns förslag om ett tillkännagivande till regeringen om skärpta straff för brottet organisering av människosmuggling. Det brottet innebär lite förenklat att en person i vinstsyfte organiserar illegal migration till Sverige.

Det här handlar alltså inte om en person som hjälper till exempel en asylsökande för vad hen uppfattar som den goda sakens skull, utan det handlar om ett organiserat förfarande för rent vinstsyfte – inte en god gärning utan brottslighet i vinstsyfte. För brott av normalgraden är straffsatsen i dag fängelse i högst två år. I praktiken betyder det att man kan komma undan med böter, speciellt om man är lite yngre.

Centerpartiet står inte bakom förslaget om att straffet ska skärpas. Varför anser ni att böter är ett rimligt straff för en person som sysslar med organiserad människohandel i eget vinstsyfte?

Anf. 59 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att säga att Centerpartiet givetvis inte tycker att vare sig missbruk, fiffel eller brottslighet hör hemma i någon del av samhället, så inte heller när det kommer till arbetskraftsinvandring. Det är också därför som vi har arbetat hårt med att ta fram förslag som verkligen gör skillnad på riktigt utan att slå sönder systemet.

När det gäller frågan som ledamoten har lyft upp har regeringen vidtagit åtgärder på området under de gångna mandatperioderna, och vi tycker att de är rimliga och står i proportion till vad som finns i andra delar av

straffskalan. Sedan kan man alltid ha diskussioner om detta, men de bör hållas i ett större sammanhang om straffskalor i stort i exempelvis justitieutskottet.

Anf. 60 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag undvika att vi hoppar diskussionen bara för att den egentligen ska hållas i justitieutskottet. Det här är en del av specialstraffrätten. Straffbudet finns i utlänningslagen, och det finns ingenting som hindrar att vi diskuterar saken i dag.

Ja, jag tänkte att vi ska diskutera frågan här och nu. Och då tänkte jag att jag kan få ett svar. Varför tycker Centerpartiet att böter skulle kunna vara ett rimligt straff för en person som organiserar människohandel i eget vinstsyfte? Återigen handlar det inte om personer som gör någonting för den goda sakens skull eller vad man själv uppfattar som den goda sakens skull, utan det handlar om att handla i eget vinstsyfte och i många fall utnyttja människors desperation.

När man pratar om straffskalor i teorin, till exempel inom kriminologi, pratar man ofta om proportionalitet, det vill säga att straffet ska stå i proportion till brottets allvarlighetsgrad. Det brukar kallas straff- och preventionsteori. Hur har Centerpartiet funderat när man har kommit fram till att böter skulle vara ett straff som står i proportion till hur allvarligt det är att bedriva organiserad människohandel i eget vinstsyfte? Hur funderar ni i straff- och preventionsteoretiska termer när ni har kommit fram till detta?

Anf. 61 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Sverigedemokraternas lösning på alla problem är alltid hårdare straff och hårdare tag. Det är svaret på allt alltid.

När det kommer till denna fråga vill jag vara ytterst tydlig med att Centerpartiet givetvis tycker att människosmuggling är fel. Man ska inte utnyttja människor på något sätt. Jag hoppas verkligen att ledamoten förstår, fast han himlar med ögonen och skakar på huvudet, att Centerpartiet tycker att människosmuggling är fel på alla sätt och vis.

Men det står i det särskilda yttrandet att det har skett saker under mandatperioden och att man får följa dem framöver, men det står i dagsläget inte i proportion till övriga delar av straffskalan att öka straffet.

Anf. 62 MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Fru talman! Jonny Cato står här i talarstolen och berömmar Centerpartiet för att man i januariöverenskommelsen lyckats få igenom stopp för kompetensutvisningar. Jag är naturligtvis glad att den ambitionen fanns i januariöverenskommelsen. Men precis som i andra delar har Centerpartiet inte haft en riktig framgångssaga med januariöverenskommelsen.

I det här fallet renderade det egentligen bara i direktiv att kartlägga om det fanns ett problem med kompetensutvisningar. Det var ju därför Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet aktivt fick gå in och ändra direktiven i utredningen så att uppgiften blev att faktiskt avskaffa kompetensutvisningarna. Men mot det beslutet, som vi fick igenom i utskottet, reserverade sig Centerpartiet. Det har jag mycket svårt att förstå. Kan Jonny Cato reda ut det för mig?

Prot. 2021/22:99
20 april

Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring och Arbetskraftsinvandring

Anf. 63 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det kan jag givetvis göra. För att tala klarspråk är det så man skriver många utredningsdirektiv. Centerpartiet var tydligt med att vi skulle stoppa kompetensutvisningarna, och det var också regeringen tydlig med. Vi var helt överens om det i Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna. Det var det som var ambitionen, och det var egentligen därför den här utredningen över huvud taget tillsattes.

I januariavtalet var det just att stoppa kompetensutvisningarna som var överenskommelsen. Det som tillkom därutöver var i förhandlingar mellan partierna, för vi såg behov av att också titta på fusk, brottslighet och så vidare. Men ambitionen från första början var att vi skulle stoppa kompetensutvisningarna. Den var mycket tydlig. Den var vi helt överens om.

Vi kan väl bara konstatera att det är bra att det blev som det blev och att det här är ett förslag som troligtvis kommer att lösa problematiken.

Jag tycker dock att det är synd att vi inte får möjlighet att få till ett tillkännagivande om att det ska följas upp och utvärderas. Vi har trott att man löst problematiken med kompetensutvisningar tidigare, exempelvis i en av de så kallade luciadomarna. Men av någon anledning lyckas den smita in igen, och det är viktigt att den inte gör det ytterligare en gång. Det är bra att vi verkar vara i samklang om att kompetensutvisningar inte hör hemma här. Jag är stolt över att Centerpartiet fick in det i januariavtalet, och jag är stolt över att Centerpartiet fick regeringen att tillsätta en utredning.

Anf. 64 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Jag är väldigt stolt över att vi ändrade direktiven så att det kunde bli verkstad och vi kan trycka på knappen i dag för att stoppa kompetensutvisningarna. Men det är bra att vi är överens och att vi nu äntligen hamnar där.

En annan del handlar om fusk kopplat till arbetskraftsinvandringen. Vi har ju den tyvärr ganska omfattande företeelsen att arbetsgivare på ett skrupelfritt sätt utnyttjar arbetskraft. Det har hänt en hel del sedan det här regelverket infördes 2008. Arbetsmarknaden har förändrats, och kriminaliteten har hittat helt nya vägar. Då tycker jag att det är en skyldighet för oss som värnar den här reformen att följa den utvecklingen och täppa till de hål som öppnas.

Det är då vi kan se att man nu utnyttjar spårbytesmöjligheten på ett helt orimligt sätt. Man har till och med jobbagenturer i andra länder som anordnar resor för människor som kommer hit för att söka asyl, bo gratis och utnyttja de fördelar som finns med det för att egentligen bara söka jobb och byta spår. Det är faktiskt helt orimligt, och det tar också kraft från asylsystemet som borde gå till dem som verkligen är i behov av skydd. Det borde stoppas, men det vill inte Centerpartiet. Varför?

Det är också helt orimligt att det krävs bara 13 000 för att komma från andra sidan jorden för att jobba här. Det är klart att det inte räcker, och det är klart att det öppnar upp för fusk. Varför vill inte Centerpartiet höja den nivån?

Slutligen har jag redan redogjort här i kammaren för det omfattande fusket och den tydliga kopplingen till grov organiserad brottslighet när det gäller arbetskraftsinvandring till personlig assistans. Det måste också

stoppas, men det vill inte Centerpartiet. Det bekymrar mig att man inte vill vårda och utveckla den reformen, som i grunden var viktig för Sverige.

Anf. 65 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Låt oss börja med lönegolvet. Det är ju ingen hemlighet att det är ytterst få som ligger på nivån mellan 13 000 och 15 000. Jag tror att utredningen konstaterade att det var ungefär 130 personer som låg på den siffran som vi hela tiden hör moderater, kristdemokrater och andra prata om. Det är väldigt få som ligger på den nivån.

Man kan givetvis diskutera om 13 000 är rätt. Däremot kan man konstatera att 28 000, eller vad det nu är som Moderaterna vill ha, är väldigt högt och skulle slå undan benen på många företag och många branscher.

Vi kan också konstatera att utredaren och utredningen konstaterade att ett höjt lönegolv troligtvis inte kommer att leda till att fusk, brottslighet och fiffel försvinner. Då kan man undra varför man ska införa ett så pass högt lönegolv.

När det gäller den personliga assistansen har Centerpartiet presenterat 13 skarpa förslag på hur vi på riktigt kan få bort problematiken med fusk, missbruk och ren brottslighet inom personlig assistans. Men jag tror att det är fel väg att gå att antingen politiker eller myndigheter ska börja peka ut i vilka branscher man ska få ha arbetskraftsinvandring. Vi kommer att börja med den personliga assistansen, men vad är nästa steg? Är det lantbrukarna? Är det bärplockarna? Är det it-branschen? Vad är nästa steg? Jag tror att vi öppnar upp något farligt.

Jag tycker att när det gäller arbetskraftsinvandring är det företagen som vet vilka behov de har, inte politiker eller myndigheter.

Anf. 66 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Arbetskraftsinvandringen är positiv för Sverige och bidrar till vårt lands utveckling. Människor från andra delar av världen fyller luckor på den svenska arbetsmarknaden samtidigt som de förbättrar sina livsvillkor och förverkligar sina drömmar. Företagens behov kan tillgodoses samtidigt som arbetslivet och samhället i stort utvecklas och blir rikare och bättre. Allt detta förutsätter dock att regelverken fungerar.

Det regelverk och system vi har i dag har tyvärr lett till en helt annan situation. Städare som tvingas jobba långa dagar, tolv timmar per dag, sex eller sju dagar i veckan för svårlöner. Byggnadsarbetare som tvingas arbeta i usel arbetsmiljö med risk för liv och hälsa. Diskare som tvingas betala en del av lönen till arbetsgivaren för att kunna behålla jobbet. Restaurangpersonal som tvingas sova på madrasser på lagret och ibland till och med utnyttjas sexuellt och tystas. Det är några exempel på hur arbetstagare utnyttjas av oseriösa företag. Vi har länge sett ett cyniskt utnyttjande av arbetskraftsinvandrare på svensk arbetsmarknad.

Den här situationen på arbetsmarknaden har inte vuxit fram ur ett vakuum, fru talman. Den är ett resultat av politiska beslut. Det har lett till att människor luras hit från andra länder, utnyttjas under slavliknande arbetsförhållanden och riskerar att straffas om de anmäler arbetsgivaren.

Vänsterpartiet och fackföreningsrörelsen förutsåg det här redan när systemet infördes. Vi konstaterar att det förstärker den ojämlika maktbalansen på arbetsmarknaden och försämrar villkoren för landets löntagare.

Prot. 2021/22:99

20 april

Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring och Arbetskraftsinvandring

För att arbetskraftsinvandringen ska bidra positivt för arbetstagaren, arbetsgivaren och hela samhället måste det finnas garantier för att de som kommer hit inte utnyttjas och inte heller används för att dumpa löne- och arbetsvillkoren på den svenska arbetsmarknaden.

Vänsterpartiet har länge drivit på för att förändra det nuvarande systemet för arbetskraftsinvandringen. Vi anser att regelverket bör utgå från sex enkla principer.

För det första ska arbetsgivaren kunna visa att rekryteringen bygger på en faktisk brist på arbetskraft, inte bara en brist på billig och desperat arbetskraft som är lätt att utnyttja. Vi behöver återinföra den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen.

För det andra ska arbetserbjudanden eller anställningsavtal vara juridiskt bindande. Den lön och de villkor som utlovas när arbetstillstånd beviljas ska gälla och hållas. Lön och villkor ska vara i nivå med kollektivavtalet för branschen.

För det tredje ska heltidsanställning vara ett krav så att arbetstagaren faktiskt kan leva på sin lön.

För det fjärde ska en noggrann vandelsprövning av arbetsgivarna göras innan arbetstillstånd beviljas.

För det femte ska arbetstagare som träder fram och berättar om missförhållanden få stanna i Sverige tillståndstiden ut och ges möjlighet att söka en ny anställning så att de har en trygghet i att träda fram och berätta om det som sker.

För det sjätte ska straff införas för arbetsgivare som utnyttjar arbetskraftsinvandrare och skadestånd tilldelas den arbetstagare som drabbas.

Det här är principer som borde vara självklara och som effektivt skulle minska möjligheten att utnyttja, exploatera och tysta människor på svensk arbetsmarknad. Så länge dagens system inte ändras i grunden kommer människor fortsatt att utnyttjas och fara illa.

Därmed yrkar jag bifall till reservationerna 1, 7 och 20 i SfU22.

Anf. 67 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! I en av Vänsterpartiets reservationer skriver man att regeringen bör återkomma med förslag om att ta bort försörjningskravet för anhöriginvandring när anknytningspersonen har uppehållstillstånd för arbete. Sedan står det så här: "Förmågan att försörja sin familj borde följa av att rimliga anställningsvillkor med avtalsenliga löner erbjuds. Förslaget riskerar dessutom att avskräcka människor från att söka sig till Sverige och minska möjligheten att locka relevant och nödvändig arbetskraft."

Men Vänstern vill ju inte ha någon höjd lönetröskel. Det finns ingen reservation från Vänsterpartiet om att faktiskt införa ett rejält lönegolv så att man får en lön som går att leva på.

Som reglerna ser ut i dag kan man komma till Sverige och arbeta för 13 000 kronor per månad, brutto. Det är alldeles för lite för att kunna försörja en anhörig – det tror jag faktiskt att Tony Haddou förstår. Ytterligare en detalj i detta är att det på de orter i Sverige där det finns arbetstillfällen, dit arbetskraftsinvandrare ofta söker sig, också är lite dyrare att bo; det är ingen hemlighet.

Detta gör att man måste fundera lite grann. Vänstern säger alltså att man inte vill ha något försörjningskrav utan att det i stället ska lösas genom att kräva avtalsenliga löner. Men sedan har Vänstern glömt att skriva ett

yrkande om att man vill ha avtalsenliga löner, eller i alla fall en lönetröskel. Detta är något märkligt. Varför inte kräva en viss lägsta inkomst, om detta är vägen man vill gå för att se till att personer som kommer hit faktiskt har en lön som den anhöriga kan försörjas på?

Anf. 68 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det är två frågor här, antar jag. Om jag börjar med försörjningskrav går det i linje med den övriga migrationslagstiftningen, helt enkelt. Det är något vi motsätter oss. Möjligheten att leva med sin familj ska inte avgöras av inkomsternas storlek. Detta strider mot barnkonventionen. Man ska kunna leva med sin familj. Barn har rätt att leva med sina föräldrar. Det är också därför vi tar upp detta med försörjningskrav.

När det gäller den andra frågan vill vi ha kollektivavtalsenliga löner för branschen. Det är helt enkelt inte mycket svårare än så.

Anf. 69 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Det finns en ganska stor logisk fallasi i det sättet att argumentera. Tony Haddou säger att vi inte ska separera föräldrar från deras barn. Det skulle möjligtvis kunna vara ett argument om man var tvungen att flytta till Sverige. Men människor är inte tvungna att ta jobb i Sverige. Tar man ett jobb i Sverige gör man ett medvetet val, och då tycker jag att det är rimligt att man, om man vill ta med en släkting, ser till att man har en sådan situation att man också kan försörja denne. Det är inget orimligt i detta.

När det gäller detta med kollektivavtalsenlig lön är frågan: Varför inte använda sig av lönetröskeln, som är ett betydligt skarpare och enklare verktyg? Om man ändå vill ha en lägsta lön som en person ska tjäna för att kunna få ett jobb här, varför inte bara svälja stoltheten och skriva under på att vi vill ha en rejäl lönetröskel? Det är ett betydligt bättre sätt att åstadkomma samma resultat. Eller handlar det bara om prestige? Vad är problemet?

Anf. 70 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Här handlar det väl om att SD saknar verklighetsbilden – hur det ser ut på arbetsmarknaden. Det är därför vi motsätter oss detta. Heltidsarbete skulle vara en mycket bättre sak. Men när det gäller lönetröskel eller att utgå från lönekrav, exempelvis, är verkligheten på svensk arbetsmarknad i dag att människor utnyttjas. Man kan skriva en sak på papper: Vi uppfyller lönekravet. Sedan tvingas människor betala tillbaka. Man är i händerna på arbetsgivarna, och man exploateras och utnyttjas. Det kanske är detta Sverigedemokraterna behöver förstå – hur det ser ut på svensk arbetsmarknad.

Frågorna här kommer ju inte direkt för att Sverigedemokraterna har en lösning, tvärtom. Ni i Sverigedemokraterna ställer byggnadsarbetare mot byggnadsarbetare baserat på härkomst, hudfärg eller etnicitet. Ni ställer hotell- och restaurangpersonal mot varandra, och ni baserar det helt på rasistiska idéer. Ni ställer arbetare mot varandra, och vilka vinner på det? Kan du förklara det för mig? Jo, de som vinner på det är arbetsgivarna, som kan utnyttja människor. Människor exploateras. Arbetsgivarna utnyttjar den ojämlika maktbalansen på arbetsmarknaden, och därför måste vi se till att vi har ett robust system som fungerar.

Anf. 71 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Sverige behöver arbetskraftsinvandring – det är ställt utom allt tvivel. Så det är egentligen inte det vi debatterar här i dag utan hur denna arbetskraftsinvandring ska utformas.

Tittar vi på hur andra länder valt att göra sticker det svenska regelverket för arbetskraftsinvandring ut. Det strider rent av mot de kunskaper som finns om hur man utformar en framgångsrik modell. Vi är det enda landet i västvärlden som öppnar portarna på vid gavel så att personer kan komma hit och utföra okvalificerade arbetsuppgifter. I Sverige tar vi dessutom ingen som helst hänsyn till om vi har brist på arbetskraft inom ett visst yrke eller inte.

Vi kristdemokrater har därför under de senaste åren lagt fram en rad förslag för att försöka ändra på detta. Vi ska inte hämta hit arbetskraft till arbeten där vi har egna arbetsföra men arbetslösa personer.

Fru talman! Arbetskraftsinvandringen har bidragit till tillväxt här i Sverige och gett människor möjlighet att via eget arbete etablera sig och även arbeta här under en period. Det kommer arbetskraftsinvandringen fortsatt att göra. Vi vill att Sverige fortsatt ska vara ett attraktivt land för kvalificerad arbetskraftsinvandring. I en global värld är arbetskraftsinvandring nödvändig för svenska företags framtida konkurrenskraft.

Fru talman! Kristdemokraterna har dock under flera år arbetat för att det nuvarande systemet för arbetskraftsinvandring ska reformeras. Regelverket för arbetskraftsinvandring till Sverige behöver stramas åt och anpassas efter samhällsutvecklingen. Som jag sa tidigare skiljer Sverige ut sig i västvärlden genom att erbjuda relativt stora möjligheter för personer att arbetskraftsinvandra också för att utföra relativt okvalificerade arbetsuppgifter. Det är orimligt att ha dessa vidöppna dörrar för lågkvalificerad och lågavlönad arbetskraft med en egen hög strukturell arbetslöshet i grupper som bör kunna komma i fråga för denna typ av arbeten. Arbetslösa i Sverige måste helt enkelt prioriteras.

Ett annat viktigt skäl till att regelverket för arbetskraftsinvandring måste justeras är för att vi ska komma bort från brister som leder till fusk, utnyttjande av människor och direkt kriminalitet på arbetsmarknaden. Detta gäller framför allt inom yrken med lägre löner.

Ett tredje skäl är att osunda företag som missbrukar systemet och utnyttjar arbetstagare från andra länder skapar ojämlika konkurrensförhållanden på svensk arbetsmarknad. Företag som inte betalar ut tillräckliga löner, som tillhandahåller sämre arbetsvillkor eller som inte lever upp till den arbetsmiljölagstiftning vi har kan på sikt, om inte detta stoppas, i vissa branscher konkurrera ut hederliga företag. För många av dessa företag är det nödvändigt att vi säkerställer att osunda företag inte kan utnyttja systemet med arbetskraftsinvandring.

Ett fjärde skäl är att komma åt de förödande kompetensutvisningarna. Trots en bred politisk enighet har förslag om åtgärder lyst med sin frånvaro, fram till nu. Att de kommer nu beror på att en majoritet i form av moderater, kristdemokrater, sverigedemokrater och vänsterpartister krävt att detta ska finnas med – och nu finns det med i propositionen.

Små fel från arbetsgivarens sida får helt enkelt inte leda till att värdefull och högkvalificerad arbetskraft utvisas.

Fru talman! På riksdagens bord ligger nu en början till en ny modell för arbetskraftsinvandring. Vi välkomnar mycket i propositionen. Det är steg i rätt riktning. Vi tycker bara att det borde ha skett mycket tidigare.

I den proposition som vi nu hanterar lägger regeringen fram flera förslag som vi kristdemokrater efterlyst, exempelvis förslaget om försörjningskrav när anhöriga kommer till Sverige då någon fått arbetstillstånd här. Vi kristdemokrater har länge krävt detta. Det var och är helt enkelt orimligt och för mig helt omöjligt att förstå att vi kan ha ett regelverk där familjemedlemmar till personer som beviljats uppehållstillstånd för att komma till Sverige för att utföra ett arbete inte ska omfattas av försörjningskrav samtidigt som vi har försörjningskrav när det gäller personer som beviljats uppehållstillstånd med flyktingstatus eller som alternativt skyddsbehövande. Det är välkommet att regeringen nu äntligen föreslår ett försörjningskrav kopplat till utländsk arbetskraft. Detta är principiellt viktigt av det skäl som jag har redogjort för. Vi vet också att många har kommit hit som anhöriga genom arbetskraftsinvandring, och de är då berättigade till sociala insatser som exempelvis försörjningsstöd.

Vi har också efterlyst att det ska kriminaliseras när en arbetsgivare utnyttjar en arbetstagare när villkor som utlovats inte infrias. Jag tror att vi alla har skakats om när vi läst om hur vissa människor utnyttjas här i Sverige, och vi välkomnar att vi nu får ett förslag där brottet organiserande av människosmuggling utvidgas till att omfatta även tillstånd som har utfärdats på grundval av osanna uppgifter.

Fru talman! Även om vi kristdemokrater välkomnar mycket i propositionen ser vi att det finns mer att göra. Vi saknar exempelvis förslag om stopp för spårbyte och införande av ett lönegolv, och med ett lönegolv vill vi också se inrättandet av en näringsprövning.

Vi har en rad reservationer på detta område, som ju är ganska stort, inte minst eftersom vi debatterar två betänkanden samtidigt. För tids vinning yrkar jag bifall bara till en reservation i vart och ett av betänkandena.

I betänkande SfU22 yrkar jag bifall till reservation 1, som handlar om att vi vill avslå regeringens förslag om att införa ett uppehållstillstånd för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att starta näringsverksamhet. Detta ska avslås av det enkla skälet att det kan missbrukas men också av skälet att ett sådant uppehållstillstånd inte behövs.

Regeringen vill med detta uppehållstillstånd skapa bättre förutsättningar för högkvalificerad arbetskraft att få ett arbete i Sverige, skriver man. Det är i grunden något positivt, absolut, men förslaget är dåligt utformat. Att det är uppenbart att det kan komma att missbrukas är flera av de tunga remissinstanserna överens om. Till skillnad från de viseringsbestämmelser som vi har i dag tar man ingen hänsyn till om det finns en risk för att utlänningen stannar i Sverige och söker asyl i stället. Vi kristdemokrater har om och om igen påpekat att vi måste hålla isär det svenska asylsystemet från arbetskraftsinvandringen. Det är också ett av skälen till att vi vill avskaffa den så kallade rätten till spårbyte.

Fru talman! Jag yrkar också bifall till reservation 7 i betänkande SfU19. Det är en reservation om att vi bör införa ett lönegolv som gör att arbetskraftsinvandringen ska vara fortsatt fri om den lön som erbjuds överstiger snittlönen. Just nu är snittlönen 36 100 kronor i månaden. Lönegolv är, menar vi, ett enkelt och effektivt sätt att komma till rätta med fusk, utnyttjande, undanträngning av invånare i utanförskap och kompetens-

utvisningar. Vårt förslag innebär en höjning av dagens lönegolv på 13 000 kronor till 36 100 kronor.

Samtidigt med detta måste vi dock tillåta ventiler. Arbetskraftsinvandring kommer att behövas även i yrken där lönen inte når upp till 36 100. Vi kan se vissa branscher som sjuksköterskor och undersköterskor, civilingenjörer, CNC-operatörer, arborister och programmerare. Där är löneläget inte sådant att man når upp till snittlönen. Då behövs en ventil, och då ska det ske en näringsprövning. Om det är ett jobb där det råder brist på arbetskraft i Sverige ska inte lönen hindra personer att komma till Sverige. (Applåder)

Anf. 72 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2021/22:4438, yrkande 1, i betänkande SfU22 och till reservation 21.

Regleringen av arbetskraftsinvandring är ett av de områden som Miljöpartiet har haft ett stort inflytande över i svensk politik. Det var ett område där vi hade ett samarbete med den dåvarande alliansregeringen och gjorde flera reformer. Fredrik Reinfeldt, som ledde den regeringen, och hans migrationsminister Tobias Billström insåg tillsammans med Miljöpartiet vikten av rörlighet – att människor fick komma till Sverige och vara med och bidra. Detta stärkte svenska företag och svenskt näringsliv, och det stärkte Sverige med kompetens, skatteintäkter och nya influenser.

Den generösa arbetskraftsinvandringen har tjänat Sverige väl, och den tjänar oss väl alltjämt. Samtidigt finns det problem som är kopplade till arbetskraftsinvandring. Propositionen innehåller åtgärder som är viktiga för att komma till rätta med dem.

Fru talman! Efter valet 2018 var det en lång process innan en ny regering kom på plats och januariavtalet kom till. I januariavtalet fanns punkter om arbetskraftsinvandring, och flera av dem finns med i de betänkanden vi debatterar i dag. Vi fyra partier som stod bakom januariavtalet – S, MP, C och L – enades om att komma till rätta med problemet med kompetensutvisningar och också om att införa så kallade talangvisum, en ny grund för uppehållstillstånd för den som med egna medel, alltså med egna pengar, kommer till Sverige och vill starta företag här. Detta kommer nu på plats.

Problemet med kompetensutvisningar har minskat över tiden, men det förekommer fortfarande. Förhoppningsvis får den förändring som görs i dag effekt, så att vi framöver slipper läsa om arbetstagare som utvisas på grund av att de har tagit ut för lite semester.

Talangvisumen är ett steg i rätt riktning. Från Miljöpartiets sida hade vi gärna sett en bredare grund där kraven inte hade varit fullt så höga som de är nu, med krav på masterutbildning. Det finns många exempel på framgångsrika entreprenörer utan en lång formell utbildning. Därför har Miljöpartiet ett alternativ i den delen i vår följdmotion till propositionen.

Fru talman! Det finns också, som nämnt, problem kopplade till arbetskraftsinvandring. Det handlar om människor som luras och utnyttjas. De kommer från länder långt ifrån vårt och blir lovade lön och villkor, men på plats i Sverige får de inte det. Utan ett nätverk i Sverige och utan kunskaper i svenska blir de lätt offer. Det är nödvändigt att kontrollerna på arbetsplatser där det finns många arbetskraftsinvandrare i riskbranscher är effektiva och att de företag som bryter mot reglerna straffas.

Att lagstiftningen kommer på plats är bra, men mer behöver göras. I det här sammanhanget, när det gäller att hitta människor som exploateras, är samarbetet med kommunerna avgörande. Det finns goda exempel runt om i landet som inte minst regeringen borde studera noga och sprida vidare. Malmö kommun är ett sådant. Där arbetar miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret med tillsyn på arbetsplatser och i lokaler och kan rapportera till polis, skattemyndighet och andra när man misstänker att det inte står rätt till. I Malmö lägger man mer resurser på detta än vad man gör i Göteborg och Stockholm, som är betydligt större kommuner. Det finns också regelförändringar som borde göras när det gäller denna typ av kontroller för att få bättre koll. Det handlar exempelvis om att ha register över olika verksamheter och liknande.

Fru talman! Sverige har haft fri rörlighet inom EU sedan vi blev medlemmar. Sedan dess har EU vuxit med fler medlemsländer. I dag är detta något som ses som självklart. Man har rätt att resa. Man har rätt att söka jobb. Tidigare, längre tillbaka, var detta något som det varnades för från flera politiska ledare. Men i dag ses det, som sagt, som självklart. Det är många av de fattigare länderna i EU som har utvecklats på ett positivt sätt ekonomiskt. Det visar inte minst att utbyte, rörlighet och migration i grunden är någonting bra.

Arbetskraftsinvandringen ska vara tillåtande, men vi ska också ha straff och sanktioner för dem som inte följer regelverken och som utnyttjar människor i en svagare position.

Anf. 73 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Nationellt underrättelsecentrum är en del av Polismyndigheten. De beskriver i en rapport hur brottsupplägg kring assistansbolag och arbetskraftsinvandring fungerar i praktiken. Jag sammanfattar:

Arbetstillstånd inom personlig assistans utnyttjas systematiskt för bedrägerier, illegal invandring, arbetskraftsexploatering, brukarimport och annan ekonomisk vinning. Funktionshindrade används som – jag citerar – handelsvaror. Det finns inslag av människohandel avseende såväl assistenter som brukare. Kopplingar finns till konfliktrelaterade skjutningar, terrorfinansiering och annan ekonomisk brottslighet och till kända nationella och internationella kriminella nätverk, som exempelvis nätverk inom sfären för våldsbejakande extremism. Vidare finns indikatorer på att nätverk i de utsatta områdena utnyttjar assistansen som en kassako och som en vit fasad.

Miljöpartiet har inga förslag alls för att stoppa detta. De vill dessutom avstyrka de förslag som läggs fram, från bland annat oss och Moderaterna, för att hantera detta.

I sitt anförande nämner Rasmus Ling att han står bakom regeringens förslag som syftar till att uppdaga och motverka missbruk av reglerna. Det som jag vill att Rasmus Ling förstår är att de personer som sysslar med brukarimport i många fall inte bryter mot reglerna, i alla fall inte mot reglerna för migration. Detta är i dag helt lagligt, i alla fall stora delar av det. Det är alltså reglerna som det är fel på, inte möjligheten att upptäcka och beivra brott mot reglerna.

Jag har en väldigt enkel fråga: Hur kommer det sig att Miljöpartiet inte har ett enda förslag eller inte står bakom ett enda förslag från ett annat parti som specifikt syftar till att åtgärda detta problem?

Anf. 74 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Det finns omfattande problem inom den personliga assistansen. Och det är, som Ludvig Aspling säger, Nationellt underrättelsecentrum som har pekat på det. Det har även pekats på detta i den myndighetsgemensamma lägesrapport som ges ut årligen. Vi är medvetna om dessa problem.

Jag tycker att det behövs åtgärder för att komma åt en del av de här uppläggen och det som är kopplat till brottsligheten på det sättet. Jag är inte främmande för att se över om man ska göra regelförändringar. Vi vet att problem finns. Men vi ser det inte som en väg framåt att helt utesluta branscher från möjligheten till arbetskraftsinvandring.

Vi ska ha ett regelverk som är rimligt. Att människor har en frihet att välja vem som ska vara ens personliga assistent är i grunden något viktigt. Sedan ska det möjligen finnas en begränsning när de kommer utifrån som arbetskraftsinvandrare. Vi säger inte nej till att se över reglerna. Det ska vara regler som är rimliga, och vi måste definitivt komma åt de brottsliga upplägg som finns här.

Anf. 75 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Rasmus Ling påstår att han har läst rapporten från Nationellt underrättelsecentrum, men jag undrar om han verkligen har gjort det. Språkbruket som används här är ganska extremt – funktionshinder används som handelsvaror, terrorfinansiering och så vidare. Det är inga små ord. Det är inte ofta myndigheter uttrycker sig på det sättet, om inte situationen är graverande och åtgärder behövs ganska snart.

Rasmus Ling tycker vidare att det behövs åtgärder. Det säger han själv. Och han är inte främmande för att vidta några sådana eller se över vad man kan göra. Men hade det då inte varit ett alldeles utmärkt exempel att visa det i dessa betänkanden? Miljöpartiet har inte skrivit någon reservation om detta. Ni har inga motioner om det. Ni skulle ha kunnat skriva ett särskilt yttrande. Det finns ganska mycket som ni skulle ha kunnat göra om ni hade sett problemet för vad det är. Det är saker som ni faktiskt inte har gjort.

Min fråga hänger kvar lite grann i luften. Anledningen till att jag gärna vill ställa Rasmus Ling lite mot skranket angående detta är att Miljöpartiet har en fruktansvärt verklighetsfrånvärd inställning i många politiska frågor, inte minst på migrationspolitikens område. Är det verkligen så att Rasmus Ling och hans kollegor från Miljöpartiet förstår hur allvarligt detta problem är? Deras handlingar pekar inte på att så är fallet.

Återigen: Det är väl helt okej om det är så att man inte är beredd att gå så långt som att förbjuda en hel yrkeskategori. Men ni skulle kunna stå bakom till exempel vårt förslag om att ha en myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning. Syftet är detsamma: att utesluta yrkeskategorier där det förekommer stora mängder fusk eller denna typ av grov brottslighet. Men detta gör inte Miljöpartiet heller.

Min fråga hänger alltså kvar lite grann i luften. Om det är så att ni inte kan tänka er att förbjuda en yrkeskategori undrar jag, Rasmus Ling, vad ni är beredda att göra. Ge mig ett konkret exempel! Vad är ni beredda att göra för att stoppa detta?

Anf. 76 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Vi vill inte att vare sig myndigheter, fackföreningar eller några andra ska bestämma att vissa branscher inte alls ska vara föremål för att kunna komma in. Vi tycker att man ska leva upp till de regler som finns i dag. Man ska nå upp till kollektivavtalsenliga villkor. Man ska nå upp till andra satta villkor. Men i övrigt är det arbetsgivaren och den som jobbar som ska komma överens, om man når upp till de nivåerna.

Lagstiftningen kring LSS och personlig assistans tar Ludvig Aspling upp för att det är en del av arbetskraftsbetänkandet. Vi vill ju inte göra de skillnaderna. Regelverket för dessa kategorier kan vi diskutera, men i ett annat sammanhang. Det finns fler problem när det gäller personlig assistans. Det finns privata aktörer som inte har uppträtt på ett sätt som är rimligt, och det har inte koppling till arbetskraftsinvandring. Denna fråga är alltså större än att bara handla om personer som kommer som arbetskraftsinvandrare och jobbar.

Men vad gäller att utesluta specifika branscher tycker vi olika. Vi tycker inte att man ska ha en reglering på det sätt som Sverigedemokraterna vill. Vi tycker att man ska nå upp till de villkor som finns i kollektivavtal och annat, och gör man det ska man få bli anställd och anställa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 12 Folkbildning och spelfrågor

Folkbildning och spelfrågor

Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU5
Folkbildning och spelfrågor
föredrogs.

Anf. 77 JOHN E WEINERHALL (M):

Fru talman! För de allra flesta människor är spel något som är förknippat med nöje. Andra spelar för att stötta sin lokala idrottsklubb eller andra organisationer. Och det är många i vårt land som är intresserade av sport av olika slag och som finner nöje i att spela på matcher eller travlopp när de ser dem i verkligheten eller kanske i realtid på tv. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att det finns människor som drabbas av spelmissbruk och att det måste finnas stöd för dem.

Moderaterna värnar dem som finner nöje i spel och bejakar möjligheterna att spela på en sund och reglerad spelmarknad där alla aktörer har samma förutsättningar. Vi värnar samtidigt dem som av olika anledningar befinner sig i riskzonen för spelmissbruk. Därför värnar vi moderater också den spellag som sedan 2019 är på plats och som syftar till att skapa en modern och reglerad marknad med licensierade bolag som omfattas av det svenska konsumentskyddet.

Moderaterna är till sin natur skeptiska mot att staten konkurrerar med privata aktörer på en konkurrensatt och reglerad marknad. Statens engagemang på den typen av marknader borde begränsas till att utöva tillsyn och stävja kriminalitet.

Propositionen *En omreglerad spelmarknad* innebar en efterlängtd förändring av det då omoderna monopolet, som ersattes med en modern lagstiftning som inkluderar hela den växande spelmarknaden. Detta är en uppfattning som vi moderater har argumenterat för under många år. Målet var att skapa en spelmarknad som präglas av ett högt konsumentskydd, hög säkerhet i spelen och tydliga förutsättningar för att få verka på marknaden genom ett licenssystem. Detta innebar att den svenska spelmarknaden öppnades upp för seriösa aktörer som vill vara med och ta ansvar. Därmed stänger systemet också ute oseriösa aktörer. Att propositionen antogs med bred blocköverskridande majoritet innebär förhoppningsvis att beslutet gäller över tid.

Fru talman! I och med omregleringen av den svenska spelmarknaden har staten fått en viktigare roll än tidigare när det gäller att utöva tillsyn över spelmarknaden. Det uppdraget har ålagts Spelinspektionen, det vill säga före detta Lotteriinspektionen, som tilldelar licenser men också utövar tillsyn.

Givet den nya spelmarknaden måste det finnas en tydlig gränsdragning när det gäller statens agerande, dels på en konkurrensutsatt marknad, dels på en marknad där det fortfarande råder monopol. Vi moderater står fortfarande bakom förslaget om att Svenska Spel behöver delas upp i två strikt åtskilda företag. När Svenska Spel har delats upp i två företag finns heller ingen rimlighet i att staten ska verka på en konkurrensutsatt marknad. Den del av företaget Svenska Spel som verkar på den konkurrensutsatta marknaden bör i nästa steg säljas.

Fru talman! Hästsporten är en viktig näring som med sina spridningseffekter omsätter 72 miljarder kronor årligen, sysselsätter 38 000 personer och bidrar med drygt 6 miljarder kronor i skatter varje år.

Den viktigaste aktören och bidragaren till hästnäringen är ATG, som också har fått en ny roll på den omreglerade marknaden. Konsekvenserna för hästnäringen i och med omregleringen var ingenting som regeringen tillräckligt uppmärksammade, varför man tillsatte en utredning om bland annat detta.

Tidigare när spel på hästsport var monopoliserat med ATG som enda aktör åtnjöt hästsporten en stabil och förutsägbar finansiering. Detta riskerar att förändras med den nyuppkomna konkurrenssituationen. Även om hästnäringen ännu inte har sett några minskade intäkter till följd av avregleringen är det viktigt att politiken noggrant följer detta för att tillse att hästnäringen har långsiktig och stabil finansiering.

I och med att ATG heller inte längre är monopolist borde statens engagemang i bolaget avslutas. I dag utser staten en majoritet av styrelsen, inklusive ordförandeposten, trots att bolaget helt ägs av Svensk Travsport och Svensk Galopp. Vi moderater beklagar att inte fler partier ser orimligheten i detta.

Fru talman! Både före och nu efter omregleringen har det uppmärksammats från såväl Idrottssverige som polisen och spelbolagen att det förekommer spel på uppgjorda matcher. Inte sällan handlar det om organiserad brottslighet där idrottsutövare betalas för att matcher ska sluta på ett visst sätt. Detta utgör ett problem för både idrotten och spelbolagen och inte minst för dem som ser på matchen eller spelar på densamma och som blir fråntagna en stor del av glädjen över det.

I och med omregleringen fick Spelinspektionen möjlighet att stoppa spel över huvud taget när det gäller exempelvis lägre divisioner, som är mer utsatta för matchfixning. Samtidigt finns det risker med generella förbud, då spelandet i stället flyttar till olicensierade spelbolag, så som vi har sett tidigare, exempelvis asiatiska bolag som inte står under svensk jurisdiktion.

Även om Riksidrottsförbundet i dag har ett samarbete med spelbolagen och polisen men också med Spelinspektionen behöver det stärkas. Det bör därför övervägas om idrotten och spelbolagen ska få ett större ansvar för att delge information om misstänkt matchfixning till de brottsbekämpande myndigheterna. Själva brottet begås på spelplanen, och därför måste de som anordnar idrottsevenemang och de som anordnar spel på sådana evenemang samverka för att upptäcka och stoppa spelfusk. Så kan vi hindra att de som finansierar och drar nytta av fusket lyckas med den organiserade brottsligheten, för i dag ställer exempelvis datalagringsdirektivet till bekymmer i denna fråga givet att den skyldigheten inte finns.

Inte sällan är matchfixning i Sverige kopplad till internationell brottslighet. Internationell maffia, motorcykelgäng och annan internationell brottslighet ska inte kunna tjäna pengar på matchfixning. Därför är det viktigt att det finns goda möjligheter till internationell samverkan för att stoppa spelfusk, men i dag är dessa möjligheter begränsade. Som ett led i att komma åt den internationella brottsligheten och ge större möjligheter till internationell samverkan tog Europarådet fram en konvention mot matchfixning som gäller från september 2019, då den hade ratificerats av tillräckligt många länder i Europarådet. Även Sverige borde underteckna konventionen, så som majoriteten av EU-länderna redan har gjort.

Fru talman! I samband med omregleringen gjordes valet att inte anta den tillämpningsbestämmelse som Spellicensutredningen föreslog. Detta har i praktiken inneburit att det inte är direkt olagligt att erbjuda spel som inte är licensierat till svenska konsumenter. Om inte de olicensierade spelen direkt vänder sig mot den svenska marknaden, genom svenskspråkiga hemsidor eller genom att ta betalt i svenska kronor, är möjligheterna att stoppa spelet små.

Vi moderater välkomnar visserligen åtgärder som betalningsblockeringar och licens även för spelplattformar men anser att lagen bör ses över i detta avseende. Lagen bör i stället ge uttryck för ett tydligt förbud mot att över huvud taget erbjuda olicensierat spel till svenska konsumenter. Det olicensierade spelet är ett hot mot kanaliseringen och innebär därmed en konsumentrisk samt finansierar brottslighet och urholkar företagets villkor. För att spelmarknaden ska fungera måste Spelinspektionen också ha resurser att stävja de olagliga aktörerna.

Ytterligare en uppföljning som behöver ske avseende spellagen är att se över regeringens förordningsmöjligheter. Detta har inte minst visat sig vara nödvändigt med anledning av den tillämpning som skett under pandemin, då regeringen utfärdade en tillfällig förordning om spelansvarsåtgärder som kraftigt begränsade insättningar och bonusutbetalningar för spelare. Detta riskerar att ytterligare skynda på den nedåtgående kanalisering som de licensierade spelbolagen tidigare har uppmärksammat. Att i en pandemi medverka till att konsumenter i stället vänder sig till oseriösa och olicensierade aktörer är farligt för enskilda spelare, som inte omfattas av någon omsorgsplikt.

En marknad som spelmarknaden behöver långsiktiga förutsättningar och klara spelregler, snarare än snabba kast. Annars riskerar hela den spelmarknad som vi alla var överens om att vi skulle ha att urholkas. Därför bör regeringens förordningsmöjligheter ses över med anledning av den tillämpning som skett.

Fru talman! Sist men inte minst vill jag poängtera att en stor del av spelmarknaden drivs av de allmännyttiga lotterierna. Ibland kan det låta som att det bara är de stora kasinobolagen som utgör spelmarknaden, men så är det faktiskt inte. De allmännyttiga lotterierna förser också det civila samhället med stora resurser varje år. Många svenskar har en prenumerationlott för att stödja goda ändamål. De fria medel som detta ger till föreningar och organisationer är oerhört viktiga, och som moderat värnar jag alltid ett samhälle som är större än vad det offentliga finansierar.

Därför är det viktigt att även civilsamhällets lotterier har goda och långsiktiga villkor. Tyvärr togs inte tillräcklig hänsyn till detta under den senaste omregleringen. Det är dags att rätta till misstagen och medge undantag för exempelvis tekniska krav, se till att tillståndsprocesser förenklas och har en långsiktighet samt tillåta bonuserbudanden för de allmännyttiga lotterierna.

En del av de förslag som vi moderater har drivit finns med i en lagrådsremiss som vi nu med spänning väntar på ska bli en proposition. Vi är glada över att den mycket oresonliga retorik som regeringen tidigare har uttryckt nu verkar ha mildrats och att de mest drakoniska förslagen inte verkar ligga på bordet längre. Vi hoppas därför att en uppdaterad spelreglering kan komma till stånd i samförstånd för en god reglerad marknad med sund konkurrens.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Moderaternas reservation 26 under punkt 15 avseende regeringens förordningsmöjligheter.

Anf. 78 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 från Sverigedemokraterna, men jag står givetvis bakom samtliga våra reservationer.

En proposition med förslag om en förstärkt spelreglering är på gång att hamna på riksdagens bord inom kort. Utöver dagens debatt om motioner från allmänna motionstiden lär vi snart igen få debattera andra viktiga frågor här i kammaren som rör spelmarknaden.

En kontroversiell fråga som Sverigedemokraterna har motsatt sig under processen fram till propositionen är förslaget om att kravet på måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter i spellagen ska ändras till ett krav på särskild måttfullhet. Vi har sett en rad risker med denna idé och hur den skulle kunna slå mot civilsamhällets intäkter och kanaliseringen på spelmarknaden.

Fru talman! En avgörande fråga på spelmarknadsområdet är att bekämpa illegala aktörer och uppnå en hög kanaliseringsgrad inom licenssystemet. Det är en prioriterad fråga i spelmarknadspolitiken för oss sverigedemokrater. Det finns goda skäl till det.

Regeringen bedömde inför omregleringen av spelmarknaden att kanaliseringsgraden skulle bli minst 90 procent. Men den verklighet som vi har fått är en helt annan. Statskontorets uppföljning och utvärdering av omregleringen under mandatperioden har pekat i motsatt riktning. Statskontoret

bedömer att kanaliseringsgraden under 2019 var 88 procent. Och 2020 sjönk den ned till uppskattningsvis 85 procent för att föregående år ligga på ungefär samma nivåer.

Läget ser givetvis än mörkare ut om man betänker att kanaliseringsgraden skiljer sig mycket mellan olika spelformer, där till exempel onlinekasino, som är en omdebatterad spelform, har en klart lägre kanaliseringsgrad än många andra spelformer.

Den låga kanaliseringsgraden är ett hot mot legitimiteten i hela omregleringen av spelmarknaden. Här anser vi att regeringen behöver vidta åtgärder för att se till att det kanaliseringsmål som sattes upp inför omregleringen också nås och gärna mer därtill, givetvis. Detta är någonting som Sverigedemokraterna har motionerat om och som behandlas i det betänkande som vi nu debatterar.

Ett annat förslag som vi också har motionerat om, och som skulle kunna göra skillnad, är att införa licenskrav för underleverantörer, så kallade B2B-licenser – business to business. Sverigedemokraterna vill se att regeringen snart återkommer med förslag till riksdagen om att detta införs på den svenska spelmarknaden. Och det verkar som att detta är på gång i den kommande propositionen, vilket jag tycker är glädjande.

Fru talman! Lotteriförsäljning är någonting som är viktigt för stora delar av det svenska civilsamhället. Och relationen mellan lotteriförsäljning och civilsamhället ser vi sverigedemokrater i grunden mycket positivt på. Men givetvis finns det också vissa problem kopplade till hur lagen är utformad i dag.

Sverigedemokraterna har länge motsatt sig till exempel att det ska finnas undantag från förbudet om att erbjuda eller lämna kredit för insatser i spel. Även om kreditbeloppet i sig inte är särskilt stort menar vi att det är tillräckligt stort för att det ska vara ett problem. Sverigedemokraterna har därför motionerat om att sätta stopp för detta undantag. Det är ett förslag som också behandlas i detta betänkande.

Vi har också motionerat om att partier samt föreningar och bolag som ägs av politiska partier inte ska räknas in i undantaget i spellagen som medger att de får bedriva lotteriverksamhet. Att ett undantag finns för vanligt svenskt föreningsliv, inte minst ett småskaligt sådant, är givetvis någonting som vi inte har något problem med och som vi kan stå bakom. Men att undantag ska göras för att ge politiska maktpartier och deras kassor en unik särställning på spelmarknaden som inbringar mycket stora belopp är verkligen vänder vi oss emot.

Problemet med undantaget som medger lotteriköp på kredit och att politiska partier kan bedriva lotterier visar inte minst Socialdemokraterna tydligt på. För några år sedan blev det känt offentligt att det socialdemokratiska spelbolaget Kombispiel under flera års tid hade skickat kronofogden på lottköpare över 10 000 gånger. Och många av dessa personer var då redan skuldsatta, men bolaget hade inte skött kreditupplysningarna.

Det är inte rimligt att politiska partier på detta sätt använder den politiska makten för att skraddarsy lagar och regler för att maximera sina egna spelvinster. Det är anmärkningsvärt att Sverigedemokraterna är det enda partiet här i kammaren som vill sätta stopp för det.

Anf. 79 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 i betänkandet, men jag står självklart bakom samtliga Centerpartiets reservationer.

Det har gått många år nu sedan jag avslutade min anställning på en folkhögskola. Men jag kommer alltid att bära med mig några av de deltagare som jag träffade där. Jag såg dem komma första dagen till den långa kursen. De var ganska oroliga. De stod en och en med luvan så långt ned som möjligt så att man inte såg ansiktet. Men efter en vecka eller två såg man dem gå tillsammans. De höll gärna om varandra när de gick ned till matsalen för att äta. Att se blyga elever, som aldrig hade talat inför någon grupp, efter några veckor stå på slottstrappan som finns på den folkhögskolan och välkomna en ny besöksgrupp var fantastiskt. Här får man verkligen människor att växa.

Folkhögskolan är en viktig del både i en nystart och i att förkovra sig i något som man inte har stött på tidigare. Utöver det finns också våra studiecirklar, det vill säga folkbildningen.

För alla oss som har sett och förstått vikten av folkbildning, både i studiecirklar och på våra folkhögskolor, har det smärtat när man har tillskansat sig medel på ett oärligt sätt. Men jag tycker också att man tydligt ser att de åtgärder som har vidtagits från studieförbunden är rimliga. Jag anser att folkbildningspengar ska gå till det som de är avsedda för.

Den fria bildningen finns bara i fria demokratiska samhällen eftersom den är ett hot mot totalitära ledare i totalitära stater. Fri bildning för alla är en frihetsfråga. Därför är också infrastrukturen så viktig och att det finns tillgång till folkbildning i hela landet i varje kommun. Man kan inte nog understryka vikten av folkbildning där det skapas rum för reflektion. Det vidgar våra vyer och gör oss friare.

Folkbildningen med sin struktur understöder en bredd av bildningsverksamhet. Jag anser att folkbildningen är ytterligare en del, och den kan inte ersättas med utbildningar som arrangeras av det offentliga eller av utbildningsföretagen. Folkbildningen kan också ge människor en chans till en nystart i livet. Denna möjlighet har varit viktig sedan tidigare. Nu har den tydliggjorts mer, i synnerhet i skuggan av coronapandemin. Man kan också få möjlighet att läsa in sin gymnasiekompetens senare i livet för att kunna gå till vidare studier.

Folkbildningen bidrar till en nystart för många och är en grundsten för att Sverige fortsatt ska vara stort, inte minst inom musikvärlden. Många av våra mest framgångsrika musiker och producenter har sina rötter på en folkhögskola.

Med mina och Centerpartiets liberala värderingar är folkbildningen verkligen något som vi vill slå vakt om. Här har deltagarna en självklar plats när det handlar om utformningen av kurser.

Jag vill också beröra ett annat ämne som de tidigare talarna här har tagit upp. Ledamoten Weinerhall har på ett föredömligt sätt redogjort för spelmarknaden. Han och Sverigedemokraternas ledamot Jonas Andersson var också inne på vilken viktig inkomstkälla för civilsamhället som spelmarknaden är. En ny reglering av spelmarknaden trädde i kraft 2019. I och med covid-19 har det uppstått en oro för problemspelande med ökad risk för spelmissbruk.

Utvecklingen är viktig att följa. Vi måste se om man behöver nya insatser för att motverka en sådan utveckling så att människor inte hamnar i

detta i onödan. Samtidigt är det oerhört viktigt att värna kanaliseringen inom den omreglerade marknaden, det vill säga att en mycket stor del av spelandet sker hos bolag med licenser. Det är en förutsättning för ett gott spelarskydd eftersom alternativet med en lägre kanalisering i stället leder till oreglerat spelande och därmed spelande utan krav på spelarskydd.

Förutsättningarna för de allmännyttiga lotteriernas möjligheter att även fortsatt kunna ge inkomster till civilsamhället och dess verksamheter har försvårats efter omregleringen av spelmarknaden. En översyn behöver göras för att säkra de allmännyttiga lotteriernas möjligheter att verka på spelmarknaden.

Anf. 80 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Dagens debatt spänner över en rad olika områden. Jag kommer inte att hinna prata om alla de olika delarna utan väljer i dag att fokusera på folkbildningsfrågorna.

När det gäller förändringar på spelmarknaden och de viktiga insatserna för att motverka matchfixning har vi från Vänsterpartiet avstått från att motionera det här året, eftersom vi har inväntat pågående utredningar och kommande förslag från regeringen.

Fru talman! Det är faktiskt mer än en miljon människor som varje år deltar i studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet. Det är en oerhörd kraft som finns i de samtal och det lärande som dagligen sker i studiecirklar, i replokaler och i klassrummen på folkhögskolorna.

Folkbildningens pedagogik handlar om att anpassa kurser och studiecirklar efter deltagarnas förutsättningar och behov. Det ger mer individanpassat innehåll, och deltagarna har stort inflytande över vad och hur de ska lära sig. Deltagarna söker och bygger sin egen kunskap genom dialog, interaktion och reflektion.

Det finns i dag 155 folkhögskolor i Sverige. Det är en unik utbildningsform som i stor utsträckning drivs av idéburna organisationer, men regionerna har ansvar för en betydande del. Folkhögskolan erbjuder en bredd av utbildningar för den som inte klarat grund- och gymnasieskola, för den som vill läsa en yrkesutbildning och för alla de som vill förbereda sig för vidare studier.

Folkhögskolan möjliggör bildning och en andra chans för dem som tidigare misslyckats och underlättar mångas väg ut i yrkeslivet. Att folkhögskolorna har bra förutsättningar är därför av stor betydelse för hela samhället, och från Vänsterpartiet oroar vi oss för de nedskärningar som partierna till höger tidigare har föreslagit i budgetbetänkanden.

Under de tidigare budgetsamarbeten som Vänsterpartiet hade med regeringen gjordes i stället en stor satsning på tusentals fler platser. Regeringen har fortsatt den utbyggnaden under pandemin, men problemet är att ersättningen per plats är för låg i förhållande till det uppdrag man har. Runt en tredjedel av deltagarna har en funktionsnedsättning, och många har kort utbildningsbakgrund. Det krävs hög lärartäthet och specialpedagogisk kompetens i de här verksamheterna. Man kan göra en jämförelse med ersättningen till gymnasieskolan där genomsnittet är 126 000 kronor per elev, medan folkhögskolan får 71 000 kronor per deltagare. De senaste åren har så många som 14 skolor dragit ned på kursutbudet just för studerande med funktionsnedsättning. Det är mycket beklagligt.

Under pandemin fick många folkhögskolor ett hårt ekonomiskt slag. De boenden man har haft har behövt stänga, och undervisningen har inte kunnat bedrivas som vanligt. De extraintäkter man brukar ha från sommarkurser, kortkurser och konferenser har uteblivit. Redan före pandemin var resurserna knappa för de folkhögskolor som erbjuder internat, och många rapporterade om att situationen var ohållbar. Många folkhögskolor finns på mindre orter och i glesbygd, och i många fall riskerar man att tappa studerande om man inte kan erbjuda boende i kombination med utbildningen.

Fru talman! En annan viktig aspekt är att det är folkhögskolorna som har det stora utbudet just för personer med funktionsnedsättning. De är ensamma om att bedriva de här kurserna i dag. Folkbildningsrådet lyfter i en nyligen publicerad rapport hur viktigt internatet är just för studerande med en intellektuell funktionsnedsättning. Man säger så här: Studier på folkhögskolan har inneburit att man har fått en möjlighet att flytta hemifrån och leva ett mer självständigt liv, i en kontrollerad och trygg miljö.

Det gemensamma boendet på internatet menar jag är en viktig del av folkhögskolans själ, det som gör dem så speciella, och det bör bevaras. För att de ska kunna ha kvar sina internat krävs det faktiskt långsiktiga politiska insatser. Avgifter för deltagarna som hyr sitt boende på internatet kan inte ensamt bära upp de stora kostnader många skolor har för sitt fastighetsunderhåll. Det släpar nu efter på grund av tappade intäkter under pandemin.

Vi föreslår därför att regeringen ska få i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett särskilt stöd till de folkhögskolor som erbjuder boende. Jag vill yrka bifall till vår reservation 5 som behandlar den frågan.

Vi ser också att folkhögskolorna erbjuder en stor bredd när det gäller utbildningar inom kultur och medier. Det vill jag också nämna lite kort. För den som saknar grundskolebehörighet finns det möjlighet att läsa allmän kurs med estetisk inriktning. Vi ser att särskild kurs ofta blir ett informellt mellansteg, skulle man kunna säga, före högre studier på kulturområdet. Hela 70 procent av deltagarna på de särskilda kurserna inom konst och medier hade inte läst estetiskt program på gymnasiet. Det visar att folkhögskolan är en reell andra chans. För oss i Vänsterpartiet är det oerhört viktigt att det finns en sådan väg till högre konstnärliga utbildningar som inte innebär höga terminsavgifter, som andra konst- och kulturutbildningar har.

Fru talman! Jag vill också passa på att lyfta den fantastiska verksamhet som landets studieförbund står för. Under förra året hade man verksamhet i 289 av landets 290 kommuner och är därmed den kulturaktör som har näst bäst täckning; biblioteken leder den ligan. Förutom studiecirkelarna, som man har inom ett enormt brett område, står man tillsammans med folkhögskolorna också för mängder av öppna kulturprogram. Utan de här ideella krafterna, som det många gånger är, skulle vi vara ett kulturfattigare land.

Särskilt i dessa dagar tycker jag att det är viktigt att prata om de insatser som studieförbunden och hela civilsamhället gör och har gjort för att skapa sammanhang, gemenskap och bildning för nyanlända. Studieförbunden var snabbt på tå vid flyktingvågen 2015, och vi ser nu att de gör en väldigt viktig insats för att välkomna de ukrainska flyktingarna runt om i landet. Det kommer fortsatt att krävas stora insatser från civilsamhället när det

gäller det mottagandet, och vi får se hur långt de 100 miljoner som regeringen föreslog i går i vårändringsbudgeten kommer att räcka.

Slutligen, fru talman, vill jag lyfta det som flera partier har skrivit om både nu och i tidigare betänkanden om förändringar i regelverket och ansvaret för att hantera bidragen till folkbildningen. Jag vill tydliggöra att vi från Vänsterpartiets sida tycker att riksdagen som lagstiftare och bidragsgivare ska se till att vi har ett bra regelverk, ett kontrollsystem som är tydligt och ett bra upplägg för ansvarsutkrävande.

Det är dock hela tiden viktigt att eftersträva rätt balans mellan tillit och kontroll. Bidrag som är till för att säkra ett levande föreningsliv, studier och i förlängningen en stärkt demokrati får inte ätas upp av kostnader för att administrera själva hanteringen av bidraget.

Flera partier är inne på frågan om inte en myndighet borde ta över Folkbildningsrådets uppgift att fördela bidrag och kontrollera. För oss i Vänsterpartiet vore det ett steg i fel riktning. Att det är en myndighet som har ansvaret innebär inte heller en garanti för att ingen lyckas utnyttja systemet. Vi menar att det är positivt med ett upplägg där de nationella sammanslutningarna kan fördela bidraget till medlemsorganisationerna. Vi ser det inom Svenskt Friluftsliv, Riksidrottsförbundet och Folkbildningsrådet.

Vi tycker att detta är en modell som ska utökas till fler delar av föreningslivet – inte färre. Vi tycker att det borgar för en fördelning som har stöd inom rörelsen, för att föreningslivets självständighet garanteras och för att det finns en nära dialog kring bidragets användning.

Vi ser allt fler tecken på att civilsamhället ifrågasätts. Företrädare får ta emot hat och hot, och de goda exemplen – den fina verksamhet som bedrivs dagligen av ideella – får sällan plats i nyhetsrapporteringen. Därför behöver vi vara många ambassadörer som lyfter fram allt det viktiga som görs.

Jag vill yrka bifall till reservation 5 från Vänsterpartiet.

Anf. 81 JOHN E WEINERHALL (M) replik:

Fru talman! Jag tror att jag och Vasiliki Tsouplaki i grund och botten inte är så oense i frågan om den stora roll som både folkhögskolor och studieförbund spelar när det gäller bildning, utbildning och kultur i Sverige.

Jag måste ändå ta tillfället i akt och fråga ledamoten hur hon ser på de väldigt graverande uppgifter som har kommit fram. Hon talade tidigare om de stora nedskärningar som vi skulle vilja göra. Det handlar inte om några stora nedskärningar utan snarare om en återgång till de anslagsnivåer som gällde för ett par år sedan. Man kan alltid tycka att studieförbunden ska ha mer pengar, men det viktiga måste ju trots allt vara vilken verksamhet som kommer ut genom de bidrag som betalas ut till studieförbunden.

Nu tittar Riksrevisionen på detta och gör en fördjupad granskning av hur den här medelstildelningen har gått till och hur det egentligen står till med studietimmarna – det är ju framför allt studieförbunden som är ämne för granskningen.

Det kan handla om uppgifter från Folkbildningsrådets egen granskning eller om det otroligt allvarliga bidragsfusk som har skett om man får tro de forskare som har varit ute i frågan; det pratas om uppblåsta siffror i kanske hälften av all verksamhet. Som ett exempel kan vi ta att alla studieförbund i Göteborg – en stad med 580 000 invånare – mellan 2017 och

2019 redovisade 4 ½ miljon deltagare i kulturevenemang och studiecirk-
lar. Jag tror inte att man behöver vara raketforskare för att inse att detta
inte kan stämma.

Jag skulle vilja fråga Vasiliki: Vilken lösning ser Vänsterpartiet för att
ta itu med de här problemen om vi inte ska ha en granskning som är myn-
dighetsbaserad utan fortsätta med det system som vi har i dag?

Anf. 82 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, John Weinerhall, för frågan, som gör att jag kan för-
tydliga lite grann!

Vi tycker självklart också att det har varit väldigt allvarligt med det här
fusket. Det är ju systematiskt fusk som har genomförts på sina håll i landet,
och det är väldigt allvarligt.

Vi ska dock minnas att det var studieförbunden själva som upptäckte
fusket när de gjorde kontroller. Det var inte så att det var en myndighet
eller en granskande journalist, utan det var studieförbunden själva som
upptäckte fusket. Jag tycker att de har jobbat fram ett system – framför allt
ett it-system – som kan garantera att vi inte hamnar i denna situation igen
framöver. Det handlade till stor del om att studiecirklar hade registrerats i
flera studieförbund parallellt. Nu får de möjlighet att framöver samköra
sina register för att upptäcka den typen av fusk.

Varje sådan här upptäckt gör ju att man kan lära, hitta fram och hitta
nya vägar. Jag tycker att det är viktigt att vi inte kastar ut barnet med bad-
vattnet när sådant här händer utan ser att civilsamhället är starkt och har
en egen inneboende drivkraft att använda sina verksamhetspengar på ett
mycket bra sätt. Man vill ju vara väldigt effektiv för att kunna få ut så
mycket verksamhet som möjligt; det är ju det som är drivkraften i det civila
samhället och i det idéburna föreningslivet. Man vill genomföra viktig
verksamhet för att utveckla både sina medlemmar och samhället i stort.

Den tilltron måste vi ha, och det var det som jag menade när jag tidigare
pratade om balansen mellan tillit och kontroll. Jag är rädd att vi slår över
och fråntar civilsamhället den här fria rollen. Det har varit väldigt utveck-
lande för landet att vi har haft ett civilsamhälle som har varit så fritt och
starkt och som har kunnat agera.

Anf. 83 JOHN E WEINERHALL (M) replik:

Fru talman! Tack, Vasiliki, för svaret!

Jag är inte helt övertygad om Vänsterns lösningar på det bekymmer vi
har haft och troligtvis fortfarande har. I ett system där en ideell förening
som utgörs av organisationer som tilldelar sig själva och varandra medel
står för myndighetsutövningen går det ju att tänka sig att det finns ett inne-
boende, eller inbyggt, problem i att granskningen inte fungerar när man
ska granska sig själv.

Både Riksrevisionen och Statskontoret har i tidigare rapporter påpekat
att det här är ett system som i sig skapar incitament för volymjakt, för det
enda som avgör hur stora medel som fördelas till de olika studieförbunden
är just den här volymjakten.

Även om man inte är för att införa en ny myndighet eller att lägga över
detta på MUCF ska man komma ihåg att ett liknande system – med en
myndighet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, som för-

delar bidrag och utövar tillsyn – till stora delar används av civilsamhället i stort.

Hur ser Vänsterpartiet på frågan om medelstildelning och reglementen? Ser Vänsterpartiet att det är någon idé att åtminstone titta på de frågorna? Det är väl klart att det inte är en quickfix att införa en ny myndighet eller att lägga över det på en befintlig myndighet, men regelverket som sådant och medelstildelningsprinciperna kanske måste ses över. Jag tror att det åtminstone hade varit en bra start för att få mer kontroll på hur de här statsbidragen används.

Anf. 84 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Det som har skett sedan det här fusket upptäcktes har varit väldigt positivt. Man har hittat fram till nya arbetssätt både inom studieförbunden själva och inom Folkbildningsrådet. Man har fått nya strukturer på plats.

Redan när propositionen antogs här i riksdagen fanns det ju möjlighet för det offentliga – för regeringen – att tillsätta en utomstående revisor. Det har ju studieförbunden själva också bett om. Detta är någonting som det finns möjlighet att göra. Jag minns inte exakt varför det inte kom på plats i det läget, men om jag minns rätt var anledningen till att det föll mellan stolarna mer av administrativ karaktär.

Jag tror absolut att det är viktigt med en revision som är fristående från själva studieförbunden, men vi ser ju också att Folkbildningsrådets styrelse och hela Folkbildningsrådets konstruktion har kopplats friare från folkhögskolorna och studieförbunden under den senaste tiden. Jag tycker att vi ser många viktiga steg i rätt riktning för att vi ska kunna få en transparens.

Jag håller med John Weinerhall om att vi inte ska skapa system där det finns incitament att blåsa upp volymer och incitament till timjakt eller volymjakt, som man kan prata om ibland. Vi ska ha en hög kvalitet i det som genomförs och se till att vi har ett bidragssystem som stöttar utveckling av kvalitativ verksamhet. Där tror jag att John Weinerhall och jag är överens.

Jag vill slutligen säga någonting för att åhörarna inte ska tro att det handlar om jättemycket konstigheter. Weinerhall nämnde två forskare som skrev en debattartikel och hävdade att fusket handlade om väldigt stora volymer. Detta var inte forskare som hade tittat just på den här verksamheten, utan det var mer av hörsägen i deras argumentation – de hade hört från någon som hade insyn och så vidare. Det var inte forskning som hade bedrivits kring det här området; jag vill att det blir tydligt.

Anf. 85 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Kristdemokraterna ser det enorma värdet av folkhögskolorna och studieförbunden och av det arbete som görs av studieförbunden för att rätta till oegentligheter. Men min tid är begränsad här i talarstolen, så jag tänker nu använda mitt inlägg i debatten till spelmarknaden och dess konsekvenser. Jag ställer mig bakom alla Kristdemokraternas reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nummer 12.

När våren närmar sig efter en mörk vinter och en pandemi ser många fram emot ljusare och friskare tider. Men spelandet har ökat under pandemin, främst när det gäller spel på nätkasinon. Pandemin har lett till en

ökning av permitteringar, arbetslöshet och social isolering, som är riskfaktorer för att utveckla spelproblem. Enligt Folkhälsomyndigheten ökade antalet spelare med problemspelande under 2020, men det har också antalet självavstängningar via spelpaus.se gjort.

Konsumentverket konstaterar i en rapport från 2021 om konsumentkrediter och risk för överskuldssättning att ekonomiska svårigheter är ett stort problem kopplat till spelberoende och överdrivet spelande. Enligt Kronofogden angavs spel som orsak i 35 av 150 ansökningar om skuldsäkring.

Skadeverkningarna och de negativa effekterna av spel måste minskas. Spelinspektionen måste stärkas, så att den kan agera effektivt mot olicensierade spelbolag. Regeringens förslag om åtgärder för att stänga ute olicensierat spel och minska skadeverkningarna av spel om pengar är bra. Vi kristdemokrater ställer oss bakom ett justerat krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter.

Det vi saknar från regeringen är förslag om riskklassificering av olika spel om pengar. Detta var något som Spelmarknadsutredningen föreslog i december 2020. Eftersom vissa spelformer är mer riskfyllda än andra i att utveckla spelproblem borde spelregleringen sålunda se olika ut beroende på spelens olika farlighetsgrad, menar vi. En riskklassificering skulle bidra till att ytterligare skydda konsumenterna från riskfyllt spelande och spelberoende. Det är viktigt för spelarna och viktigt för familjerna.

Vi har också föreslagit en rad åtgärder för att stoppa skuldsättningsspiralerna, som alltför ofta drabbar personer med ett riskfyllt spelande om pengar. Vi föreslår att det införs ett förbud mot utbetalningar av krediter nattetid. I Finland är det förbjudet att betala ut lån före klockan 7 på morgonen om de sökts och beviljats mellan 23 och 7. Liknande regler borde gälla i Sverige. Vi föreslår även att den tillfälliga gränsen för insättningar på nätkasino sänks från 5 000 till 1 500 kronor per vecka, med motsvarande förlustgräns vid spel på värdeautomater. Vi vill stärka Spelinspektionen, så att den kan agera effektivt mot olicensierade spelbolag.

Att spelberoendet ökar och med det allvarliga konsekvenser för familjer och barn är någonting som vi ser mycket allvarligt på. Vi behöver kraftfulla åtgärder mot oseriösa långgivare och spelbolag, och vi måste i högre grad skydda konsumenterna och familjerna.

Fru talman! Jag vill också lyfta frågan om så kallade restaurangkasinon. De påminner om de statliga kasinon, Casino Cosmopol, som det nu finns tre av i landet. Men restaurangkasinon arbetar i praktiken under helt andra villkor. De gör det på grund av en lucka i lagen. I praktiken innebär det att restaurangkasinon inte har samma omfattande konsumentskydd och regelverk som övriga spelbolag med svensk licens är skyldiga att ha. Som lagen tillämpas i dag kan till exempel en person stänga av sig själv hos statligt ägda Casino Cosmopol och den övriga reglerade spelmarknaden för att sedan välja att i stället gå till ett restaurangkasino och där fortsätta spela om stora pengar.

I omsorgsplikten, som varje licenshavare inom spel har att leva upp till, ingår att motverka överdrivet spelande genom fortlöpande kontroll av spelbeteende. Licens att tillhandahålla restaurangkasinospel får ges under förutsättning att det finns serveringstillstånd enligt alkohollagen. Restaurangkasinon omfattas också av omsorgsplikt, men Spelinspektionen har

beviljat undantag från kravställningen, exempelvis vad gäller registrering av kunder.

Det framgår tydligt i spellagstiftningen att licenshavare ska registrera den som vill delta i spel och att spelaren vid registreringen ska uppge namn, adress och personnummer eller motsvarande. Licenshavaren ska kontrollera spelarens identitet på ett betryggande sätt.

Det undantag från registrering av kunder på restaurangkasinon som Spelinspektionen beviljat innebär bland annat att

- det inte går att stänga av sig från spel
- möjligheten att följa upp kunder och deras eventuella förluster försvinner när man inte registrerar kunden eller hur denne har spelat
- dokumentation i enlighet med omsorgsplikten inte är möjlig när man inte kan koppla händelser, till exempel omsorgssamtal, till en specifik individ
- arbetet inte kan följas upp av myndigheter
- personer som är avstängda i spelpaus.se kan fortsätta spela på restaurangkasino.

Låt oss se till att få denna lucka i lagen ändrad – till gagn för dem som inte kan hålla tillbaka sitt spelande, för deras drabbade familjers skull och inte minst för barnens skull!

(forts. § 15)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.47 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 april

MJU21 Jordbrukspolitik

Punkt 1 (Den gemensamma jordbrukspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

237 för utskottet

56 för res. 1

13 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:99

20 april

*Folkbildning och
spelfrågor*

Prot. 2021/22:99
20 april

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 1 -
För res. 1: 55 SD, 1 -
Avstod: 13 MP
Frånvarande: 11 S, 8 M, 6 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 2 (Jordbrukets klimatpåverkan)

1. utskottet
2. res. 3 (MP)
Votering:
292 för utskottet
13 för res. 3

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 2 -
För res. 3: 13 MP
Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 10 (Lagstiftningen om genteknik)

1. utskottet
2. res. 14 (M, C)
3. res. 16 (KD)
Förberedande votering:

90 för res. 14

19 för res. 16

196 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

141 för utskottet

90 för res. 14

74 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 14: 62 M, 28 C

Avstod: 54 SD, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 13 (Strategiskt arbete med kompetensförsörjning)

1. utskottet
2. res. 19 (M, C, KD)

Votering:

196 för utskottet

108 för res. 19

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 54 SD, 22 V, 16 L, 13 MP, 2 -

För res. 19: 62 M, 27 C, 19 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Hanna Wagenius (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU9 Fjärde järnvägspaketet och andra järnvägsfrågor

Punkt 1 (Fördraget om internationell järnvägstrafik)

Beslutet under denna punkt innebar att det skulle föreskrivas i lag att en internationell överenskommelse skulle gälla som svensk rätt och att framtida för Sverige bindande ändringar i överenskommelsen skulle gälla som svensk rätt.

Ett sådant beslut krävde enligt 10 kap. 9 § och 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen att *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för det.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:

304 för bifall

1 för avslag

44 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja, och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 89 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För avslag: 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 3 (Järnvägens konkurrenskraft)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

292 för utskottet

13 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 2 -

För res. 1: 13 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 4 (Projektet Stockholm–Oslo)

1. utskottet
2. res. 2 (S, C)

Votering:

189 för utskottet

116 för res. 2

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 M, 54 SD, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

För res. 2: 88 S, 28 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 7 (Järnvägsunderhåll upphandlat i konkurrens)

1. utskottet
2. res. 6 (M, C, KD, L)

Votering:

179 för utskottet

126 för res. 6

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 54 SD, 22 V, 13 MP, 1 -

För res. 6: 62 M, 28 C, 19 KD, 16 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Järnvägsunderhåll i egen regi)

1. utskottet
2. res. 8 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 9 (Övriga frågor om järnvägsunderhåll)

1. utskottet
2. res. 10 (SD)

Votering:

163 för utskottet

55 för res. 10

87 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 3 M, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 10: 54 SD, 1 -

Avstod: 59 M, 28 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Jasmin Farid och Maria Stockhaus (båda M) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU15 Grundläggande om utbildning

Punkt 1 (Övergripande värdegrundsfrågor)

1. utskottet
2. res. 2 (V)
3. res. 4 (L)
4. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 2021/22:814 yrk. 2 av Anders Österberg m.fl. (S, -)

Förberedande votering 1:

16 för res. 4

90 för mot.

198 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde mot.

Emma Hult (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2

92 för mot.

192 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde mot.

Yasmine Posio (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

103 för utskottet

90 för mot.

112 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 28 C, 13 MP

För mot.: 89 S, 1 -

Avstod: 54 SD, 22 V, 19 KD, 16 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Metoder mot mobbning)

1. utskottet

2. res. 12 (KD)

Votering:

284 för utskottet

19 för res. 12

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:99
20 april

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 22 V, 16 L, 11 MP, 2 -

För res. 12: 19 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 5 MP

Janine Alm Ericson och Camilla Hansén (båda MP) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Vissa ämnen och kunskaper)

1. utskottet

2. res. 14 (C)

Votering:

211 för utskottet

29 för res. 14

65 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 4 MP, 2 -

För res. 14: 28 C, 1 KD

Avstod: 22 V, 18 KD, 16 L, 9 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Janine Alm Ericson (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 11 (Totalförsvarsutbildning)

1. utskottet

2. res. 19 (M, KD)

Votering:

224 för utskottet

81 för res. 19

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 54 SD, 28 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 2 -

För res. 19: 62 M, 19 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 19 (Övriga frågor om läromedel och skolbibliotek)

1. utskottet

2. res. 27 (SD)

3. res. 29 (MP)

Förberedande votering:

56 för res. 27

13 för res. 29

236 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 27.

Huvudvotering:
217 för utskottet
56 för res. 27
32 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 61 M, 28 C, 22 V, 16 L, 1 -
För res. 27: 1 M, 54 SD, 1 -
Avstod: 19 KD, 13 MP
Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Prot. 2021/22:99
20 april

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU18 Vuxenutbildning

Punkt 1 (Kvalitet och organisation i vuxenutbildningen)

1. utskottet
2. res. 3 (C)
3. res. 4 (L)
4. res. 5 (MP)

Förberedande votering 1:

16 för res. 4
13 för res. 5
276 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

29 för res. 3
16 för res. 4
260 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

ClasGöran Carlsson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

111 för utskottet
28 för res. 3
165 avstod
45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 22 V, 1 MP, 1 -

För res. 3: 28 C

Avstod: 2 S, 62 M, 54 SD, 19 KD, 16 L, 12 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2021/22:99
20 april

Punkt 3 (Valfrihet inom vuxenutbildningen m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (M)

3. res. 8 (KD)

Förberedande votering:

64 för res. 7

19 för res. 8

221 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Per-Arne Håkansson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Juno Blom (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

208 för utskottet

62 för res. 7

35 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 54 SD, 28 C, 22 V, 13 MP, 2 -

För res. 7: 62 M

Avstod: 19 KD, 16 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 6 (Modersmål för adopterade på komvux)

1. utskottet

2. res. 16 (V, MP)

Votering:

270 för utskottet

35 för res. 16

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 19 KD, 16 L, 2 -

För res. 16: 22 V, 13 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU22 Ändringar i ersättningslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU28 Offentlighet, sekretess och integritet

Punkt 1 (Översyn av sekretessregleringen för att underlätta informationsutbyte mellan myndigheter)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

251 för utskottet

54 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 1 SD, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 1: 53 SD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Linda Lindberg (SD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

282 för utskottet

23 för res. 2

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 2: 22 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Personlig integritet och konsumentskydd)

1. utskottet

2. res. 3 (L)

Votering:

288 för utskottet

16 för res. 3

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 21 V, 19 KD, 13 MP, 2 -

För res. 3: 16 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 9 (En utredning om ökad kontroll över hur det offentliga använder personliga data)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

277 för utskottet

28 för res. 4

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:99

20 april

Prot. 2021/22:99
20 april

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

För res. 4: 28 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 12 (Integritetsskyddsmyndighetens uppdrag)

1. utskottet

2. res. 7 (M)

Votering:

223 för utskottet

62 för res. 7

19 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 54 SD, 28 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 2 -

För res. 7: 62 M

Avstod: 19 KD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU13 Omhändertagande och återkallelse av förarbevis för vattensko- ter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU12 Sjöfartsfrågor

Punkt 1 (Samverkan inom sjöfarten)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

3. res. 3 (C)

4. res. 5 (L)

Förberedande votering 1:

28 för res. 3

16 för res. 5

261 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

61 för res. 2

28 för res. 3

215 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

104 för utskottet

62 för res. 2

139 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 V, 13 MP, 1 -

För res. 2: 62 M

Avstod: 54 SD, 28 C, 21 V, 19 KD, 16 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 3 (Sjöfartsverkets verksamhetsform och finansiering)

1. utskottet

2. res. 8 (KD)

Votering:

215 för utskottet

19 för res. 8

71 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

För res. 8: 19 KD

Avstod: 54 SD, 16 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Prämtrafik)

1. utskottet

2. res. 23 (SD)

Votering:

171 för utskottet

55 för res. 23

78 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 22 V, 19 KD, 13 MP, 1 -

För res. 23: 54 SD, 1 -

Avstod: 62 M, 16 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Hanna Wagenius (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 17 (Bemanning och arbetsförhållanden)

1. utskottet

2. res. 47 (V)

Votering:

166 för utskottet

23 för res. 47

116 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 SD, 28 C, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 47: 22 V, 1 -

Avstod: 62 M, 53 SD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU22 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Punkt 2 (Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

62 för res. 1
55 för res. 2
188 avstod
44 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

112 för utskottet
62 för res. 1
131 avstod
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 22 V, 1 -
För res. 1: 62 M
Avstod: 54 SD, 28 C, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -
Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 5 (Kontanthantering och betaltjänster)

1. utskottet
2. res. 14 (V)

Votering:

206 för utskottet
23 för res. 14
76 avstod
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 1 -
För res. 14: 22 V, 1 -
Avstod: 28 C, 19 KD, 16 L, 13 MP
Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU16 Mervärdesskatt

Punkt 1 (Skattesatser m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

3. res. 4 (KD)

Förberedande votering:

55 för res. 2

19 för res. 4

231 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

128 för utskottet

55 för res. 2

122 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 22 V, 16 L, 1 -

För res. 2: 54 SD, 1 -

Avstod: 62 M, 28 C, 19 KD, 13 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 4 (Mervärdesskattepliktig verksamhet vid fastighetsuthyrning)

1. utskottet

2. res. 10 (C)

Votering:

203 för utskottet

28 för res. 10

74 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 10: 28 C

Avstod: 54 SD, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 6 (Övriga mervärdesskattefrågor)

1. utskottet

2. res. 12 (M)

Votering:

196 för utskottet

62 för res. 12

47 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 54 SD, 22 V, 16 L, 13 MP, 2 -

För res. 12: 62 M

Avstod: 28 C, 19 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

SkU20 Skärpt miljöstyrning i bonus malus-systemet

Punkt 1 (Skärpt miljöstyrning i bonus malus-systemet)

1. utskottet
2. res. 1 (M, SD)

Votering:

188 för utskottet

117 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 1: 62 M, 54 SD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 2 (Tillkännagivande om att avskaffa bonus malus-systemet)

1. utskottet
2. res. 2 (M, SD)

Votering:

188 för utskottet

117 för res. 2

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 2: 62 M, 54 SD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

SfU22 Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring

Punkt 1 (Upphållstillstånd för att söka arbete)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, V, KD)

Votering:

208 för utskottet

97 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 16 L, 13 MP

För res. 1: 54 SD, 22 V, 19 KD, 2 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 4 (Högkvalificerat arbete)

1. utskottet
2. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 2021/22:4438 yrk. 1 av Rasmus Ling m.fl. (MP)

Votering:

275 för utskottet

12 för mot.

18 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 22 V, 19 KD, 2 -

För mot.: 12 MP

Avstod: 1 S, 16 L, 1 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Ann-Christin Ahlberg (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 7 (Utvärdering av det nya uppehållstillståndet)

1. utskottet
2. res. 7 (M, C, V, KD)

Votering:

173 för utskottet

132 för res. 7

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 54 SD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 7: 62 M, 28 C, 22 V, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 9 (Krav på anställningsavtal)

1. utskottet
2. res. 11 (C)

Votering:

261 för utskottet

28 för res. 11

16 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 54 SD, 22 V, 19 KD, 13 MP, 2 -

För res. 11: 28 C

Avstod: 16 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 12 (Spårbyte)

1. utskottet
2. res. 17 (M, SD, KD)

Votering:

169 för utskottet

136 för res. 17

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 17: 62 M, 54 SD, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 13 (Försörjningskrav vid anhörginvandring)

1. utskottet
2. res. 19 (SD)

3. res. 20 (V)

Förberedande votering:

59 för res. 19

23 för res. 20

223 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 19.

Magnus Ek (C) och Lorentz Tovatt (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Daniel Riazat (V) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

165 för utskottet

55 för res. 19

85 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 19: 54 SD, 1 -

Avstod: 62 M, 22 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 14 (Människosmuggling)

1. utskottet
2. res. 21 (S, C, V)

Votering:

152 för utskottet

153 för res. 21

44 frånvarande

Kammaren biföll res. 21.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 54 SD, 19 KD, 16 L, 1 -

För res. 21: 89 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

SfU19 Arbetskraftsinvandring

Punkt 1 (Arbetskraftsinvandring)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

3. res. 3 (C)

Förberedande votering:

56 för res. 2

28 för res. 3

220 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

118 för utskottet

54 för res. 2

132 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 16 L, 13 MP

För res. 2: 53 SD, 1 -

Avstod: 62 M, 28 C, 22 V, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 2 (Lönekrav)

1. utskottet

2. res. 7 (KD)

Votering:

231 för utskottet

19 för res. 7

54 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 7: 19 KD

Avstod: 53 SD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 5 (Missbruk av regelverket)

1. utskottet

2. res. 12 (M)

Votering:

118 för utskottet

62 för res. 12

125 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 16 L, 13 MP
För res. 12: 62 M
Avstod: 54 SD, 28 C, 22 V, 19 KD, 2 -
Frånvarande: 11 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Folkbildning och
spelågor*

§ 15 (forts. från § 12) **Folkbildning och spelågor** (forts. KrU5)

Anf. 86 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! Det går inte att överskatta den betydelse som folkbildningen har i Sverige. Varje dag möts tusentals människor i studiecirkel, på föreläsningar, i grupper, i studieförbund och på folkhögskolor och lär tillsammans. Det sker i hela landet, i städer och på snart sagt varje mindre ort. Det är en folkrörelse med en oerhörd bredd. Nästan allt kan avhandlas eller praktiseras i en studiecirkel. Men i centrum för verksamheten står lärande, bildning, förkovran och nyfikenhet.

Folkbildningens rötter går tillbaka till tiden före demokratins införande i Sverige. Kopplingen till folkrörelserna är tydlig. Men i den form vi känner folkbildningen i dag, med cirkel och folkhögskolor, är folkbildningen jämgammal med den svenska demokratin. Den är dessutom tätt sammankopplad med demokratins framväxt och de demokratiska grundidéerna om yttrandefrihet, föreningsfrihet och mötesfrihet. Och den ska på goda grunder ta åt sig stor del av äran för den starka demokratiska tradition vi har i Sverige i dag. Vi ligger i topp i de demokratiindex som tas fram på olika håll i världen, till exempel vid V-Dem Institute i Göteborg.

Folkbildningen ska vara fri och frivillig. Den står fri från påverkan utifrån och bygger på frivillighet i deltagandet för alla inblandade. Friheten inbegriper även frihet från betygssystem. Men det handlar också om självförverkligande där deltagarna ges stort inflytande över innehållet och lärandet och där individen stärks genom att lära tillsammans för att bli en självständig individ i kollektivet, den samhällsliga gemenskapen. Folkbildning är på det sättet inkluderande. Den attraherar olika grupper och hämtar deltagare brett ur folklagren och skapar förutsättningar inte bara för individen utan också för ett inkluderande samhälle.

Fru talman! Folkhögskolor och studieförbund välkomnar alla över hela landet oavsett bakgrund och intresse. Men en grupp som är viktig för folkbildningen och som folkbildningen är särskilt avgörande för är de som möter hinder eller svårigheter i andra utbildningssystem. Det kan vara personer med funktionsnedsättningar eller med oavslutade studier i grundskolan eller gymnasiet men också nyanlända som genom studieförbund och folkhögskolor ges möjlighet att läsa in grundläggande behörighet för fortsatta studier eller arbete. Utifrån sin egen individuella förmåga får man lära tillsammans med andra, växa i samhället eller utforska den svenska demokratiska modellen med civilsamhället som grund. Här har folkbildningen en särskild roll att spela.

Både studieförbunden och folkhögskolorna bidrar starkt till det lokala kulturlivet genom att tillhandahålla lokaler och infrastruktur för kulturmö-

ten och verksamheter. Tillgången till folkbildning i hela landet behöver därför säkras. Miljöpartiet värnar, värdesätter och litat på folkbildningen.

Tillit anses vi är ett centralt och viktigt begrepp inom folkbildningen. Mot den här grundläggande inställningen står enligt min uppfattning en helt motsatt syn och politik på folkbildningsområdet. Vi ser i flera kommuner att de styrande majoriteterna tvärtom vill minska stödet till folkbildningen. I stället för värnande, värdesättande och tillit uttrycks ett ifrågasättande, ett misstänkliggörande och till och med förslag om att lägga ned stora delar av folkbildningen. Stödet till studieförbunden har i ett par kommuner minskat eller dragits in. Det menar jag är en oroväckande utveckling som utmanar det kommunala självstyret.

Miljöpartiet vill se ett nationellt initiativ för att värna studieförbunden och folkhögskolorna över hela landet och för att alla vuxna människor i Sverige ska ha god tillgång till folkbildning. För detta krävs en nära dialog med folkhögskolor för att se hur vi på sikt kan utveckla folkhögskolorna.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 87 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! När den franske tänkaren Alexis de Tocqueville strax efter den franska revolutionen åkte till USA för att skriva om demokratiutvecklingen där och se vad Europa kunde lära av USA slogs han av vanan att amerikanerna tycktes skapa frivilliga sammanslutningar för att lösa gemensamma problem. Man väntade inte på att kungen eller någon präst skulle säga till utan man organiserade sig själv och tog tag i saker och ting.

Det där skedde samtidigt också i Sverige. Folkbildnings- och föreningstraditionen handlar just om hur Sverige slöt sig samman för att lösa saker ihop. För folkbildningens del handlar det om att lära sig mer om sig själv och också lära sig mer om samhället och sin omvärld för att på så sätt ta makten över sitt eget liv och bidra till utvecklingen av samhället och också ta makten över det. Det är en fin tradition som vi måste värna om.

I folkbildningsvärlden brukar man tala om frihet och frivillighet. Det handlar om precis detta att människor samlas och tar makten i egna händer och utför saker och ting som löser problem i deras närhet. Man lär sig om klimatet. Man lär sig svenska från dag ett eller nya språk. Man lär sig om biodling eller pensionssystemet. Man skaffar sig kunskaper om mobiltelefonens möjligheter. Man får en ny chans om man inte klarade gymnasiet. Man utvecklar sin musikaliska talang.

Allt detta sker för dess egen skull, men det får också konsekvenser på många andra håll. Man bryter ensamhet, bygger sociala nätverk och kanaliserar engagemang. De som står utanför arbetsmarknaden får nya chanser, och mycket mer sker. Folkbildningen har ett stort egenvärde, men det skapas också ett mervärde för andra delar av samhället.

En av de finaste saker som speglar detta att ta ansvar för sitt liv och för demokratin – något som kanske känns särskilt viktigt just i år – är de studieförbund och folkhögskolor som nu arrangerar sig för att fler ska delta i valet i höst. Det gäller inte minst dem som jobbar med personer med intellektuell funktionsnedsättning för att öka deras valdeltagande. Det gäller även folkhögskolor som bjuder in politiker till debatter. Detta knyter så fint ihop den hundraåriga tradition som finns inom folkbildningen att sträva efter inkludering och demokrati.

Det finns dock också problem, fru talman. Vi har sett det i form av fusk, slarv och ibland ren kriminalitet. Det finns människor som har utnyttjat systemen för egen vinning, och detta ska naturligtvis bekämpas. Det ska bekämpas utan att man förlorar det som är bra. Det är den balans som är så viktig att ha. När vi politiker ser ett problem vill vi ofta ta i ordentligt för att stoppa det. Ibland tar man kanske i för mycket och stoppar mer än vad man hade tänkt. Man använder en stor slägga för att hantera ett problem som egentligen behöver ett mer finkalibrerat verktyg.

Jag tycker att vi landade bra när politiken och folkbildningen tillsammans försökte möta de utmaningar som uppstod när rätt mycket fusk, kriminalitet, oegentligheter och ibland också slarv uppdagades. Men vi måste naturligtvis följa situationen väldigt noga. Skattepengar ska användas rätt. Risken för misstag ska minimeras. Fusk ska inte accepteras. Och kriminalitet ska inte förekomma i den här verksamheten. Särskilt allvarligt är det när icke-demokratiska krafter försöker använda de demokratiska strukturerna för sina syften. Detta måste motverkas.

Det är därför bra att demokrativillkoren nu är på väg. Det finns skäl att ha sådana, men det finns också skäl att problematisera det här. Det är inte en alldeles enkel fråga. Ibland måste vi som gillar demokrati och står upp för demokrati klara av att debattera med dem som hotar demokratin. Folkbildningens demokratiarbete får inte bara vara ett säkert rum för oss som redan gillar demokratin, där ingen ifrågasätter det som sägs. Vill vi dessutom nå dem som tvekar inför demokratin – det finns rätt många i Sverige som är skeptiska till demokrati och som inte ser det som något självklart – måste vi ibland kanske också möta dem.

Där någonstans finns också problematiken i demokrativillkor. Vi måste möta dem som är emot demokratin för att säkra demokratin, och då måste man också använda folkbildningen i det syftet. Då får inte demokrativillkoret stå emot det långsiktiga syftet. Den som bränner böcker eller startar kravaller, fru talman, kanske skulle gå en studiecirkel i stället. Ibland mår man väldigt bra av demokratins långsamma och ibland lite trista diskussioner. Just de som behöver de långsamma och trista diskussionerna och möta argument är kanske de som är svårast att nå för folkbildningen.

Fru talman! I detta betänkande behandlas också några motioner om spelfrågor. Regeringen har aviserat att en proposition ska komma under våren. Vi får hoppas att den kommer till riksdagens bord. Det är bra att regeringen backar och inte går vidare med tanken om att marknadsföring av spel ska likställas med marknadsföring av exempelvis alkohol genom att kräva särskild måttfullhet. Detta stoppades efter bred och skarp kritik från flera håll. Det är klokt att lyssna till den kritiken tycker jag.

De skärpta kraven skulle innebära ett ganska hårt slag mot medier och föreningslivet. Det skulle också med mycket stor sannolikhet innebära en minskad kanalisering, som ju är en central del i omregleringen av spelmarknaden. En reglerad spelmarknad måste klara att väga olika intressen mot varandra. Det behövs en balans där regleringen är tillräckligt hård för att minska risken för missbruk men inte så hård att den stänger ute spelare och spelbolag och flyttar över dem till icke-kanaliserade och icke-reglerade verksamheter i stället.

Seriösa bolag som tar ansvar ska ha goda villkor, och spelare som riskerar att hamna i missbruk ska få stöd och hjälp. Vissa spel är mindre beroendeframkallande än andra, och det måste märkas i regleringen. Spel är

en viktig del av stora delar av föreningslivet i Sverige, och det måste också märkas i spelpolitiken. Vi måste hitta en balans mellan dessa olika delar. Jag är glad att vi har fått en seriös och konstruktiv debatt och diskussion med branschen i de här frågorna.

Fru talman! Jag och Liberalerna har väldigt många åsikter om de frågor som behandlas i detta betänkande, men vi har inga motionsyrkanden som hanteras. Därför avstår jag från att yrka på någonting just nu.

Anf. 88 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! Människan har genom historien alltid, över hela världen, ägnat sig åt spel av olika slag.

Att spela kan handla om spänning. Det kan handla om att vara en del av ett socialt sammanhang, eller också kanske det bara är ett tidsfördriv. Det kan även handla om att känna delaktighet i favoritsportens framgångar och motgångar. Det är dessutom bara att konstatera att spel numera också är förknippat med våra stora högtider – för vem här har inte samlats med familj och vänner framför Bingolottos uppesittarkväll dagen före julafton?

Ja, att spela är ett folknöje, och den spelpolitik vi debatterar här i dag handlar om att skapa ramar och förutsättningar för att detta folknöje ska fortsätta att vara sunt och säkert – och om att se till att vi har rätt verktyg för att förebygga att folknöjet blir ett folkhälsoproblem.

Fru talman! Teknikens framsteg och digitaliseringen har haft stor påverkan på hur vi spelar. Under 2010-talet blev det allt vanligare med utländska spelbolag som riktade sig mot svenska spelare – plötsligt räckte det att ha en mobiltelefon för att kunna spela på kasino. I praktiken var det svenska spelmonopolet därmed satt ur system, och verktygen för att hantera de aggressiva spelbolagen och de stora konsekvenserna av deras verksamhet var få.

Det var mot bakgrund av detta som den socialdemokratiskt ledda regeringen verkade för att få på plats betydande förändringar i svensk spelpolitik, vilket sedan ledde till en ny lag den 1 januari 2019. Därmed avskaffades också det svenska spelmonopolet.

Det nya licenssystem som kom på plats innebär att alla aktörer som vill erbjuda spel till svenska spelare online måste ha en spellicens från Spelinspektionen och betala skatt på sina svenska intäkter. Den nya lagen reglerar också hur spelbolagen kan marknadsföra sina spel samt vilka erbjudanden de kan använda för att locka kunder.

Det blev dock ganska snart tydligt att delar av det nya licenssystemet behövde förstärkas ytterligare, och regeringen lämnade därför den 27 januari 2022 ett nytt förslag om en förstärkt spelreglering i syfte att ytterligare stärka konsumentskyddet och skapa förutsättningar för en långsiktig och hållbar spelmarknad. Förslaget är ämnat att förhindra marknadsaktörer att marknadsföra spelreklam på ett aggressivt sätt när det gäller de farligaste spelen samt utesluta olagliga aktörer från den svenska spelmarknaden. Om detta kommer regeringen att lämna en proposition i maj 2022.

Fru talman! Regeringens krafttag i dessa frågor handlar endast om en sak. Det handlar om att skydda individer från missbrukets förödande konsekvenser. Att fastna i spelberoende skapar problem som går ut över relationer, arbete och ekonomi. Att vara spelberoende innebär ofta att man spelar för att försöka vinna tillbaka det man förlorat. Därför är det också vanligt att spelmissbrukare blir väldigt skuldsatta.

Det finns tyvärr även en stor skam kopplat till spelmissbruk, och i mina samtal med olika organisationer lyfter de att det finns ett stort mörkertal gällande självmord kopplat till spelmissbruk. Tyvärr bedömer också Folkhälsomyndigheten att cirka 3 procent av 16–17-åringar i Sverige i dag har någon grad av spelproblem. Vi pratar alltså om unga som riskerar att få livet förstört väldigt tidigt.

Jag menar inte att vi kommer att kunna utrota allt spelmissbruk, men jag är glad att se att det finns åtgärder på plats – åtgärder som har börjat få effekt. Statskontoret, som har utvärderat effekterna av omregleringen av spelmarknaden, bedömer att spelmarknaden fungerade bättre 2021 än 2018. Omregleringen har förbättrat förutsättningarna att nå riksdagens mål för spelområdet, det vill säga att spelmarknaden ska vara under offentlig kontroll, ha ett starkt konsumentskydd och värna intäkterna från spel till föreningslivet och staten.

Fru talman! Samtidigt som vi reglerar och skapar tydligare lagar för spelmarknaden i Sverige är det viktigt att komma ihåg betydelsen av intäkterna från spelmarknaden för bland annat idrottsrörelsen, det svenska civilsamhället, folkrörelserna och exempelvis hästnäringen. Det här måste vi fortsätta värna och slå vakt om. En sund och säker spelmarknad är till gagn för individen och för samhället. Det har alltid varit den socialdemokratiska hållningen, och det är också utifrån den principen vi formar vår spelpolitik.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 89 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Fru talman! Den moderna arbetsmarknaden är dynamisk och full av möjligheter, men den ställer också krav på utveckling och livslångt lärande.

På uppdrag av samhället och organisationer bedriver studieförbund och folkhögskolor, utöver den mer traditionella verksamheten med studiecirklar och kurser, verksamhet som breddar och fördjupar människors kompetens och stärker deras attraktivitet på arbetsmarknaden. Erfarenheter visar att folkbildningens olika aktörer varit framgångsrika i arbetet med att hjälpa människor som inte kommer till sin rätt inom det formella utbildningssystemet och med att hjälpa dem att etablera sig på arbetsmarknaden.

I mars 2014 lade alliansregeringen fram en proposition som hette *Allas kunskap – allas bildning*. Propositionen innehöll en ny målformulering för den statliga folkbildningspolitiken, och den förtydligade också statens ambitioner med politiken samt att folkbildningens målgrupp är bredare än målgruppen för vuxenutbildningen.

I propositionen presenterades en ny modell för utvärdering av folkbildningen och dess effekter. Med hänsyn till folkbildningens viktiga roll i samhället är det angeläget att regelbundet utvärdera den verksamheten med stöd av statsbidrag som anordnas av folkhögskolor och studieförbund. Det bör göras med betydligt större systematik.

Alliansregeringen gav också Statskontoret i uppdrag att hålla samman utvärderingen med stöd i underlag från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering och Myndigheten för kulturanalys. I den slutrapport som kom bedömde Statskontoret att folkhögskolor och studie-

förbund behöver utveckla flera områden för att verkligen bli en folkbildning i tiden. Folkbildningen behöver också matcha sin verksamhet med utvecklingen i samhället.

Studieförbunden når många olika grupper i samhället, men det handlar ofta om grupper som redan är organiserade i föreningar av olika slag. Det är en utmaning att nå ut till människor som inte är organiserade, och det kräver att förbunden utvecklar nya sätt att arbeta.

De senaste årens diskussioner om statliga bidrag till såväl trossamfund som andra civilsamhällesorganisationer har tagit stor plats. Det finns flera exempel där organisationer har fått kritik – och även exempel där de fått statsbidrag återkallade.

Studieförbundet Ibn Rushd är väl det studieförbund som i särklass har väckt mest diskussion i frågan om utbetalande av statliga stöd de senaste åren. Flera utredningar har företagits för att granska studieförbunden – den senaste på initiativ av Folkbildningsrådet. Kritik har genom åren kommit från bland annat terrorforskaren Magnus Ranstorp. Inte sällan när demokratiska brister uppmärksammas har kosmetiska förändringar i exempelvis stadgar gjorts, och företrädare har gjort avbön. De åtgärderna tar dock inte upp de strukturella problemen som en i grunden tvivelaktig värdegrund vållar.

Fru talman! Moderaterna ser inga principiella skäl till att studieförbund inte kan vila på religiös grund. Tvärtom är många organisationer som vilar på religiös grund en viktig del i vårt civilsamhälle. Däremot kan och bör inte staten finansiera organisationer som utmanar den västerländska liberala demokratin. Därför borde riksdagen uppmana regeringen att skärpa demokrativillkoren för studiebidrag till folkbildningen så att bidrag inte kan delas ut till demokratiskt tveksamma studieförbund.

Såväl bidragssystem som tillsyn av studieförbunden borde utvärderas. I dag har Folkbildningsrådet också ett myndighetsliknande uppdrag trots att det är en ideell förening bestående av medlemmar som den delar ut bidrag till. Det kan föranleda bristande tillsyn och felaktiga bidragsutdelningar. Även Statskontoret påpekar i sin rapport att det behövs en bättre styrning av bidragen. Ett flertal gånger har det framkommit att många studieförbund har blivit utsatta för bidragsfusk där samma deltagare har förekommit i studiecirklar i flera studieförbund samtidigt. Det är något som vi måste stävja.

Att staten stöttar organisationer är naturligtvis en sak, men de statliga bidragen bör inriktas på verksamheter som tydligt främjar integration snarare än att samla människor enbart på grundval av att de delar en viss etnicitet. Därför bör bidragen till organisationer bildade på enbart etnisk grund avskaffas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Moderaternas reservation nummer 3.
(Applåder)

Anf. 90 BO BROMAN (SD):

Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 4.

Den nordiska och svenska folkbildningens rötter kan sökas i Danmark och i den tidens strävanden efter en stärkt medborgaranda och nationell gemenskap. Under sina tidiga år hade folkbildningen en avgörande betydelse för de mindre bemedlades chanser att nå bildning och personlig utveckling – vilket i sin tur var en viktig grund för den fortsatta demokratise-

ringsprocessen. Som ett komplement till det offentliga utbildningsalternativ och som en väg till social gemenskap samt spridare av lusten att lära har folkbildningen även i dag en viktig roll i vårt samhälle.

Genom att bilda folket ökas befolkningens och individernas möjligheter till självförverkligande, men även deras förmåga till att aktivt delta i samhällets demokratiska processer. Folkbildningen anses därför ha spelat en viktig roll för demokratins framväxt.

Fri och frivillig är en del av folkbildningens demokratimål, det vill säga en djupare sorts och mer samhällscentrerad demokratisyn som beaktar demokratins förutsättningar. Detta görs genom att betona jämställdhet, jämlikhet, utjämning av utbildningsklyftor, vidgning av deltagandet inom kulturen och folkrörelsernas viktiga roll. Dessa faktorer anses vara förutsättningar för ett demokratiskt beslutsfattande, det vill säga att befolkningens möjlighet till frivillig bildning gynnar demokratin inte enbart för att bildningen ökar individens förmåga att delta i samhällsdebatten utan även som en försäkran att individerna kan bilda sig inom ämnen och områden som företag eller staten anser oviktiga eller vill undanhålla från medborgarna. Folkbildningen ger således verktygen så att medborgarna kan vara med i och utforma samhällsdebatten.

Folkbildningen fyller fortfarande en mycket viktig roll för vår demokrati och kommer att vara en betydelsefull komponent även i framtiden. Det är fråga om en instans för förkovrande och bildning av såväl de själsliga förmågorna som förnuftet. Med det sagt menar vi sverigedemokrater att det ändå finns viss förbättringspotential kring systemen för folkbildningen. Det är förändringar som vi tror kan ge folkbildningen högre trovärdighet och en högre relevans för svenska folket i nutid och i framtiden.

Fru talman! Ett av våra förslag rör en förändring av vem som ska fatta beslut om medelstilledningen till folkbildningsaktörerna. Folkbildningsrådet är i dag det råd som fattar beslut om detta. Det är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Rådet styrs av rådets egna stadgar och dess medlemmar, och rådet genomför även granskningar och uppföljningar av att medlen använts korrekt.

Även om Folkbildningsrådet har många egna kontrollsystem för att säkra att skattebetalarnas pengar används på rätt sätt upplever vi att det är problematiskt att en organisation som består av de aktörer som bedriver själva folkbildningsverksamheten även är den som fördelar och följer upp medelsanvändningen inom folkbildningsområdet.

Granskningar som gjorts avseende bedrägerier inom folkbildningen har bland annat visat hur studieförbund på felaktiga grunder tillskansat sig statligt stöd. Ett utbrett problem med felaktig användning av skattemedel visar ytterligare på behovet av en reformering av systemet för medelstilledningen. Eftersom ett flertal felaktigheter kunnat begås är det uppenbart att Folkbildningsrådet inte fungerar tillfredsställande i nuvarande form.

Vårt förslag är därför att en ny aktör som är oberoende av de verksamheter som får medel ska få i uppdrag att fördela medlen till folkbildningen. Vi anser därför att det bör utredas om och hur en nystiftad eller befintlig myndighet kan handha folkbildningens medelstilledning.

Anf. 91 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Jag tyckte att Bo Bromans anförande var intressant. Jag vill av ren nyfikenhet diskutera frågan om att en annan myndighet ska

utföra granskningen och dela ut pengar. Jag vill mycket ärligt ställa en fråga för kunskaps och bildnings skull.

Första delen av Bo Bromans anförande handlade mycket om vikten av att bildningen är fri och att också kunna bilda sig i sådant som staten inte vill att du ska bilda dig om. Finns det en möjlig konflikt mellan synpunkten att folkbildningen måste kunna ägna sig åt sådant som politiker och staten inte vill och att samtidigt ha en statlig myndighet som betalar ut pengar till det som folkbildningen ska syssla med och utvärdera folkbildningen i efterhand? Kan det finnas en konflikt mellan de två ståndpunkterna?

Anf. 92 BO BROMAN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Christer Nylander för frågan.

Det finns mängder av instanser i dag som får medel som tilldelas av andra. Vi kan egentligen titta på hela kulturområdet. En sådan myndighet ska givetvis ha armlängds avstånd, precis som allt annat inom kulturområdet – även om det här handlar om bildning, inte kultur-kultur.

Visst skulle det kunna finnas en risk för konflikt, men jag ser ingen större risk för konflikt. Jag ser snarare en större möjlighet att få en bättre kontroll av hur medlen tilldelas och en bättre uppföljning av folkbildningens verksamhet.

Anf. 93 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Jag ställde frågan eftersom demokratin uppstod av att människor samlade sig under en tid när det inte fanns demokrati, under en tid när det inte var självklart med yttrandefrihet och där makten ibland var fiende till demokratin.

Jag vet att det finns ett behov av att strama upp regelverk, och det finns en önskan om att bli bättre på att styra och följa upp. Samtidigt är en anledning till att jag är lite skeptisk till att det går över till en myndighet just detta med friheten och frivilligheten. Jag tycker att det är bra att Bo Broman också funderar kring detta och ser att det kan finnas en problematik. Jag tackar för den öppenheten.

Därför skulle jag vilja följa upp med en fråga – om man i stället skulle kunna ha det så att Folkbildningsrådet fortsätter att reformera sig självt för att bibehålla den frihet och frivillighet som finns och samtidigt skärpa den granskning som behövs.

Anf. 94 BO BROMAN (SD) replik:

Fru talman! En fortsatt reformering är såklart ett alternativ. Det vi vill tillsätta är ju en utredning för att se om det behövs en myndighet som kan fylla funktionen som Folkbildningsrådet har i dag och kanske göra arbetet på ett ännu bättre sätt än Folkbildningsrådet gör det i dag.

Ingen av oss vill ju att medel ska gå till verksamheter som inte uppfyller folkbildningens ursprungliga syfte. De ska inte tillskansas av personer som utnyttjar systemet. Både regelverket och medeltilldelningssystemet måste få en översyn.

Vi tycker att Folkbildningsrådet kan vara en del av en sådan utredning för att se vem som ska ta hand om både medlen och uppföljningen av dem.

Anf. 95 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Fru talman! Det går inte att prata om folkbildning och demokrati utan att beröra det fasansfulla krig som pågår i Ukraina, så nära oss. Samtidigt har vi sett fruktansvärda scener i flera av Sveriges städer när polisen under påskhelgen var tvungen att försvara svensk lag och svensk yttrandefrihet med livet som insats. Våldet riktades mot hela vårt samhälles demokratiska värderingar.

Ukrainarna utkämpar ett krig, ett krig för demokratin. De utkämpar det kriget även för oss, så vi måste stå upp för demokratin och värna de mänskliga rättigheterna.

Studieförbunden gjorde en betydande insats under flyktingströmmen 2015. De lärde ut svenska från dag ett och bidrog med en värdefull första kontakt med det svenska samhället. Men det handlar inte bara om punktinsatser. För den som är ny i ett land kan stöd och hjälp behövas under många år framöver. Folkbildningen kan möta det behovet. Den har låga trösklar, den är fri och frivillig och dess unika arbetssätt och pedagogik fokuserar på långsiktiga förändringar för varje person.

Återigen har nu studieförbunden tillsammans med civilsamhället och kommunerna slutit upp och agerat snabbt, flexibelt och lokalt. Studieförbunden finns i alla Sveriges kommuner, i byar, städer och förorter, och deras insatser är oerhört viktiga.

Fru talman! I min hemkommun, bara i det lilla samhället Mellansel med 750 invånare, tog man under lördagen och söndagen en endaste helg emot 120 flyktingar. Trots att många var trötta efter flyktingvågen 2015 stod man där och tog emot med öppen famn. Man skruvade ihop möbler, man levererade mat, kläder och cyklar och man erbjöd svenska från dag ett. På den orten finns också Mellansels folkhögskola.

Folkbildningen erbjuder rum för samtal och diskussioner. Genom sin unika pedagogik ger den fler människor chansen till utbildning och till att uppleva och delta i kultur och bildningsarbete. Det har betydelse för folkhälsan och självförtroendet och ger träning i demokratiskt ansvarstagande och ledarskap. Det ger människor möjlighet att forma sina liv, stå upp för sina rättigheter och kräva en del av makten och att aktivt kunna delta i hela samhällslivet.

Folkhögskolor och studieförbund spelar en viktig roll för personer som inte fått sin utbildning tillgodosedd i andra utbildningssystem. Folkbildningen är grunden till demokratins framväxt och de demokratiska grundidéerna om yttrandefrihet, föreningsfrihet och mötesfrihet. Det är en starkt bidragande orsak till att Sverige ligger i topp när man pratar om demokratiska länder.

Fru talman! Pandemin har påverkat verksamheterna inom folkbildningen. Det har inneburit nya sätt att mötas och ökad digital verksamhet. Omfattande verksamheter har inte kunnat genomföras under 2020 och 2021. Digitaliseringen av verksamheten har tagit stora steg framåt. Men vissa människor har sämre möjligheter att mötas digitalt. Det kan gälla grupper som de äldre, personer med funktionsnedsättning eller de som behöver lära sig det svenska språket. Många verksamheter inom musik, konst och hantverk fungerar också dåligt eller går inte alls att genomföra digitalt utan bygger på fysisk närvaro.

Folkhögskolorna börjar redan nu rusta sig för att ta emot fler ungdomar som inte klarat gymnasiet eller halkat efter på grund av pandemin. Vi kan också konstatera att andelen deltagare med särskilda behov har ökat i folkhögskolorna. Man gör redan i dag stora insatser för att kunna möta varje individ utifrån hans behov för att skapa delaktighet och möjlighet att påverka sin livssituation för framtiden.

Därför vill vi socialdemokrater lyfta fram att folkbildningen är en viktig och växande aktör för människor med olika bakgrunder och olika förutsättningar. Vi vill stärka deras ställning på arbetsmarknaden genom att erbjuda yrkesutbildningar, allmänna kurser, distanskurser, sommarkurser och mycket annat. Särskilt viktigt är det för utrikes födda, personer med kort utbildning, unga som inte fullgjort sina gymnasiestudier och personer med funktionsvariationer. De här grupperna behöver stöd för att komma ut i arbetslivet.

Fru talman! Ett antal fall av fusk och oegentligheter har skapat en allvarlig förtroendekris för folkbildningen. När skattemedel som ska gå till folkbildning missbrukas innebär det att det finns de som missar möjligheten att delta i ett fritt och frivilligt lärande.

Vi ser fram emot utredningen av demokrativillkor och utökade kontrollinsatser och Riksrevisionens granskning. Vi behöver se ökad styrning, ökad kontroll och uppföljning av våra medel.

Statliga bidrag till folkbildningen ska uteslutande gå till verksamheter som uppfyller statens syften med bidraget och som stärker vår gemensamma demokrati. Om det ska det inte råda några tvivel alls.

Fru talman! Att inte satsa på folkbildningen är att missa en chans att stärka och värna demokratin i Sverige – och i hela Europa.

Avslutningsvis yrkar jag avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets förslag om folkbildning i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 96 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Jag tänkte skifta fokus till spelfrågor och prata lite om e-sport.

E-sport – eller elektronisk sport, som det är en förkortning för – är ett samlingsbegrepp för spel och tävlingar som utförs på datorer, spelkonso-ler, telefoner och surfplattor i en virtuell miljö där personerna spelar olika sorters digitala spel på egen hand, i lag eller mot varandra.

Det är faktiskt så att 80 procent av Sveriges befolkning spelar digitala spel i någon form. E-sport omfattar så mycket mer än den stereotypa bilden av en ungdom framför en datorskärm.

Counter-Strike, Starcraft, Fortnite, Battlefield, Dota, Minecraft och League of Legends är exempel på kända datorspel. Men även enklare mobilspel som Wordfeud, Candy Crush och Angry Birds är exempel på e-sport. Flera av dessa spel har dessutom utvecklats i Sverige.

E-sporten har satt Sverige på kartan och bidrar med allt från arbetstillfällen till skatteintäkter men betraktas trots detta inte som en formell kulturform, till skillnad från exempelvis film och musik. Faktum är att svensk e-sport omsätter högst belopp i hela Europa och under förra året omsatte över en halv miljard kronor. Men när e-sporten inte erkänns som en officiell idrott och en kulturform innebär det ett stort antal problem och

utmaningar, vilket tyvärr riskerar att leda till att Sverige tappar sin ledande position på området.

E-sport samlar i dag miljontals entusiaster världen över. De riktigt stora e-sportevenen samlar tiotusentals människor på plats, och det finns i dag särskilda tv-kanaler som bara visar e-sport. Som ett konkret exempel kan nämnas finalen i just League of Legends, som 2018 sågs av fler än 60 miljoner människor världen över.

I Sverige finns exempelvis LAN-festivalen Dreamhack, som både 2010 och 2013 satte världsrekord i antal samtidigt uppkopplade datorer på en och samma plats. År 2007 fick Dreamhacks grundare dessutom motta ett hederspris från Jönköpings kommun. Motiveringen var att evenemanget hade betydelse för kommunen, näringslivet och stadens högskola.

Om e-sport klassas som en officiell sport som även inkluderas i kulturbegreppet kommer många av de hinder som i dag föreligger att lösas sig per automatik. Bidrag kan då sökas av lokala e-sportföreningar för att de ska kunna bedriva sin verksamhet på samma villkor som den lokala dartklubben. Spel och dobbel inom e-sport skulle kontrolleras i samma utsträckning som spel på fotboll och hockey. Stora svenska e-sportevent skulle lättare kunna ta emot utländska tävlande, som inte skulle vara beroende av ett turist- eller arbetsvisum för att kunna delta, och så vidare.

E-sport klassas i dag som en officiell sport i över 20 länder. Sverigedemokraterna menar att Sverige bör ansluta sig till denna skara och menar därför att man som ett samlat grepp borde klassa e-sport som en officiell idrott för att dels erkänna e-sporten i sig, dels ge e-sporten samma förutsättningar som annan sport och idrott i Sverige.

Men är e-sport en sport? Är det en idrott? Med begreppet idrott avses en kroppslig aktivitet eller träning som kan utföras på egen hand eller i grupp. Med begreppet sport avses samma typ av aktivitet men med tillägg av tävlingsmomentet, alltså att man mäter sin prestation i förhållande till andra utövare. Dart, schack och poker är tre exempel på sporter där ansträngningen snarare är mental än fysisk. På precis samma vis är e-sporten en aktivitet som bygger på mental ansträngning, fokus och koncentration och som i samband med tävling kan pågå i flera timmar.

Länge har samhället sett på e-sporten utifrån en förlegad bild av en ung man som dricker läsk och äter ohälsosamma mängder chips framför en dator och spelar musik på väldigt hög volym. Trots att denna bild i dag ligger långt från den verklighet som råder lever den kvar, vilket i sin tur är en av anledningarna till motståndet mot att erkänna e-sport som en officiell sport och idrott.

Sverigedemokraterna är i dag det enda parti i riksdagen som har en uttalad politik för e-sport, samlad i en kommittémotion. Vi har i övrigt endast sett enskilda motioner från intresserade ledamöter från enstaka partier, förslag som dock inte följs upp ens av ledamöternas egna respektive partier.

Det är mycket tråkigt att riksdag och regering inte ser och erkänner den enorma potential som e-sporten faktiskt har och vad den skulle kunna betyda för vårt land. Får man inte upp ögonen inom kort kommer Sverige att tappa sin ledande position på området.

E-sporten är lika mycket en tillfällig fluga som internet, som någon gissade för ett antal år sedan. E-sporten är här för att stanna, och den växer explosionsartat. Och det enda parti som ser detta är Sverigedemokraterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 april.)

Prot. 2021/22:99
20 april

*Folkbildning och
spelfrågor*

§ 16 Kultur för alla

Kultur för alla

Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU7
Kultur för alla
föredrogs.

Anf. 97 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Kultur – alla de olika sköna konstformerna, som en klok kulturjournalist benämnde det. Där ryms både museer, litteratur, musik, teater, bild, form, cirkus – ja, vad vet vi egentligen? Det som vi inte ens känner till i dag kanske är kultur i morgon. Kultur är också en bransch, fru talman, som omsätter många miljarder och har över 200 000 anställda i Sverige.

Vi moderater vill att kulturen ska blomstra, att kulturarbetare ska kunna försörja sig själva och att kultur ska vara fri från politisk klåfingrighet.

Det finns, enligt Riksrevisionen, knappast någon bransch i Sverige som är så hårt drabbad av pandemins nedstängning och av statliga beslut om restriktioner som kulturbranschen. Aldrig tidigare har så många inom näringen varit beroende av att söka bidrag för att över huvud taget kunna överleva.

Vi moderater ser som vår främsta uppgift att försöka ändra och göra vad vi kan för att kulturen ska bli så fri som möjligt.

I dag, fru talman, är kulturens organisation och det statliga stödet till kulturen ett härke. Under Kulturdepartementet och kulturutskottet finns 23 myndigheter och 26 bolag och stiftelser. Flera utredningar har påtalat detta, och så sent som för två veckor sedan när Riksrevisionen utvärderade hur pandemistöden i kulturbranschen har fungerat kom en skarp rekommendation som slutsats från Riksrevisionen:

”Riksrevisionen lämnar följande rekommendation till regeringen: Se över om bidragsgivningen på kulturområdet kan samordnas i större utsträckning. Syftet är att förenkla ansökningsprocessen för de sökande och skapa bättre förutsättningar för att utnyttja myndigheternas samlade resurser och kompetens.”

Och, fru talman, detta är precis vad vi moderater känner. Vi vill att pengarna ska gå till kultur och kulturarbetare och inte, som i dag, till myndigheter, tjänstemän, administration och politisk styrning. Därför, fru talman, vill vi moderater yrka bifall till reservation nummer 1, där vi föreslår en utredning om myndighetsstrukturen och styrningen av kulturen från staten men också en ny kulturutredning.

Mycket av vår kunskap och många av de beslut vi fattar baseras i dag på alliansregeringens kulturutredning från 2009. Men, fru talman, tiderna har förändrats och likaså självklart kulturen. Vi moderater vill därför, vid sidan av en översyn av hela myndighetsstrukturen med syftet att mer peng-

ar direkt ska nå kulturen, också självklart inbegripa hur vi kan stötta det som vi i dag inte ens känner till men som kanske är morgondagens kultur. (Applåder)

Anf. 98 BO BROMAN (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till vår reservation 11, med rubriken Immateriell kulturkanon.

I helgen har vi sett fasansfulla scener från våldsamma upplopp i flera städer runt omkring i Sverige. Örebro, Norrköping, Linköping, Landskrona och Malmö har alla drabbats av upplopp, kravaller, stenkastning och bilbränder. Rotlösa ungdomsgäng och ligister men även vuxna, kvinnor och barn har deltagit i de besinningslösa attackerna mot polisen och samhället. Som vi alla vet har man använt en koranbränning som ursäkt för att visa sin ilska och sitt ursinne mot svensk polis, mot det svenska samhället och mot den svenska yttrandefriheten.

Här i Sverige är det fullt tillåtet att håna religioner och bränna religiösa skrifter. Och så ska det vara, precis som det ska vara tillåtet att yttra sig om och håna oss politiker och politiska partier eller vad som helst annat i samhället. Yttrandefriheten är en grundbult i det svenska samhällsbygget.

Vad har nu detta med betänkandet *Kultur för alla* att göra, tänker ni säkert. Jo, under helgen funderade jag på vad som gått snett i samhället när det uppstår sådana här upplopp i våra utanförskapsområden. Vad kan vi politiker göra för att förhindra det? Finns det något förebyggande vi kunde ha gjort?

På kulturområdet, precis som på alla andra politikområden här i riksdagen, har vi sverigedemokrater en bred politik – en politik som på flera andra områden mer och mer kopierats av andra partier efter att vi först fått löpa gatlopp och blivit kallade både det ena och andra för att ha framfört den.

Den alltför stora invandringen de senaste åren har lett till en bristande integration, något som de flesta andra partier i riksdagen numera tillstår. Integrationen är A och O för ett fungerande samhälle, ett fungerande Sverige. Det är av absolut största vikt att man som ny medborgare i ett land får lära sig hur det fungerar i det landet, vilka lagar och regler som finns, hur samhället är uppbyggt och hur kulturen i det landet fungerar – hur kulturen i Sverige fungerar – den svenska kultur som kulturministern och många andra har så erbarmligt svårt att erkänna finns.

Fru talman! Kulturen har en central plats i livet, politiken och samhällsbygget. För oss sverigedemokrater är det självklart att Sverige precis som alla andra länder är unikt och att svensk kultur är unik och väl värd att bevara och belysa. Det är särskilt av vikt att belysa den svenska kulturens betydelse för det fredliga, demokratiska och solidariska välfärds-samhälle vi lever i.

För Sveriges del ser vi det som viktigare än på länge att samlas kring gemensamma normer och värderingar, traditioner, seder och bruk för att hålla ihop. Särskilt viktigt är detta i ett samhälle med en solidariskt finansierad välfärd, eftersom den solidaritet som håller upp systemet i sin tur baseras på en gemensam identitet och en stark känsla av gemenskap.

Våra förslag till nya kulturpolitiska mål tillsammans med vår motion om framtagandet av en kulturkanon kommer att generera en grund där kulturpolitiken blir motorn som samlar samhället. Där känner medborgare

gemenskap genom sin tillhörighet till samhället och varandra, mellan stad och landsbygd, mellan olika politiska åskådningar, mellan olika religioner, mellan rik och fattig och mellan gammal och ung.

Gemensamma referenspunkter och referensramar är viktiga för kommunikation och förståelse mellan människor i samhället. Utan god kommunikation och förståelse blir sammanhållningen lidande. Det blir lättare för människor att särskilja sig från andra och skapa grupper med ett vi och de.

Den största gemenskap vi känner till som lyckats skapa ett fungerande system med en utvecklad välfärdsstat är samhällen med en gemensam kultur. I ett sådant samhälles historia finns naturliga referenspunkter att samlas kring i form av objekt, händelser, platser och uttryck som format det samhälle medborgarna lever i. Detta förutsätter dock att medborgarna har goda kunskaper om sitt samhälle och landets historia och miljö.

Ett verktyg för att ge alla medborgare möjlighet att lära sig om det svenska samhället och den svenska kulturen är att upprätta en kulturkanon. Till exempel har vårt grannland Danmark låtit ta fram en kulturkanon – en för viktiga kulturella artefakter och en för immateriell dansk kultur.

Även i Sverige finns ett starkt behov av en breddad och fördjupad diskussion kring ämnen som kultur, historia och identitet. I en tid präglad av ett utbrett ointresse för kulturpolitiska frågor och rotlöshet – till och med ett ifrågasättande av den svenska kulturens själva existens – bedömer vi att det finns ett stort värde i att uppmuntra till ökad reflektion kring kulturarvet och de delar av detta som anses särskilt värdefulla eller särskilt betydelsefulla för formandet av den svenska identiteten och som vi därför vill bära med oss in i framtiden.

Det underlättar för ett samhälles framtida utveckling om medborgarna förstår varandra och om de förstår den kulturella grund som samhället vilar på. Med andra ord: Hade våra förslag genomförts eller kopierats hade vi kanske sluppit se och uppleva de katastrofala scener som utspelade sig i helgen. Återigen har vi visat att vi har lösningarna på problemen innan de uppstår. Vi är partiet som ser saker komma och har lösningarna långt före er andra.

Fru talman! Jag ser med viss oro på regeringens alltmer frekventa och hätska tonfall mot oppositionen och hur reformförslag som ligger i tiden och är behovsprövade med yviga penseldrag målas upp som hot mot det fria kulturlivet och demokratin. Det är, som vi alla förstår, slag i luften. Oppositionspolitik är själva definitionen av demokrati.

Det är emellertid så att vad modern och genomtänkt socialkonservatism på kulturområdet liksom på andra områden hotar är just status quo och den socialdemokratiska kulturpolitik som präglat landet alltsedan 1970-talets funktionalistiska ingenjörskonst.

Vi måste våga tänka nytt och skapa förutsättningar för en mer diversifierad och osårbar finansiering av kulturlivet och ett fritt kulturliv utan normgivande identitetspolitik eller, för den delen, byråkratiska överrockar från offentligt håll, som vi ser på vissa ställen i dag.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga något om kulturlivets dagsform och den nationella kulturpolitikens riktning och kompassnål. Kultursverige har drabbats hårt av coronapandemin. Inställda föreställningar och stängda utställningar, ovisshet om kommande planerade evenemang, publikbortfall och andra intäktsbortfall har varit vardag för branschen under

krisen. Å ena sidan är detta inte överraskande utan en följd av verksamheternas natur, då stora delar av kultursektorn är orienterade mot publik verksamhet som bygger på upplevelser och möten människor emellan. Å andra sidan visar det på sårbarheten i dagens system.

Kulturlivets aktörer behöver fler ben att stå på och stimuleras till en högre krisberedskap. Att erkänna den målbilden och därefter gemensamt sträva efter att skapa de möjligheterna mellan det offentliga, civilsamhället och den enskilda kulturaktören är ett viktigt led i att rusta kulturlivet i Sverige för att stå stabilt vid kommande prövningar. Det är inte bara en fråga om beredskap och uthållighet utan även en fråga om överlevnad och kulturens frihet.

Anf. 99 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8, även om jag såklart står bakom samtliga Centerpartiets förslag. Titeln på dagens betänkande, *Kultur för alla*, är tre ord som för mig innebär frihet, tillgänglighet, betraktelse och skapande – att man tar vara på den kultur som finns och att man skapar ny. Detta är en förutsättning för att man ska kunna utveckla sin hembygd.

För att lyfta kulturen i hela landet skulle jag vilja stärka eller utveckla kultursamverkansmodellen. Jag vill att regioner i samverkan med den nationella nivån tar fram en nationell kulturplan.

Ett sätt att skapa nationellt och internationellt intresse för vårt kulturliv skulle kunna vara att inrätta ett system för ett nationellt kulturhuvudstadsår. Tanken är då att en svensk stad vartannat år skulle få status som nationell kulturhuvudstad. Detta skulle kunna berika och visa på vad som finns i den staden. Det behövs inte bara vara stora städer, utan det kan även vara mindre städer, orter och platser som kan få lyfta sin kultur. Det är ett sätt att få uppmärksamhet och också stärka kulturen över hela landet.

En mer decentraliserad kulturpolitik kan bidra till ett kulturliv som utgår från regionala önskemål och förutsättningar och därmed också utvecklas på ett friare sätt i förhållande till den statliga kulturpolitiken. Det får se olika ut på olika håll i landet. Man har olika specifika delar som man kanske kan göra både bättre och starkare än i dag.

Därför bör delar av den kultur som i dag ligger på staten kunna överföras på regioner. Kultursamverkansmodellen skulle då kunna utveckla detta, och de regionala prioriteringarna skulle få större genomslag.

När stöd ges till olika verksamheter inom ett område bidrar det till förutsättningar för kulturutövande och konsumtion inom området. Även om styrningen genom bidrag inte handlar om innehållet påverkas utbudet på detta sätt. Därför är det viktigt att ompröva stöd, så att det kan bli större variation av verksamheter som får dessa förbättrade förutsättningar att verka.

Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för ett brett och fritt kulturliv i hela landet. En grundförutsättning är att det finns en infrastruktur för denna bredd i kulturen. Delar av infrastrukturen förutsätter offentlig finansiering för att alla ska kunna ta del av kulturverksamheten, i hela landet.

Vi behöver kulturskolor, föreningsliv, studieförbund, som vi har diskuterat tidigare, samlingslokaler, offentliga och privata museer och teatrar med mera. De kulturella och kreativa näringarna är också en del i allt detta.

Detsamma gäller det kulturutbud som tillhandahålls genom public service. Public service är viktig både när det är kris och när vi behöver titta på nöjen, så att säga.

Det finns anledning att se över det juridiska skyddet för en fri kultur. Om man exempelvis bildar stiftelser för vissa kulturverksamheter står kulturen mer fri från politisk påverkan.

Ytterligare åtgärder är nödvändiga för att ge bättre och mer rättvisa villkor för kulturella och kreativa näringar och det fria kulturlivet. Och delar av kulturpolitiken bör utredas.

Coronapandemin, som tidigare talare har nämnt, har slagit hårt. Och vi har varit djupt engagerade i att hitta lösningar för att kunna stötta denna viktiga näring i dessa svåra tider. Men vi vill också titta framåt. Det bör erbjudas utbildning i entreprenörskap på de konstnärliga högskolorna och folkhögskolorna. För att underlätta för kulturskapare bör man informera om vilka typer av stöd som finns. Detta kan samlas på ett ställe så att sökande kan få en överblick över bland annat ansökningstider.

Anf. 100 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Det är samhällets ansvar att ge alla barn och ungdomar i landet lika goda möjligheter att bygga vidare på den första upptäckarlusten och skaparglädjen. Det handlar om att söka kunskap och lära sig nya saker och om att utvidga sin värld och få del av nya sammanhang. Det är därför grundläggande att alla barn under hela sin uppväxt har tillgång till kulturella verksamheter där de själva är skapande men också att de får uppleva professionellt utövad kultur inom alla genrer.

Ett av de nationella kulturpolitiska mål som vi i riksdagen har antagit är att alla särskilt ska uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur. Och flera av artiklarna i barnkonventionen handlar om barns rätt till kultur.

I vissa regioner och kommuner finns i dag en kulturgaranti som ger alla elever ett visst antal scenföreställningar under skoltiden. Andra elever kan gå hela sin skolgång utan att komma i kontakt med en konstnärlig verksamhet eller ett museibesök.

Vänsterpartiet ser att det behövs ett kulturlyft för skolan för att garantera alla Sveriges barn tillgång till kultur. Vi har en rad förslag på vad som skulle kunna ingå i ett sådant lyft, bland annat skolbibliotek med utbildad personal i alla skolor, en scenkonstgaranti och en större reform av Skapande skola. Och så är det förslaget som finns på bordet i dag: kulturpedagoger på landets skolor, som en brygga mellan kultursektorn och skolan. Det är en pusselbit som saknas i dag.

I den motion som behandlas i betänkandet är fokus på kulturarvet. Därför kommer mina exempel att komma just från den sektorn.

Skolans och kulturinstitutionernas samarbete är viktigt för att öppna dörrar till kulturen för barn och unga. De statliga museernas styrdokument betonar att de särskilt ska integrera ett barnperspektiv och bedriva pedagogisk verksamhet. Många kulturarvsinstitutioner erbjuder programverksamhet riktad mot skolan och samarbetar med skolväsendet eller organisationer inom skolans område. På samma sätt betonar styrdokumentet för olika skolformer inom skolväsendet vikten av att elever får möta kulturarvet i undervisningen.

Men trots att det finns både ett utbud och en styrning för att elever ska ta del av verksamheter vid museer, världsarv och arkiv sker det inte på ett systematiskt sätt i hela landet. I samband med att kulturutskottet hanterade propositionen *Kulturavspolitik* riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att det även borde utredas hur samarbetet mellan museernas verksamhet och undervisningen i skolan kunde stärkas. Nu har Riksantikvarieämbetet rapporterat tillbaka det uppdraget. I deras rapport konstateras det att museer, arkiv och världsarv har blivit mycket bättre på att tillhandahålla program och material anpassade efter kursplanerna men att få riktar sig till förskola och särskola.

Fru talman! Rapporten visar också att många lärare är väldigt positiva till att ta del av kulturavsinstitutionernas utställningar och material. Men ekonomi, tidsbrist och geografiska avstånd utgör hinder. Pandemin har skyndat på digitaliseringen, och det innebär ökad tillgänglighet för förskolor och skolor. Riksantikvarieämbetet konstaterar att det som nu saknas i styrkedjan är en person som följer upp barnens rätt till kultur i skolan.

Vi ser att det behövs en ny yrkesroll i skolvärlden, kulturpedagogen, som kan vara en länk mellan kulturen och skolan och den garant som Riksantikvarieämbetet efterlyser. Därför föreslår vi att regeringen ska utreda vilka förutsättningar som redan finns och vilka åtgärder som behöver vidtas för att varje skola ska kunna ha en kulturpedagog knuten till sig.

Jag vill yrka bifall till vår reservation 10.

Anf. 101 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag ställer mig bakom alla Kristdemokraternas reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation nummer 9.

I de upplevelser som vi nu har av våld i vårt samhälle tror jag att kulturen kan förena. Man kan tro att vi är totalt olika beroende på om vi är från norra Europa eller södra Europa eller Mellanöstern. Men jag tror inte att det är riktigt så enkelt. Det som orsakar dessa våldsamheter tror jag i första hand är känslan av utanförskap, att man osynliggörs och inte känner att man är en del av samhället.

Man kan ställa detta mot den kände psykologen Aaron Antonovsky, som talar om livets mening, mänskligt sett. Det är känslan av sammanhang och att man har en uppgift. Känn på det uttrycket: att vara en del av ett sammanhang och känna att man har en uppgift. Det skapar inkludering.

Missförstå mig inte! Vi har alla ett ansvar för de handlingar som vi utför. Men det finns motkrafter, och kulturen är en sådan. Ett bra exempel är El Sistema i Göteborg. Göteborgs symfoniorkester reser ut till förorterna med sina instrument. Man får känna på dem. Man involverar också föräldrar. Man har inte föräldramöten en gång i månaden eller en gång per termin, utan varje vecka. Man skapar alltså inkludering också av de vuxna.

Det finns en annan motkraft, och det är alla volontärer, frivilliga, som gör stora insatser i vårt samhälle. Och de är många.

Det är de som gör livet uthärdligt för oss andra. Det är de som ställer upp. De ger av sig själva utan att de måste få någonting tillbaka. Det är en stark kraft i vårt samhälle, som jag uppskattar väldigt mycket.

Jag har ett yrkande här. Det handlar om någonting som kallas kultursamverkansmodellen. Det är kanske inte en kioskvältare i en valrörelse. Det är inte särskilt känt hos den breda allmänheten. Många undrar nog vad kultursamverkansmodellen är för någonting.

Den infördes av alliansregeringen och tillämpas sedan 2011. Den är också accepterad av vänsterpartierna. Man har helt enkelt gått vidare med den. Det är en mycket bra och viktig konstruktion, inte minst utifrån subsidiariteten som kanske också är ett märkligt ord.

I stället för att staten genom Kulturrådet betalar ut medel till landets kulturinstitutioner skickas pengarna till regionerna. Det innebär ett starkt förtroende för regionerna ute i landet. I samverkan mellan kommuner och föreningar sköter regionerna utdelningen av bidrag.

En effekt är redan bland annat att dialogen mellan kommuner och regionen har förstärkts. Den skapar också en stor jämlikhet när det gäller kultur i hela landet. Jag tycker verkligen att det är en bra modell. Jag skulle bara önska att den hade ett annat namn.

Vi kristdemokrater välkomnar också den utredning som ska utveckla kultursamverkansmodellen. Då kanske man kan hitta på något bättre namn när man utreder detta. De olika regionerna får nu möjlighet att uttala sig och ge underlag för utredningen.

Ett viktigt inslag som finns som önskemål från regionerna är att pengar inte skickas vid sidan om regionerna ut till olika intressen utan att man har en samordning av modellen. Det är önskvärt därute bland de olika regionerna.

Ett bekymmer är ändå att kostnadsutvecklingen går snabbare än vad som avspeglas i de pengar som går ut till regionerna för kultursamverkansmodellen. I år räknar man upp utbetalningen till regionerna med 0,8 procent. Men inflationen ligger på hela 4–5 procent. Nu har man i och för sig kompenserat med 100 miljoner. Men regionerna får själva skjuta till pengar för att det ska fungera.

Fru talman! Vi har tidigare under våren haft uppe frågan om den konstnärliga friheten. Det är en oerhört viktig del av ett fungerande kulturliv, som nu återkommer i det här betänkandet.

Det skiljer sig från andra yrken att vara kulturarbetare. Jag vet det själv, för jag är kulturarbetare. Jag har frilansat och samtidigt jobbat som lärare under många år.

Jag har märkt att det inte är så där jätteenkelt att som frilans åka runt och försöka klara sig i den här branschen. Det beror kanske på vilket underlag man har när man satsar, men enkelt är det inte för de allra flesta.

Pandemin har naturligtvis varit jättebesvärlig för den här branschen. Om det är fast arbete som gäller på arbetsmarknaden i stort är arbeten inom kultursektorn oftast tillfälliga, och arbetslösheten är hög. Man har tillfälliga jobb, eller gig som vi kallar det ibland.

Det behövs politisk medvetenhet för att fatta sådana beslut som ökar förutsättningarna för kulturskaparna att uppleva trygghet.

Det finns en rapport som vi återkommer till ibland, och som vi har haft uppe i debatten tidigare. Den heter *Så fri är konsten* och är gjord av Myn-digheten för kulturanalys. Den är väldigt intressant.

Den slår fast att delar av den statliga bidragsgivningen styrs och implementeras med negativ påverkan på den konstnärliga friheten och att principen om armlängds avstånd inte är möjlig att tillämpa fullt ut på regional eller kommunal nivå.

På olika nivåer, främst regional, sker det målstyrning som riskerar att påverka den konstnärliga friheten negativt. Så här står det bland annat i rapporten: ”Kulturanalys bedömer att det förekommer styrning som inte

kan motiveras utifrån självständighetsmålet, men heller inte utifrån de kulturpolitiska målen som helhet.” Det är ganska allvarligt.

Det fanns också en enkät om styrningens påverkan. Det är 33 procent av tillfrågade konstnärer och kulturskapare som har svarat att de någon gång har avstått från att söka bidrag på grund av bedömningskriterier de upplever står i konflikt med den konstnärliga friheten.

Låt oss slå vakt om den konstnärliga friheten, även när det finns behov av ekonomiskt bidrag för att underlätta eller rent av överleva som konstnär. Man är helt enkelt i behov av bidrag. Det är naturligtvis helt okej. Men vi får se upp. Man sätter upp kriterier så att den som får bidrag ska uppfylla vissa kriterier för att ta emot pengar eller få ersättning.

Ibland får jag frågan: Vad är det bästa musikstycke du vet? Jag måste bara få nämna det. När jag satt här började jag nästan sjunga på ett fantastiskt stycke. Jag vill att ni går hem och lyssnar på det.

Det har skrivits av en italienare som heter Pietro Mascagni. Jag ser att nästan alla skriver ned det. Han skrev en opera som heter Cavalleria Rusticana, eller På Sicilien. Det finns ett intermezzo där i början på operan som är så vackert.

När jag talar om att jag älskar det här musikstycket är det inte säkert att det riktigt landar hos var och en här. Men ni skulle i varje fall kunna pröva det. Kompositören är Pietro Mascagni och operan heter På Sicilien, Cavalleria Rusticana. Det är intermezzot som inleder hela den operan. Det var ett tips mitt i debatten om kultur för alla.

(Applåder)

Anf. 102 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! Yttrandefriheten spelar en central roll i ett demokratiskt samhälle, men vi ser hur den begränsas i många länder. I dag sitter hundratals författare, journalister, bloggare och kulturpersonligheter runt om i världen i fängelse eller är under åtal för att de uttryckt sina åsikter offentligt.

Särskilt tydligt har det blivit den senaste tiden. Under Rysslands brutala invasionskrig i Ukraina har vi kunnat följa hur även det fria ordet målmedvetet angripits. Journalister i Ukraina har dödat eller skadats. De som är kvar för att rapportera befinner sig i en oerhört utsatt situation.

I Ryssland har snaran dragits åt för den fria och oberoende pressen. Hårda censurlagar har införts, oberoende nyhetssajter, såsom nobelpristagaren Muratovs tidning Novaja Gazeta, blockeras. Journalister som beskriver situationen som den faktiskt är i Ukraina riskerar repressalier eller fängelse. Det vi ser är både ett folkrättsligt vidrigt krig och ett oacceptabelt övergrepp på det fria ordet.

Samtidigt finns det ett oförtröttligt motstånd. Journalister i Ukraina riskerar livet för att ge världen direktrapporter om vad som sker i landet. Demokratikämpare i både Ryssland och Belarus hittar olika sätt att sprida sanningen till befolkningen.

Solidariteten gentemot det ukrainska folket är omfattande, även när det gäller stödet till det fria ordet. Aktörer som Svenska PEN, Reportrar utan gränser och Journalistförbundet jobbar hårt för att ge stöd i den akuta situationen i Ukraina.

Rekordstora donationer har lett till att en krisfond inrättats för utsatta journalister både i Ukraina och i övriga världen. Stöd ges både för att den journalistiska verksamheten ska kunna fortsätta och för att kunna ge juridisk hjälp och ersättning för uppehälle vid flykt och stöd till organisationer. Situationen är alarmerande även på många andra platser. Behovet av fristäder för förföljda författare, journalister, konstnärer och publicister blir allt större.

Fru talman! Det finns i dag 25 fristäder i Sverige i form av kommuner eller regioner som är anslutna till nätverket Icorn och som erbjuder en plats för hotade och förföljda journalister och författare. Det är viktigt för att de som flyr ska ha ett sammanhang att verka i, och det är också viktigt att de som åtnjuter skydd kan få fortsätta att göra sin röst hörd gentemot de hemländer de flytt ifrån.

Sverige är i dag det land som har flest fristäder som är anslutna till nätverket. Men vi kan inte låta oss nöja. I regeringen har Miljöpartiet verkat för att stärka fristadssystemet och har genom handlingsplanen Till det fria ordets försvar och Sveriges demokratibistånd jobbat för yttrandefriheten i Sverige och internationellt. Mer behöver dock göras här och nu för att stötta Ukrainas folk och det fria ordet internationellt. Vi konstaterar att regeringen i sin vårandringsbudget inte har med nödvändiga satsningar. Nu uppmanar vi regering och riksdag att agera snabbt.

När kulturarbetares yttrandefrihet och andra grundläggande mänskliga rättigheter hotas i vår omvärld har vi ett ansvar att erbjuda skydd. Antalet fristäder och fristadsplatser för konstnärer, författare och journalister i Sverige behöver utökas för att bättre möta det behov som finns.

Miljöpartiet vill tillföra mer pengar i vårandringsbudgeten till fristadssystemet. Vi vill också se ett system som gör det möjligt att i akuta situationer bidra till snabb evakuering av journalister och andra röstbärare. Sveriges evakuering av MR-försvare, journalister och andra från Afghanistan är exempel på sådana insatser, men ett mer ordnat och permanent system bör utredas.

Miljöpartiet vill att Sverige ska fortsätta arbetet med att stärka yttrandefriheten globalt. Därför vill vi utöka det ekonomiska stödet till organisationer som stöder oberoende medier och journalister, såväl i Sverige som internationellt. Det är bra med de omfattande privata donationerna, men stöd från det offentliga är viktigt.

Jag yrkar bifall till reservation nummer 12.

Anf. 103 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att Anna Sibinskas initiativ kring fristäder låter viktigt, och jag uppskattar engagemanget för frågorna. Jag kan också passa på att tacka de institutioner, kulturskapare och andra i kulturen som har engagerat sig för Ukrainas sak.

Kriget är fruktansvärt ur så många aspekter. Utöver det stöd som Sverige ger till Ukrainas försvar och det ansvar vi tar för dem som flyr gör också många svenskar stora insatser för att värna Ukrainas kulturarv och hjälpa ukrainsk kultur. Jag tycker att det finns all anledning för oss att känna oss stolta över detta och att överväga det som Anna Sibinska sa om fristäder i vårt fortsatta arbete.

Kulturen och kulturarvet är nästan alltid ett tydligt mål för aggressiva angripare. Det är ingen slump att det är så. Kultur är viktigt för samhället och för individen, och det vet den som angriper. Det är i mötet med kultur vi kopplar av, njuter, förfasas och utvecklas.

För den unge som är på väg ut i livet är det ofta i kulturen man möter ett annorlunda sätt att vara, ett annorlunda sätt att leva och ett annorlunda sätt att tänka än det som är det normala i den närmaste omgivningen. Ibland är det en amerikansk tv-serie, och ibland är det en afrikansk roman som får tankarna att väckas om ett helt annat liv och ett helt annat sätt att se på livet. Ibland är det en film som väcker engagemang eller ett musikstycke, som det Roland Utbult nyss nämnde. Det handlar väl om svartsjuka – är det inte så? Det är säkert sådant som många unga människor, men också äldre, funderar på när man utvecklas.

I mötet med kultur får människor nya tankar, nya initiativ och nya sätt att se på livet som man inte skulle få om man inte tog del av det som kommer utifrån utan bara tänkte som alla andra i den egna absoluta närheten gör. Det är därför kultur är så viktigt, och det är därför det är så viktigt att barn möter kultur tidigt och får möta många olika sorters kultur och mycket kultur.

Det är också därför jag är väldigt orolig för att kultur så tydligt går i arv. Vi har ett tydligt socioekonomiskt eller sociokulturellt arv i Sverige, där föräldrarnas kulturkonsumtion, intresse och engagemang så tydligt återspeglas i vad barnen gör och hur barnen möter kultur. För många känns säkert livet som att man är placerad i en biroll i en roman som någon annan har hittat på, i en berättelse som har skapats av någon helt annan människa och som man själv inte kan påverka. För andra barn är livet som att växa upp i ett bibliotek där det är fullt med böcker och där man själv kan välja vilken person man vill spela i alla dessa böckers berättelser.

Den orättvisa och de olika möjligheter som detta skapar är för mig som liberal väldigt oroande. Jag vill att alla ska leva ett rikt liv och få chansen att välja mellan många olika liv. Därför är det så viktigt att barn möter mycket kultur tidigt.

Det är också därför vi är så engagerade i att fler ska lära sig läsa tidigt. Det är därför vi vill att man ska läsa mer i skolan. Vi ser också vikten av att det finns bra skolbibliotek – jag tror att det var Vänsterpartiet som också lyfte detta – och engagerade och duktiga skolbibliotekarier som kan ge eleverna vägledning in i nya läsoplevelser.

Det är också därför det behövs ett nytt grepp kring kulturen i skolan. Vi ska underlätta för skolan att ta emot avancerad kultur och scenkonst. Vi måste inse att skolan och rektorerna har så väldigt mycket att göra och att lärarna har fokus på att överleva också denna dag att vi måste göra det enkelt för dem att ta emot kultur. Det ska inte vara krångligt att ta emot scenkonst, utan det måste vara enkelt. Därför behövs nya grepp också kring detta.

Fru talman! Den senaste veckan har vi skakats av upplopp och attacker mot polis i några städer. Den utlösande faktorn just nu var att den danske högerpopulisten Paludan ville provocera, och man får väl ändå säga att han lyckades.

En jobbig sak med yttrandefrihet är att man måste tåla en hel del. Man kan inte bara peka finger åt andra och säga att de får tåla saker, utan man måste också själv våga ta emot den kritik som man kan få. Det duger inte

att bara stå upp för yttrandefrihet och konstnärlig frihet när det följer med vad man själv tycker, utan det viktigaste är att göra det när man själv känner sig utmanad och när andra provocerar en.

Vi måste orka upprätthålla armlängds avstånd gentemot kulturen och konstnärerna också när det provocerar oss själva. Det är väldigt svårt, och det är därför yttrandefrihet ibland är så jobbigt. Men det är också därför det är så viktigt. Och det är viktigt oavsett om det gäller religiösa provokationer eller menskonst. Båda dessa provokationer är viktiga, och för båda är yttrandefriheten och den konstnärliga friheten viktiga. Det duger inte att kräva frihet att bränna koranen i Norrköping den ena dagen och säga att man ska stänga en utställning om nazister i Norrköpings den andra dagen. Yttrandefriheten, den konstnärliga friheten och den kulturella friheten omfattar båda dessa provokationer. Man måste vara konsekvent i sitt försvar.

Fru talman! Jag är orolig för den konstnärliga friheten i Sverige. Myn-digheten för kulturanalys har, som tidigare nämnts, pekat på brister och svårigheter, inte minst när det gäller risken för att man anpassar sig men också när det gäller att upprätthålla armlängds avstånd i regionala och kommunala strukturer. Det är viktigt att ta detta på allvar. Jag förväntar mig att detta är en rätt levande diskussion när staten, regionerna och kul-turen möts i samtal om samverkansmodellen.

Men jag är kanske ännu oroligare för att det samhällsklimat vi har ris-kerar att leda till att många tystnar, att många inte vågar uttrycka sig eller att många väljer bort en debatt eller en konstyttring som man själv skulle vilja ägna sig åt.

Jag vill i samband med det här med konstnärlig frihet säga att det finns en rätt tydlig konflikt, fru talman, mellan armlängds avstånd, konstnärlig frihet och det som Sverigedemokraterna säger i sin önskan om kulturpoli-tiska mål: att kulturen och konsten ska bidra till nationell sammanhållning och stärka den nationella identiteten. Det finns ett uppenbart och tydligt motsatsförhållande där.

Den konstnärliga friheten beror också till stor del på vilka ekonomiska förutsättningar som finns. Därför behövs det en offensiv kulturpolitik både i det offentliga och i det privata.

Efter pandemin behövs under ganska lång tid väldigt generösa och tyd-liga förutsättningar för kulturen. En del av den konstnärliga friheten hand-lar ju också om att ha ekonomisk frihet att vända sig till olika finansiärer. När en säger nej är en mångfald av finansiärer en del i den frihetliga möj-ligheten att skapa.

Fru talman! Jag skulle också vilja lyfta upp det som Nina Lundström skriver i en motion som behandlas i detta betänkande. Vi tänker ju åter-kommande kring situationen i Ukraina, men vi påminns också om att det finns andra fall där kulturarv har förskingrats och plundrats och där det inte har återkommit.

En av de mest omfattande plundringarna i världshistorien är den som drabbade judiska familjer under Förintelsen i länder runt om i Europa. Det var inte bara början av folkmordet utan en integrerad del av det. Hundra-tusentals konstverk och konstföremål som stals av nazisterna före och un-der andra världskriget är fortfarande försvunna. Den delen av historien måste hållas levande. Både där och när det gäller Syrien, Ukraina och and-ra platser i världen måste vi komma ihåg och uppmärksamma det som sker.

Avslutningsvis, fru talman, måste vi ständigt påminna oss om att det inte är en slump att krigsherrar och auktoritära politiska ledare ägnar så mycket tid åt kultur. Det är få saker som påverkar den politiska utvecklingen så mycket på lång sikt som vilken kultursyn och kulturpolitik man har i samhället. Kulturpolitik kan förbättra och försäkra villkoren för den intellektuella infrastruktur som långsiktigt styr det politiska samtalet i ett samhälle. Det är därför kulturpolitik är så otroligt avgörande och bör ta större plats i den politiska debatten.

Om jag ska vara helt ärlig, fru talman, tror jag inte att kulturpolitiken avgör valutgången hösten 2022. Jag är dock ganska övertygad om att den blir avgörande för hur Sverige utvecklas fram till 2032.

(Applåder)

Anf. 104 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! Det är bara konstatera: Kulturen är en otroligt viktig del av vårt samhälle.

För oss socialdemokrater är tillgången till kultur och fritid ett mått på hur välmående ett samhälle är. Kultur för alla handlar om att tillgängliggöra kulturupplevelser och ge fler chansen att utöva kultur, men det handlar också om att genom kulturen bilda och utbilda om vår historia och vår kulturella kontext för att skapa bättre förståelse för vår samtid. Det är mot denna bakgrund som den rödgröna regeringen under två mandatperioder har gjort stora satsningar för att tillgängliggöra kulturen för alla.

Fru talman! Vi socialdemokrater har sedan 2014 prioriterat kulturens ekonomiska förutsättningar och adresserat behovet av en jämlik tillgång till kultur. Denna mandatperiod har vi genomfört den största ökningen av statens kulturutgifter sedan statistik började föras för samhällets utgifter för kultur 1998.

Coronapandemin och de restriktioner som denna medförde har inneburit att stora delar av kulturlivet varit helt eller delvis nedstängda under åren 2020–2022. Detta har fått mycket negativa konsekvenser för kulturens ekonomiska och sociala villkor i fråga om intäktsbortfall, minskad omsättning och minskad sysselsättning på arbetsmarknaden.

Det har därför för regeringen varit av stor vikt att snabbt kunna införa ekonomiska stödåtgärder som de bidragsgivande myndigheterna på kort tid kunnat fördela, detta trots stora mängder ansökningar. Riksrevisionens genomlysning av krisstöden bekräftar att utformningen och fördelningen har varit effektiv samt att regeringen och myndigheterna har agerat snabbt, vilket varit helt avgörande för att undgå konkurser och nedläggning av kulturella verksamheter. Krisstöden har uppgått till över 7 miljarder kronor.

Fru talman! Vad gäller de ekonomiska förutsättningarna för kulturen finns det fortfarande några viktiga lärdomar att dra. Det handlar om att synliggöra de strukturella problem som politikområdet har, oberoende av den akuta kris som pandemin inneburit. Både Myndigheten för kulturanalys och Återstartsutredningen påtalar urholkningen av kulturinstitutionernas anslag över tid, de sociala villkoren för konst- och kulturskapare samt samverkansmodellens handslag mellan staten och regionerna.

Fru talman! Detta är den sista debatten den här mandatperioden som handlar om det samlade greppet om kulturpolitikens inriktning. Därför vill

jag framhäva några av de reformer som vi i regeringsställning har infört i syfte att främja just jämlik tillgång till kultur.

Vi socialdemokrater har varit med och bidragit till att införa fri entré på samtliga statliga museer.

Vi har infört ett utvecklingsbidrag till kulturskolan på 200 miljoner årligen som kommunerna kan ansöka om för att utveckla den lokala verksamheten.

Vi har genomfört en stor satsning på att stärka folkbiblioteken genom reformen Stärkta bibliotek, för att främja lokala insatser.

Vi har utökat de läsfrämjande insatserna genom bland annat stöd till bokköp, infört ett läsråd och genomfört den största kompetensutvecklingsinsatsen någonsin för lärare och skolbibliotekarier för att öka läskunnigheten.

Vi har ökat stödet till reformen Skapande skola, för att fler barn och unga runt om i vårt land ska ta del av högkvalitativ kultur och scenkonst inom ramen för skolan.

Vi har prioriterat tryggare anställningar för konst- och kulturskapare genom satsningar på centrubildningar och scenkonstallianserna.

Nu senast har vi infört ett filmproduktionsincitament om 100 miljoner årligen för att främja svensk filmproduktion i Sverige. För detta finns det ett stort intresse runt om i världen. Ni kan fråga Lars Mejern Larsson, som nyligen har varit i Indien och fått ta del av de erfarenheterna.

Vi digitaliserar kulturarvet, stärker föremålsvården i Kiruna, ökar Riksarkivets förvaltningsanslag och inrättar Sveriges museum om Förintelsen.

Ja, ni hör: Reformerna på detta område har varit många.

Just nu finns också en historiskt stor återstartsbudget om 940 miljoner som ska till både fria aktörer och konst- och kulturskapare inom scenkonst, musik, bild och form samt film för att återstarta verksamheterna. Ansökningsprocesserna är i gång.

Fru talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 april.)

§ 17 Genomförande av ändringar i energieffektiviseringsdirektivet om värme, kyla och tappvarmvatten för hushållsbruk

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU18

Genomförande av ändringar i energieffektiviseringsdirektivet om värme,

kyla och tappvarmvatten för hushållsbruk (prop. 2021/22:124)

föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 21 april.)

§ 18 Skärpta straff för grova trafikbrott

Justitiekommitténs betänkande 2021/22:JuU10
Skärpta straff för grova trafikbrott
föredrogs.

Anf. 105 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Vi har i dag för låga straff när det kommer till olovlig körning och rattfylleribrott. Den som gång på gång gör sig skyldig till dessa brott möter i dag alldeles för låga straff. Det är djupt provocerande att den som upprepat uppvisar en ansvarslöshet och likgiltighet inför andra människors liv kommer så lätt undan och kan fortsätta med sitt beteende. Att skärpa lagstiftningen handlar ytterst om att skydda människors liv.

Fru talman! Därför fick en utredare i uppdrag av regeringen att bland annat utreda och utvärdera behovet av ett starkare straffrättsligt skydd mot upprepat trafikbrottslighet och att särskilt överväga om det bör införas ett nytt, samlat brott i trafikbrottslagen. Uppdraget redovisades den 19 november 2019.

Utredningens förslag innebär att lagboken skulle få ett nytt brott kallat grov trafikbrottslighet som tar sikte på den som upprepat och särskilt hänsynslöst gör sig skyldig till vissa trafikbrott. Straffet föreslås vara fängelse i lägst sex månader och högst fem år.

Fru talman! Detta låter till en början strålande. Högre straff för upprepat trafikbrottslighet är precis det vi alla vill ha. Men förslaget fick skarp kritik från olika remissinstanser. Denna kritik föranledde att regeringens lagrådsremiss utformades annorlunda än utredningens förslag.

Det är en viktig del av svensk demokrati att de lagförslag vi tar fram har satts under lupp av experter och organisationer utanför den partipolitiska sfären för att just fånga upp invändningar som i detta fall. Men vad är då problemet med utredningens förslag? Jo, konstruktionen kräver att det döms gemensamt för den sammantagna brottsligheten. Utredningen har inspirerats av den lagstiftning som finns för fridskränkningarna där flera mindre allvarliga brott konstituerar ett betydligt grövre.

Men att jämföra upprepat våld och kränkningar i en nära relation med trafikbrott är som att jämföra äpplen och päron eftersom misshandel i en nära relation ofta uppdagas och anmäls vid en tidpunkt då kränkningarna redan pågått över tid. Om en rattfyllerist stoppas kommer han förhoppningsvis att lagföras för sitt brott. Om han efter lagkraftvunnen dom gör sig skyldig till ett nytt brott blir det återigen ett relativt mildt straff för en isolerad händelse med en sådan konstruktion som utredningen föreslår.

För att tillämpa utredningens lagförslag och få önskad verkan måste åklagaren vänta in ytterligare förseelser, om dessa över huvud taget kommer, för att vid en rättegång kunna döma enligt det allvarligare brottet. Så fungerar inte rättsväsendet i praktiken. Det är endast då flera fall av allvarliga trafikbrott upptäcks i så nära följd att rättsväsendet inte hunnit avkunna dom för dem som det skulle ge den önskade effekten.

Fru talman! Vad regeringen i stället föreslår är en lag där upprepade trafikbrott som det dömts särskilt för i tidigare domar ska kunna föranleda ett högre straff. Det är i praktiken en mycket tuffare väg än den som utredningen föreslår. I utkastet till lagrådsremiss föreslår regeringen att det i straffbestämmelsen om grovt rattfylleri ska införas en ny kvalifikations-

grund som innebär att det vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt ska beaktas om föraren tidigare har gjort sig skyldig till rattfylleri eller grovt rattfylleri.

Brottsbeteckningen grov olovlig körning införs samtidigt som det ska föreskrivas särskilda kvalifikationsgrunder för brottet som innebär att det vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt ska beaktas om föraren tidigare har haft ett körkort som blivit återkallat, föraren tidigare har gjort sig skyldig till olovlig körning eller grov olovlig körning eller gärningen annars har varit av allvarligt slag.

Fru talman! Regeringen föreslår även att maximistrafpen för grov olovlig körning och rattfylleri ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år samt att maximistrafpen för grovt rattfylleri ska höjas från fängelse i två år till fängelse i tre år. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Regeringen har aviserat att en proposition om skärpta straff för olovlig körning och rattfylleribrott kommer att överlämnas till riksdagen i september.

Fru talman! När det gäller eftersupning vill jag bara säga att det är utmärkt att vi nu går fram med ett ställningstagande. Har man en skyldighet i dag att stanna kvar vid en trafikolycka kan man i rimlighetens namn även ha en skyldighet att inte sänka en flaska vin, eller snarare påstå att man har gjort det, för att slippa ta ansvar för sitt brott, alltså rattfylleri.

Med det yrkar jag bifall till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 106 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag ska vi fatta beslut om ett tillkännagivande om skärpta straff för grova trafikbrott. I frågan är Sverigedemokraterna och de forna allianspartierna överens om att straffen ska skärpas. Förslaget är ett steg i rätt riktning men tyvärr inte tillräckligt, inte minst ur ett brottsofferperspektiv.

Att framföra ett motorfordon är riskfyllt. Möjligheten att få behörighet att köra ett sådant i Sverige innebär en längre process som innefattar kunskap om trafikregler men också goda kunskaper i att framföra sitt fordon innan man slutligen får sitt körkort. Att framföra ett motorfordon med alkohol i kroppen är än mer riskfyllt. Detta är allmänt vedertaget bland såväl personer med körkort som bland personer utan körkortsutbildning. Alla känner till riskerna.

Sverigedemokraterna är därför av uppfattningen att regeringen bör utreda hur rattfylleri som leder till annans död ska anses vara mer allvarligt än nu. Utgångspunkten bör vara att en sådan gärning ska motsvara dråp snarare än vållande till annans död och därmed medföra en tydlig straffskärpning.

Jämfört med vållande till annans död krävs uppsåt eller att personen varit helt likgiltig inför att handlingen skulle kunna leda till en persons död för att någon ska dömas för dråp. Om en person sätter sig bakom ratten och framför sin bil onykter är personen också helt likgiltig till att förfarandet kan leda till andra människors död. Detta menar vi öppnar upp för en strängare lagstiftning.

I juni 2019 dömdes en 22-årig bilförare för vållande till annans död, grov vårdslöshet i trafik och grovt rattfylleri. Mannen körde hem från en

fest och körde av vägen i hög fart. I olyckan omkom hans medpassagerare. Straffet blev fängelse i ett och ett halvt år.

I september 2020 dömdes en man i 30-årsåldern för vållande till annans död, olovlig körning och grovt rattfylleri. Mannens kamrat i bilen omkom. Föraren hade då en alkoholhalt på 1,75 promille. Straffet blev fängelse i två år.

I mars 2021 dömdes en man i 50-årsåldern på sex åtalpunkter, däribland två fall av grovt vållande till annans död och grov vårdslöshet i trafik efter att ha framfört en bil i 135 kilometer i timmen på en 70-väg med hela 2,19 promille alkohol i blodet. Mannen kom över på fel sida av vägen och frontalkrockade med en annan bil. Passageraren i mannens bil omkom i olyckan men också en femårig flicka i den mötande bilen. Straffet blev fängelse i ynka två år och nio månader för att ha bragt två människor om livet.

Fru talman! Jag menar att detta är direkt skamligt. Och det går helt över mitt förstånd att man kan vara emot straffskärpningar inom detta område. Vi kan jämföra dessa påföljder med påföljder vid exempelvis jaktbrott. Maxstraffet i Sverige för att ha dödat en varg är fyra års fängelse, samtidigt som genomsnittsstraffet för den som döms för grovt rattfylleri och vållande till annans död i dag bara är två år.

Ett längre straff kan naturligtvis aldrig göra att anhöriga får tillbaka sin mamma, pappa, son eller dotter som har blivit offer för en rattfyllerist. Men dagens straffskala för den som sätter sig bakom ratten onykter och dödar en annan människa är helt absurd.

Nu föreslås ett antal straffskärpningar. Det är bra, men det når inte hela vägen i mål för vad som är både rimligt och önskvärt. Det är därför Sverigedemokraterna driver på för att rattfyllerister ska kunna dömas för dråp snarare än vållande till annans död.

I Sverige är straffskalan för dråp mellan sex och tio års fängelse. Det kombinerat med straffen för rattfylleri, olovlig körning och vårdslöshet i trafik skulle kunna se till att straffen för de rattfyllerister som dödar en annan människa skulle hamna på en mer rimlig nivå.

Dagens förslag om straffskärpningar går som sagt åt rätt håll, men de förändrar trots allt bara på marginalen. Vi vill se ordentliga straffskärpningar. En person som har satt sig bakom ratten onykter och kört ihjäl en annan människa borde inte få komma ut igen efter bara ett par år. Jag kommer därför att yrka bifall till reservation nummer 2 från Sverigedemokraterna om rattfylleri och dråp.

Anf. 107 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Trots att Sverige är det land i EU som har lägst andel döda i trafiken i förhållande till befolkningen omkom förra året 192 personer på de svenska vägarna. I ungefär en fjärdedel av fallen var föraren som orsakade olyckan påverkad av alkohol eller droger. Därtill kommer de fall där föraren saknar körkort eller uppträder vårdslöst i trafiken genom att till exempel kraftigt överskrida hastighetsbegränsningar eller genomföra vårdslösa omkörningar. Vad gäller motorcykelolyckor saknar nästan en tredjedel av dem som omkommit körkort för fordonet. Det finns således ett starkt samband mellan trafikbrott och dödsolyckor i trafiken.

Men trots att personer som kör påverkade eller utan körkort ligger bakom en så stor del av dödsfallen i trafiken är påföljderna för dessa brott milda. Det är inte ovanligt att personer som har stoppats berusade eller utan körkort snart sitter bakom ratten igen. Dagens straffskalor innebär dessutom att det inte är möjligt att anhålla eller häkta misstänkta personer.

Mot den bakgrunden riktade riksdagen redan 2017 ett tillkännagivande till regeringen om skärpta straffskalor för rattfylleri, grovt rattfylleri och grov olovlig körning.

Utan att i detalj ha tagit ställning till alla förslag ser vi moderater positivt på att det i det utkast till lagrådsremiss som remitterades i december förra året föreslås flera straffrättsliga skärpningar när det gäller olovlig körning och rattfylleribrott. Men det är anmärkningsvärt att det ska ta fem år från att riksdagen riktar ett tillkännagivande till att regeringen återkommer med en proposition.

Vad gäller frågan om en ny straffbestämmelse om grov trafikbrottslighet menar vi att regeringen bör gå vidare med förslaget i promemorian, trots att det har mött viss kritik från remissinstanser. Kritiken är inte enhetlig, och vi bedömer i likhet med Åklagarmyndigheten att en ny straffbestämmelse skulle ge ytterligare möjligheter att ingripa mot de mest notoriska återfallspersonerna.

Utskottet föreslår också i enlighet med det att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen. Vi ser inte heller att en ny straffbestämmelse skulle stå i motsatsställning till att det också införs en ny straffskärpningsgrund vid upprepad brottslighet.

Med tanke på de stora risker som alkohol i trafiken innebär är det viktigt att förare som påträffas berusade i samband med olyckor kan lagföras. Det förekommer emellertid fall där föraren kan gå fri efter att ha hävdat att denne har druckit efter olyckstillfället, inte före. När en berusad person undkommer sitt straff ökar risken för att samma person ska orsaka fler olyckor. Ytterst innebär det en risk för andra personers liv.

Riksdagen har tidigare efterfrågat ett förbud mot så kallad eftersupning. Men regeringen har valt att inte gå vidare med ett sådant förslag. Utskottet föreslår därför ännu en gång att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma till riksdagen med ett förslag om förbud mot eftersupning.

Fru talman! Slutligen vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 108 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Det är egentligen Johan Hedin, min kollega i Centerpartiet, som ska ta den här debatten. Men i fråga om just det här betänkandet har min kollega Johan Hedin och jag ett gemensamt engagemang.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet som just nu hanteras, JuU10 *Skärpta straff för grova trafikbrott*.

Engagemanget sträcker sig, utöver de målande beskrivningar som har givits här, till ett mycket specifikt fall i Småland under försommaren 2017. Det var en trafikhändelse som motsvarar det väldigt många har beskrivit. En kraftigt påverkad bilförare orsakade utöver egen skada också två dödsfall i ett möte – en stor tragedi, en familjetragedi, en bygdetragedi.

Riskbeteendet var väl känt i bygden. Förbrytaren, som jag väljer att kalla det, fru talman, var utöver den inträffade händelsen känd för 14 fall av olovlig körning – saknade alltså körkort – 9 fall av narkotikabrott, 4 fall

av rattfylleri etcetera. Polisen hade punktbevakat vederbörande under lång tid men utan att det hade föranlett någon straffrättslig åtgärd.

Det uppfattades som oacceptabelt. Jag är rädd att detta inte är ett specifikt fall utan ett fall bland många. Det är tragiskt ur alla perspektiv. Men det blir obegripligt för en rättsmedveten allmänhet som känner till det frekventa bruket och missbruket. Man levde i skräck.

Det här föranledde Johan Hedin och mig att 2017 skriva en motion. Vi tog inte upp det specifika fallet men bakgrunden till det, utifrån att den som upprepat gör sig skyldig till olovlig körning inte sällan är en fara för andra. Det måste uppmärksammas med mycket större kraft av samhället när någon gång på gång begår ett sådant brott utan avsikt att göra någon förändring – både utifrån samhällets perspektiv och utifrån den som utövar brottsligheten.

Vi argumenterade för att straffskalan vid upprepade brott behövde ses över och att samhället som rättsvårdande myndighet behövde ha fler instrument än man då hade att tillgripa. Det mynnade ut i två konkreta åtgärder som skärpta straff vid upprepade olovliga körningar och likaså skärpta straff för upprepad rattonykterhet och krav om ett tillkännagivande.

Fru talman! Därför är jag som företrädare för Centerpartiet i denna debatt egentligen bara väldigt glad att riksdagen nu tar ett steg i den riktning som Johan Hedin och jag argumenterade för. Jag vet att många fler har argumenterat för det, och nu har en majoritet i justitieutskottet har slutit upp bakom. Tack för det!

I dag finns ett förslag om ett tillkännagivande till regeringen om att gå vidare i lagstiftningsarbetet som innebär en straffskärpning för rattfylleri och grov olovlig körning och skärpta straffrättsliga åtgärder mot upprepad trafikbrottslighet. Dessutom uppmanar riksdagen regeringen att skyndsamt återkomma med ett lagförslag i enlighet med den tidigare nämnda promemorians inriktning som innebär att vid upprepad trafikbrottslighet ska man kunna mötas av en kraftigare reaktion än hittills.

Det här är bra, och det är ett steg i rätt riktning. Jag vill egentligen bara uttrycka ett tack till riksdagsmajoriteten som sluter upp bakom dels den motion som Johan Hedin och jag skrev för fem år sedan, dels den allmänhet som med stort oförstående åsåg återkommande brott, livsfara både för den som stod bakom brotten och framför allt för en allmänhet. Nu tar vi ett steg i en riktning som innebär att rättsvårdande myndigheter, alltifrån polis till åklagarväsen, och vård av den enskilde nu går i rätt riktning.

Anf. 109 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Dagens debatt handlar om en skärpning av straff för grova trafikbrott. Vi har debatterat detta tidigare och även riktat tillkännagivanden, men det är först nu som vi ser aktivitet från regeringens sida. Ett lagförslag är utlovat, och det ska komma under hösten 2022. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Vi är alla överens om att rattfyllerister inte hör hemma i trafiken. Det är verkligen dags att skärpa straffen för dem som inte sköter sig.

Redan under min första interpellationsdebatt här i riksdagen efter att jag tillträtt efterfrågade jag av Morgan Johansson i februari 2019 högre straff för upprepad trafikbrottslighet. I debatten tog jag upp ett av de hjärtskärande exempel som finns på vad som kan hända i trafiken i dag.

Den 23 november 2017 kördes en 14-årig flicka ihjäl av en man i Melansverige. Mannen ringde inte polisen efter att olyckan hade skett. Han stannade inte. Han såg inte efter om flickan överlevt eller om han kunde hjälpa henne. I stället smet han från platsen. Två månader innan detta hände hade han lovat domstolen att han skulle ordna upp sitt liv. Då stod han åtalad för misshandel men slapp fängelse. Domen blev i stället skyddstillsyn. Men det var inte första gången han stod inför domstol. Mannen var känd missbrukare av både narkotika och alkohol. Han var dömd för rattfylleri, smitning och vårdslöshet i trafik. Han hade inget körkort men ägde trots det 32 bilar; han fungerade som bilmålvakt. Ändå fick han skyddstillsyn. En 14-årig flicka på väg hem blev påkörd och fick sluta sitt liv alldeles för tidigt. Familjen frågar sig hur detta kunde ske.

I interpellationsdebatten sa Morgan Johansson att han delade frustrationen och också ville se högre straff och hänvisade då, i början av 2019, till en utredning om straffhöjningar som skulle komma senare under året. Men tyvärr kan vi nu konstatera att som på många andra områden har ett lagförslag uteblivit. Det verkar nu vara på gång, men under den tid då vi har fått vänta på lagförslaget har ytterligare olyckor skett med oskyldiga offer som följd. Regeringens saktfärdighet i frågan skapar frustration och är i alla fall för mig ett exempel på att Sverige behöver en ny regering.

Fru talman! Under 2021 blev vi åter påmind om hur det kan se ut. En radiodokumentär, *Döden på vägen*, gav ytterligare exempel på hur individer begår trafikbrott utan att samhället har möjlighet att förhindra det. Ofta sker en fruktansvärd olycka. Man lyfte speciellt fram ett fall där två personer dödades och en familj och en hel bygd lämnades i stor sorg.

För oss kristdemokrater har det sedan lång tid tillbaka varit självklart att straffen måste höjas för att stoppa dessa oansvariga bilförare. Nu har regeringen till slut levererat ett steg på vägen genom en lagrådsremiss. Men tyvärr når man inte ända fram.

Fru talman! Enligt NTF kör cirka 14 000 personer rattfulla varje dag. Det är något att tänka på när vi sätter oss i bilen med nära och kära för att åka någonstans. Många av dem som kör rattfulla gör det vanemässigt och begår inte sällan andra trafikbrott som olovlig körning och vårdslöshet i trafik. Straffet för den som kör rattfull har hittills varit mycket lågt. Genomsnittsstraffet för rattfylleri, grovt rattfylleri, olovlig körning och rattfylleri under påverkan av narkotika har ofta varit endast en månads fängelse. Det är orimligt, inte minst med tanke på att många av dessa brott begås tillsammans och av samma gärningsmän. Vanligast är fortfarande att fängelse inte döms ut, utan straffet man får är böter, villkorliga domar eller skyddstillsyn.

Kristdemokraterna har tillsammans med många andra länge argumenterat för att samhället ska agera tydligare. Den som upprepade gånger kör rattfull ska inte komma undan med böter. Sedan hösten 2019 – under två och ett halvt år – har en utredning legat på regeringens bord, remitterad och klar för lagstiftning, utan att något hänt. Lika länge har vi kristdemokrater i riksdagen ställt upprepade skriftliga frågor till ansvarig minister Morgan Johansson som varje gång svarat undflyende. Ingenting har hänt. Lagförändringarna skulle om utredningen fått gälla trätt i kraft redan den 1 januari 2021.

Vi kunde inte längre acceptera regeringens passivitet. Därför initierade vi kristdemokrater ett utskottsinitiativ under slutet av 2021 för att få igång

processen för en skärpt lagstiftning. Och det verkar som om utskottsinitiativet har gett resultat. Bara några dagar senare aviserade regeringen en lagrådsremiss med skärpt lagstiftning. Det är efter flera års påtryckningar från bland annat Kristdemokraterna välkommet.

Fru talman! Regeringens lagförslag möter till viss del det som vi kristdemokrater efterfrågat för att motverka dessa trafikbrott genom en höjning av straffskalan. Däremot har regeringen avstått från att gå vidare med utredningens förslag om att införa en straffbestämmelse om grov trafikbrottslighet. Även om förslaget har mött kritik anser vi kristdemokrater att fördelarna med förslaget överväger. Det gäller bland annat att upprepad trafikbrottslighet i vissa fall skulle mötas av en kraftigare reaktion än med hittillsvarande ordning. Därför föreslår en majoritet i utskottet ett tillkännagivande till regeringen att skyndsamt återkomma med ett lagförslag i enlighet med promemorians förslag.

Fru talman! Kristdemokraterna har också länge drivit frågan om ett förbud mot eftersupning som innebär att det inte är tillåtet att dricka alkohol de första sex timmarna efter en trafikolycka. Regeringen har valt att gå på utredningens linje, det vill säga att det inte är ett brott i sig. Vi är tillsammans med många andra kritiska till regeringens slutsats och anser att människor som utsätter sina medtrafikanter för fara ska stoppas och inte komma undan på grund av ett kryphål i lagen. Vi anser därför att ett förbud mot eftersupning bör införas. Det är glädjande att en majoritet i utskottet delar denna bedömning och föreslår ett tillkännagivande till regeringen även på detta område.

Kristdemokraterna ställer sig bakom de tillkännagivanden som föreslås, eftersom det är viktigt att skärpa straffen för upprepade trafikbrott för att förhindra att oskyldiga drabbas då personer fortsätter med sin farliga trafikbrottslighet. Rattfyllerister hör inte hemma i trafiken. Det är verkligen dags att vi skärper straffen för dem som inte sköter sig.

Anf. 110 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Varje år dör 50–70 personer helt i onödan. Orsaken är påverkade förare som sätter sig bakom ratten. Ingen ska behöva uppleva den enorma sorgen och saknaden efter en anhörig eller nära vän.

Det är en självklarhet för de flesta att inte dricka alkohol eller använda andra droger och sedan sätta sig bakom ratten. Ändå visar Trafikverkets beräkningar att det görs ungefär 15 000 onyktra bilresor per dag i Sverige. Det handlar om förare som är så pass påverkade att de skulle dömas för rattfylleri om de upptäcktes. Det är även skrämmande att sätta Trafiksäkerhetsverkets beräkningar om 15 000 påverkade bilister per dag i relation till att det år 2020 enbart anmäldes 25 600 brott som rörde drograttfylleri och rattfylleri. För 2021 är siffran än lägre; då anmäldes 23 000 fall.

Polisen har sedan i mars 2020 kraftigt minskat de generella nykterhetskontrollerna med hänsyn till risken för smittspridning vid utandningstester. Skillnaden i antal utandningsprov är stor, från 1,2 miljoner före pandemin till 384 000 under 2020. Antalet utandningsprov har dock minskat avsevärt sedan långt före pandemin – under de senaste tio åren. År 2011 genomfördes 2,7 miljoner utandningsprov.

Då ratt- och drograttfylleri är ett upptäcktsbrott får minskningen av utandningsprov självklart konsekvenser. Vi vet att alkohol och droger är en av de absolut viktigaste orsakerna till olyckor i trafiken och att olyckorna

ofta har svåra följder. Var fjärde dödsolycka i trafiken är relaterad till alkohol eller droger. Att bekämpa rattfylleri, drograttfylla och liknande brott handlar inte bara om brottsbekämpning – det handlar framför allt om att rädda liv i trafiken.

Trots att så stora mänskliga värden står på spel är lagstiftningen i dag dessutom inte effektiv när gäller att få bort alkohol- och drogpåverkade förare från våra vägar. Ett problem är att straffskalorna inte ger tillräckliga möjligheter att ingripa.

Straffskalan för grovt rattfylleri sträcker sig till fängelse i upp till två år. För rattfylleri av normalgraden börjar däremot straffskalan med böter, och högsta tänkbara straff är fängelse i sex månader även vid återfallsbrott. Detta innebär att reglerna om häktning inte kan tillämpas eftersom häktning förutsätter att ett års fängelse ingår i straffskalan. En vanemissbrukare som inte är grovt rattfull kan därför gripas gång efter gång för rattfylleri utan att för den skull riskera att frihetsberövas i väntan på rättegång.

Kan man då inte hindra återfallsförbrytare genom att ta körkortet? Jo, rattfylleri leder så gott som alltid till att körkortet återkallas. Den som fortsätter att köra bil efter att körkortet dragits in gör sig skyldig till brottet olovlig körning. Men också detta brott har en straffskala som även vid grova brott inte sträcker sig högre än till sex månaders fängelse. Inte heller här är alltså häktning möjlig, och den som sätter olovlig körning i system kan inte lyftas bort. Detta är helt oacceptabelt.

Flera partier har drivit på för en förändrad lagstiftning. Med bifall till bland annat en motion från Liberalerna gjorde riksdagen i april 2018 ett tillkännagivande om en översyn av lagstiftningen om rattfylleri och olovlig körning. Sedan dess har en utredning tagit fram förslag till höjda maximistraff för både grov olovlig körning, rattfylleri och grovt rattfylleri. Likaså föreslår utredaren en ny straffbestämmelse om grov trafikbrottslighet.

Den lagrådsremiss som regeringen har tagit fram och som väntas kunna bli en proposition senare i år innehåller dock inte alla delar i utredningens förslag. Här har vi i utskottsmajoriteten en annan uppfattning. De olika delar som finns i utredningen kompletterar varandra på ett heltäckande sätt.

Jag välkomnar att det också finns en tydlig utskottsmajoritet för en skärpt lagstiftning mot så kallad eftersupning, alltså att en rattfull person efter en trafikolycka hävdar att hen har druckit alkoholen efter olyckan och inte innan. Man får då föreställa sig att föraren alltid åker omkring med en fickplunta i handskfacket för att lugna nerverna. Liberalerna har i många år arbetat för en lagstiftning mot eftersupning, vilket redan finns i bland annat Norge. Polisen där menar att lagstiftningen har effekt. Det ska inte vara möjligt att med svepskal av detta slag slippa undan ansvar för rattfylleribrott.

En skärpt lagstiftning är viktig, men helt klart är att det stora problemet är att polisen inte har resurser att fokusera på ratt- och drograttfylleri, trots de fruktansvärda konsekvenserna för de oskyldiga barn och vuxna som varje vecka faller offer för förare som inte inser allvaret med att köra påverkad. Med alkohol eller andra droger i kroppen *är* du en livsfarlig bilförare. På ytterligare ett område blir det alltså tydligt att det i dagens Sverige är i stort sett straffritt att begå brott – i det här fallet att köra påverkad.

Prot. 2021/22:99
20 april

*Skärpta straff för
grova trafikbrott*

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i dess helhet. Men återigen saknar jag handlingskraft från regeringens sida, och under tiden kommer fler oskyldiga att falla offer för påverkade bilförare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 april.)

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2021/22:230 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem

Redogörelse

2021/22:RR4 Riksrevisionens redogörelse för granskningen av Årsredovisning för staten 2021

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:172 Nya regler om informationsutbyte om brottmålsdomar i EU

2021/22:4548 av Tobias Andersson m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2021/22:211 Insatser på plan- och byggområdet med anledning av invasionen av Ukraina

2021/22:4650 av Viktor Wärnick m.fl. (M)

med anledning av skr. 2021/22:213 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP)

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L)

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD)

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C)

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD)

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 19 april

2021/22:454 Stärkt rätt till assistans

av *Pia Steensland* (KD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:455 Fäbodbruket som riksintresse

av *Hanna Wagenius* (C)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2021/22:99

20 april

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 19 april

2021/22:1460 Samråd i miljöbalken

av *Mikael Larsson* (C)

till klimat- och miljöminister *Annika Strandhäll* (S)

2021/22:1461 Arbete med bemötande inom statliga myndigheter, verk och företag

av *Mikael Larsson* (C)

till statsminister *Magdalena Andersson* (S)

2021/22:1462 Trafiksäkerheten

av *Lars Beckman* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2021/22:1463 Fler i arbete och ökad självförsörjning

av *Katarina Brännström* (M)

till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister *Eva Nordmark* (S)

2021/22:1464 Katastrofen i Mariupol

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2021/22:1465 Återstart av nedlagd reaktor

av *Mats Nordberg* (SD)

till statsrådet *Khashayar Farmanbar* (S)

2021/22:1466 Våldsamheterna i Sverige

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 19.06.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 22 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 47 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 77 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 87 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 3 Ärenden för bordläggning	2
§ 4 Ändringar i ersättningslagen	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU22	2
(Beslut fattades under § 14.)	2
§ 5 Offentlighet, sekretess och integritet	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU28	2
Anf. 1 ERIK OTTOSON (M)	2
Anf. 2 FREDRIK LINDAHL (SD)	3
Anf. 3 PER SCHÖLDBERG (C)	4
Anf. 4 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	5
Anf. 5 NINA LUNDSTRÖM (L)	6
Anf. 6 LAILA NARAGHI (S)	7
(Beslut fattades under § 14.)	9
§ 6 Omhändertagande och återkallelse av förarbevis för vattenskoter	9
Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU13	9
(Beslut fattades under § 14.)	9
§ 7 Sjöfartsfrågor	9
Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU12	9
Anf. 7 ANDERS HANSSON (M)	9
Anf. 8 JIMMY STÅHL (SD)	12
Anf. 9 MIKAEL LARSSON (C)	14
Anf. 10 JESSICA THUNANDER (V)	17
Anf. 11 HAMPUS HAGMAN (KD)	19
Anf. 12 HELENA GELLERMAN (L)	21
Anf. 13 JOHAN BÜSER (S)	23
Anf. 14 JIMMY STÅHL (SD) replik	26
Anf. 15 JOHAN BÜSER (S) replik	26
Anf. 16 JIMMY STÅHL (SD) replik	27
Anf. 17 JOHAN BÜSER (S) replik	27
Anf. 18 ANDERS HANSSON (M) replik	28
Anf. 19 JOHAN BÜSER (S) replik	28
Anf. 20 ANDERS HANSSON (M) replik	29
Anf. 21 JOHAN BÜSER (S) replik	30
Anf. 22 AXEL HALLBERG (MP)	30
(Beslut fattades under § 14.)	31
§ 8 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor	32
Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU22	32
Anf. 23 BORIANA ÅBERG (M)	32
Anf. 24 DENNIS DIOUKAREV (SD)	33
Anf. 25 BJÖRN WIECHEL (S)	35
Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M) replik	37
Anf. 27 BJÖRN WIECHEL (S) replik	37
Anf. 28 BORIANA ÅBERG (M) replik	38
Anf. 29 BJÖRN WIECHEL (S) replik	38

Anf. 30 JON THORBJÖRNSSON (V).....	39	Prot. 2021/22:99
(Beslut fattades under § 14.).....	40	20 april
§ 9 Mervärdesskatt	40	-----
Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU16	40	
Anf. 31 KJELL JANSSON (M)	40	
Anf. 32 DAVID LÅNG (SD)	42	
Anf. 33 HELENA VILHELMSSON (C).....	44	
Anf. 34 KJELL JANSSON (M) replik	46	
Anf. 35 HELENA VILHELMSSON (C) replik	46	
Anf. 36 KJELL JANSSON (M) replik	46	
Anf. 37 HELENA VILHELMSSON (C) replik	47	
Anf. 38 HAMPUS HAGMAN (KD)	47	
Anf. 39 EVA-LENA JANSSON (S)	48	
Anf. 40 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	50	
Anf. 41 MALIN DANIELSSON (L).....	51	
(Beslut fattades under § 14.).....	52	
§ 10 Skärpt miljöstyrning i bonus malus-systemet	53	
Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU20	53	
Anf. 42 MAGNUS STUART (M).....	53	
Anf. 43 ERIC WESTROTH (SD)	54	
Anf. 44 HANNAH BERGSTEDT (S).....	56	
Anf. 45 HANNA WAGENIUS (C).....	58	
Anf. 46 JENS HOLM (V)	59	
Anf. 47 MAGNUS JACOBSSON (KD)	60	
Anf. 48 HELENA GELLERMAN (L)	62	
Anf. 49 LORENTZ TOVATT (MP)	64	
(Beslut fattades under § 14.).....	66	
§ 11 Skärpta och förbättrade regler om		
arbetskraftsinvandring och Arbetskraftsinvandring.....	67	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU22	67	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU19	67	
Anf. 50 MARIA MALMER STENERGARD (M).....	67	
Anf. 51 CARINA OHLSSON (S)	69	
Anf. 52 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	72	
Anf. 53 CARINA OHLSSON (S) replik	72	
Anf. 54 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	72	
Anf. 55 CARINA OHLSSON (S) replik	73	
Anf. 56 LUDVIG ASPLING (SD).....	73	
Anf. 57 JONNY CATO (C).....	77	
Anf. 58 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	78	
Anf. 59 JONNY CATO (C) replik	78	
Anf. 60 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	79	
Anf. 61 JONNY CATO (C) replik	79	
Anf. 62 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	79	
Anf. 63 JONNY CATO (C) replik	80	
Anf. 64 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	80	
Anf. 65 JONNY CATO (C) replik	81	
Anf. 66 TONY HADDOU (V).....	81	
Anf. 67 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	82	
Anf. 68 TONY HADDOU (V) replik.....	83	

Anf. 69 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	83
Anf. 70 TONY HADDOU (V) replik	83
Anf. 71 HANS EKLIND (KD)	84
Anf. 72 RASMUS LING (MP)	86
Anf. 73 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	87
Anf. 74 RASMUS LING (MP) replik	88
Anf. 75 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	88
Anf. 76 RASMUS LING (MP) replik	89
(Beslut fattades under § 14.)	89
§ 12 Folkbildning och spelfrågor.....	89
Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU5	89
Anf. 77 JOHN E WEINERHALL (M).....	89
Anf. 78 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD)	92
Anf. 79 CATARINA DEREMAR (C)	94
Anf. 80 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	95
Anf. 81 JOHN E WEINERHALL (M) replik	97
Anf. 82 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	98
Anf. 83 JOHN E WEINERHALL (M) replik	98
Anf. 84 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	99
Anf. 85 ROLAND UTBULT (KD).....	99
(forts. § 15).....	101
Ajournering.....	101
Återupptaget sammanträde.....	101
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 april.....	101
MJU21 Jordbrukspolitik.....	101
TU9 Fjärde järnvägspaketet och andra järnvägsfrågor.....	103
TU10 Genomförande av direktivet om elektroniska vägtullssystem	105
UbU15 Grundläggande om utbildning	105
UbU18 Vuxenutbildning	107
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	108
KU22 Ändringar i ersättningslagen.....	108
KU28 Offentlighet, sekretess och integritet	109
TU13 Omhändertagande och återkallelse av förarbevis för vattenskoter	110
TU12 Sjöfartsfrågor	110
FiU22 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor.....	112
SkU16 Mervärdesskatt	113
SkU20 Skärpt miljöstyrning i bonus malus-systemet.....	114
SfU22 Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring	114
SfU19 Arbetskraftsinvandring	117
§ 15 (forts. från § 12) Folkbildning och spelfrågor (forts. KrU5)	118
Anf. 86 ANNA SIBINSKA (MP)	118
Anf. 87 CHRISTER NYLANDER (L)	119
Anf. 88 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	121
Anf. 89 ANN-BRITT ÅSEBOL (M)	122
Anf. 90 BO BROMAN (SD).....	123
Anf. 91 CHRISTER NYLANDER (L) replik	124

Anf. 92 BO BROMAN (SD) replik.....	125	Prot. 2021/22:99
Anf. 93 CHRISTER NYLANDER (L) replik	125	20 april
Anf. 94 BO BROMAN (SD) replik.....	125	-----
Anf. 95 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	126	
Anf. 96 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	127	
(Beslut skulle fattas den 21 april.)	129	
§ 16 Kultur för alla	129	
Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU7	129	
Anf. 97 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	129	
Anf. 98 BO BROMAN (SD)	130	
Anf. 99 CATARINA DEREMAR (C).....	132	
Anf. 100 VASILIKI TSOUPLAKI (V)	133	
Anf. 101 ROLAND UTBULT (KD)	134	
Anf. 102 ANNA SIBINSKA (MP).....	136	
Anf. 103 CHRISTER NYLANDER (L).....	137	
Anf. 104 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	140	
(Beslut skulle fattas den 21 april.)	141	
§ 17 Genomförande av ändringar i		
energieffektiviseringsdirektivet om värme, kyla och		
tappvarmvatten för hushållsbruk.....	141	
Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU18	141	
(Beslut skulle fattas den 21 april.)	141	
§ 18 Skärpta straff för grova trafikbrott	142	
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU10.....	142	
Anf. 105 GUSTAF LANTZ (S)	142	
Anf. 106 PONTUS ANDERSSON (SD).....	143	
Anf. 107 MIKAEL DAMSGAARD (M).....	144	
Anf. 108 ANDERS ÅKESSON (C)	145	
Anf. 109 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	146	
Anf. 110 JUNO BLOM (L)	148	
(Beslut skulle fattas den 21 april.)	150	
§ 19 Bordläggning	150	
§ 20 Anmälan om interpellationer.....	150	
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	151	
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 19.06.....	151	